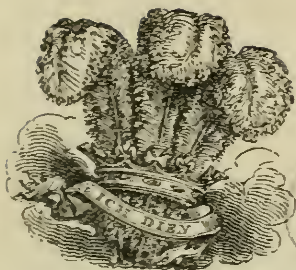

M. ACCII PLAUTI

COMŒDIÆ.

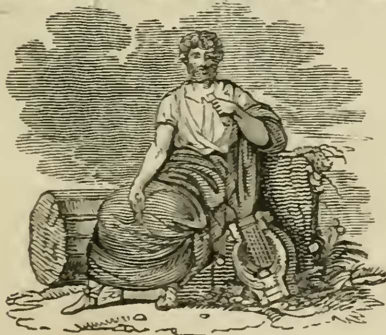

M. ACCII PLAUTI COMŒDIÆ

SUPERSTITES VIGINTI,

sedulà recensione accuratæ.

TOMUS III.

LONDINI:

SUMTIBUS RODWELL ET MARTIN; J. BOOKER; BALDWIN, CRADOCK, ET JOY; G. ET W. B. WHITTAKER; LONGMAN, HURST, REES, ORME, ET SOC. T. CADELL; E. EDWARDS; ET SIMPKIN ET MARSHALL.

EXCUDIT T. DAVISON.

1823.

⁂

Quæ, in nostrâ editione, uncinis [hunc in morem] *inclusa leguntur, ea vel plane adulterina aut insiticia sunt — vel, propter scripturæ varietatem, pro incertis habenda — vel, licet reipsâ fortasse germana, criticorum tamen dissensione in dubium vocata.*

XV Calendas Septembres,
A. C. 1823.

M. ACCII PLAUTI
PŒNULUS.

DRAMATIS PERSONÆ.

HANNO, Pœnus.
AGORASTOCLES, adolescens.
MILPHIO, servus.
ADELPHASIUM, } meretrices.
ANTERASTILIS, } meretrices.
LYCUS, leno.
ANTHEMONIDES, miles.
ADVOCATI.
COLLYBISCUS, villicus.
SYNCERASTUS, servus.
GIDDENEME, nutrix.
PUER.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

PUER septuennis surripitur Carthagine.
Osor mulierum adoptat hunc emtum senex,
Et facit hæredem. Ejus pueri cognatæ duæ,
Nutrixque earum, raptæ. Mercatur Lycus,
Vexatque amantem. At ille cum auro villicum
Lenoni obtrudit: ita eum furto alligat.
Venit Hanno Pœnus; gnatum hunc fratris repperit;
Suasque agnoscit, quas perdiderat, filias.

PROLOGUS.

Achillem Aristarchi mihi imitari lubet :
Inde mihi principium capiam ex tragœdiâ.
Sileteque et tacete, atque animum advortite ;
Audire jubet vos imperator histricus ;
Bonoque ut animo sedeant in subselliis,
Et qui esurientes, et qui saturi venerint.
Qui edistis, multo fecistis sapientius :
Qui non edistis, saturi fite fabulis.
Nam, quoi paratum 'st, quod edit, nostrâ gratiâ,
Nimia 'st stultitia, sessum impransum incedere.
Exsurge, præco ; fac populo audientiam.
Jamdudum exspecto, si tuum officium scias.
Exerce vocem, quam per vivis et colis.
Nam, nisi clamabis, tacitum te obrepet fames.
Age nunc, reside, duplicem ut mercedem feras.
Bonum factum 'st, edicta ut servetis mea.
Scortum exoletum ne quis in proscenio
Sedeat, neu lictor verbum, aut virgæ muttiant,
Neu dissignator præter os obambulet,
Neu sessum ducat, dum histrio in scenâ siet.
Diu qui domi otiosi dormierunt, decet
Animo æquo nunc stent ; vel dormire temperent.
Servi ne obsideant, liberis ut sit locus ;
Vel æs pro capite dent : si id facere non queunt,
Domum abeant, vitent ancipiti infortunio ;
Ne et hîc varientur virgis, et loris domi,
Si minus curassint, quom veniant heri domum.
Nutrices pueros infanteis minutulos
Domi ut procurent, neu quæ spectatum afferant,
Ne et ipsæ sitiant, et pueri pereant fame :
Neve esurientes hîc, quasi hædi, obvagiant.
Matronæ tacitæ spectent, tacitæ rideant ;
Canorâ hîc voce suâ tinnire temperent.
Domum sermones fabulandi conferant,

Ne et hîc viris sint et domi molestiæ.
Quodque ad ludorum curatores attinet,
Ne palma detur quoiquam artifici injuriâ,
Neve ambitionis causâ extrudantur foras,
Quo deteriores anteponantur bonis.
Et hoc quoque etiam, quod pæne oblitus fui,
Dum ludi fiunt, in popinam, pedisequi,
Irruptionem facite ; nunc, dum occasio 'st,
Nunc, dum scribilitæ æstuant, occurrite.
Hæc imperata, quæ sunt pro imperio histrico,
Bonum (hercle) factum, pro se quisque ut meminerit.
Ad argumentum nunc vicissatim volo
Remigrare, æque ut mecum sitis ignarures.
Ejus nunc regiones, limites, confinia,
Determinabo : ei rei finitor factus sum ego.
Sed, nisi molestum 'st, nomen dare vobis volo
Comœdiaï : sin odio 'st, dicam tamen ;
Siquidem licebit per illos, quibus est in manu.
" Carchedonius" vocatur hæc comœdia,
Latine Plautus, " Patruus Pultiphagonides."
Nomen jam habetis : nunc rationes cæteras
Accipite : nam argumentum hoc hîc censebitur.
Locus argumento 'st suum sibi proscenium.
Vos juratores estis : quæso, operam date.
Carthaginienses fratres patrueles duo
Fuêre, summo genere et summis divitiis :
Eorum alter vivit, alter est emortuus.
Propterea apud vos dico confidentius,
Quia mihi pollinctor dixit, qui eum pollinxerat.
Sed illi seni, qui mortuus est, filius
Unicus qui fuerat, abditivus a patre,
Puer septuennis surripitur Carthagine,
Sexennio prius quidem, quam moritur pater.
Quoniam periisse sibi videt gnatum unicum,
Conjicitur ipse in morbum ex ægritudine.
Facit illum hæredem fratrem patruelem suum.
Ipse abiit ad Acheruntem sine viatico.

Ille, qui surripuit puerum, Calydonem avehit:
Vendit eum domino hìc diviti quoidam seni,
Cupienti liberorum, osori mulierum.
Emit hospitalem is filium imprudens senex
Puerum illum, eumque adoptat sibi pro filio:
Eumque hæredem fecit, quom ipse obiit diem.
Is illic adolescens habitat in illisce ædibus.
Revortor rursus denuo Carthaginem:
Si quid mandare voltis aut curarier,
Argentum nisi qui dederit, nugas egerit.
Verum, qui dederit, magis majores egerit.
Sed illi patruo hujus, qui vivit senex,
Carthaginensi duæ fuêre filiæ;
Altera quinquennis, altera quadrimula.
Cum nutrice unâ periêre. A Megaribus
Eas qui surripuit, in Anactorium devehit,
Venditque has omneis, et nutricem et virgines,
Præsenti argento, homini, (si leno 'st homo)
Quantum hominum terra sustinet, sacerrumo.
Vosmet nunc facite conjecturam cæterum,
Quid id sit hominis, quoi Lyco nomen siet.
Is ex Anactorio, ubi prius habitaverat,
Huc commigravit in Calydonem haud diu,
Sui quæsti causâ. Is in illis habitat ædibus.
Earum hìc adolescens alteram efflictim perit
Suam sibi cognatam imprudens; neque scit, quæ ea
Sit; neque eam unquam tetigit: ita eum leno macerat.
Neque quidquam cum eâ fecit etiamnum stupri,
Neque duxit unquam; neque ille voluit mittere.
Quia amare cernit, tangere hominem volt bolo.
Illam minorem in concubinatum sibi
Volt emere miles quidam, qui illam deperit.
Sed pater illarum Pœnus, postquam eas perdidit,
Marique terrâque usquequàque quæritat.
Ubi quamque in urbem est ingressus, illico
Omneis meretrices, ubi quisque habitant, invenit:
Dat aurum; ducit noctem: rogitat postibi,

Unde sit, quojatis, captane an surrepta sit,
Quo genere nata, qui parentes fuverint.
Ita docte atque astu filias quærit suas.
Et is omneis linguas scit: sed dissimulat sciens
Se scire. Pœnus plane est: quid verbis opu'st?
Is heri huc in portum navi venit vespere.
Pater harunc idem huic patruus adolescentulo est.
Jamne hoc tenetis? si tenetis, ducite.
Cave dirumpatis: quæso, sinite transigi.
Ehem! pæne oblitus sum reliquum dicere.
Ille, qui adoptavit hunc pro filio sibi,
Is illi Pœno, hujusce patruo, hospes fuit.
Is hodie huc veniet, reperietque hîc filias;
Et hunc sui fratris filium, ut quidem didici ego.
Ego ibo, ornabor: vos æquo animo noscite.
Hic, qui hodie veniet, reperiet suas filias,
Et hunc sui fratris filium. Dehinc cæterum
Valete, adeste. Ibo: alius nunc fieri volo.
Quod restat, restant alii, qui faciant palam.
Valete, atque adjuvate, ut vos servet Salus.

ACTUS I. SCENA I.

AGORASTOCLES. MILPHIO.

Agor. Sæpe ego res multas tibi mandavi, Milphio,
Dubias, egenas, inopiosas consilì,
Quas tu sapienter, docte, et cordate, et cate,
Mihi reddidisti opiparas operâ tuâ.
Quibus pro benefactis, fateor deberi tibi
Et libertatem, et multas gratas gratias.
Mil. Scitum 'st, per tempus si obviam it, verbum vetus.
Nam tuæ blanditiæ mihi sunt (quod dici solet)
Gerræ germanæ, atque (edepol) liroe liroe.
Nunc mihi blandidicus es; heri in tergo meo
Treis facile corios contrivisti bubulos.
Agor. At, amans per amorem si quid feci, Milphio,
Ignoscere id te mihi æquum 'st.
Mil. Haud vidi magis.
Et nunc ego amore pereo: sine te verberem,
Item ut tu mihi fecisti, ob nullam noxiam:
Post id locorum, tu mihi amanti ignoscito.
Agor. Si tibi lubido 'st aut voluptati, sino:
Suspende, vinci, verbera; auctor sum; sino.
Mil. Si auctoritatem postea defugeris,
Ubi dissolutus tu sies, ego pendeam.
Agor. Egone istuc ausim facere, præsertim tibi?
Quin, si feriri video te, extemplo dolet.
Mil. Mihi quidem, hercle.
Agor. Immo, mihi.
Mil. Istuc mavelim.
Sed quid nunc tibi vis?
Agor. Cur ego apud te mentiar?
Amo immodeste.
Mil. Meæ istuc scapulæ sentiunt.
Agor. At ego hanc vicinam dico, Adelphasium meam,

Lenonis hujus meretricem majusculam.
Mil. Jampridem equidem istuc ex te audivi.
Agor. Differor
Cupidine ejus. Sed lenone istoc Lyco,
Illius domino, non lutum 'st lutulentius.
Mil. Vi'n' tu illi nequam dare nunc?
Agor. Cupio.
Mil. En! me dato.
Agor. Abi dierectus.
Mil. Dic mihi vero serio:
Vi'n' dare malum illi?
Agor. Cupio.
Mil. Hem! eumdem me dato.
Utrumque, faxo, habebit, et nequam et malum.
Agor. Jocare.
Mil. Vi'n' tu illam hodie, sine damno et dispendio
Tuo, tuam libertam facere?
Agor. Cupio, Milphio.
Mil. Ego faciam, ut facias. Sunt tibi intus aurei
Trecenti nummi Philippi.
Agor. Sexcenti quoque.
Mil. Satis sunt trecenti.
Agor. Quid iis facturu's?
Mil. Tace.
Totum lenonem tibi cum totâ familiâ
Dabo hodie dono.
Agor. Quid facturu's?
Mil. Jam scies.
Tuus Collybiscus nunc in urbe 'st villicus;
Eum hîc non novit leno. Sati'n' intelligis?
Agor. Intelligo, hercle: sed, quo evadas, nescio.
Mil. Non scis?
Agor. Non, hercle.
Mil. At, ego jam faxo, scies.
Ei dabitur aurum, ut ad lenonem deferat:
Dicatque, se peregrinum esse ex alio oppido:
Se amare velle, atque obsequi animo suo.

Locum sibi velle liberum præberier,
Ubi nequam faciat clam, ne quis sit arbiter.
Leno ad se accipiet, auri cupidus, illico:
Celabit hominem et aurum.
Agor. Consilium placet.
Mil. Rogato, servus veneritne ad eum tuus.
Ille me censebit quæri: continuo tibi
Negabit. Quid tu dubitas, quin extempulo
Dupli tibi, auri et hominis, fur leno siet?
Neque, id unde efficiat, habet. Ubi in jus venerit,
Addicet prætor familiam totam tibi:
Ita decipiemus foveâ lenonem Lycum.
Agor. Placet consilium.
Mil. Immo etiam, ubi expolivero,
Magis hoc tum demum dices: nunc etiam rude 'st.
Agor. Ego in ædem Veneris eo, nisi quid vis, Milphio.
Aphrodisia hodie sunt.
Mil. Scio hoc.
Agor. Oculos volo
Meos delectare munditiis meretriciis.
Mil. Hoc primum agamus, quod consilium cepimus.
Abeamus intro, ut Collybiscum villicum
Hanc perdoceamus ut ferat fallaciam.
Agor. Quamquam Cupido in corde vorsatur, tamen
Tibi auscultabo.
Mil. Faciam, ut facto gaudeas.
Inest amoris macula huic homini in pectore,
Sine damno magno quæ elui neutiquam potest.
Itaque hic scelestus est homo leno Lycus,
Quoi jam infortunî intenta ballista est probe,
Quam ego haud multo post mittam e ballistario.
Sed Adelphasium, eccam, exit, atque Anterastilis.
Hæc est prior, quæ meum herum dementem facit.
Sed evocabo. Heus! i foras, Agorastocles,
Si vis videre ludos jucundissumos.
Agor. Quid istuc tumulti 'st, Milphio?

Mil. Hem ! amores tuos
Si vis spectare.
Agor. O ! multa tibi Dii dent bona,
Quom mihi hoc obtulisti tam lepidum spectaculum !

ACTUS I. SCENA II.

ADELPHASIUM. ANTERASTILIS. MILPHIO.
AGORASTOCLES. ANCILLA.

Adel. Negotì sibi qui volet vim parare,
Navem et mulierem, hæc duo comparato.
Nam nullæ magis res duæ plus negotì
Habent, forte si occeperis exornare.
Neque unquam satis hæ duæ res ornantur ;
Neque eis ulla ornandi satis satietas est.
Atque, hæc ut loquor, nunc [domi] docta dico.
Nam nos usque ab aurorâ ad hoc quod diei est,
Ex industriâ ambæ nunquam concessavimus
Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi : et unâ,
Binæ singulis quæ datæ nobis ancillæ,
Eæ nos lavando, eluundo, operam dederunt :
Aggerundâque aquâ sunt viri duo defessi.
Apage sis ! negotì quantum in muliere unâ est !
Sed vero duæ, sat scio, maxumo uni
Populo, quoi lubet, plus satis dare potis sunt :
Quæ nocteis diesque omni in ætate semper
Ornantur, lavantur, tergentur, poliuntur.
Postremo, modus muliebris nullus est,
Neque unquam lavando et fricando scimus
Facere eum. Nam, quæ lavata est, nisi
Perculta est, (meo quidem animo) quasi illauta est.
Ant. Miror equidem, soror, te istæc sic fabulari,
Quæ tam callida et docta sis et faceta.
Nam, quom sedulo munditer nos habemus,
Vix ægreque amatorculos invenimus.

Adel. Ita est. Verum hoc unum tamen cogitato:
Modus omnibus in rebus, soror, optumum 'st habitu.
Nimia omnia nimium exhibent negotium hominibus ex se.
Ant. Soror, cogita, (amabo) item nos perhiberi,
Quasi salsa muriatica esse autumantur
Sine omni lepore, et sine suavitate,
Nisi multâ aquâ usque et diu macerantur;
Olent, salsa sunt, tangere ut non velis: item nos sumus
Ejus seminis. Mulieres sunt insulsæ
Admodum, atque invenustæ, sine munditiâ et sumtu.
Mil. Coqua est hæc quidem, Agorastocles, ut ego opinor:
Scit, muriatica ut maceret.
Agor. Quid molestu's ?
Adel. Soror, parce, amabo : sat est istuc alios dicere nobis,
Ne nosmet nostra etiam vitia loquamur.
Ant. Quiesco.
Adel. Ergo amo te. Sed hoc nunc responde mihi.
Sunt hìc omnia, quæ ad Deûm pacem oportet adesse?
Ant. Omnia accuravi.
Agor. Diem pulchrum et celebrem et venustatis plenum!
Dignum Veneri (pol), quoi sunt Aphrodisia hodie!
Mil. Ecquid gratiæ, quom huc foras te evocavi? Jam non
Me decet cado donari vini veteris? Dic dari.
Nil respondes? Lingua huic excidit, ut ego opinor. Quid hìc (malum!)
Adstans obstupuisti?
Agor. Sine amem: ne me obturba, ac tace.
Mil. Taceo.
Agor. Si tacuisses, jam istuc "Taceo" non natum foret.

Ant. Eamus, mea soror.
Adel. Eho! (amabo) quid illo nunc properas?
Ant. Rogas?
Quia herus nos apud ædem Veneris mantat.
Adel. Maneat, pol: mane.
Turba est nunc apud aram. An te ibi vis inter istas vorsarier
Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias,
Miseras, schœno delibutas, servulicolas sordidas?
Quæ tibi olant stabulum statumque, sellam et sessibulum merum:
Quas adeo haud quisquam unquam liber tetigit, neque duxit domum;
Servulorum sordidulorum scorta diobolaria.
Mil. I in malam crucem! tun' audes etiam servos spernere?
Propudium! quasi bella sit, quasi eampse reges ductitent.
En monstrum mulieris! tantilla tanta verba funditat!
Quojus ego vel nebulæ cyatho septem nocteis non emam.
Agor. Dii immortales omnipotentes! quid est apud vos pulchrius?
Quid habetis, mage quî immortaleis vos credam esse, quam ego siem,
Qui hæc tanta oculis bona concipio? nam Venus non est Venus:
Hanc equidem Venerem venerabor, me ut amet posthac propitia.
Milphio! heus, Milphio! ubi es?
Mil. Assum apud te, eccum!
Agor. Ego, elixus sis, volo.
Mil. Enimvero, here, facis delicias.
Agor. De te quidem hæc didici omnia.
Mil. Etiamne ut ames eam, quam nunquam tetigeris? Nihil illic quidem est.

Agor. Deos quoque (edepol) et amo et metuo, quibus ego tamen abstineo manus.
Ant. Heu! ecastor, quom ornatum adspicio nostrûm ambarum, pœnitet,
Exornatæ ut simus.
Adel. Immo vero, sane commode.
Nam, pro herili et nostro quæstu, satis bene ornatæ sumus.
Non enim potest quæstus consistere, si eum sumtus superat, soror.
Eo illud satiu'st satis, quod satis est, habitu, quam quod plus sat est.
Agor. Ita me Dii ament, ut, illa me amet, malim, quam Dii, Milphio.
Nam illa mulier lapidem silicem subigere, ut se amet, potest.
Mil. Pol, id quidem haud mentire: nam tu es lapide silice stultior,
Qui hanc ames.
Agor. At vide sis; cum illâ nunquam limavi caput.
Mil. Curram igitur aliquo ad piscinam aut lacum; limum petam.
Agor. Quid eo opu'st?
Mil. Ego dicam: ut illi et tibi limem caput.
Agor. I in malam rem!
Mil. Ibi sum equidem.
Agor. Pergis?
Mil. Taceo.
Agor. At, perpetuo, volo.
Mil. Enimvero, here, meo me lacessis ludo, et delicias facis.
Ant. Satis nunc lepide ornatam credo, soror, te tibi viderier:
Sed, ubi exempla conferentur meretricum aliarum, ibi tibi
Erit cordolium, si quam ornatam melius forte conspexeris.

Adel. Invidia in me nunquam innata 'st, neque malitia, mea soror.
Bono ingenio me esse ornatam, quam auro, multo mavolo.
Aurum in fortunâ invenitur, naturâ ingenium bonum.
Bonam ego quam beatam me esse nimio dici mavolo.
Meretricem pudorem gerere magis decet, quam purpuram;
Magisque meretricem pudorem, quam aurum, gerere condecet.
Pulchrum ornatum turpes mores pejus cœno collinunt.
Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.
Agor. Eho tu! vi'n' tu facinus facere lepidum et festivum?
Mil. Volo.
Agor. Potesne mihi auscultare?
Mil. Possum.
Agor. Abi domum, ac suspende te.
Mil. Quamobrem?
Agor. Quia jam nunquam audibis verba tot tam suavia.
Quid tibi opu'st vixisse? Ausculta mihi modo, ac suspende te.
Mil. Siquidem tu es mecum futurus, pro uvâ passâ, pensilis.
Agor. At ego amo hanc.
Mil. At ego esse et bibere.
Adel. Eho tu! quid ais?
Ant. Quid rogas?
Adel. Vide'n' tu? pleni oculi sordium qui erant, jam splendent mihi.
Ant. Immo etiam in medio oculo paulum sordis est.
Adel. Cedo sis dexteram.

Agor. Ut tu quidem hujus oculos illotis manibus tractes ac teras?
Ant. Nimia nos socordia hodie tenuit.
Adel. Quâ de re, obsecro?
Ant. Quia jam non dudum ante lucem ad ædem Veneris venimus,
Primæ ut inferremus ignem in aram.
Adel. Ah! non facto 'st opus:
Quæ habent nocturna ora, noctu sacrificatum ire occupant:
Priusquam Venus expergiscatur, prius deproperant sedulo
Sacrificare: nam, vigilante Venere, si veniant eæ,
Ita sunt turpes, (credo, ecastor) Venerem ipsam e fano fugent.
Agor. Milphio!
Mil. Edepol, Milphionem miserum! quid nunc vis tibi?
Agor. Obsecro, hercle! ut mulsa loquitur!
Mil. Nihil nisi laterculos,
Sesamum, papaveremque, triticum, et frictas nuces.
Agor. Ecquid amare videor?
Mil. Damnum, quod Mercurius minume amat.
Agor. Namque (edepol) lucrum amare nullum amatorem addecet.
Ant. Eamus, mea germana.
Adel. Age sis, ut lubet. Sequere hac.
Ant. Sequor.
Agor. Eunt hæ. Quid si adeamus?
Mil. Adeas.
Agor. Primum, prima, salva sis:
Et, secunda, tu secundo salve in pretio: tertia,
Salve extra pretium.
Anc. Tum (pol) ego et oleum et operam perdidi.
Agor. Quo te agis?
Adel. Egone? in ædem Veneris.
Agor. Quid eo?

Adel. Ut Venerem propitiem.
Agor. Eho! an irata 'st? propitia (hercle) est. Vel ego pro illâ spondeo.
Adel. Quid tu agis? quid mihi molestu's, obsecro?
Agor. Ah! tam sæviter!
Adel. Mitte, amabo.
Agor. Quid festinas? Turba nunc illi est.
Adel. Scio.
Sunt illi aliæ. quas spectare ego, et me spectari, volo.
Agor. Quî lubet spectare turpeis, pulchram spectandam dare?
Adel. Quia apud ædem Veneris hodie est mercatus meretricius.
Eo conveniunt mercatores: ibi ego me ostendi volo.
Agor. Invendibili merce oportet ultro emtorem adducere:
Proba merx facile emtorem reperit, tametsi in abstruso sita 'st.
Quid ais tu? quando illi apud me mecum caput et corpus copulas?
Adel. Quo die Orcus ab Acherunte mortuos amiserit.
Agor. Sunt mihi intus nescio-quot nummi aurei lymphatici.
Adel. Deferto ad me; faxo, actutum constiterit lymphaticum.
Mil. Bellula, hercle!
Agor. I dierecte in maxumam malam crucem.
Mil. Quam magis adspecto, tam magis est nimbata, et nugæ meræ.
Adel. Segrega sermonem: tædet.
Agor. Age, sustolle hoc amiculum.
Adel. Pura sum: comperce (amabo) me attrectare, Agorastocles.
Agor. Quid agam nunc?
Mil. Si sapias, curam hanc facere compendî potes.

Agor. Quid ego nunc te curem? quid agis, Milphio?
Mil. Ecce odium meum.
Quid me vis?
Agor. Cur mihi hæc irata 'st?
Mil. Cur hæc irata 'st tibi?
Cur ego id curem? namque istæc magis tua 'st curatio.
Agor. Jam (hercle) tu perîsti, nisi illam tam tranquillam facis,
Quam mare est olim, quom ibi alcedo pullos educit suos.
Mil. Quid faciam?
Agor. Exora, blandire, expalpa.
Mil. Faciam sedulo.
Sed vide sis, ne tu oratorem hunc pugnis pectas postea.
Agor. Non faciam.
Adel. Nos eamus nunc. Etiam morare? male facis.
Bene promittis multa: ex multis omnia incassum cadunt.
Liberare juravisti me haud semel, sed centies.
Dum te exspecto, neque usquam aliam mihi paravi copiam,
Neque istuc usquam apparet: ita nunc servio nihilo minus.
I, soror. Abscede tu a me.
Agor. Perii! Eho! quid agis, Milphio?
Mil. Mea voluptas! mea delicia! mea vita! mea amœnitas!
Meus ocellus! meum labellum! mea salus! meum savium!
Meum mel! meum cor! mea colostra! meus molliculus caseus!
Agor. Mene ego illæc patiar præsente dici? discrucior miser,

Nisi ego illum jubeo quadrigis cursim ad carnificem rapi.
Mil. Noli (amabo) succensere hero meo causâ meâ.
Adel. Ego faxo : sine.
Mil. Irata es nimium. Argentum pro te dabit;
Atque te faciet, ut sis civis Attica atque libera.
Adel. Quin abire sinis? quid vis tibi? Qui bene volunt, bene [visitem.]
Mil. Si ante quidem mentitus est, nunc jam dehinc erit verax tibi.
Adel. Abscede hinc sis, sycophanta !
Mil. Pareo : at sci'n' quomodo?
Sine te exorem; sine te prendam auriculis; sine dem savium.
Jam (hercule) ego faciam plorantem illum, nisi te facio propitiam.
Atque, hic me ne verberet, (illud faciet, nisi te propitio)
Male formido: novi ego hujus mores morosi malos.
Quamobrem, (amabo) mea voluptas, sine te exorarier.
Agor. Non ego homo trioboli sum, nisi ego illi mastigiæ
Exturbo oculos atque denteis. Hem voluptatem tibi !
Hem mel ! hem cor ! hem labellum ! hem salutem ! hem savium !
Mil. Impias, here, te : oratorem verberas.
Agor. Jam istoc magis.
Et jam " ocellum" addam, et " labellum," et " linguam."
Mil. Ecquid facies modi ?
Agor. Siccine ego te orare jussi ?
Mil. Quomodo ergo orem ?
Agor. Rogas ?
Sic enim diceres, sceleste : " hujus voluptas, te obsecro ;
Hujus mel, hujus cor, hujus labellum, hujus lingua, hujus savium,

Hujus salus, hujus amœnitas, hujus festivitas,
Hujus colostra, hujus dulciculus caseus," mastigia;
"Hujus jecur, hujus studium, hujus savium," mastigia;
Omnia illa, quæ dicebas tua esse, ea memorares mea.
Mil. Obsecro (hercle) te, voluptas hujus, atque odium meum!
Hujus amica mammeata, mea inimica et malevola!
Oculus hujus, lippitudo mea! mel hujus, fel meum!
Ut tu huic irata ne sis: aut, si id fieri non potest....
Adel. Capias restim, ac te suspendas, cum hero et vostrâ familiâ.
Mil. Nam mihi jam video, propter te, victitandum sorbilo;
Itaque jam quasi ostreatum tergum ulceribus gestito,
Propter amorem vostrum.
Adel. Amabo, men' prohibere postulas,
Ne te verberet, magis quam ne mendax me advorsum siet?
Ant. Aliquid huic responde (amabo) commode; ne incommodus
Nobis sit: nam detinet nos de nostro negotio.
Adel. Verum etiam tibi hanc amittam noxiam unam, Agorastocles.
Non sum irata.
Agor. Non es?
Adel. Non sum.
Agor. Da ergo, ut credam, savium.
Adel. Mox dabo, quom ab re divinâ rediero.
Agor. I ergo strenue.
Adel. Sequere me, soror.
Agor. Atque audi'n' etiam? Veneri dicito
Multam meis verbis salutem.
Adel. Dicam.
Agor. Atque hoc audi.
Adel. Quid est?

Agor. Paucis verbis rem divinam facito. Atque audi'n'? respice.
Respexit. Idem (pol) Venerem credo facturam tibi.

ACTUS I. SCENA III.

Agorastocles. Milphio.

Agor. Quid nunc mihi es auctor, Milphio?
Mil. Ut me verberes,
Atque auctionem facias: nam impunissume
Tibi quidem (hercle) vendere hasce ædeis licet.
Agor. Quid jam?
Mil. Majorem partem, in ore habitas meo.
Agor. Supersede istis verbis.
Mil. Quid nunc vis tibi?
Agor. Trecentos Philippos Collybisco villico
Dedi dudum, priusquam me evocâsti foras.
Nunc obsecro te, Milphio, hanc per dexteram,
Perque hanc sororem lævam, perque oculos tuos,
Perque meos amores, perque Adelphasium meam,
Perque tuam libertatem ....
Mil. Hem! nunc nihil obsecras.
Agor. Mi Milphidisce! mea commoditas! mea salus!
Fac, quod facturum te esse promisisti mihi,
Ut ego hunc lenonem perdam.
Mil. Perfacile id quidem 'st.
I, adduce testeis tecum: ego intus interim
Jam et ornamentis meis et sycophantiis
Tuum exornabo villicum. Propera, atque abi.
Agor. Fugio.
Mil. Meum est istuc magis officium, quam tuum.
Agor. Egone? egone? si istuc lepide effexis ....
Mil. I modo.

Agor. Ut non ego te hodie . . . .
Mil. Abi modo.
Agor. Emittam manu?
Mil. I modo.
Agor. Non (hercle) meream. Ah!
Mil. Vah! abi modo.
Agor. Quantum Acherunte 'st mortuorum . . . .
Mil. Etiamne abis?
Agor. Neque quantum aquæ est in mari . . . .
Mil. Abiturusne es?
Agor. Neque nubis quantum . . . .
Mil. Pergi'n' pergere?
Agor. Neque stellæ in cœlo . . . .
Mil. Pergi'n' aureis tundere?
Agor. Neque hoc, neque illuc, neque . . . . Enim vero serio . . . .
Neque, hercle vero . . . . Quid opus est verbis? quippini!
Quod uno verbo dicere hîc quidvis licet,
Neque (hercle) vero serio . . . . Sci'n' quomodo?
Ita me Dii amabunt! . . . . Vi'n' bonâ dicam fide?
Quod hîc inter nos liceat. Ita me Jupiter . . . .
Sci'n' quam? . . . . Vide tu . . . . Credi'n', quod ego fabuler?
Mil. Si nequeo facere ut abeas, egomet abiero.
Nam isti quidem (hercle) orationi Œdipo
Opus conjectore est, qui Sphingi interpres fuit.
Agor. Illic hinc iratus abiit. Nunc mihi cautio 'st,
Ne, meâmet culpâ, meo amori objexim moram.
Ibo, atque arcessam testeis; quando amor jubet
Meo obedientem me esse servo liberum.

ACTUS II.

Lycus. Anthemonides.

Lyc. Dii illum infelicent omnes, qui, post hunc diem,
Leno ullam Veneri unquam immolârit hostiam;
Quive ullum thuris granum sacrificaverit.
Nam ego hodie infelix Diis meis iratissumis
Sex immolavi agnos; nec potui tamen
Propitiam Venerem facere uti esset mihi.
Quoniam litare nequeo, abii illinc illico
Iratus: vetui exta prosecarier;
Neque ea adspicere volui; quoniam non bona
Haruspex dixit, Deam esse indignam credidi.
Eo pacto avaræ Veneri pulchre adii manum.
Quando id, quod sat erat, satis habere noluit,
Ego pausam feci: sic ago: sic me decet.
Ego faxo, posthac Dii Deæque cæteri
Contentiores mage erunt, atque avidi minus,
Quom scibunt, Veneri ut adierit leno manum.
Condigne haruspex, non homo trioboli,
Omnibus in extis aibat portendi mihi
Malum damnumque, et Deos esse iratos mihi.
Quid ei divini aut humani æquum 'st credere?
Mina mihi argenti dono postilla data 'st.
Sed (quæso) ubinam illic restitit miles modo,
Qui hanc mihi donavit? quem ego vocavi ad prandium.
Sed, eccum, incedit!
Anth. Ita ut occepi dicere,
Lenulle, de illac pugnâ Ptenornithicâ,
Quâ sexaginta millia hominum uno die
Volaticorum manibus occidi meis.
Lyc. Eh! volaticorum hominum?
Anth. Ita dico quidem.
Lyc. An (obsecro) usquam sunt homines volatici?

Anth. Fuêre; verum ego interfeci.
Lyc. Quomodo
Potuisti?
Anth. Dicam. Viscum legioni dedi,
Fundasque: eo præsternebant folia farferi.
Lyc. Quoi rei?
Anth. Ne ad fundas viscus adhæresceret.
Lyc. Perge: optume (hercle) perjuras. Quid postea?
Anth. In fundas visci indebant grandiculos globos;
Eo illos volanteis jussi funditarier.
Quid multa verba? quemquem visco offenderant,
Tam crebri ad terram accidebant quam pira.
Ut quisque acciderat, eum necabam illico
Per cerebrum pinnâ suâ sibi, quasi turturem.
Lyc. Si (hercle) istuc unquam factum 'st, tum me Jupiter
Faciat, ut semper sacrificem, nec unquam litem.
Anth. An mihi hæc non credis?
Lyc. Credo, ut mihi est æquum credier.
Age, eamus intro, dum exta referuntur.
Anth. Volo
Narrare tibi etiam unam pugnam.
Lyc. Nihil moror.
Anth. Ausculta.
Lyc. Non, hercle.
Anth. Immo, jam elidam caput,
Nisi auscultas, aut is hinc in malam crucem.
Lyc. Malam crucem ibo potius.
Anth. Certumne est tibi?
Lyc. Certum.
Anth. Tum tu igitur die bono, Aphrodisiis,
Addice tuam mihi meretricem minusculam.
Lyc. Ita res divina mihi fuit, res serias
Omneis extollo ex hoc die in alium diem.
Anth. Profestos festos habeam, decretum 'st mihi.
Lyc. Nunc hinc eamus intro. Sequere hac me.
Anth. Sequor.
In hunc diem jam tuus sum mercenarius.

ACTUS III. SCENA I.

AGORASTOCLES. ADVOCATI.

Agor. Ita me Dii ament; tardo amico nihil est quidquam iniquius,
Præsertim homini amanti, qui, quidquid agit, properat omnia.
Sicut ego hos duco advocatos, homines spissigradissumos,
Tardiores quam corbitæ sunt in tranquillo mari.
Atque equidem (hercle) deditâ operâ amicos fugitavi senes.
Scibam ætate tardiores: metui meo amori moram.
Nequidquam hos procos mihi elegi loripedes, tardissumos.
Quin, si ituri estis hodie, ite, aut ite hinc in malam crucem.
Siccine oportet ire amicos homini amanti operam datum?
Nam iste quidem gradus succretu'st cribro pollinario,
Nisi cum pedicis condidicistis sic hoc grassari gradu.
Adv. Heus tu! quamquam nos videmur tibi plebei et pauperes,
Si nec recte dicis nobis, dives de summo loco,
Divitem audacter solemus mactare infortunio.
Nec tibi nos obnoxii sumus istuc, quid tu ames aut oderis:
Quom argentum pro capite dedimus, nostrum dedimus, non tuum.
Liberos nos esse oportet: nos te nihili pendimus.
Ne tuo nos amori servos tuos esse addictos censeas.
Liberos homines per urbem modico magis par est gradu
Ire: servuli esse duco festinantem currere.
Præsertim in re populi placidâ, atque interfectis hostibus,

Non decet tumultuari. Sed, si properabas magis,
Pridie nos te advocatos huc duxisse oportuit.
Ne tu opinere, haud quisquam hodie nostrûm curret per vias;
Neque nos populus, pro cerritis, insectabit lapidibus.
Agor. At, si ad prandium me in ædem vos dixissem ducere,
Vinceretis cervum cursu, vel clavatorem gradu.
Nunc vos quia mihi advocatos dixi, et testeis ducere,
Podagrosi estis, ac vicistis cochleam tarditudine.
Adv. An vero non justa causa 'st, quo curratur celeriter,
Ubi bibas, edas de alieno, quantum velis usque affatim,
Quod tu invitus nunquam reddas domino, de quo ederis?
Sed tamen, quomodocumque, quamquam sumus pauperculi.
Est domi, quod edimus: ne nos tam contemtim conteras.
Quidquid est pauxillulum illuc nostrum, illud omne intus est:
Neque nos quemquam flagitamus, neque nos quisquam flagitat.
Tuâ causâ nemo nostrorum 'st suos rupturus ramices.
Agor. Nimis iracundi estis: equidem hæc vobis dixi per jocum.
Adv. Per jocum itidem dictum habeto, quæ nos tibi respondimus.
Agor. Obsecro (hercle), operam celocem hanc mihi, ne corbitam date:
Attrepidate saltem; nam vos approperare haud postulo.
Adv. Si quid tu placide otioseque agere vis, operam damus:
Si properas, cursores meliu'st te advocatos ducere.

Agor. Scitis, rem narravi vobis, quod vostrâ operâ mihi opus siet,
De lenone hoc, qui me amantem ludificatur tam diu,
Ei paratæ ut sint insidiæ de auro et de servo meo.
Adv. Omnia istæc scimus jam nos, si hi spectatores sciant.
Horunc hîc nunc causâ hæc agitur spectatorum fabula:
Hos te satius est docere, ut, quando agas, quid agas, sciant.
Nos tu ne curassis. Scimus rem omnem: quippe omnes simul
Didicimus tecum unâ, ut respondere possimus tibi.
Agor. Ita profecto est. Sed agite igitur, ut sciam vos scire, rem
Expedite, et mihi, quæ dudum vobis dixi, dicite.
Adv. Itane tentas an sciamus? non meminisse nos ratu's,
Quomodo trecentos Philippos Collybisco villico
Dederis, quos deferret huc ad lenonem, inimicum tuum;
Isque se ut assimularet peregrinum esse aliunde, ex alio oppido.
Ubi is tetulerit, tu eo quæsitum servum adventes tuum
Cum pecuniâ.
Agor. Meministis memoriter: servâstis me.
Adv. Ille negabit. Milphionem quæri censebit tuum:
Id duplicabit omne furtum: leno addicetur tibi.
Ad eam rem nos esse testeis vis tibi.
Agor. Tenetis rem.
Adv. Vix quidem, hercle, (ita pauxilla 'st) digitulis primoribus.
Agor. Hoc cito et cursim est agundum. Propera jam, quantum potest.
Adv. Bene vale igitur! te advocatos melius celeres ducere:

Tardi sumus nos.
Agor. Optume itis, pessume (hercle) dicitis.
Quin etiam deciderint vobis femina in talos velim.
Adv. At (edepol) nos tibi in lumbos linguam, atque oculos in solum.
Agor. Eia ! haud vostrum 'st iracundos esse, quod dixi joco.
Adv. Nec tuum quidem 'st, amicis per jocum injuste loqui.
Agor. Mittite istæc: quid velim, vos scitis.
Adv. Callemus probe:
Lenonem perjurum ut perdas, id studes.
Agor. Tenetis rem.
Ecce opportune egrediuntur Milphio unâ et villicus.
Basilice exornatus incedit, et fabre ad fallaciam.

ACTUS III. SCENA II.

MILPHIO. COLLYBISCUS. AGORASTOCLES. ADVOCATI.

Mil. Jam tenes præcepta in corde?
Col. Pulchre.
Mil. Vide sis calleas.
Col. Quid opu'st verbis? callum aprugnum callere æque non sinam.
Mil. Fac modo ut condocta tibi sint dicta ad hanc fallaciam.
Col. Quin (edepol) condoctior sum, quam tragœdi aut comici.
Mil. Probus homo es.
Agor. Adeam propius: adsunt testes.
Mil. Tot quidem
Non potuisti adducere homines magis ad hanc rem idoneos.
Nam istorum nullus nefastu'st; comitiales sunt meri:

Ibi habitant: ibi eos conspicias, quam prætorem, sæpius.
Hodie juris coctiores non sunt, qui liteis creant,
Quam sunt hi: qui, si nihil est litium, liteis serunt.
Adv. Dii te perdant!
Mil. Vos quidem (hercle) commendo, quom, quiqui tamen,
Et bene et benigne facitis; quom hero amanti operam datis.
Sed isti jam sciunt, negotî quid sit?
Agor. Omnem rem ordine.
Mil. Tum vos animum advortite igitur. Hunc vos lenonem Lycum
Novistis?
Adv. Facile.
Col. At ego (pol) eum, quâ sit facie, nescio.
Eum volo mihi demonstretis hominem.
Adv. Nos curabimus.
Satis præceptum.
Agor. Hic trecentos nummos numeratos habet.
Adv. Ergo nos inspicere oportet istuc aurum, Agorastocles,
Ut sciamus, quid dicamus mox pro testimonio.
Agor. Agite, inspicite: aurum 'st.
Col. Profecto, spectatores, comicum:
Macerato hoc pingues fiunt auro in Barbariâ boves.
Verum, ad hanc rem agundam, Philippum est.
Adv. Ita nos assimulabimus.
Col. Sed ita assimulatote, quasi ego sim peregrinus.
Adv. Scilicet.
Et quidem quasi tu nobiscum adveniens hodie oraveris,
Liberum ut commonstraremus tibi locum et voluptarium,
Ubi ames, potes, pergræcere.
Mil. Heu (edepol) mortaleis malos!
Agor. Ego enim docui.
Mil. Quis te porro?

Col. Agite, intro abite, Agorastocles:
Ne hîc vos mecum conspicetur leno; neu fallaciæ
Præpedimentum objiciatur.
Mil. Hic homo sapienter sapit.
Facite, quod jubet.
Agor. Abeamus. Sed vos .... satis dictum 'st?
Col. Abi.
Agor. Abeo. Quæso, Dii immortales!
Col. Quin abis?
Agor. Abeo.
Mil. Sapis.
Col. St! tace.
Adv. Quid est?
Col. Fores hæ fecerunt magnum flagitium modo.
Adv. Quid id est flagitî?
Col. Crepuerunt clare.
Adv. Dii te perduint!
Pone nos recede.
Col. Fiat.
Adv. Nos priores ibimus.
Col. Faciunt, scurræ quod consuêrunt: pone sese homines locant.
Adv. Illic homo est, qui egreditur, leno.
Col. Bonus est: nam similis malo est.
Jam nunc ego illi egredienti sanguinem exsugam procul.

ACTUS III. SCENA III.

Lycus. Advocati. Collybiscus.

Lyc. Jam istuc ego revortar, Miles: convivas volo
Reperire nobis commodos, qui unâ sient:
Interibi attulerint exta: atque eâdem mulieres
Jam ab re divinâ (credo) apparebunt domi.

Sed quid huc tantum hominum incedunt? ecquidnam afferunt?
Et ille chlamydatus quisnam est, qui sequitur procul?
Adv. Ætoli cives te salutamus, Lyce:
Quamquam hanc salutem ferimus inviti tibi,
Et quamquam bene volumus leviter lenonibus.
Lyc. Fortunati omnes sitis; quod certe scio
Nec fore, nec fortunam id situram fieri.
Adv. Istic est thesaurus stultis in linguâ situs,
Ut quæstui habeant male loqui melioribus.
Lyc. Viam qui nescit, quâ deveniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem sibi.
Ego male loquendi vobis nescivi viam:
Nunc vos mihi amnes estis; vos certum 'st sequi.
Si benedicetis, vostrâ ripâ vos sequar:
Si maledicetis, vostro gradiar limite.
Adv. Malo benefacere, tantumdem 'st periculum,
Quantum bono malefacere.
Lyc. Quî vero?
Adv. Scies.
Malo si quid benefacias, id beneficium interit:
Bono si quid malefacias, ætatem expetit.
Lyc. Facete dictum. Sed quid istuc ad me attinet?
Adv. Quia nos honoris tui causâ huc ad te venimus:
Quamquam bene volumus leviter lenonibus.
Lyc. Si quid boni apportatis, habeo gratiam.
Adv. Boni de nostro tibi nec ferimus, nec damus,
Neque pollicemur, neque adeo volumus datum.
Lyc. Credo (hercle) vobis; ita vostra 'st benignitas.
Sed quid nunc voltis?
Adv. Hunc chlamydatum quem vides,
Ei Mars iratu'st.
Col. Capiti vostro istuc quidem.
Adv. Hunc nunc, Lyce, ad te, diripiundum, adducimus.

Col. Cum prædâ hic hodie incedet venator domum.
Canes compellunt in plagas lepide Lycum.
Lyc. Quis hic est?
Adv. Nescimus nos istum quidem, qui siet:
Nisi dudum a mani ut ad portum processimus,
Atque istunc e navi exeuntem onerariâ
Videmus. Adiit ad nos extemplo exiens;
Salutat: respondemus.
Col. Mortaleis malos!
Ut ingrediuntur docte in sycophantiam!
Lyc. Quid deinde?
Adv. Sermonem nobiscum ibi copulat.
Ait se peregrinum esse, hujus ignarum oppidi:
Locum sibi velle liberum præberier,
Ubi nequam faciat. Nos hominem ad te adduximus.
Tu, si te Dii amant, agere tuam rem occasio 'st.
Lyc. Itane ille est cupiens?
Adv. Aurum habet!
Lyc. Præda hæc mea 'st.
Adv. Potare, amare, volt.
Lyc. Locum lepidum dabo.
Adv. At enim hic clam furtim esse volt, ne qui sciant,
Neve arbiter sit. Nam hic latro in Spartâ fuit,
Ut quidem ipse nobis dixit, apud regem Attalum.
Inde nunc aufugit, quoniam capitur oppidum.
Col. Nimis lepide de latrone, de Spartâ optume.
Lyc. Dii Deæque vobis multa bona dent, quom mihi
Et bene præcipitis, et bonam prædam datis.
Adv. Immo, ut ipse nobis dixit, quo accures magis,
Trecentos nummos Philippos portat præsidi.
Lyc. Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me allexero.
Adv. Quin hic quidem tuu'st.
Lyc. Obsecro (hercle), hortamini,
Ut devortatur ad me in hospitium optumum.
Adv. Neque nos hortari neque dehortari decet
Hominem peregrinum: tuam rem tu ages, si sapis.

Nos tibi palumbem ad aream usque adduximus:
Nunc te illum melius capere, si captum esse vis.
Lyc. Jamne itis?
Col. Quid, quod vobis mandavi, hospites?
Adv. Cum illoc te melius tuam rem, adolescens, loqui:
Illic est ad istas res probus, quas quæritas.
Col. Videre equidem vos vellem, quom huic aurum darem.
Adv. Illinc procul nos istuc inspectabimus.
Col. Bonam dedistis mihi operam.
Lyc. It ad me lucrum.
Col. Illud quidem, quorsum asinus cædit calcibus.
Lyc. Blande hominem compellabo. Hospes hospitem
Salutat: salvum te advenire gaudeo.
Col. Multa tibi Dii dent bona, quom me salvum esse vis.
Lyc. Hospitium te aiunt quæritare.
Col. Quærito.
Lyc. Ita illi dixerunt, qui hinc a me abierunt modo,
Te quæritare a muscis.
Col. Minume gentium.
Lyc. Quid ita?
Col. Quia a muscis si mihi hospitium quærerem,
Adveniens huc irem in carcerem rectâ viâ.
Ego id quæro hospitium, ubi ego curer mollius,
Quam regi Antiocho oculi curari solent.
Lyc. Edepol, næ, tibi possum illum festivum dare,
Siquidem potes esse pati te in lepido loco,
In lecto lepide strato, lepidam mulierem
Complexum contrectare te.
Col. Is, leno, viam.
Lyc. Ubi tu Leucadio, Lesbio, Thasio, Coo,
Vetustate vino edentulo ætatem irriges:
Ibi te replebo usque unguentûm eccheumatis.
Quid multa verba? faciam, ubi tu laveris,
Ibi ut balneator faciat unguentariam.

Sed hæc latrocinantur, quæ ego dixi omnia.
Col. Quid ita?
Lyc. Quia aurum poscunt præsentarium.
Col. Quin (hercle) accipere tu non mavis, quam ego dare.
Lyc. Quin sequere me intro.
Col. Duc ergo me intro; addictum tenes.
Adv. Quid si evocemus huc foras Agorastoclem,
Ut ipse testis sit sibi certissumus?
Heus tu! qui furem captas, egredere ocyus,
Ut tute inspectes aurum lenoni dare.

ACTUS III. SCENA IV.

AGORASTOCLES. ADVOCATI. COLLYBISCUS. LYCUS.

Agor. Quid est? quid voltis, testes?
Adv. Specta ad dexteram.
Tuus servus aurum ipsi lenoni datat.
Col. Age, accipe hoc sis: hìc sunt numerati aurei
Trecenti nummi, qui vocantur Philippei.
Hinc me procura: propere hosce absumi volo.
Lyc. Edepol, fecisti prodigum promum tibi.
Age, eamus intro.
Col. Te sequor.
Lyc. Age, age, ambula.
Ibique reliqua alia fabulabimur.
Col. Eàdem narrabo tibi res Spartiaticas.
Lyc. Quin sequere me ergo.
Col. Abduc intro: addictum tenes.
Agor. Quid nunc mì auctores estis?
Adv. Ut frugi sies.
Agor. Quid si animus esse non sinit?
Adv. Esto, ut sinit.
Agor. Vidistis, leno quom aurum accepit?

Adv. Vidimus.
Agor. Eum vos esse meum servum scitis?
Adv. Scivimus.
Agor. Rem advorsus populi sæpe leges?
Adv. Scivimus.
Agor. Hem! istæc volo ergo vos commeminisse omnia,
Mox quom ad prætorem usus veniet.
Adv. Meminerimus.
Agor. Quid si, recenti re, ædeis pultem?
Adv. Censeo.
Agor. Si pultem, non recludet.
Adv. Panem frangito.
Agor. Si exierit leno, censetis hominem interrogem,
Meus servus si ad eum venerit, necne?
Adv. Quippini?
Agor. Cum auri ducentis nummis Philippis?
Adv. Quippini?
Agor. Ibi extemplo leno errabit.
Adv. Quâ de re?
Agor. Rogas?
Quia centum nummis minus dicetur.
Adv. Bene putas.
Agor. Alium censebit quæritari.
Adv. Scilicet.
Agor. Extemplo denegabit.
Adv. Juratus quidem.
Agor. Homo furti sese adstringet.
Adv. Haud dubium id quidem 'st.
Agor. Quantum quantum ad eum erit delatum.
Adv. Quippini?
Agor. Diespiter vos perduit!
Adv. Te quippini?
Agor. Ibo, et pultabo januam hanc.
Adv. Ita quippini?
Agor. Tacendi tempus est; nam crepuerunt fores.
Foras egredier video lenonem Lycum.
Adeste, quæso.

Adv. Quippini? quin si voles
Operire capita, ne nos leno noverit,
Qui illi malæ rei tantæ fuimus illices.

ACTUS III. SCENA V.

LYCUS. AGORASTOCLES. ADVOCATI.

Lyc. Suspendant omnes nunc jam se haruspices.
Quid ego illis posthac, quod loquantur, creduam?
Qui in re divinâ dudum dicebant, mihi
Malum damnumque maxumum portendier,
Is explicavi meam rem postilla lucro.
Agor. Salvus sis, leno.
Lyc. Dii te ament, Agorastocles.
Agor. Magis me benigne nunc salutas, quam antidhac.
Lyc. Tranquillitas evenit, quasi navi in mari:
Utcumque est ventus, exin velum vortitur.
Agor. Valeant apud te, quas volo, atque haud te volo.
Lyc. Valent, ut postulatum 'st, verum non tibi.
Agor. Mitte ad me, sodes, hodie Adelphasium tuam,
Die festo celebri nobilique, Aphrodisiis.
Lyc. Calidum prandisti prandium hodie? dic mihi.
Agor. Quid jam?
Lyc. Quia os nunc frigefactas, quom rogas.
Agor. Hoc age sis, leno. Servum esse audivi meum
Apud te.
Lyc. Apud me? nunquam factum reperies.
Agor. Mentire; nam ad te venit, aurumque attulit.
Ita mihi renuntiatum 'st, quibus credo satis.
Lyc. Malus es; captatum me advenis cum testibus.
Tuorum apud me nemo est, nec quidquam tui.
Agor. Mementote illuc, advocati.
Adv. Meminimus.

Lyc. Ha ha he! jam teneo quid sit; perspexi modo.
Hi, qui illum dudum conciliaverunt mihi
Peregrinum Spartanum, id nunc his cerebrum uritur,
Me esse hos trecentos Philippos facturum lucri.
Nunc, hunc inimicum quia esse sciverunt mihi,
Eum allegaverunt, suum qui servum diceret
Cum auro esse apud me. Composita 'st fallacia,
Ut eo me privent, atque inter se dividant.
Lupo agnum eripere postulant: nugas agunt.
Agor. Negasne apud te esse aurum, nec servum meum?
Lyc. Nego: et negando, si quid refert, ravio.
Adv. Perîsti, leno: nam iste est hujus villicus,
Quem tibi nos esse Spartiatam diximus,
Qui ad te trecentos modo Philippos detulit.
Idque adeo in istoc aurum inest marsupio.
Lyc. Væ vostræ ætati!
Adv. Id quidem in mundo est tuæ.
Agor. Age, omitte actutum, furcifer, marsupium:
Manifesto fur es mihi. Quæso (hercle), operam date,
Dum me videatis servum ab hoc abducere.
Lyc. Nunc (pol) ego perii certo, haud arbitrario.
Consulto hoc factum 'st, mihi ut insidiæ fierent.
Sed quid ego dubito fugere hinc in malam crucem,
Priusquam obtorto collo ad prætorem trahor?
Eheu! quam ego habui hariolos haruspices!
Qui si quid boni promittunt, pro spisso evenit:
Id, quod mali promittunt, præsentarium 'st.
Nunc ibo; amicos consulam, quo me modo
Suspendere æquum censeant potissumum.

ACTUS III. SCENA VI.

AGORASTOCLES. COLLYBISCUS. ADVOCATI.

Agor. Age tu, progredere, ut testes videant te ire istinc foras.
Estne hic servus meus?
Col. Sum (mehercle) vero, Agorastocles.
Agor. Quid nunc, sceleste leno?
Adv. Quîcum litigas,
Abscessit.
Agor. Utinam hinc abierit malam crucem!
Adv. Ita nos velle æquum 'st.
Agor. Cras subscribam homini dicam.
Col. Numquid me . . . . ?
Agor. Abscedas; sumas ornatum tuum.
Col. Non sum nequidquam miles factus: paululum
Prædæ intus feci, dum lenonis familia
Dormitat: extis sum satur factus probe.
Abscedam hinc intro.
Agor. Factum a vobis comiter.
Bonam dedistis, advocati, operam mihi.
Cras mane (quæso) in comitio estote obviam.
Tu sequere me intro. Vos valete.
Adv. Et tu vale.
Injuriam illic insignite postulat:
Nostro servire nos sibi censet cibo.
Verum ita sunt isti nostri divites:
Si quid benefacias, levior plumâ 'st gratia:
Si quid peccatum 'st, plumbeas iras gerunt.
Domos abeamus nostras, sultis, nunc ïam:
Quando id, quoi rei operam dedimus, impetravimus,
Ut perderemus corruptorem civium.

ACTUS IV. SCENA I.

MILPHIO.

Exspecto, quo pacto meæ technæ processuræ sient.
Studeo hunc lenonem perdere, velut meum herum miserum macerat.
Is me autem porro verberat, incursat pugnis, calcibus.
Servire amanti miseria 'st; præsertim, qui, quod amat, caret.
Atat! e fano recipere video se Syncerastum,
Lenonis servum: quid habeat sermonis, auscultabo.

ACTUS IV. SCENA II.

SYNCERASTUS. MILPHIO.

Syn. Satis spectatum 'st, Deos atque homines ejus negligere gratiam,
Quoi homini herus est consimilis, velut ego habeo nunc hujusmodi.
Neque perjurior, neque pejor, alter usquam est gentium,
Quam herus meus est; neque tam luteus, neque tam cœno collitus.
Ita me Dii ament! vel in lautumiis vel in pistrino mavelim
Agere ætatem, præpeditus latera forti ferro mea,
Quam apud lenonem hunc servitutem colere. Quid illuc est genus!
Quæ illic hominum corruptelæ fiunt! Dii, vostram fidem!
Quodvis genus ibi hominum videas, quasi Acheruntem veneris.

Equitem, peditem, libertinum, furem ac fugitivum velis,
Verberatum, vinctum, addictum; qui habet quod det, (ut homo est)
Omnia genera recipiuntur: itaque in totis ædibus
Tenebræ, latebræ: bibitur, estur, quasi in popinâ, haud secus.
Ibi tu videas literatas fictiles epistolas,
Pice signatas: nomina insunt cubitum longis literis.
Ita vinariorum habemus nostræ delectum domi.
Mil. Omnia (edepol) mira sunt, nisi herus hunc hæredem facit;
Nam is quidem illi, ut meditatur, verba facit emortuo.
Et adire lubet hominem; et autem nimis eum ausculto libens.
Syn. Hæc quom hìc video fieri, crucior pretiis emtos maxumis,
Apud nos expeculiatos servos fieri suis heris.
Sed, ad postremum, nihil apparet: male partum, male disperit.
Mil. Proinde habet hic orationem, quasi ipse sit frugi bonæ,
Qui ipsus (hercle) ignaviorem potis est facere Ignaviam.
Syn. Nunc domum hæc ab æde Veneris refero vasa, ubi hostiis
Herus nequivit propitiare Venerem suo festo die.
Mil. Lepidam Venerem!
Syn. Nam meretrices nostræ primis hostiis
Venerem placavêre extemplo.
Mil. O lepidam Venerem denuo!
Syn. Nunc domum ibo.
Mil. Heus, Synceraste!
Syn. Syncerastum qui vocat?
Mil. Tuus amicus.
Syn. Haud amice facis, qui cum onere offeras moram.

Mil. At, ob hanc rem, tibi reddam operam, ubi voles, ubi jusseris.
Habe rem pactam.
Syn. Si futurum 'st, do tibi operam hanc.
Mil. Quomodo?
Syn. Ut enim, ubi mihi vapulandum 'st, tute corium sufferas.
Mil. Apage!
Syn. Nescio quid viri sis.
Mil. Malus sum.
Syn. Tibi sis.
Mil. Te volo.
Syn. At onus urget.
Mil. At tu appone, et respice ad me.
Syn. Fecero;
Quamquam haud otium 'st.
Mil. Salvus sis, Synceraste.
Syn. O Milphio,
Dii omnes Deæque ament....
Mil. Quemnam hominem?
Syn. Nec te, nec me, Milphio;
Neque herum meum adeo.
Mil. Quem ament igitur?
Syn. Alium quemlibet;
Nam nostrorum nemo dignu'st.
Mil. Lepide loquere.
Syn. Me decet.
Mil. Quid agis?
Syn. Facio, quod manifesto mœchi haud ferme solent.
Mil. Quid id est?
Syn. Refero vasa salva.
Mil. Dii te et tuum herum perduint!
Syn. Me non perdant, illum ut perdant. Facere possim, si velim,
Meum herum ut perdant; ni mihi metuam, Milphio.
Mil. Quid id est? cedo.

Syn. Malus es.
Mil. Malus sum.
Syn. Male mihi est.
Mil. Memorandum! esse aliter decet.
Quid est, quod male sit? quoi domi 'st, quod edis, quod ames, affatim,
Neque triobolum ullum amicæ das, et ductas gratiis.
Syn. Diespiter me sic amabit . . . .
Mil. Ut quidem (edepol) dignus es.
Syn. Ut ego hanc familiam interire cupio!
Mil. Adde operam, si cupis.
Syn. Sine pennis volare haud facile 'st. Meæ alæ pennas non habent.
Mil. Nolito (edepol) devellisse; jam his duobus mensibus
Volucres tibi erunt tuæ hirquinæ.
Syn. I in malam rem.
Mil. I tu, atque herus.
Syn. Verum enim, qui homo eum nòrit, cito homo pervorti potest.
Mil. Quid jam?
Syn. Quasi tu tacere quidquam potis sis.
Mil. Rectius
Tacitus tibi resistam, quam quod dictum 'st malæ mulieri.
Syn. Animum inducam facile, ut tibi istuc credam, ni te noverim.
Mil. Crede audacter meo periculo.
Syn. Male credam, et credam tamen.
Mil. Sci'n' tu herum tuum meo hero esse inimicum capitalem?
Syn. Scio.
Mil. Propter amorem.
Syn. Omnem operam perdis.
Mil. Quid jam?
Syn. Quia doctum doces.

Mil. Quid ergo dubitas, quin lubenter tuo hero meus, quod possiet
Facere, faciat male, ejus merito? Tum autem si quid tu adjuvas,
Eo facilius poterit facere.
Syn. At ego hoc metuo, Milphio.
Mil. Quid est quod metuas?
Syn. Dum hero insidias parem, ne [a te pendeam.]
Si herus meus me esse locutum quoiquam mortali sciat,
Continuo is me [ex Syncerasto crurifragum] fecerit.
Mil. Nunquam (edepol) mortalis quisquam fiet e me certior,
Nisi hero meo uni indicasso, atque ei quoque, ut ne enuntiet,
Id esse facinus ex te ortum.
Syn. Male credam, et credam tamen.
Sed hoc tu tecum tacitum habeto.
Mil. Fidei non melius creditur.
Loquere (locus occasioque est) libere: hîc soli sumus.
Syn. Herus si tuus volet facere frugem, meum herum perdet.
Mil. Quî id potest?
Syn. Facile.
Mil. Fac ergo id facile noscam, ut ille possit noscere.
Syn. Quia Adelphasium, quam herus deamat tuus, ingenua 'st.
Mil. Quo modo?
Syn. Eodem, quo soror illius altera Anterastilis.
Mil. Sed quî id credam?
Syn. Quia
Illas emit in Anactorio parvulas, duodeviginti minis
De prædone Siculo.
Mil. Quanti?
Syn. Duodeviginti minis.

Mil. Duas illas?
Syn. Nutricem earum tertiam.
Et ille, qui eas vendebat, dixit se furtivas vendere:
Ingenuas Carthagine aibat esse.
Mil. Dii, vostram fidem!
Nimium lepidum memoras facinus; nam herus meus Agorastocles
Ibidem natus, inde surreptus fere sexennis: postibi,
Qui eum surripuit, huc devexit, meoque hero eum hîc vendidit.
Is in divitias homo adoptavit hunc, quom diem obiit suum.
Syn. Omnia memoras. Quo id facilius fiat, manu eas asserat
Suas populareis, liberali causâ.
Mil. Tacitus tace modo.
Syn. Profecto ad incitas lenonem rediget, si eas abduxerit.
Mil. Quin prius disperibit, faxo, quam unam calcem civerit.
Ita paratum 'st.
Syn. Ita Dii faxint, ne apud lenonem hunc serviam.
Mil. Quin (hercle) collibertus meus, faxo, eris, si Dii volent.
Syn. Ita Dii faxint. Numquid aliud me morare, Milphio?
Mil. Valeas, beneque ut tibi sit.
Syn. Pol, istuc tibi et hero tuo 'st in manu.
Vale, et hæc, cura, clanculum ut sint dicta.
Mil. Non dictum 'st. Vale.
Syn. At enim nihil est, nisi, dum calet, hoc agitur.
Mil. Lepidu's, quom mones:
Et hoc ita fiet.
Syn. Proba materia data 'st, si probum adhibes fabrum.
Mil. Poti'n' ut taceas?

Syn. Taceo, atque abeo.
Mil. Mihi commoditatem creas.
Illic hinc abiit. Dii immortales meum herum servatum volunt,
Et hunc disperditum lenonem: tantum eum instat exitî.
Sati'ne, priusquam unum 'st injectum telum, tum instat alterum?
Ibo intro, hæc ut meo hero memorem: nam, huc si ante ædeis evocem,
Quæque audivistis modo, nunc si eadem hîc iterem, inscitia 'st.
Hero uni potius intus ero odio, quam hîc sim vobis omnibus.
Dii immortales! quid malorum, quanta advenit calamitas
Hodie ad hunc lenonem! Sed ego, nunc est, quom me moror.
Id negotium institutum 'st; non datur cessatio.
Nam et hoc nocte consulundum, quod modo concreditum 'st;
Et illud autem inserviundum 'st consilium vernaculum.
Remora si sit, qui malam rem mihi det, merito fecerit.
Nunc intro ibo: dum herus adveniat a foro, opperiar domi.

ACTUS V. SCENA I.

HANNO, PŒNUS, *loquitur Punice.*

(Ex emendatione Bocharti et Petiti.)

N'yth alonim valonuth sicorath iismacon sith,
Chy-mlachai iythmu; mitslia mittebariim ischi.
Liphorcancth yth beni ith iad adi ubinuthai.

Birna rob syllohom alonim ubymisyrtohom.
Bytlym moth ynot othi helech Antidamarchon,
Ys sideli; Brim tyfel yth chili schontem Liphul.
Uth bin imys dibur thim nocuth nu' Agorastocles.
Ythem aneti hy chyr saely choc; sith naso.
Binni id chi luhilli gubylim lasibit thym.
Body aly thera ynn' ynnu' ysl' im moncor lu sim.
Et alonim valonoth: seccarati misti attic, umasse,
Conco biti miabel lo cuti nibe ani: lo laccu tchina, anus is.
Hoi cesi, lec po, nasse athid amas, con al emum diber tefelon, ob, uthume:
Cel tum: com ucra: lu enu: et oni mau ose: ubar banthy ach Aristoclem.
At, assena china soth, el jaeli, cosa lemun diber termi, cai: upsu aspoti:
Eod eanec lictor bo desi assam limnim coles.

Deos Deasque veneror, qui hanc urbem colunt,
Ut, quod de meâ re huc veni, rite venerim.
Measque ut gnatas, et mei fratris filium,
Reperire me sîritis, (Dii, vostram fidem!)
Quæ mihi surreptæ sunt, et fratris filium.
Sed hîc mihi antehac hospes Antidamas fuit.
Eum fecisse aiunt, sibi quod faciundum fuit.
Ejus filium hîc prædicant esse Agorastoclem:
Deum hospitalem ac tesseram mecum fero:
In hisce habitare monstratu'st regionibus.
Hos percontabor, qui huc egrediuntur foras.

ACTUS V. SCENA II.

AGORASTOCLES. MILPHIO. HANNO.

Agor. Ai'n' tu tibi dixe Syncerastum, Milphio,
Has esse ingenuas ambas surrepticias

Carthaginienseis?
Mil. Aio: et, si frugi esse vis,
Eas liberali jam asseres causâ manu.
Nam tuum flagitium 'st tuas populareis te pati
Servire ante oculos, domi quæ fuerint liberæ.
Han. Pro Dii immortales! obsecro vostram fidem!
Creta est profecto horum hominum oratio.
Quam orationem hanc aures dulcem devorant!
Ut mihi absterserunt omnem sorditudinem!
Agor. Si ad eam rem testeis habeam, faciam, quod jubes.
Mil. Quid tu mihi testeis? quin tu insistis fortiter?
Aliqua fortuna fuerit adjutrix tibi.
Agor. Incipere multo est, quam impetrare, facilius.
Mil. Sed quænam illæc avis est, quæ huc cum tunicis advenit?
Numnam it a balneis, circumductus pallio?
Facies quidem (edepol) Punica est * * *
Servos quidem (edepol) veteres antiquosque habet.
Agor. Quî scis?
Mil. Vide'n' homines sarcinatos consequi?
Atque (ut opinor) digitos in manibus non habent.
Agor. Quid jam?
Mil. Quia incedunt cum annulatis auribus.
Adibo hosce, atque appellabo Punice.
Si respondebunt, Punice pergam loqui:
Si non; tum ad horum mores linguam vortero.
Quid ais tu? ecquid adhuc commeministi Punice?
Agor. Nihil, edepol: nam quî scire potui (dic mihi),
Qui illinc sexennis perierim Carthagine?
Han. Pro, Dii immortales! plurimi ad hunc modum
Periêre pueri liberi Carthagine.
Mil. Quid ais tu?
Agor. Quid vis?
Mil. Vi'n' appellem hunc Punice?
Agor. An scis?

Mil. Nullus me est hodie Pœnus Pœnior.
Agor. Adi, atque appella, quid velit, quid venerit,
Qui sit, quojatis, unde sit: ne parseris.
Mil. Avo! quojates estis? aut quo ex oppido?
Han. Hanno muthumballe bechaedreanech.
Agor. Quid ait?
Mil. Hannonem sese ait Carthagine,
Carthaginiensem, Muthumballis filium.
Han. Avo!
Mil. Salutat.
Han. Donni!
Mil. Doni volt tibi
Dare hinc nescio-quid: audi'n' pollicerier?
Agor. Saluta hunc rursus Punice verbis meis.
Mil. Avo donni, hic mihi tibi inquit verbis suis.
Han. Me bar bocca.
Mil. Istuc tibi sit potius, quam mihi!
Agor. Quid ait?
Mil. Miseram esse prædicat buccam sibi.
Fortasse medicos nos esse arbitrarier.
Agor. Si ita est, nega esse: nolo ego errare hospitem.
Mil. Audi tu, *rufen nuco istam.*
Agor. Sic volo
Profecto vera cuncta huic expedirier.
Roga, numquid opus sit.
Mil. Tu, qui zonam non habes,
Quid in hanc venistis urbem, aut quid quæritis?
Han. Muphursa.
Agor. Quid ait?
Han. Mivulechianna.
Agor. Quid venit?
Mil. Non audis? mures Africanos prædicat
In pompam ludis dare se velle ædilibus.
Han. Laech lachananim limi nichot.
Agor. Quid nunc ait?
Mil. Ligulas canaleis ait se advexisse, et nuces:
Nunc orat, operam ut des sibi, ut ea væneant.
Agor. Mercator (credo) est.

Han. Isam aruinam.
Agor. Quid est?
Han. Palum erga dectha.
Agor. Milphio, quid nunc ait?
Mil. Palas vendundas sibi ait, et mergas datas,
Ut hortum fodiat, atque ut frumentum metat.
Ad messim (credo) missus hic quidem tuam.
Agor. Quid istuc ad me?
Mil. Certiorem te esse volui,
Ne quid clam furtive accepisse censeas.
Han. Muphonnium sucorahim.
Mil. Hem! cave si feceris,
Quod hic te orat.
Agor. Quid ait, aut quid orat? expedi.
Mil. Sub cratim uti jubeas sese supponi, atque eo
Lapides imponi multos, ut sese neces.
Han. Gunebel balsamenierasan.
Agor. Narra, quid est?
Quid ait?
Mil. Non (hercle) nunc quidem quidquam scio.
Han. At, ut scias nunc, dehinc Latine jam loquar.
Servum (hercle) te esse oportet et nequam et malum,
Hominem peregrinum atque advenam qui irrideas.
Mil. At (hercle) te hominem et sycophantam et subdolum,
Qui huc advenisti nos captatum, Migdilybs,
Bisulcilingua, quasi proserpens bestia.
Agor. Maledicta hinc aufer: linguam compescas face.
Maledicere huic tu temperabis, si sapis.
Meis consanguineis nolo te injuste loqui.
Carthagini ego sum natus, ut tu sis sciens.
Han. O mi popularis! salve!
Agor. Et tu (edepol), quisquis es.
Et, si quid opus est, quæso, dic; atque impera,
Popularitatis causâ.
Han. Habeo gratiam.
Verum ego hîc hospitium habeo: Antidamæ filium

Quæro. Commonstra, si novisti, Agorastoclem.
Ecquem adolescentem tu hìc novisti Agorastoclem?
Agor. Siquidem tu Antidamæ hìc quæris adoptaticium,
Ego sum ipsus, quem tu quæris.
Han. Hem! quid ego audio?
Agor. Antidamæ gnatum me esse.
Han. Si ita est, tesseram
Conferre si vis hospitalem, eccam, attuli.
Agor. Agedum, huc ostende. Est par probe: nam habeo domi.
Han. O mi hospes! salve multum! nam mihi tuus pater,
Pater tuus ergo, hospes Antidamas fuit:
Hæc mihi hospitalis tessera cum illo fuit.
Agor. Ergo hìc apud me hospitium tibi præbebitur.
Nam haud repudio hospitium, neque Carthaginem:
Inde sum oriundus.
Han. Dii dent tibi omnes, quæ velis.
Quid ais? quî potuit fieri, ut Carthagini
Natus sis, hic autem habuisti Ætolum patrem?
Agor. Surreptus sum illinc: hìc me Antidamas, hospes tuus,
Emit; et is me sibi adoptavit filium.
Han. Demarcho item ipse fuit adoptaticius.
Sed mitto de illo, et ad te redeo. Dic mihi,
Ecquid meministi tuûm parentûm nomina?
Agor. Patris atque matris memini.
Han. Memora dum mihi,
Si novi forte, aut si sunt cognati mihi.
Agor. Ampsigura mater mihi fuit, Jachon pater.
Han. Patrem atque matrem viverent vellem tibi!
Agor. An mortui sunt?
Han. Factum; quod ægre tuli.
Nam mihi sobrina Ampsigura tua mater fuit.
Pater tuus is erat frater patruelis meus;
Et is me hæredem fecit, quom suum obiit diem;

Quo me privatum ægre patior mortuo.
Sed, si ita est, ut tu sis Jachonis filius,
Signum esse oportet in manu lævâ tibi,
Ludenti puero quod momordit simia.
Ostende, ut inspiciam: aperi.
Agor. Vide: eccum, adest.
Mi patrue, salve!
Han. Et tu salveto, Agorastocles!
Iterum mihi natus videor, quia te reperi.
Mil. Pol, istam rem vobis bene evenisse gaudeo.
Et te moneri numne vis?
Han. Sane volo.
Mil. Paterna oportet reddi filio bona.
Æquum 'st habere hunc bona, quæ possedit pater.
Han. Haud postulo aliter: restituentur omnia.
Suam rem sibi salvam sistam, si illo advenerit.
Mil. Facito sis reddas, etsi hîc habitabit tamen.
Han. Quin mea quoque iste habebit, si quid me fuat.
Mil. Festivum facinus venit mî in mentem modo.
Han. Quid id est?
Mil. Tuâ 'st opus operâ.
Han. Dic mihi, quid lubet?
Profecto utêris, ut voles, operam meam.
Quid est negotî?
Mil. Poti'n' tu fieri subdolus?
Han. Inimico possum, amico insipientia 'st.
Mil. Inimicus (hercle) est hujus.
Han. Male faxim lubens.
Mil. Amat a lenone hic.
Han. Facere sapienter puto.
Mil. Leno hîc habitat vicinus.
Han. Male faxim lubens.
Mil. Ei duæ puellæ sunt meretrices servulæ
Sorores: earum hic alteram efflictim perit:
Neque eam incestavit unquam.
Han. Acerba amatio 'st.
Mil. Nunc leno ludificatur.

Han. Suum quæstum colit.
Mil. Hic illi malam rem dare volt.
Han. Frugi, si id facit.
Mil. Nunc hoc consilium capio, et hanc fabricam apparo,
Ut te allegemus: filias dicas tuas,
Surreptasque esse parvulas Carthagine,
Manuque liberali causâ ambas asseras,
Quasi filiæ tuæ sint ambæ. Intelligis?
Han. Intelligo, hercle: nam mihi item gnatæ duæ
Cum nutrice unâ surreptæ sunt parvulæ.
Mil. Lepide (hercle) assimulas! Jam in principio id mihi placet.
Han. Pol, magis, quam vellem.
Mil. Heu! hercle, mortalem catum,
Malum, crudumque, et callidum atque subdolum!
Ut afflet! quo illud gestu faciat facilius.
Me quoque dolis jam superat architectonem.
Han. Sed, earum nutrix quâ sit facie, mihi expedi.
Mil. Staturâ haud magnâ, corpore aquilo.
Han. Ipsa ea 'st.
Mil. Specie venustâ, ore parvo, atque oculis pernigris.
Han. Formam quidem (hercle) verbis depinxti mihi.
Mil. Vi'n' eam videre?
Han. Filias malo meas.
Sed i, atque evoca illam, si eæ meæ sunt filiæ:
Si illarum est nutrix, me continuo noverit.
Mil. Heus! ecquis hîc est? Nuntiate, ut prodeat
Foras Giddeneme: est, qui illam conventam esse volt.

ACTUS V. SCENA III.

GIDDENEME. MILPHIO. HANNO. AGORASTOCLES. PUER.

Gid. Quis pultat?
Mil. Qui te proxumus est.
Gid. Quid vis?
Mil. Eho!
Novistin' tu illunc tunicatum hominem, qui siet?
Gid. Nam quem ego adspicio? pro, supreme Jupiter!
Herus meus hic quidem 'st, mearum alumnarum pater,
Hanno Carthaginiensis.
Mil. Ecce autem mala!
Præstigiator hic quidem Pœnus probu'st;
Perduxit omneis ad suam sententiam.
Gid. O mi here! salve, Hanno, insperatissume
Mihi tuisque filiis, salve! atque, eho!
Mirari noli, neque me contemplarier.
Cognôstin' Giddenemen, ancillam tuam?
Han. Novi: sed ubi sunt meæ gnatæ? id scire expeto.
Gid. Apud ædem Veneris.
Han. Quid ibi faciunt? dic mihi.
Gid. Aphrodisia hodie Veneris est festus dies:
Oratum ierunt Deam, ut sibi esset propitia.
Mil. Pol, satis scio, impetrârunt, quando hic hîc adest.
Agor. Eho! an hujus sunt illæ filiæ?
Gid. Ita, ut prædicas.
Tua pietas nobis plane auxilio fuit,
Quom huc advenisti hodie in ipso tempore.
Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quæstum corpore.
Puer. Handones illi havon bene si illi in mustine.

Gid. *Me ipsi et encste dum et alamna cestinum.*
Agor. Quid illi locuti sunt inter se? dic mihi.
Mil. Matrem salutat hic suam, hæc autem hunc filium.
Han. Tace, atque parce muliebri supellectili.
Agor. Quæ ea 'st supellex?
Han. Clarus clamor sine modo.
Tu abduc hos intro; et unâ nutricem simul
Jube abire hanc ad te.
Agor. Fac, quod imperat.
Mil. Sed quis illas tibi monstrabit?
Agor. Ego doctissume.
Mil. Abeo igitur.
Agor. Facias modo, quam memores, mavelim.
Patruo advenienti cœna curetur volo.
Mil. Lachanam vos! quos ego jam detrudam ad molas,
Inde porro ad puteum, atque ad robustum codicem.
Ego faxo hospitium hoc leviter laudabitis.
Agor. Audi'n' tu, patrue? dico, ne dictum neges:
Tuam mihi majorem filiam despondeas.
Han. Pactam rem habeto.
Agor. Spondesne igitur?
Han. Spondeo.
Agor. Mi patrue, salve! nam nunc es plane meus.
Nunc demum ego cum illâ fabulabor libere.
Nunc, patrue, si vis tuas videre filias,
Me sequere.
Han. Jamdudum equidem cupio, et te sequor.
Agor. Quid si eamus illis obviam?
Han. At, ne inter vias
Præterbitamus, metuo. Magne Jupiter!
Restitue certas mihi ex incertis nunc opes.
Agor. Ego quidem meos amores mecum confido fore.
Sed eccas video ipsas.
Han. Hæcine sunt meæ filiæ?
Quantæ e quantillis jam sunt factæ!

Agor. Sci'n' quid est?
Græcæ sunt hæ columnæ; sustolli solent.
Mil. Opinor (hercle), hodie, quod ego dixi per jocum,
Id eventurum esse et severum et serium,
Ut hæc inveniantur hodie esse hujus filiæ.
Agor. Pol, istud quidem jam certum 'st. Tu istos, Milphio,
Abduce intro: nos hasce hîc præstolabimur.

ACTUS V. SCENA IV.

ANTERASTILIS. ADELPHASIUM. AGORASTOCLES. HANNO.

Ant. Fuit hodie operæ pretium ejus qui amabilitati animum adjiceret,
Oculis epulas dare, delubrum qui hodie ornatum eo visere venit.
Deamavi (ecastor) illic ego hodie lepidissuma munera meretricum,
Digna Divâ venustissumâ Venere: neque contemsi ejus opus hodie;
Tanta ibi copia venustatum aderat, in suo quæque loco sita munde.
Arabius murrhinusque omneis odor complebat. Haud sordere visu'st
Festus dies, Venus, nec tuum fanum: tantus ibi clientarum erat numerus,
Quæ ad Calydoniam venerant Venerem. Certo enim, quod quidem ad nos duas
Attinuit, præpotentes, pulchræ, pacisque potentes, soror, fuimus;
Neque ab juventute ibi irridiculo habitæ: quod (pol), soror, cæteris omnibus factum 'st.
Adel. Malim istuc aliis ita videatur, quam uti tu te, soror, collaudes.

Ant. Spero equidem.
Adel. Et (pol) ego; quom, ingeniis quibus sumus atque aliæ, cognosco.
Eo sumus natæ genere, ut deceat nos esse a culpâ castas.
Han. Jupiter, qui genus colis alisque hominum, per quem vivimus vitalem ævum,
Quem penes spes vitæ sunt hominum omnium, da diem hunc sospitem, quæso,
Rebus meis agundis. Quibus annos multos carui, quasque e patriâ
Perdidi parvas, redde his libertatem; invictæ præmium ut esse sciam pietati.
Agor. Omnia faciet Jupiter, faxo; nam mihi est obnoxius, et me metuit.
Han. Tace, quæso.
Agor. Ne lacryma, patrue.
Ant. Ut volupe 'st homini, mea soror, si, quod agit, cluet victoriâ!
Sicut hodie nos inter alias præstitimus pulchritudine.
Adel. Stulta, soror, es magis, quam volo. An vero pulchra videre, obsecro,
Si tibi illic non os oblitum 'st fuligine?
Agor. O patrue! o patrue mi patruissume!
Han. Quid est, fratris mei gnate? mi gnate, quid vis? expedi.
Agor. At enim volo hoc agas.
Han. At enim ago istuc.
Agor. Patrue mi patruissume!
Han. Quid est?
Agor. Est lepida et lauta: ut sapit!
Han. Ingenium patris habet, quod sapit.
Agor. Quæ res? jam diu (edepol) sapientiam tuam abusa 'st hæc quidem.
Nunc hinc sapit, hinc sentit: quidquid sapit, amore meo sapit.
Adel. Non eo sumus genere prognatæ, tametsi sumus servæ, soror,

Ut deceat facere nos quidquam, quod homo quisquam irrideat.
Multa sunt mulierum vitia : sed hoc e multis maxumum 'st,
Quom sibi nimis placent, nimisque operam dant, ut placeant viris.
Ant. Nimiæ voluptati 'st, quod in extis nostris portentum 'st, soror,
Quodque haruspex de ambabus dixit.
Agor. Velim de me aliquid dixerit.
Ant. Nos fore, invito domino nostro, diebus paucis liberas.
Id ego, nisi quid Dii aut parentes faxint, quî sperem, haud scio.
Agor. Meâ fiduciâ, (hercle) haruspex, patrue, his promisit, scio,
Libertatem, quia me amare hanc scit.
Adel. Soror, sequere hac.
Ant. Sequor.
Han. Priusquam abitis, vos volo ambas. Nisi piget, consistite.
Adel. Quis revocat?
Agor. Qui bene volt vobis facere.
Adel. Facere occasio 'st.
Sed quis homo 'st?
Agor. Amicus vobis.
Adel. Qui quidem non inimicus est.
Agor. Bonus est hic homo, mea voluptas.
Adel. Pol, istum malim, quam malum.
Agor. Siquidem amicitia 'st habenda, cum hoc habenda 'st.
Adel. Haud precor.
Agor. Multa bona vobis facere volt.
Adel. Bonus bonis benefeceris.
Han. Gaudio ero vobis.
Adel. At (edepol) nos voluptati tibi.
Han. Libertatique.
Adel. Isto pretio tuas nos facile feceris.

Agor. Patrue mi, ita me Dii amabunt, ut ego, si sim Jupiter,
Jam (hercle) ego illam uxorem ducam, et Junonem extrudam foras.
Ut pudice verba fecit! cogitate, et commode!
Ut modeste orationem præbuit! certo hæc mea 'st.
Han. Sed ut astu sum aggressus ad eas!
Agor. Lepide (hercle) atque commode.
Han. Pergo etiam tentare?
Agor. In pauca confer: sitiunt, qui sedent.
Han. Quid istic, quod faciundum 'st, cur non agimus? In jus vos voco.
Agor. Nunc tene, patrue.
Han. Tu, frugi si bonæ es.
Agor. Vi'n' ego hanc apprehendam?
Han. Tene.
Adel. An patruus est, Agorastocles, tuus hic?
Agor. Jam, faxo, scibis.
Nunc (pol) ego te ulciscar probe; nam, faxo, mea eris sponsa.
Han. Ite in jus; ne moramini.
Ant. Antestare me, atque duce.
Agor. Ego te antestabor: postea hanc amabo, atque amplexabo:
Sed illud quidem volui dicere; immo, dixi (hercle) quod volebam.
Han. Moramini: in jus vos voco, nisi honestiu'st prehendi.
Adel. Quid in jus vocas nos? quid tibi debemus?
Agor. Dice tu illi.
Adel. Etiam me meæ latrant canes?
Agor. At tu (hercle) alludiato:
Dato mihi, pro offâ, savium; pro osse, linguam objicito:
Ita hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem.
Han. Ite, si itis.
Adel. Quid nos fecimus tibi?
Han. Fures estis ambæ.

Adel. Nosne tibi?
Han. Vos, inquam.
Agor. Atque ego scio.
Adel. Quid furti est id?
Agor. Hunc rogato.
Han. Quia annos multos filias meas celavistis clam me:
Atque equidem ingenuas, liberas, summoque genere natas.
Adel. Nunquam (mecastor) reperies tu istuc probrum penes nos.
Agor. Da pignus, ni nunc perjures, in savium, uter utri det.
Adel. Nihil tecum ago: abscede, obsecro.
Agor. Atque (hercle) mecum agundum 'st:
Nam hic patruus meu'st: pro hoc mihi patronus sim necesse est.
Ei prædicabo, quomodo vos furta faciatis multa;
Quoque modo hujusce filias apud vos habeatis servas,
Quas vos ex patriâ liberas surreptas esse scitis.
Adel. Ubi sunt eæ? aut quæ sunt? obsecro.
Agor. Satis sunt maceratæ.
Han. Quin eloquar.
Agor. Censeo (hercle), patrue.
Adel. Misera timeo, quid
Hoc sit negotî, mea soror: ita stupida sine animo adsto.
Han. Advortite animum, mulieres: primum, si id fieri possit,
Ne indigna indignis Dii darent, id ego evenire vellem:
Nunc quod boni mihi Dii dant, vobis vostræque matri,
Eas Diis est æquum gratias nos agere sempiternas,
Quom nostram pietatem approbant decorantque Dii immortales.
Vos meæ estis ambæ filiæ: et hic est cognatus voster,

Hujusce fratris filius, Agorastocles.

Adel. Amabo,

Num hi falso oblectant gaudio nos?

Agor. At me ita Dii servent,

Ut hic pater est voster. Date manus.

Adel. Salve, insperate nobis

Pater! te complecti nos sine.

Han. Cupitæ atque exspectatæ.

Ant. Pater, salve! ambæ filiæ sumus: amplectamur ambæ.

Agor. Quis me amplectetur postea?

Han. Nunc ego sum fortunatus:

Multorum annorum miserias nunc hac voluptate sedo.

Adel. Vix hoc videmur credere.

Han. Magis quî credatis, dicam:

Nam vostra nutrix primum me cognovit.

Adel. Ubi ea, amabo, est?

Han. Apud hunc est.

Agor. Quæso, quì lubet tam diu tenere collum,

Priusquam te mihi desponderit?

Adel. Omitto.

Agor. Sperata, salve!

Adel. Omitte

Salutem.

Agor. Et tu altera.

Ant. Nolo ego istuc: enicas me.

Han. Condamus alter alterum ergo in nervum brachialem.

Quibus nunc in terrâ meliu'st?

Agor. Eveniunt digna dignis.

Tandem huic cupitum contigit. O Apella! O Zeuxis pictor!

Cur numero estis mortui? hinc exemplum ut pingeretis.

Nam alios pictores nihil moror hujusmodi tractare exempla.

Han. Dii Deæque omnes! vobis habeo merito magnas gratias,
Quom hac me lætitiâ tantâ et tantis affecistis gaudiis,
Ut meæ gnatæ ad me redirent in potestatem meam.
Adel. Mi pater, tua pietas plane nobis auxilio fuit.
Agor. Patrue, facito in memoriam habeas, tuam majorem filiam
Mihi te despondisse.
Han. Memini.
Agor. Et dotis quid promiseris.

ACTUS V. SCENA V.

ANTHEMONIDES. ADELPHASIUM. ANTERASTILIS. HANNO. AGORASTOCLES.

Anth. Si ego minam non ultus fuero probe, quam lenoni dedi,
Tum profecto me sibi habento scurræ ludificatui.
Is etiam me ad prandium ad se adduxit ignavissumus;
Ipse abiit foras; me reliquit pro atriensi in ædibus.
Ubi nec leno, neque illæ redeunt, nec, quod edim, quidquam datur,
Pro minore parte prandî pignus cepi; abii foras:
[Sic derisorem] ære militari tetigero lenunculum.
Nactu'st hominem, minâ quem argenti circumduceret!
Sed mea amica nunc mihi irato obviam veniat velim!
Jam (pol) ego illam pugnis totam faciam, ut sit morula;
Ita replebo atritate, atrior multo ut siet,
Quam Ægyptii, aut qui cortinam ludis per Circum ferunt.
Adel. Tene sis me arcte, mea voluptas: male ego metuo miluos.

Mala illa bestia 'st: ne forte me auferat, pullum tuum.
Ant. Ut nequeo te satis complecti, mi pater!
Anth. Ego me moror.
Propemodum hoc opsonare prandium potero mihi.
Sed quid hoc est? quid hoc? quid hoc est? quid ego video? quomodo?
Quid hoc est conduplicationis? quæ hæc est congeminatio?
Quis hic homo 'st cum tunicis longis, quasi puer cauponius?
Sati'n' ego oculis cerno? estne illæc mea amica Anterastilis?
Et ea certo est. Jampridem ego me sensi nihili pendier.
Non pudet puellam amplexari baliolum in mediâ viâ?
Jam (hercle) ego illum excruciandum totum carnifici dabo.
Sane genus hoc muliebrosum 'st tunicis demissiciis.
Sed adire certum 'st hanc ad amatricem Africam.
Heus tu! tibi dico, mulier, ecquid te pudet?
Quid tibi negotî autem est cum istac, dic mihi?
Han. Adolescens, salve!
Anth. Nolo: nihil ad te attinet.
Quid tibi hanc digito tactio 'st?
Han. Quia mihi lubet.
Anth. Lubet?
Han. Ita dico.
Anth. Ligula, i in malam crucem.
Tune hîc amator audes esse, hallex viri?
Aut contrectare, quod mares homines amant?
Deglupta mæna, Sarrapis sementium,
Mastruga, [ἅλς αγορας ἅμα:] tum autem plenior
Allî, ulpicique, quam Romani remiges.
Agor. Num tibi, adolescens, malæ aut dentes pruriunt,
Qui huic es molestus? an malam rem quæritas?

Anth. Cur non adhibuisti, dum istæc loquereris, tympanum?
Nam te cinædum esse arbitror magis, quam virum.
Agor. Sci'n', quam cinædus sum? ite istinc, servi, foras:
Efferte fusteis.
Anth. Heus tu! si quid per jocum
Dixi, nolito in serium convortere.
Ant. Quid tibi lubido 'st, obsecro, Anthemonides,
Loqui inclementer nostro cognato et patri?
Nam hic noster pater est: hic nos cognovit modo;
Et hunc sui fratris filium.
Anth. Ita me Jupiter
Bene amet, bene factum! gaudeo, et volupe 'st mihi,
Siquidem quid lenoni obtigit magni mali;
Quomque e virtute vobis fortuna obtigit.
Ant. Credibile (ecastor) dicit: crede huic, mi pater.
Han. Credo.
Agor. Et ego credo. Sed eccum lenonem Lycum,
Bonum virum, eccum video; se recipit domum.
Han. Quis hic est?
Agor. Utrumvis est, et leno et Lycus.
In servitute hic habuit filias tuas.
Anth. Et mihi hic auri fur est.
Han. Bellum hominem, quem noveris!
Agor. Rapiamus in jus.
Han. Minume.
Agor. Quapropter?
Han. Quia
Injuriarum multam dici satius est.

ACTUS V. SCENA VI.

LYCUS. AGORASTOCLES. HANNO. ANTHEMONIDES.

Lyc. Decipitur nemo, (meâ quidem sententiâ)
Qui suis amicis narrat recte res suas:
Nam omnibus amicis meis idem unum convenit,
Ut me suspendam, ne addicar Agorastocli.
Agor. Leno, eamus in jus.
Lyc. Obsecro te, Agorastocles,
Suspendere ut me liceat.
Han. Leno, in jus te voco.
Lyc. Quid tibi mecum autem?
Han. Quia hasce aio liberas
Ingenuasque esse filias ambas meas,
Quæ sunt surreptæ cum nutrice parvulæ.
Lyc. Jampridem equidem istuc scivi; et miratus fui,
Neminem venire, qui istas assereret manu.
Meæ quidem profecto non sunt.
Anth. Leno, in jus eas.
Lyc. De prandio tu dicis. Debetur; dabo.
Agor. Duplum pro furto mihi opu'st.
Lyc. Sume hinc quidem.
Han. Et mihi suppliciis multis.
Lyc. Sume hinc quid lubet.
Anth. Et mihi quidem minâ argenti.
Lyc. Sume hinc quid lubet.
Collo rem solvam jam omnibus, quasi bajulus.
Agor. Numquid recusas contra me?
Lyc. [Advorsum] quidem.
Agor. Ite igitur intro, mulieres. Sed, patrue mi,
Tuam (ut dixisti) mihi desponde filiam.
Han. Haud aliter ausim.
Anth. Bene vale.

Agor. Et tu bene vale.
Anth. Leno! arrhabonem hoc pro minâ mecum fero.
Lyc. Perii, hercle!
Agor. Immo, haud multo post, quom in jus veneris.
Lyc. Quin egomet tibi me addico: quid prætore opu'st?
Verum obsecro te, ut liceat simplum solvere.
Trecentos Philippos (credo) corradi potest:
Cras auctionem faciam.
Agor. Tantisper quidem,
Ut sis apud me ligneâ in custodiâ.
Lyc. Fiat.
Agor. Sequere intro, patrue mi, ut hunc festum diem
Habeamus hilare, hujus malo, et nostro bono.
Multum valete: multa verba fecimus.
Malum postremo hoc omne ad lenonem redit.
Nunc, quod postremum 'st condimentum fabulæ,
Si placuit, plausum postulat comœdia.

SUPPOSITA.

Post Actûs V. Scenam VI. adjecerunt vett. Editt. sequentem Scenam.

AGORASTOCLES. LYCUS. HANNO. ADELPHASIUM. ANTERASTILIS. ANTHEMONIDES.

Agor. Quam rem agit is miles, quoi lubet patruo meo loqui inclementer?
Ne mirere, mulieres quod eum sequuntur: modo cognovit filias
Suas esse hasce ambas.
Lyc. Hem! quod verbum aures meas tetigit! nunc perii.

Unde hæ perierunt?
Agor. Domo Carthaginienses sunt.
Lyc. At ego sum perditus.
Illud ego metui semper, ne cognosceret eas aliquis: quod nunc factum est.
Væ misero mihi! Periêre (opinor) duodeviginti minæ, quì hasce emi.
Agor. Et tu ipse periisti, Lyce. Carthaginienses sunt.
Lyc. At ego sum perditus.
Han. Quis hic est?
Agor. Utrumvis est, vel leno, vel Lycus, in servitute hìc qui filias habuit tuas.
Anth. Et mihi auri fur est.
Han. Bellum hominem, quem noveris!
Agor. Leno, rapacem
Te esse semper credidi: verum etiam furacem, qui nôrunt magis.
Lyc. Accedam.
Per ego te tua genua obsecro, et hunc, cognatum quem tuum esse intelligo,
Quando boni estis, ut bonos facere addecet, facite; et vostro subveniatis supplici.
Jampridem equidem istas scivi esse liberas; et exspectabam, si quis eas assereret manu.
Nam meæ prorsus non sunt. Tum autem aurum tuum reddam, quod apud me est:
Et jusjurandum dabo, me malitiose nihil fecisse, Agorastocles.
Agor. Quod mihi par facere, tamen egomet consulam. Omitte genua.
Lyc. Mitto,
Si ita sententia est.
Agor. Heus tu, leno!
Lyc. Quid lenonem vis inter negotium?
Agor. Utinam mihi argentum reddas, priusquam hinc in nervum abducere.
Lyc. Dii

Meliora faxint.
Agor. Sic est, video: cœnabis foris: aurum, argentum, collum,
Leno, treis res nunc debes simul.
Han. Quid me hac re facere deceat, egomet
Mecum cogito. Si volo hunc ulcisci, lites sequar in alieno oppido;
Quantum audivi, ingenium et mores ejus quo pacto sient.
Adel. Mi pater,
Ne quid tibi cum istoc rei siet, te maxume obsecro.
Ant. Ausculta sorori.
Abi, disjunge inimicitias cum improbo.
Han. Hoc age sis, leno: quamquam ego, te
Meruisse ut pereas, scio; non experiar tecum.
Agor. Neque, si aurum mihi reddas, mecum,
Leno, quando ex nervo emissus compingare in carcerem.
Lyc. Jam autem, ut solet,
Ego, Pœne, tibi me purgatum volo, si quid dixi iratus advorsum
Animi tui sententiam; id uti ignoscas, quæso: et, quom istas invenisti filias,
Ita me Dii ament, mihi volupta 'st.
Han. Ignosco, et credo tibi.
Anth. Leno, tu aut amicam mihi des facito, aut auri reddas mihi minam.
Lyc. Vi'n' tibicinam meam habere?
Anth. Nihil moror tibicinam: nescias,
Utrum ei majores buccæne an mammæ sient.
Lyc. Dabo, quod placeat.
Agor. Cura.
Lyc. Aurum cras ad te referam tuum.
Agor. Facito in memoriâ habeas.
Lyc. Miles, sequere me.
Anth. Ego vero sequor.
Agor. Quid ais, patrue? Quando hinc ire cogitas

Carthaginem? nam tecum unâ ire certum est.
Han. Ubi primum potero,
Illico.
Agor. Dum auctionem facio, hic, opus est, aliquos ut maneas dies.
Han. Faciam ita, ut vis.
Agor. Age sis, eamus; nos curemus. Plaudite.

PSEUDOLUS.

DRAMATIS PERSONÆ.

PSEUDOLUS, servus.
CALIDORUS, adolescens.
BALLIO, leno.
LORARII quatuor.
SIMO, } senes.
CALLIPHO, } senes.
HARPAX, cacula.
CHARINUS, adolescens.
PUER.
COQUUS.
SIMIA, sycophanta.
PHŒNICIUM, meretrix.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

PRÆSENTEIS numerat quindecim Miles minas:
Simul consignat symbolum, ut Phœnicium
Ei det leno, qui eum cum reliquo afferat.
Venientem caculam intervortit symbolo,
Dicens Syrum se Ballionis, Pseudolus:
Opemque herili ita tetulit: nam Simiæ
Leno mulierem, quem is supposuit, tradidit.
Venit Harpax verus: res palam cognoscitur:
Senexque argentum, quod erat pactus, reddidit.

PROLOGUS

(*incerti Auctoris.*)

Studete hodie mihi: bona in scenam affero:
Nam bona bonis ferri reor æquum maxume,
Ut mala malis; ut, qui mali sunt, habeant mala;
Qui boni, bona. Bonos quod oderint mali,
Sunt mali: malos quod oderint boni, bonos
Esse oportet. Vosque ideo estis boni, quandoquidem
Semper odistis malos; et lege, et legionibus
Hos fugitâstis, Quirites, successis bonis.
Huic vos nunc pariter bonam boni operam date gregi,
Qui bonus est, et hodie ad bonos affert bona.
Aures, oculi, animus, ampliter fient saturi.
In scenam qui jejunus venerit, aut sitiens,
Is risu et ventre raso vigilabit sedulo:
Dum ridebunt saturi, mordebunt famelici.
Nunc, si sapitis, cedite, jejuni, atque discedite:
Vos, saturi, state; immo, sedete, atque attendite.
Non argumentum, neque hujus nomen fabulæ
Nunc proloquar ego: satis id faciet Pseudolus:
Satis id dictum vobis puto jam, atque deputo.
Ubi lepos, joci, risus, vinum, ebrietas decent,
Gratiæ, decor, hilaritas, atque delectatio;
Qui quærit alta, is malum videtur quærere.
Curas malas abjicite jam, ut otiosi hodie.
Exporgi meliu'st lumbos, atque exsurgier.
Plautina longa fabula in scenam venit.

ACTUS I. SCENA I.

PSEUDOLUS. CALIDORUS.

Pseud. Si ex te tacente fieri possem certior,
Here, quæ miseriæ te tam misere macerant,
Duorum labori ego hominum parsissem lubens,
Mei te rogandi, et tui respondendi mihi.
Nunc, quoniam id fieri non potest, necessitas
Me subigit, ut te rogitem. Responde mihi:
Quid est, quod tu exanimatus jam hos multos dies
Gestas tabellas tecum, eas lacrymis lavis,
Neque tui participem consilî quemquam facis?
Eloquere, ut, quod ego nescio, id tecum sciam.
Calid. Misere miser sum, Pseudole.
Pseud. Id te Jupiter
Prohibessit.
Calid. Nihil hoc Jovis ad judicium attinet.
Sub Veneris regno vapulo, non sub Jovis.
Pseud. Licet me id scire quid sit? nam tu me antidhac
Supremum habuisti comitem consiliis tuis.
Calid. Idem animus nunc est.
Pseud. Fac me certum, quid tibi 'st.
Juvabo aut re, aut operâ, aut consilio bono.
Calid. Cape has tabellas; tute hinc narrato tibi,
Quæ me miseria et cura contabefacit.
Pseud. Mos tibi geretur. Sed quid hoc? quæso.
Calid. Quid est?
Pseud. Ut opinor, quærunt literæ hæ sibi liberos;
Alia aliam scandit.
Calid. Ludis me ludo tuo.
Pseud. Has quidem, pol, (credo) nisi Sibylla legerit,
Interpretarier potesse neminem.
Calid. Cur inclementer dicis lepidis literis,
Lepidis tabellis, lepidâ conscriptis manu?

Pseud. An (obsecro, hercle) habent quoque gallinæ manus?
Nam has quidem gallina scripsit.
Calid. Odiosus mihi es.
Lege, vel tabellas redde.
Pseud. Immo enim pellegam:
Advortito animum.
Calid. Non adest.
Pseud. At tu cita.
Calid. Immo, ego tacebo; tu hinc ex cerâ cita:
Nam istic meus animus nunc est, non in pectore.
Pseud. Tuam amicam video, Calidore.
Calid. Ubi ea est, obsecro?
Pseud. Eccam in tabellis porrectam: in cerâ cubat.
Calid. At te Dii Deæque, quantus es....
Pseud. Servassint quidem.
Calid. Quasi solstitialis herba, paulisper fui:
Repente exortus sum; repentino occidi.
Pseud. Tace, dum tabellas pellego.
Calid. Ergo quin legis?
Pseud. "Phœnicium Calidoro amatori suo,
Per ceram et linum literasque interpretes,
Salutem mittit, et salutem abs te expetit,
Lacrymans, titubanti animo, corde, et pectore."
Calid. Perii! salutem nusquam invenio, Pseudole,
Quam illi remittam.
Pseud. Quam salutem?
Calid. Argenteam.
Pseud. Pro ligneân' salute, vis argenteam
Remittere illi? Vide sis, quam tu rem geras.
Calid. Recita modo: ex tabellis jam, faxo, scies,
Quam subito argento mî usus invento siet.
Pseud. "Leno me peregre militi Macedonio
Minis viginti vendidit, voluptas mea:
Et, priusquam hinc abiit, quindecim Miles minas
Dederat; nunc unæ quinque remorantur minæ:
Eâ causâ Miles hîc reliquit symbolum,

Expressam in cerâ ex annulo suam imaginem,
Ut, qui huc afferret ejus similem symbolum,
Cum eo simul me mitteret. Ei rei dies
Hæc præstituta 'st, proxuma Dionysia."
Calid. Cras ea quidem sunt. Prope adest exitium mihi,
Nisi quid mihi in te est auxilì.
Pseud. Sine pellegam.
Calid. Sino: nam mihi videor cum eâ fabularier.
Lege: dulce amarumque unâ nunc misces mihi.
Pseud. "Nunc nostri amores, mores, consuetudines,
Jocus, ludus, sermo, suavis saviatio,
Compressiones arctæ amantûm comparum,
Teneris labellis molles morsiunculæ,
Papillarum horridularum oppressiunculæ,
Harum voluptatum mihi omnium, atque itidem tibi,
Distractio, discidium, vastities venit,
Nisi quæ mihi in te 'st aut tibi est in me salus.
Hæc, quæ ego scivi, ut scires curavi omnia:
Nunc ego te experiar, quid ames, quid simules. Vale."
Calid. Est misere scriptum, Pseudole!
Pseud. O! miserrume!
Calid. Quin fles?
Pseud. Pumiceos oculos habeo: non queo
Lacrymam exorare ut exspuant unam modo.
Calid. Quid ita?
Pseud. Genus nostrum semper siccoculum fuit.
Calid. Nihilne adjuvare me audes?
Pseud. Quid faciam tibi?
Calid. Heu!
Pseud. "Heu?" id quidem tibi (hercle), ne parsis, dabo.
Calid. Miser sum; argentum nusquam invenio mutuum,
Pseudole.
Pseud. Heu!

Calid. Neque intus nummus ullus est.
Pseud. Eheu!
Calid. Ille abducturus est mulierem cras.
Pseud. Eheu!
Calid. Istoccine pacto me adjutas?
Pseud. Do id quod mihi est:
Nam is mihi thesaurus jugis in nostrâ est domo.
Calid. Actum hodie de me est. Sed potes nunc mutuam
Drachmam dare mî unam, quam cras reddibo tibi?
Pseud. Vix (hercle) opinor, si me opponam pignori.
Sed quid de drachmâ facere vis?
Calid. Restim volo
Mihi emere.
Pseud. Quamobrem?
Calid. Quî me faciam pensilem.
Certum 'st mihi, ante tenebras, tenebras persequi.
Pseud. Quis mî igitur drachmam reddet, si dederim tibi?
An tu te eâ causâ vis sciens suspendere,
Ut me defraudes drachmâ, si dederim tibi?
Calid. Profecto nullo pacto possum vivere,
Si illa a me abalienatur atque abducitur.
Pseud. Quid fles, cucule? vives.
Calid. Quid ego ni fleam?
Quoi nec paratus nummus argenti siet;
Neque quoi libellæ spes sit usquam gentium.
Pseud. Ut literarum ego harum sermonem audio,
Nisi tu illi drachmis fleveris argenteis,
Quod tu istis lacrymis te probare postulas,
Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum ingeras.
Verum ego te amantem (ne pave) non deseram.
Spero, alicunde hodie me bonâ operâ, aut hac meâ,
Tibi inventurum esse auxilium argentarium.
Atque, id futurum unde, unde dicam, nescio;
Nisi quia futurum 'st: ita supercilium salit.
Calid. Utinam, quæ dicis, dictis facta suppetant!

Pseud. Scis tu quidem (hercle), mea si commovi sacra,
Quo pacto et quantas soleam turbelas dare.
Calid. In te nunc sunt omnes spes ætati meæ.
Pseud. Sati'n' est, si hanc hodie mulierem efficio tibi,
Tua ut sit, aut si tibi do viginti minas?
Calid. Satis, si futurum 'st.
Pseud. Roga me viginti minas.
Ut me effecturum tibi, quod promisi, scias,
Roga (obsecro) hercle. Gestio promittere.
Calid. Dabisne argenti mî hodie viginti minas?
Pseud. Dabo; molestus nunc iam ne sis mihi.
Atque, hoc ne dictum tibi neges, dico prius;
Si neminem alium potero, tuum tangam patrem.
Calid. Dii te mihi omnes servent! Verum, si potes,
Pietatis causâ, vel etiam matrem quoque.
Pseud. De istac re in oculum utrumvis conquiescito.
Calid. Oculum utrum, anne in aurem?
Pseud. At hoc pervolgatum 'st minus.
Nunc, ne quis dictum sibi neget, dico omnibus,
Pube præsenti, in concione, omni poplo,
Omnibus amicis, notisque edico meis,
In hunc diem a me ut caveant, ne credant mihi.
Calid. St! tace (obsecro), hercle.
Pseud. Quid negotî 'st?
Calid. Ostium
Lenonis crepuit.
Pseud. Crura mavellem modo.
Calid. Atque ipse egreditur penitus perjurum caput.

ACTUS I. SCENA II.

BALLIO. LORARII IV. PSEUDOLUS. CALIDORUS.

Bal. Exite, agite, ite, ignavi, male habiti, et male conciliati,
Quorum nunquam quidquam quoiquam venit in mentem, ut recte faciant.
Quibus nisi ad hoc exemplum experior, non potest usurpari usura.
Neque ego homines magis asinos unquam vidi; ita plagis costæ callent.
Quos dum ferias, tibi plus noceas: eo enim ingenio hi sunt flagritribæ,
Qui hæc habent consilia, ubi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga,
Bibe, es, fuge: hoc est eorum opus;
Ut mavelis lupos apud oveis linquere, quam hos domi custodes.
At, faciem quom adspicias eorum, haud mali videntur; operâ fallunt.
Nunc adeo, hanc edictionem nisi animum advortitis omnes,
Nisi somnum socordiamque ex pectore oculisque amovetis,
Ita ego vostra latera loris faciam, ut valide varia sint;
Ut ne peristromata quidem æque picta sint Campanica,
Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia.
Atque heri ante dixeram omnibus, dederamque eas provincias:
Verum ita vos estis perditi, negligentes, ingenio improbo,
Officium vostrum ut vos malo cogatis commonerier.

Nempe ita animati estis vos. Vincite hoc duritiâ ergo atque me.
Hoc vide sis, ut alias res agunt! Hoc agite; hoc animum advortite;
Huc adhibete aureis, quæ ego loquar, plagigera genera hominum.
Nunquam (edepol) vostrum durius tergum erit, quam terginum hoc meum.
Quî nunc? doletne? Hem! sic datur, si quis herum servus spernit.
Assistite omnes contra me, et, quæ loquor, advortite animum.
Tu, qui urnam habes, aquam ingere; face, plenum aënum sit cito.
Te, cum securi, caudicali præficio provinciæ.
Lor. At hæc retunsa 'st.
Bal. Sine siet: itidem vos quoque estis plagis omnes.
Num quî minus eâ gratiâ tamen omnium operâ utor?
Tibi hoc præcipio, ut niteant ædes: habes, quod facias: propera, abi intro.
Tu esto lectisterniator: tu argentum eluito, idem exstruito.
Hæc, quom ego a foro revortor, facite, ut offendam parata,
Vorsa, pertersa, strata, lauta, structaque omnia uti sint.
Nam mihi hodie natalis dies est: decet eum omneis vos concelebrare.
Pernam, callum, glandium, sumen, facito in aquâ jaceant: (sati'n' audis?)
Magnifice volo enim summos viros accipere, ut mihi rem esse reantur.
Intro abite, atque hæc cito celebrate, ne mora quæ sit, coquus quom veniat,
Mihi. Ego eo in macellum, ut, piscium quidquid est, pretio præstinem.

I, puere, præ: ne quisquam pertundat crumenam, cautio 'st.
Vel opperire: est, quod domi dicere pæne fui oblitus.
Auditi'n'? vobis, mulieres, hanc habeo edictionem:
Vos, quæ in munditiis, mollitiis, deliciisque ætatulam agitis,
Viris cum summis inclytæ amicæ: nunc ego scibo, atque hodie experiar,
Quæ capiti, quæ ventri operam det, quæque suæ rei; quæ somno studeat:
Quam libertam fore mihi credam, et quam vænalem, hodie experiar.
Facite hodie, ut mihi munera multa huc ab amatoribus conveniant.
Nam, nisi penus annuus hodie convenit, cras populo prostituam vos.
Natalem scitis mihi diem esse hunc. Ubi isti sunt, quibus vos oculi estis?
Quibus vitæ, quibus deliciæ estis? quibus savia? mammilla? mellitæ?
Manipulatim mihi munerigeruli, facite, ante ædeis jam hîc assint.
Cur ego vestem, aurum, atque ea, quibus est vobis usui, præhibeo? quid mihi
Domi, nisi malum, vostrâ operâ est hodie, improbæ? Vino modo cupidæ estis:
Eo vos vostros pantices usque adeo madefacitis, quom ego sim hîc siccus.
Nunc adeo hoc factum 'st optumum, ut nomine quamque appellem suo:
Ne dictum esse actutum sibi quæpiam vostrarum mihi neget. Advortite animum cunctæ.
Principio, Hedylium, tecum ago, quæ amica es frumentariis,
Quibus cunctis montes maxumi acervi frumenti sunt domi;

Fac sis sit delatum huc mihi frumentum, hunc annum quod satis
Mihi, etiam familiæ omni sit meæ: atque adeo ut frumento affluam,
Ut civitas nomen mihi commutet, meque ut prædicet,
Lenone ex Ballione, regem Iäsonem.
Calid. Audi'n', furcifer
Quæ loquitur? sati'n' magnificus tibi videtur?
Pseud. Pol, iste,
Atque etiam malificus. Sed tace, atque hanc rem gere.
Bal. Æschrodora, tu, quæ amicos tibi habes lenonum æmulos
Lanios, qui, item ut nos, jurando jure male quærunt rem, audi:
Nisi carnaria tria gravida tergoribus oneri uberi hodie
Mihi erunt, cras te, quasi Dircam olim (ut memorant) duo
Gnati Jovis devinxêre ad taurum, item hodie stringam ad carnarium: id tibi
Profecto taurus fiet.
Pseud. Nimis, sermone hujus, irâ incendor.
Hunccine hìc hominem pati colere juventutem Atticam?
Ubi sunt, ubi latent, quibus ætas integra 'st, qui amant a lenone?
Quin conveniunt? quin unâ omnes peste hac populum hunc liberant?
Sed nimis sum stultus, nimium fui indoctus: ne illi audeant
Id facere? quibus ut serviant, suus amor cogit, simul
Prohibet, faciant advorsum eos quod volunt.
Calid. Vah! tace.
Pseud. Quid est?
Calid. Male morigerus male facis mihi, quom sermone huic obsonas.

Pseud. Taceo.
Calid. At, taceas, malo multo, quam tacere te dicas.
Bal. Tu autem
Xystilis, fac ut animum advortas, quojus amatores olivi
Dynamin domi habent maxumam.
Si mihi non jam huc culleis oleum deportatur,
Te ipsam culleo ego cras faciam ut deportere in pergulam.
Ibi tibi adeo lectus dabitur, ubi tu haud somnum capias,
Sed ubi usque ad languorem .... Tenes, quorsum hæc tendant, quæ loquor?
En, excetra tu, quæ tibi amicos tot habes, tam probe oleo onustos,
Num quoipiam 'st hodie tuâ tuorum operâ conservorum
Nitidiusculum caput? aut num ipse ego pulmento utor magis
Unctiusculo? Sed scio; tu oleum haud magni pendis; vino te
Devincis. Sine modo: reprehendam ego cuncta (hercle) unâ operâ, nisi
Quidem hodie tu omnia facis, scelesta, hæc uti loquor.
Tu autem, quæ pro capite argentum mihi jam jamque sæpe numeras,
Ea pacisci modo scis; sed, quæ pacta es, non scis solvere,
Phœnicium, tibi hæc ego loquor, deliciæ summatûm virûm:
Nisi hodie mihi ex fundis tuorum amicorum omne huc penus affertur,
Cras, Phœnicium, phœnicio corio invises pergulam.

ACTUS I. SCENA III.

CALIDORUS. PSEUDOLUS. BALLIO.

Calid. Pseudole, non audis quæ hic loquitur?
Pseud. Audio, here, equidem, atque animum advorto.
Calid. Quid mihi es auctor, huic ut mittam, ne amicam hîc meam prostituat?
Pseud. Bene curassis: liquido es animo: ego pro me et pro te curabo.
Jamdiu ego huic bene et hic mihi volumus, et amicitia 'st antiqua.
Mittam hodie huic suo die natali malam rem magnam et maturam.
Calid. Quid opu'st?
Pseud. Poti'n' aliam rem ut cures?
Calid. At.
Pseud. Bat.
Calid. Crucior.
Pseud. Cor dura.
Calid. Non possum.
Pseud. Fac possis.
Calid. Quonam pacto possim vincere animum?
Pseud. In rem quod sit, prævortaris, quam re advorsâ animo auscultes.
Calid. Nugæ istæc sunt: non jucundum 'st, nisi amans facit stulte.
Pseud. Pergi'n'?
Calid. O Pseudole mi! sine sim nihili: mitte me sis.
Pseud. Sino, modo ego
Abeam.
Calid. Mane, mane; jam, ut voles me esse, ita ero.
Pseud. Nunc tu sapis.

Bal. It dies; ego mihi cesso. I præ, puere.
Calid. Heus! abiit. Quin revocas?
Pseud. Quid properas? placide!
Calid. At, priusquam abeat.
Bal. Quid hoc? malum! tam placide is, puere!
Pseud. Hodie nate! heus, hodie nate! tibi ego dico; heus, hodie nate! redi, et
Respice ad nos; tametsi occupatu's, moramur: mane: sunt, colloqui
Qui volunt te.
Bal. Quid hoc est? quis est, qui moram occupato molestam obtulit?
Calid. Qui tibi sospitalis fuit.
Bal. Mortuu'st, qui fuit: qui est, vivus est.
Pseud. Nimis superbe.
Bal. Nimis molestu's.
Calid. Reprehende hominem: assequere.
Bal. I, puere.
Pseud. Accedamus hac obviam.
Bal. Jupiter te perdat, quisquis es.
Pseud. Te, volo.
Bal. At vos ego ambos. Vorte hac te, puere.
Pseud. Non licet
Colloqui te?
Bal. At mihi non lubet.
Calid. Sin tuam est quidpiam in rem?
Bal. Licet.
Ne (obsecro) vivere, an non licet?
Pseud. Vah! manta.
Bal. Omitte.
Calid. Ballio,
Audi.
Bal. Surdus sum: profecto inanilogus es.
Calid. Dedi, dum fuit.
Bal. Non peto, quod dedisti.
Calid. Dabo, quando erit.
Bal. Ducito,

Quando habebis.

Calid. Heu! heu! quam ego malis perdidi modis,
Quod tibi detuli, et quod dedi!

Bal. Mortuâ re, verba nunc facis.
Stultus es; rem actam agis.

Pseud. Nosce saltem hunc, quis est.

Bal. Jam diu
Scio, qui fuit: nunc quis est is, ipsus sciat. Ambula tu.

Pseud. Poti'n' ut semel modo, Ballio, huc cum lucro respicias?

Bal. Respiciam istoc pretio: nam, si sacrificem summo Jovi,
Atque in manibus exta teneam, ut porriciam, interea loci
Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.

Pseud. Non potest pietate obsisti huic, ut res sunt cæteræ!
Deos quidem, quos maxume æquum 'st metuere, eos minumi facit.

Bal. Compellabo. Salve multum, serve Athenis pessume.

Pseud. Dii te Deæque ament vel hujus arbitratu, vel meo:
Vel, si dignu's alio pacto, neque ament, neque faciant bene.

Bal. Quid agitur, Calidore?

Pseud. Amatur, atque egetur acriter.

Bal. Misereat, si familiam alere possim misericordiâ.

Pseud. Eia! scimus nos quidem te, qualis sis; ne prædices.
Sed sci'n' quid nos volumus?

Bal. Pol, ego propemodo: ut male sit mihi.

Pseud. Et id, et hoc, quod te revocamus, (quæso) animum advorte.

Bal. Audio.

Atque in pauca, ut occupatus nunc sum, confer, quid velis.

Pseud. Hunc pudet, quod tibi promisit, quâque id promisit die,
Quia tibi minas viginti pro amicâ etiam non dedit.

Bal. Nimio id quod pudet facilius fertur, quam illud, quod piget.
Non dedisse, istum pudet: me, quia non accepi, piget.

Pseud. At dabit; parabit: aliquot hos dies manta modo.
Nam hic id metuit, ne illam vendas ob simultatem suam.

Bal. Fuit occasio, si vellet, jampridem argentum ut daret.

Calid. Quid, si non habui?

Bal. Amabas? invenires mutuum;
Ad danistam devenires; adderes fœnusculum:
Surripuisses patri.

Pseud. Surriperet hic patri, audacissume?
Non periclum 'st, ne quid recte monstres.

Bal. Non lenonium 'st.

Calid. Egon' patri surripere possim quidquam, tam cauto seni?
Atque adeo, si facere possem, pietas prohibet.

Bal. Audio.
Pietatem ergo istam amplexator noctu, pro Phœnicio.
Sed, quoniam pietatem amori video te prævortere,
Omnes tibi patres sunt? nullu'st tibi, quem roges mutuum
Argentum?

Calid. Quin nomen quoque jam interiit Mutuum.

Bal. Heus tu! postquam (hercle) isti a mensâ surgunt saturi, poti,
Qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini,
Ab alienis cautiores sunt, ne credant alteri.

Calid. Nimis miser sum: nummum nusquam reperire argenti queo:
Ita miser et amore pereo, et inopiâ argentariâ.
Bal. Eme die cæcâ (hercle) olivum; id vendito oculatâ die:
Jam (hercle) vel ducentæ fieri possunt præsentes minæ.
Calid. Perii! an non tum lex me perdit quinavicenaria?
Metuunt credere omnes.
Bal. Eadem 'st mihi lex: metuo credere.
Pseud. Credere autem? eho! an pœnitet te, quanto hic fuerit usui?
Bal. Non est justus quisquam amator, nisi qui perpetuat data,
Datque usque. Quando nihil sit, simul amare desinat.
Calid. Nihilne te mei miseret?
Bal. Inanis cedis: dicta non sonant.
Atque ego te vivum salvumque vellem.
Pseud. Eho! an jam mortuu'st?
Bal. Ut ut est, mihi quidem profecto cum istis dictis mortuu'st.
Illico vixit amator, ubi lenoni placet.
Semper tu ad me cum argentatâ accedito querimoniâ.
Nam istoc, quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,
Apud novercam querere.
Pseud. Eho! an unquam tu hujus nupsisti patri?
Bal. Dii melius faciant.
Pseud. Fac hoc, quod te rogamus, Ballio,
Meâ fide, si isti formidas credere. Ego, in hoc triduo,
Aut terrâ aut mari alicunde evolvam id argentum tibi.
Bal. Tibi ego credam?
Pseud. Cur non?

Bal. Quia (pol), quâ operâ sic credam tibi,
Unâ operâ alligem fugitivam canem agninis lactibus.
Calid. Siccine mihi abs te bene merenti male refertur gratia?
Bal. Quid nunc vis?
Calid. Ut opperiare hos sex dies saltem modo,
Ne illam vendas, neu me perdas hominem amantem.
Bal. Animo bono es.
Vel sex menses opperibor.
Calid. Euge, homo lepidissume!
Bal. Immo, vi'n' etiam te faciam ex læto lætantem magis?
Calid. Quid jam?
Bal. Quia enim non vænalem jam habeo Phœnicium.
Calid. Non habes?
Bal. Non (hercle) vero.
Calid. Pseudole, arcesse hostias,
Victimas, lanios; ut ego huic sacrificem summo Jovi:
Nam hic mihi nunc est multo potior Jupiter, quam Jupiter.
Bal. Nolo victimas: [minumis] me extis placari volo.
Calid. Propera; quid stas? arcesse agnos. Audi'n', quid ait Jupiter?
Pseud. Jam hîc ero: verum extra portam Metiam currundum 'st prius.
Calid. Quid eo?
Pseud. Lanios inde arcessam duos cum tintinnabulis.
Eâdem duo greges virgarum inde ulmearum adegero,
Ut hodie ad litationem huic suppetat satias Jovi.
In malam crucem istic ibit Jupiter lenonius.
Bal. Ex tuâ re non est, ut ego emoriar.
Pseud. Quî dum?
Bal. Ego dicam tibi:

Quia (edepol), dum ego vivus vivam, nunquam eris frugi bonæ.
Pseud. Ex tuâ re non est, ut ego emoriar.
Bal. Quî dum?
Pseud. Sic, quia
Si ego emortuus sim, Athenis te sit nemo nequior.
Calid. Dic mihi, obsecro, (hercle) verum serio, hoc quod te rogo.
Non habes vænalem amicam tu meam Phœnicium?
Bal. Non (edepol) habeo profecto; nam jampridem vendidi.
Calid. Quomodo?
Bal. Sine ornamentis, cum intestinis omnibus.
Calid. Meam tu amicam vendidisti?
Bal. Valde, viginti minis.
Calid. Viginti minis?
Bal. Utrum vis, vel quater quinis minis,
Militi Macedonio: et jam quindecim habeo minas.
Calid. Quid ego ex te audio?
Bal. Amicam tuam esse factam argenteam.
Calid. Cur id ausu's facere?
Bal. Libuit; mea fuit.
Calid. Eho, Pseudole!
I, gladium affer.
Pseud. Quid opus gladio?
Calid. Quî hunc occidam, atque me.
Pseud. Quin tu te occidis potius? nam hunc fames jam occiderit.
Calid. Quid ais, quantum terra tegit, hominum perjurissume?
Juravistin' te illam nulli venditurum, nisi mihi?
Bal. Fateor.
Calid. Nempe conceptis verbis.
Bal. Etiam consultis quoque.
Calid. Perjuravisti, sceleste.
Bal. At argentum intro condidi.
Ego scelestus nunc argentum promére possum domo:

Tu, qui pius es, istoc genere natus, nummum non habes.

Calid. Pseudole, assiste altrinsecus, atque onera hunc maledictis.

Pseud. Licet.

Nunquam ad prætorem æque cursim curram, ut emittar manu.

Calid. Ingere mala multa.

Pseud. Jam ego te differam dictis meis.

Impudice!

Bal. Ita est.

Pseud. Sceleste!

Bal. Dicis vera.

Pseud. Verbero!

Bal. Quippini?

Calid. Bustirape!

Bal. Certe.

Calid. Furcifer!

Bal. Factum optume.

Calid. Sociofraude!

Bal. Sunt mea hæc ista.

Pseud. Parricida!

Bal. Perge tu.

Pseud. Sacrilege!

Bal. Fateor.

Calid. Perjure!

Bal. Vetera vaticinamini.

Calid. Legirupa!

Bal. Valide.

Pseud. Pernicies adolescentûm!

Bal. Acerrume.

Calid. Fur!

Bal. Babæ!

Pseud. Fugitive!

Bal. Bombax!

Calid. Fraus populi!

Bal. Planissume.

Pseud. Fraudulente!

Calid. Impure leno!
Pseud. Cœnum!
Bal. Cantores probos!
Calid. Verberavisti patrem atque matrem.
Bal. Atque occidi quoque,
Potius quam cibum præhiberem. Num peccavi quidpiam?
Pseud. In pertusum ingerimus dicta dolium: operam ludimus.
Bal. Numquid aliud etiam voltis dicere?
Calid. Ecquid te pudet?
Bal. Ted amatorem inventum esse inanem, quasi cassam nucem.
Sed, quamquam multa malaque in me dicta dixistis mihi,
Nisi mihi attulerit Miles quinque, quas debet, minas,
Sicut hæc est præstituta summa ei argento dies;
Si is non aderit, posse opinor facere officium me meum.
Calid. Quid id est?
Bal. Si tu argentum attuleris, cum illo perdiderim fidem.
Hoc meum 'st officium: ego, operæ si sit, plus tecum loquar:
Sed, sine argento, frustra est, quod me tui misereri postulas.
Hæc mea 'st sententia, ut tu hinc porro, quid agas, consulas.
Calid. Jamne abis?
Bal. Negoti nunc sum plenus.
Pseud. Paulo post magis.
Illic homo meus est: nisi omnes Dii me atque homines deserunt,
Exossabo ego illum simulter itidem ut murænam coquus.
Sed nunc, Calidore, operam te mihi volo dare.
Calid. Ecquid imperas?

Pseud. Hoc ego oppidum admœnire, ut hodie capiatur, volo.
Ad eam rem usu'st hominem astutum, doctum, scitum, et callidum,
Qui imperata effecta reddat, non qui vigilans dormiat.
Calid. Cedo mihi, quid es facturus?
Pseud. Tempori, ego faxo, scies:
Nolo bis iterare: sat sic longæ fiunt fabulæ.
Calid. Optumum atque æquissumum oras.
Pseud. Propera; adduc hominem cito.
Pauci ex multis sunt amici, homini qui certi sient.
Calid. Ego scio istuc.
Pseud. Ergo utrimque tibi nunc delectum para:
Ex multis exquire illis unum, qui certus siet.
Calid. Jam hìc, faxo, aderit.
Pseud. Poti'n' ut abeas? tibi moram dictis creas.

ACTUS I. SCENA IV.

Pseudolus.

Postquam illic hinc abiit, tu adstas solus, Pseudole.
Quid nunc acturu's, postquam herili filio
Largitu's dictis dapsilis? ubi sunt ea?
Quoi neque parata gutta certi consilî,
Neque adeo argenti: neque nunc, quid faciam, scio;
Neque exordiri primum, unde occipias, habes,
Neque ad detexundam telam certos terminos.
Sed, quasi poëta, tabulas quom cepit sibi,
Quærit quod nusquam est gentium, reperit tamen,
Facit illud verisimile, quod mendacium 'st:
Nunc ego poëta fiam: viginti minæ,
Quæ nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen.
Atque ego huic jampridem me daturum dixeram,
Ac volui injicere tragulam in nostrum senem:
Verum is, nescio-quo pacto, præsensit prius.

Sed comprimunda est mihi vox atque oratio.
Herum eccum video huc unâ Simonem, simul
Cum suo vicino Calliphone, incedere.
Ex hoc sepulcro vetere viginti minas
Effodiam ego hodie, quas dem herili filio.
Nunc huc concedam, ut horum sermonem legam.

ACTUS I. SCENA V.

SIMO. CALLIPHO. PSEUDOLUS.

Sim. Si de damnosis, aut de amatoribus,
Dictator fiat nunc Athenis Atticis,
Nemo antecedat filio (credo) meo:
Ita nunc per urbem solus sermo est omnibus,
Eum velle amicam liberare, et quærere
Argentum ad eam rem. Hoc alii mihi renuntiant;
Atque id jampridem sensi, et subolet mihi.
Pseud. Occisa est hæc res; hæret hoc negotium.
Quo in commeatum volui argentarium
Proficisci, ibi nunc oppido obsepta est via.
Præsensit: nihil est prædæ prædatoribus.
Calliph. Homines qui gestant, quique auscultant crimina,
Si meo arbitratu liceat, omnes pendeant,
Gestores linguis, auditores auribus.
Nam istæc, quæ tibi renuntiantur, filium
Te velle amantem argento circumducere,
Forsitan ea tibi dicta sunt mendacia.
Sed, si vera ea sunt (ut nunc mos est) maxume,
Quid mirum fecit? quid novum, adolescens homo
Si amat, si amicam liberat?
Pseud. Lepidum senem!
Sim. Vetus nolo faciat.
Calliph. At enim nequidquam nevis.
Vel tu ne faceres tale in adolescentiâ?
Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum

Esse probiorem, quam ipsus fuerit, postulet.
Nam, tu quod damni, et quod fecisti flagitî,
Populo viritim potuit dispertirier.
Idne tu miraris, si patrissat filius?
Pseud. Ω Ζεῦ! quam pauci estis homines commodi!
Ehem! illuc est patrem esse, ut æquum 'st, filio!
Sim. Quis hîc loquitur? meus hic est quidem servus
Pseudolus.
Hic mihi corrumpit filium, scelerum caput.
Hic dux, hic ille est pædagogus: hunc ego
Cupio excruciari.
Calliph. Jam istæc insipientia est,
Sic iram in promtu gerere. Quanto satius est,
Adire blandis verbis, atque exquirere,
Sint illa, necne sint, quæ tibi renuntiant?
Bonus animus in malâ re dimidium 'st mali.
Sim. Tibi auscultabo.
Pseud. Itur ad te, Pseudole.
Orationem tibi para advorsum senem.
Herum saluto primum, ut æquum 'st: postea
Si quid supersit, vicinos impertio.
Sim. Salve. Quid agitur?
Pseud. Statur hîc ad hunc modum.
Sim. Statum vide hominis, Callipho, quam basilicum!
Calliph. Bene confidenterque adstitisse intelligo.
Pseud. Decet innocentem, qui sit, atque innoxius,
Servum superbum esse, apud herum potissumum.
Calliph. Sunt, quæ te volumus percontari, quæ quasi
Per nebulam nosmet scimus atque audivimus.
Sim. Conficiet jam te hic verbis, ut tu censeas
Non Pseudolum, sed Socratem, tecum loqui.
Pseud. Ita est: jampridem tu me spernis, sentio:
Parvam esse apud te mihi fidem ipse intelligo:
Cupis me esse nequam; tamen ero frugi bonæ.
Sim. Fac sis vacivas, Pseudole, ædeis aurium,
Mea ut migrare dicta possint quo volo.
Pseud. Age, loquere quid vis, tametsi tibi succenseo.

Sim. Mihin' domino servus tu succenses?
Pseud. Jam tibi
Mirum id videtur?
Sim. Hercle, quin, ut tu prædicas,
Cavendum 'st mî abs te irato: atque alio tu modo
Me verberare, atque ego te soleo, cogitas.
Calliph. Quid censes? Edepol, merito esse iratum arbitror,
Quom apud te stet parum fides.
Sim. Jam sic sino,
Iratus sit: ego, ne quid noceat, cavero.
Sed quid ais? quid hoc, quod te rogo?
Pseud. Si quid vis, roga.
Quod scibo, Delphis tibi responsum dicito.
Sim. Advorte ergo animum, et fac sis promissi memor.
Quid ais? ecquam scis filium tibicinam
Meum amare?
Pseud. Ναι, ναι.
Sim. Liberare quam velit?
Pseud. Και τουτο ναι ναι.
Sim. Ecquas viginti minas,
Per sycophantiam atque per doctos dolos,
Paritas, ut auferas a me?
Pseud. Abs te ego auferam?
Sim. Ita: quas meo gnato des, quî amicam liberet.
Pseud. Fateri δει και τουτο ναι, και τουτο ναι.
Calliph. Fatetur.
Sim. Dixin', Callipho, dudum tibi?
Calliph. Memini.
Sim. Cur, hæc ubi tu rescivisti illico,
Celata me sunt? cur non rescivi?
Pseud. Eloquar.
Quia nolebam ex me morem prægigni malum,
Herum ut servus suum criminaret apud herum.
Sim. Juberes hunc præcipitem in pistrinum trahi.
Calliph. Numquid peccatum 'st, Simo?
Sim. Immo, maxume.

Pseud. Desiste: recte ego rem meam sapio, Callipho.
Peccata mea sunt. Animum advorte nunc ïam,
Quapropter te expertem amoris gnati habuerim.
Pistrinum in mundo scibam, si id faxem, mihi.
Sim. Non a me scibas pistrinum in mundo tibi,
Quom ea mussitabas?
Pseud. Scibam.
Sim. Cur non dictum est mihi?
Pseud. Quia illud malum aderat; istuc aberat longius:
Illud erat præsens; huic erant dieculæ.
Sim. Quid nunc agetis? nam hinc quidem a me non potest
Argentum auferri, qui præsertim senserim.
Ne quisquam credat nummum, jam edicam omnibus.
Pseud. Nunquam (edepol) quoiquam supplicabo, dum quidem
Tu vives: tu mihi (hercle) argentum dabis:
Abs te equidem sumam.
Sim. Tu a me sumes?
Pseud. Strenue.
Sim. Excludito mihi (hercle) oculum, si dedero.
Pseud. Dabis.
Jam dico, ut a me caveas.
Calliph. Certe (edepol) scio;
Si abstuleris, mirum et magnum facinus feceris.
Pseud. Faciam.
Sim. Si non abstuleris?
Pseud. Virgis cædito.
Sed quid si abstulero?
Sim. Do Jovem testem tibi,
Te ætatem impune habiturum.
Pseud. Facito ut memineris.
Sim. Egon' ut cavere nequeam, quoi prædicitur?
Pseud. Prædico, ut caveas: dico (inquam), ut caveas: cave.

Hem! istis mihi tu hodie manibus argentum dabis.
Calliph. Edepol, mortalem graphicum, si servat fidem!
Pseud. Servitum tibi me abducito, ni fecero.
Sim. Bene atque amice dicis: nam nunc haud meus es.
Pseud. Vi'n' etiam dicam, quod vos magis miremini?
Calliph. Studeo (hercle) audire; nam ted ausculto libens.
Sim. Agedum; nam satis libenter te ausculto loqui.
Pseud. Priusquam istam pugnam pugnabo, ego etiam prius
Dabo aliam pugnam claram et commemorabilem.
Sim. Quam pugnam?
Pseud. Hem! ab hoc lenone, vicino tuo,
Per sycophantiam atque per doctos dolos,
Tibicinam illam, tuus quam gnatus deperit,
Eâ circumducam lepide lenonem.
Sim. Quid est?
Pseud. Effectum hoc hodie reddam utrumque ad vesperum.
Sim. Siquidem istæc opera, ut prædicas, perfeceris,
Virtute regi Agathocli antecesseris.
Sed, si non faxis, numquid causæ est, illico
Quin te in pistrinum condam?
Pseud. Non unum quidem
Diem modo, verum (hercle) in omneis, quantum est. Sed, si effecero,
Dabi'n' mî argentum, quod dem lenoni illico
Tuâ voluntate?
Calliph. Jus bonum orat Pseudolus:
Dabo, inque.
Sim. At enim sci'n' quid mihi in mentem venit?
Quid si hice inter se consenserunt, Callipho,
Aut de compacto faciunt consutis dolis,
Quî me argento circumvortant?
Pseud. Quis me audacior

Sit, si istuc facinus audeam facere? Immo, sic, Simo,
Si sumus compacti, sive consilium unquam inivimus
De istac re, aut si de eâ re unquam inter nos convenimus;
Quasi in libro quom scribuntur calamo literæ,
Stilis me totum usque ulmeis conscribito.
Sim. Indice ludos nunc ïam, quando lubet.
Pseud. Da in hunc diem operam, Callipho, (quæso) mihi,
Ne quo te ad aliud occupes negotium.
Calliph. Quin, rus uti irem, jam heri constitueram.
Pseud. At nunc disturba, quas statuisti, machinas.
Calliph. Nunc non abire certum 'st istac gratiâ.
Lubido est ludos tuos spectare, Pseudole.
Et, si hunc videbo non dare argentum tibi,
Quod dixit; potius quam id non fiat, ego dabo.
Sim. Non demutabo.
Pseud. Namque (edepol), si non dabis,
Clamore magno et multum flagitabere.
Agite, amolimini hinc vos intro nunc ïam,
Ac meis vicissim date locum fallaciis.
Sim. Fiat; geratur mos tibi.
Pseud. Sed te volo
Domi usque adesse.
Sim. Quin tibi hanc operam dico:
Calliph. At ego ad forum ibo: jam hîc adero.
Sim. Actutum redi.
Pseud. Suspicio est mihi nunc vos suspicarier,
Me idcirco hæc tanta facinora promittere,
Quî vos oblectem, hanc fabulam dum transigam,
Neque sim facturus, quod facturum dixeram.
Non demutabo. Atque etiam certum, quod sciam,
Quo sim facturus pacto, nihil etiam scio;
Nisi quia futurum 'st. Nam, qui in scenam provenit
Novo modo, novum aliquid afferre addecet.
Si id facere nequeat, det locum illi, qui queat.
Concedere aliquantisper hinc mî intro libet,

Dum concenturio in corde sycophantias.
Tibicen vos interea hîc delectaverit.

ACTUS II. SCENA I.

Pseudolus.

Pro, Jupiter! ut mihi, quidquid ago, lepide omnia prospereque eveniunt!
Neque, quod dubitem, neque quod timeam, meo in pectore conditum 'st consilium.
Nam ea stultitia est, facinus magnum timido cordi credere: nam omnes
Res perinde sunt, ut agas, ut eas magnifacias: nam ego in meo
Pectore prius ita paravi copias dupliceis, tripliceis dolos,
Perfidias; ut, ubicumque cum hostibus congrediar, majorum meûm
Fretus virtute dicam, meâ industriâ et malitiâ, fraudulentiâ,
Facile ut vincam, facile ut spoliem meos perduelleis meis perfidiis.
Nunc inimicum ego hunc communem, meum atque vostrûm omnium,
Ballionem, exballistabo lepide: date operam modo. Hoc ego oppidum
Admœnire, ut hoc die capiatur, volo: atque ad hoc meas legiones
Adducam. Si hoc expugno, facilem ego hanc rem meis civibus faciam.
Post, ad oppidum hoc vetus, continuo mecum exercitum protinus obducam:
Inde me et simul participes omneis meos prædâ onerabo, atque opplebo:
Metum et fugam perduellibus meis injiciam, me esse ut sciant natum,

Quo sum genere natus. Magna me facinora decet efficere,
Quæ post mihi clara et diu clueant. Sed hunc quem video, quis hic est,
Qui oculis meis obviam ignorabilis objicitur? Libet scire
Quid hic velit, cum machærâ: et huic, quam rem agat, hinc dabo insidias.

ACTUS II. SCENA II.

HARPAX. PSEUDOLUS.

Harp. Hi loci sunt, atque hæ regiones, quæ mihi ab hero sunt demonstratæ:
Ut ego oculis rationem capio, quam mihi ita dixit herus meus miles,
Septimas esse ædeis a portâ, ubi ille habitat leno, quoi jussit
Symbolum me ferre, et hoc argentum. Nimis velim, certum qui
Mihi faciat, Ballio leno ubi hîc habitat.
Pseud. St. Tace, tace!
Meus hic est homo, ni omnes Dii atque homines deserunt. Novo consilio
Nunc mihi opus est: nova res subito mihi hæc objecta est:
Hoc prævortar principio: illa omnia missa habeo, quæ ante agere occepi.
Jam (pol) ego hunc stratioticum nuntium advenientem probe percutiam.
Harp. Ostium pultabo, atque intus evocabo aliquem foras.
Pseud. Quisquis es, compendium ego te facere pultandi volo;
Nam ego precator et patronus foribus processi foras.
Harp. Tune es Ballio?

Pseud. Immo vero, ego ejus sum Subballio.
Harp. Quid istuc verbi est?
Pseud. Condus promus sum, procurator peni.
Harp. Quasi te dicas atriensem.
Pseud. Immo, atriensi ego impero.
Harp. Quid tu, servusne es, an liber?
Pseud. Nunc quidem etiam servio.
Harp. Ita videre, et non videre dignus qui liber sies.
Pseud. Non soles respicere te, quom dicas injuste alteri?
Harp. Hunc hominem malum esse oportet.
Pseud. Dii me servant atque amant.
Nam hæc mihi incus est: procudam ego hodie hinc multos dolos.
Harp. Quid illic secum solus loquitur?
Pseud. Quid ais tu, adolescens?
Harp. Quid est?
Pseud. Esne tu, an non es, ab illo milite Macedonio,
Servus ejus, qui hinc a nobis est mercatus mulierem;
Qui argenti hero meo lenoni quindecim dederat minas,
Quinque debet?
Harp. Sum: sed ubi tu me novisti gentium,
Aut vidisti, aut collocutu's? nam equidem Athenas antidhac
Nunquam adveni, neque te vidi ante hunc diem unquam oculis meis.
Pseud. Quia videre inde esse: nam olim, quom abiit, argento hæc dies
Præstituta 'st, quoad referret nobis; neque dum retulit.
Harp. Immo, adest.
Pseud. Tun' attulisti?
Harp. Egomet.
Pseud. Quid dubitas dare?
Harp. Tibi ego dem?
Pseud. Mihi (hercle) vero, qui res rationesque heri

Ballionis curo, accepto, expenso, et, quoi debet, dato.
Harp. Siquidem (hercle) etiam supremi promtes thesauros Jovis,
Tibi libellam argenti nunquam credam.
Pseud. Dum [tu strenuas,]
Res erat soluta.
Harp. Vinctam potius sic servavero.
Pseud. Væ tibi! tu inventu's vero, meam qui furcilles fidem!
Quasi mihi non sexcenta tanta soli soleant credier!
Harp. Potest, ut alii ita arbitrentur, et ego ut ne credam tibi.
Pseud. Quasi tu dicas, me te velle argento circumducere.
Harp. Immo, vero, quasi tu dicas, quasique ego autem id suspicer.
Sed quid est tibi nomen?
Pseud. Servus est huic lenoni Syrus;
Eum esse me dicam. Syrus sum.
Harp. Syrus?
Pseud. Id est nomen mihi.
Harp. Verba multa facimus: herus si tuus domi est, quin provocas,
Ut id agam, quod missus huc sum? quidquid est nomen tibi.
Pseud. Si intus esset, evocarem. Verum, si dare vis mihi,
Mage erit solutum, quam si ipsi dederis.
Harp. At enim sci'n' quid est?
Reddere hoc, non perdere, herus me misit. Nunc certo scio
Hoc, febrim tibi esse, quia non licet hoc injicere ungulas.
Ego, nisi ipsi Ballioni, nummum credam nemini.
Pseud. At illic nunc negotiosu'st: res agitur apud judicem.
Harp. Dii bene vortant. At ego, quando eum esse censebo domi,

Rediero: tu epistolam hanc a me accipe, atque illi dato.
Nam istic symbolum est inter herum meum et tuum de muliere.
Pseud. Scio equidem, ut, qui argentum afferret, atque expressam imaginem
Suam huc ad nos, cum eo aibat velle mitti mulierem.
Nam hìc quoque exemplum reliquit ejus.
Harp. Omnem rem tenes.
Pseud. Quid ego ni teneam?
Harp. Dato ergo istum symbolum illi.
Pseud. Licet.
Sed quid est tibi nomen?
Harp. Harpax.
Pseud. Apage te, Harpax! haud places.
Huc quidem (hercle) haud ibis intro, ne quid [harpagaveris.]
Harp. Hosteis vivos rapere soleo ex acie: ex hoc nomen mihi est.
Pseud. Pol, te multo magis, opinor, vasa aënea ex ædibus.
Harp. Non ita est. Sed sci'n' quid te orem, Syre?
Pseud. Sciam, si dixeris.
Harp. Ego devortor extra portam huc in tabernam tertiam,
Apud anum illam doliarem, cludam, crassam, Chrysidem.
Pseud. Quid nunc vis?
Harp. Inde ut me arcessas, herus tuus ubi venerit.
Pseud. Tuo arbitratu, maxume.
Harp. Nam, ut lassus veni de viâ,
Me volo curare.
Pseud. Sane sapis, et consilium placet:
Sed vide sis, ne in quæstione sis, quando arcessam, mihi.
Harp. Quin, ubi prandero, dabo operam somno.
Pseud. Sane censeo.

Harp. Nunc quid vis?
Pseud. Dormitum ut abeas.
Harp. Abeo.
Pseud. Atque audi'n', Harpage?
Jube sis te operiri: beatus eris, si consudaveris.

ACTUS II. SCENA III.

Pseudolus.

Dii immortales! conservavit me illic homo adventu suo.
Suo viatico reduxit me usque ex errore in viam.
Nam ipsa mihi Opportunitas non potuit opportunius
Advenire, quam hæcc' allata 'st mî opportune epistola.
Nam hæc allata Cornu-copiæ est, ubi inest quidquid volo.
Hîc doli, hîc fallaciæ omnes sunt: hîc sunt sycophantiæ,
Hîc argentum 'st, hîc amanti amica herili filio.
Atque ego nunc me ut gloriosum faciam, ut copi pectore,
Quo modo quidque agerem, ut lenoni surriperem mulierculam,
Jam instituta, ornata, cuncta in ordine animo, ut volueram,
Certa, deformata habebam: sed profecto hoc sic erit.
Centum doctûm hominum consilia sola hæc devincit Dea
Fortuna. Atque hoc verum 'st: proinde ut quisque Fortunâ utitur,
Ita præcellet; atque exinde sapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quod consilium discimus accidisse, hominem catum

Eum esse declaramus; stultum autem illum, quoi vortit male.
Stulti haud scimus, frustra ut simus, quom quid cupienter dari
Petimus nobis, quasi, quid in rem sit, possimus noscere.
Certa amittimus, dum incerta petimus: atque hoc evenit,
In labore atque in dolore ut mors obrepat interim.
Sed jam satis est philosophatum: nimis diu et longum loquor.
Dii immortales! aurichalco contra non carum fuit
Meum mendacium, hîc modo quod subito commentus fui,
Quia lenonis me esse dixi. Nunc ego hac epistolâ
Treis deludam; herum, et lenonem, et qui hanc mihi dedit epistolam.
Euge, par pari! aliud autem, quod cupiebam, contigit.
Venit, eccum, Calidorus: ducit nescio-quem secum simul.

ACTUS II. SCENA IV.

CALIDORUS. CHARINUS. PSEUDOLUS.

Calid. Dulcia atque amara apud te sum elocutus omnia.
Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam.
Char. Commemini omnia: id tu modo, quid me vis facere, fac sciam.
Calid. Quom hæc tibi alia sum elocutus, ut scires [si scis,] de symbolo.
Char. Omnia, inquam. Tu modo, quid me facere vis, fac ut sciam.
Calid. Pseudolus mihi ita imperavit, ut aliquem hominem strenuum,

Benevolentem, adducerem ad se.
Char. Servas imperium probe;
Nam et amicum et benevolentem ducis. Sed istic Pseudolus
Novus mihi est.
Calid. Nimium 'st mortalis graphicus: heuretes mihi est:
Is mihi hæc esse effecturum dixit, quæ dixi tibi.
Pseud. Magnifice hominem compellabo.
Calid. Cuja vox sonat?
Pseud. Io! io! io!
Te te te, tyranne, te rogo, qui imperitas Pseudolo,
Quæro: quoi ter, trina, triplicia, tribus modis, tria gaudia,
Artibus tribus, ter demeritas dem lætitias, de tribus
Fraude partas, per malitiam, et per dolum et fallaciam,
In libello hoc obsignato ad te attuli pauxillulo.
Calid. Illic homo est.
Char. Ut paratragœdiat carnifex!
Calid. Confer gradum
Contra pariter.
Pseud. Porrige audaciter ad salutem brachium.
Char. Dic, utrum Spemne an Salutem te salutem, Pseudole?
Pseud. Immo, utrumque.
Char. Utrumque, salve. Sed quid actum 'st?
Pseud. Quid times?
Calid. Attuli hunc.
Pseud. Quid? attulisti?
Calid. Adduxi, volui dicere.
Pseud. Quis istic est?
Calid. Charinus.
Pseud. Euge! Οιωνον Χαρινον ποιω.
Char. Quin tu, quidquid opu'st, audacter imperas?
Pseud. Tam gratia est.
Bene sit, Charine: nolo tibi molestos esse nos.
Char. Vos molestos mihi? molestum 'st id quidem.

Pseud. Tum tu igitur mane.
Char. Quid istuc est?
Pseud. Epistolam modo hanc intercepi, et symbolum.
Char. Symbolum? quem symbolum?
Pseud. Qui a milite allatu'st modo.
Ejus servo, qui hunc ferebat cum quinque argenti minis,
Tuam qui amicam hinc arcessebat; ei os sublevi modo.
Calid. Quomodo?
Pseud. Horum causâ hæc agitur spectatorum fabula.
Hi sciunt, qui hîc affuerunt; vobis post narravero.
Calid. Quid nunc agimus?
Pseud. Liberam hodie tuam amicam amplexabere.
Calid. Egone?
Pseud. Tute.
Calid. Ego?
Pseud. Ipsus, inquam; siquidem hoc vivet caput.
Si modo mihi hominem invenietis propere.
Char. Quâ facie?
Pseud. Malum,
Callidum, doctum, qui, quando principium prehenderit,
Porro suâ virtute teneat, quid se facere oporteat.
Atque eum, qui non hîc usitatus sæpe sit.
Char. Si servus est,
Numquid refert?
Pseud. Immo, multo mavolo quam liberum.
Char. Posse opinor me dare hominem tibi malum et doctum, modo
Qui a patre advenit Carysto: nec dum exiit ex ædibus
Quoquam, neque Athenas advenit unquam, ante hesternum diem.

Pseud. Bene juvas. Sed quinque inventis opus est argenti minis
Mutuis, quas hodie reddam: nam hujus mihi debet pater.
Char. Ego dabo: ne quære aliunde.
Pseud. O hominem opportunum mihi!
Etiam opu'st chlamyde, et machærâ, et petaso.
Char. Possum a me dare.
Pseud. Dii immortales! non Charinus mihi hic quidem est, sed Copia!
Sed istic servus, ex Carysto huc qui advenit, quid sapit?
Char. Hircum ab alis.
Pseud. Manuleatam tunicam habere hominem decet.
Ecquid habet is homo aceti in pectore?
Char. Atque acidissumi.
Pseud. Quid, si opus sit, ut dulce promat indidem, ecquid habet?
Char. Rogas?
Murrhinam, passum, defrutum, melinam, mel quojusmodi.
Quin in corde instruere quondam cœpit thermopolium.
Pseud. Eugepæ! lepide, Charine, me meo ludo lamberas.
Sed quid nomen esse dicam ego isti servo?
Char. Simiæ.
Pseud. Scitne in re ådvorsâ vorsari?
Char. Turbo non æque citu'st.
Pseud. Ecquid argutu'st?
Char. Malorum facinorum sæpissume.
Pseud. Quid, quom manifesto tenetur?
Char. Anguilla 'st; elabitur.
Pseud. Ecquid is homo scitu'st?
Char. Plebis-scitum non est scitius.
Pseud. Probus homo est, ut prædicare te audio.
Char. Immo, si scias,

Ubi te adspexerit, narrabit ultro, quid sese velis.
Sed quid es acturus?
Pseud. Dicam: ubi hominem exornavero,
Subditicium fieri ego illum militis servum volo:
Symbolum hunc ferat lenoni cum quinque argenti minis:
Mulierem ab lenone abducat. Hem tibi omnem fabulam!
Cæterum, quo quidque pacto faciat, ipsi dixero.
Calid. Quid nunc igitur stamus?
Pseud. Hominem, cum ornamentis omnibus,
Exornatum adducite ad me jam ad trapezitam Æschinum:
Sed properate.
Char. Prius illic erimus, quam tu.
Pseud. Abite ergo ocyus.
Quidquid incerti mihi in animo prius aut ambiguum fuit,
Nunc liquet, nunc defæcatum 'st: cor mihi nunc pervium 'st.
Omneis ordines sub signis ducam, legiones meas,
Avi sinistrâ, auspicio liquido, atque ex sententiâ:
Confidentia 'st inimicos meos me posse perdere.
Nunc ibo ad forum, atque onerabo meis præceptis Simiam,
Quid agat; ne quid titubet; docte ut hanc ferat fallaciam.
Jam ego hoc ipsum oppidum expugnatum, faxo, erit lenonium.

ACTUS III. SCENA I.

Puer.

Quoi servitutem Dii danunt lenoniam
Puero, atque eidem si addunt turpitudinem,
Næ, illi (quantum ego nunc corde consipio meo)

Malam rem magnam, multasque ærumnas danunt:
Velut hæc mihi evenit servitus, ubi ego omnibus
Parvis magnisque miseriis præfulcior:
Neque ego amatorem mihi invenire ullum queo,
Qui amet me, ut curer tandem nitidiuscule.
Nunc huic lenoni est hodie natalis dies:
Interminatus est, a minumo ad maxumum,
Si quis non hodie munus misisset sibi,
Eum cras cruciatu maxumo perbitere.
Nunc nescio, (hercle) rebus quid faciam meis.
Neque ego illud possum, quod illi, qui possunt, solent.
Nunc nisi lenoni munus hodie misero,
Cras mihi potandus fructus est fullonius.
Eheu! quam illæ rei ego etiam nunc sum parvulus!
Atque (edepol) ut nunc male eum metuo miser!
Si quispiam det, quoi manus gravior siet,
Quamquam illud aiunt magno gemitu fieri,
Comprimere dentes videor posse aliquo modo.
Sed comprimunda est mihi vox atque oratio:
Herus, eccum, recipit se domum, et ducit coquum.

ACTUS III. SCENA II.

Ballio. Coquus. Puer.

Bal. Forum coquinum qui vocant, stulte vocant;
Nam non coquinum 'st, verum furinum 'st forum:
Nam, si ego juratus pejorem hominem quærerem
Coquum, non potui, quam hunc, quem duco, ducere,
Multiloquum, gloriosum, insulsum, inutilem.
Quin, ob eam rem, Orcus recipere hunc ad se noluit,
Ut esset hîc, qui mortuis cœnam coquat.
Nam hic solus illis coquere, quod placeat, potest.
Coq. Si me arbitrabare isto pacto, ut prædicas,
Cur conducebas?
Bal. Inopiâ: alius non erat.

Sed cur sedebas in foro, si eras coquus
Tu solus præter alios?
Coq. Ego dicam tibi:
Hominum avaritiâ ego sum factus improbior coquus,
Non meopte ingenio.
Bal. Quâ istuc ratione?
Coq. Eloquar.
Quia enim, quom extemplo veniunt conductum coquum,
Nemo illum quærit, qui optumus et carissumu'st:
Illum conducunt potius, qui vilissumu'st.
Hoc ego fui hodie solus obsessor fori.
Illi drachmis îssent miseri: me nemo potest
Minoris quisquam nummo, ut surgam, subigere.
Non ego item cœnam condio, ut alii coqui,
Qui mihi condita prata in patinis proferunt,
Boves qui convivas faciunt, herbasque oggerunt;
Eas herbas herbis aliis porro condiunt;
Indunt coriandrum, feniculum, allium, atrum olus:
Apponunt rumicem, brassicam, betam, blitum;
Eo laserpicii libram pondo diluunt:
Teritur sinapis [scelera] cum illis: qui terunt,
Priusquam teruerunt, oculi ut exstillent, facit.
Ei homines cœnas sibi coquint. Quom condiunt,
Non condimentis condiunt, sed strigibus,
Vivis convivis intestina quæ exedint.
Hoc hîc quidem homines tam brevem vitam colunt,
Quom hasce herbas hujusmodi in suum alvum congerunt,
Formidolosas dictu, non esu modo:
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.
Bal. Quid tu? divinis condimentis utere,
Quî prorogare vitam possis hominibus,
Qui ea culpes condimenta?
Coq. Audacter dicito:
Nam vel ducenos annos poterunt vivere,
Meas qui esitabunt escas, quas condivero.
Nam ego cicilendrum quando in patinas indidi,

Aut sipolindrum, aut macidem, aut sancaptidem,
Eæ ipsæ sese patinæ fervefaciunt illico.
Hæc ad Neptuni pecudes condimenta sunt:
Terrestres pecudes cicimandro condio,
Aut happalopside, aut cataractriâ.
Bal. At te Jupiter
Diique omnes perdant, cum condimentis tuis,
Cumque tuis istis omnibus mendaciis.
Coq. Sine sis loqui me.
Bal. Loquere, atque i in malam crucem.
Coq. Ubi omnes patinæ fervent, omneis aperio,
Is odos demissis pedibus in cœlum volat.
Bal. Odor demissis pedibus?
Coq. Peccavi insciens.
Bal. Quid est?
Coq. Quia enim demissis manibus volui dicere.
Eum in odorem cœnat Jupiter cotidie.
Bal. Si nusquam is coctum, quidnam cœnat Jupiter?
Coq. It incœnatus cubitum.
Bal. I in malam crucem.
Istaccine causâ tibi hodie nummum dabo?
Coq. Fateor equidem, esse me coquum carissumum:
Verum pro pretio facio, ut opera appareat
Mea, quo conductus veni.
Bal. Ad furandum quidem.
Coq. An invenire postulas quemquam coquum,
Nisi miluinis aut aquilinis ungulis?
Bal. An tu coquinatum te ire quoquam postulas,
Quin ibi constrictis ungulis cœnam coquas?
Nunc adeo tu, qui meus es, jam edico tibi,
Uti nostra properes amoliri omnia:
Tum ut hujus oculos in oculis habeas tuis;
Quoquo hic spectabit, eo tu spectato simul:
Si quo hic gradietur, pariter progrediminor.
Manum si protollet, pariter proferto manum.
Suum si quid sumet, id tu sinito sumere:
Si nostrum sumet, tu teneto altrinsecus.

Si iste ibit, ito: stabit? adstato simul.
Si conquiniscet istic, ceveto simul.
Item his discipulis privos custodes dabo.
Coq. Habe modo bonum animum.
Bal. Quæso, quî possim, doce,
Animum bonum habere, qui te ad me adducam domum?
Coq. Quia sorbitione faciam ego te hodie meâ,
Item ut Medea Peliam concoxit senem;
Quem medicamento, et suis venenis, dicitur
Fecisse rursus ex sene adolescentulum;
Item ego te faciam.
Bal. Eho! an tu etiam veneficus?
Coq. Immo (edepol) vero hominum servator magis.
Bal. Hem! mane: quanti istuc unum me coquinare perdoces?
Coq. Quid?
Bal. Ut te servem, ne quid surripias mihi.
Coq. Si credis, nummo; si non, ne minâ quidem.
Sed utrum amicis hodie an inimicis tuis
Daturu's cœnam?
Bal. Pol, ego amicis, scilicet.
Coq. Quin tu illo inimicos potius quam amicos vocas?
Nam ego ita convivis cœnam conditam dabo
Hodie, atque ita suavi suavitate condiam,
Ut quisque quidque conditum gustaverit,
Ipsos sibi, faciam, ut digitos prærodat suos.
Bal. Quæso (hercle), priusquam quidquam convivis dabis,
Gustato tute prius, et discipulis dato,
Ut prærodatis vostras furtificas manus.
Coq. Fortasse hæc tu nunc mihi non credas quæ loquor.
Bal. Molestus ne sis: nimium jam tinnis; non places.
Hem! illic ego habito: intro huc abi, et cœnam coque

Propere.
Coq. Quin is accubitum? et convivas cedo.
Corrumpitur jam cœna.
Bal. Hem! subolem sis vide!
Jam hic quoque scelestus est coqui sublingio.
Profecto, quid nunc primum caveam, nescio;
Ita in ædibus sunt fures: prædo in proxumo est.
Jam a me hic vicinus apud forum paulo prius,
Pater Calidori, opere petivit maxumo,
Ut mihi caverem a Pseudolo servo suo,
Neu fidem ei haberem: nam eum circumire in hunc diem,
Ut me, si posset, muliere intervorteret;
Eum promisisse firmiter dixit sibi,
Sese abducturum a me dolis Phœnicium.
Nunc ibo intro, atque edicam familiaribus,
Profecto ne quis quidquam credat Pseudolo.

ACTUS IV. SCENA I.

Pseudolus. Simia.

Pseud. Si unquam quemquam Dii immortales voluêre esse auxilio adjutum,
Tum me et Calidorum servatum volunt esse, et lenonem exstinctum,
Quom te adjutorem genuêre mihi, tam doctum hominem atque astutum.
Sed ubi illic est? Sumne ego homo insipiens, qui hæc mecum egomet loquor solus?
Dedit verba mihi (hercle), ut opinor: malus cum malo stulte cavi.
Tum (pol) ego interii, homo si ille abiit: neque hoc opus, quod volui, ego hodie efficiam.
Sed eccum! video verbeream statuam: ut magnifice infert sese!

Hem! te (hercle) ego circumspectabam: nimis metuebam male, ne abiisses.
Sim. Fuit meum officium, ut facerem: fateor.
Pseud. Ubi restiteras?
Sim. Ubi mihi libitum est.
Pseud. Istuc ego jam satis scio.
Sim. Cur ergo, quod scis, me rogas?
Pseud. At hoc volo monere te.
Sim. Monendus ne me moneat.
Pseud. Nimis tandem ego abs te contemnor.
Sim. Quippe, ego te ni contemnam, stratioticus homo quî cluear?
Pseud. Jam
Hoc volo, quod occeptum 'st, agi.
Sim. Numquid agere aliud me vides?
Pseud. Ambula ergo cito.
Sim. Immo, otiose volo.
Pseud. Hæc ea occasio est; dum ille dormit,
Volo, tu prior ut occupes adire.
Sim. Quid properas? placide.
Ne time. Ita ille faxit Jupiter, ut ille palam ibidem assiet,
Quisquis ille est, qui adest a Milite. Nunquam (edepol) erit ille potior
Harpax, quam ego. Habe animum bonum: pulchre ego hanc explicatam tibi rem dabo.
Sic ego illum dolis atque mendaciis in timorem dabo
Militarem advenam, ipse sese ut neget eum esse qui siet,
Meque ut esse autumet, qui ipsus est.
Pseud. Quî potest?
Sim. Occidis me,
Quom istuc rogitas.
Pseud. O hominem lepidum! te quoque etiam dolis,
Atque etiam mendaciis, Jupiter te mihi servet.

Sim. Immo, mihi. Sed vide; ornatus hic satis me condecet?

Pseud. Optume habet.

Sim. Esto.

Pseud. Tantum tibi boni Dii immortales duint,
Quantum tu tibi optes: nam, si exoptem, quantum dignu's, tantum dent,
Minus nihilo est: neque ego hoc homine quemquam vidi magis malum
Et maleficum.

Sim. Tun' id mihi?

Pseud. Taceo. Sed ego quæ tibi dona
Dabo et faciam, si hanc rem sobrie accurassis!

Sim. Poti'n' ut taceas?
Memorem immemorem facit, qui monet quod memor meminit. Teneo omnia.
In pectore condita sunt, meditati sunt doli docte.

Pseud. Probus hic est
Homo.

Sim. Neque hic est, neque ego.

Pseud. At vide ne titubes.

Sim. Poti'n' ut taceas?

Pseud. Ita me Dii ament....

Sim. Ita non facient: mera jam mendacia fundes.

Pseud. Ut ego, ob tuam, Simia, perfidiam, te amo et metuo, et magnifico!

Sim. Ego istuc aliis dare condidici: mihi obtrudere non potes palpum.

Pseud. Ut ego te hodie accipiam lepide, ubi effeceris hoc opus!

Sim. Ha ha he!

Pseud. Lepido victu, vino, unguentis, et inter pocula pulpamentis:
Ibidem una aderit mulier lepida, tibi savia super savia quæ det.

Sim. Lepide accipis me.

Pseud. Immo, si efficis, tum, faxo, magis dicas.
Sim. Nisi effecero, cruciabiliter carnifex me accipito.
Sed propera mihi monstrare, ubi ostium lenonis ædium.
Pseud. Tertium hoc est.
Sim. St! tace, ædes hiscunt.
Pseud. Credo, animo male 'st
Ædibus.
Sim. Quid jam?
Pseud. Quia (edepol) ipsum lenonem evomunt.
Sim. Illiccine est?
Pseud. Illic est.
Sim. Mala merx est.
Pseud. Illuc sis vide:
Non prorsus, verum ex transvorso cedit, quasi cancer solet.

ACTUS IV. SCENA II.

BALLIO. PSEUDOLUS. SIMIA.

Bal. Minus malum hunc hominem esse opinor, quam esse censebam coquum:
Nam nihil etiam dum harpagavit, præter cyathum et cantharum.
Pseud. Heus tu! nunc occasio est, et tempus.
Sim. Tecum sentio.
Pseud. Ingredere in viam dolose: et ego hîc in insidiis ero.
Sim. Habui numerum sedulo; hoc est sextum a portâ proxumum
Angiportum; in id angiportum me devorti jusserat:
Quotumas ædeis dixerit, id ego admodum incerto scio.

Bal. Quis hic homo chlamydatus est? aut unde est? aut quem quæritat?
Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.
Sim. Sed eccum, qui ex incerto faciet mihi, quod quæro, certius.
Bal. Ad me adit rectâ. Unde ego hominem hunc esse dicam gentium?
Sim. Heus tu, qui cum hirquinâ adstas barbâ, responde, quod rogo.
Bal. Eho! an non prius salutas?
Sim. Nulla est mihi salus dataria.
Bal. Nam (pol) hinc tantumdem accipies.
Pseud. Jam inde a principio probi.
Sim. Ecquem in angiporto hoc hominem tu novisti? te rogo.
Bal. Egomet me.
Sim. Pauci istuc faciunt homines, quod tu prædicas:
Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus sese noverit.
Pseud. Salvus sum! jam philosophatur.
Sim. Hominem ego hîc quæro malum,
Legirupam, impium, perjurum, atque improbum.
Bal. Me quæritat:
Nam illa mea sunt cognomenta; nomen si memoret modo.
Quid est ei homini nomen?
Sim. Leno Ballio.
Bal. Scivin' ego?
Ipse ego is sum, adolescens, quem tu quæritas.
Sim. Tune es Ballio?
Bal. Ego enimvero is sum.
Sim. Ut vestitus est perfossor parietum!
Bal. Credo, in tenebris conspicatus si sis me, abstineas manum.
Sim. Herus meus tibi me salutem multam voluit dicere.

Hanc epistolam accipe a me: hanc me tibi jussit dare.
Bal. Quis is homo 'st, qui jussit?
Pseud. Perii! nunc homo in medio luto est;
Nomen nescit: hæret hæc res.
Bal. Quem hanc misisse ad me autumas?
Sim. Nosce imaginem: tute ejus nomen memorato mihi,
Ut sciam te Ballionem esse ipsum.
Bal. Cedo mihi epistolam.
Sim. Accipe: cognosce signum.
Bal. Oho! Polymachæroplacides!
Purus putus est ipsus: novi: heus!
Sim. Polymachæroplacides
Nomen est. Scio jam tibi me recte dedisse epistolam,
Postquam Polymachæroplacidæ elocutus nomen es.
Bal. Sed quid agit is?
Sim. Quod homo (edepol) fortis, atque bellator probus.
Sed propera hanc pellegere (quæso) epistolam, (ita negotium est)
Atque accipere argentum actutum, mulieremque mihi emittere.
Nam necesse hodie Sicyoni me esse, aut cras mortem exsequi;
Ita herus meus est imperiosus.
Bal. Novi; notis prædicas.
Sim. Propera pellegere epistolam ergo.
Bal. Id ago, si taceas modo.
"Miles lenoni Ballioni epistolam
Conscriptam mittit Polymachæroplacides,
Imagine obsignatam, quæ inter nos duo
Convenit olim."
Sim. Symbolum est in epistolâ.
Bal. Video, et cognosco signum. Sed in epistolâ
Nullam salutem mittere ne scriptam solet?
Sim. Ita militaris disciplina est, Ballio:

Manu salutem mittunt benevolentibus;
Eâdem malam rem mittunt malevolentibus.
Sed, ut occepisti, perge operâ experirier,
Quid epistola ista narret.
Bal. Ausculta modo.
" Harpax calator meus est, ad te qui venit"—
Tune is es Harpax?
Sim. Ego sum, atque ipse Harpax quidem.
Bal. " Qui epistolam istam fert: ab eo argentum accipi,
Et cum eo simitu' mulierem mitti, volo.
Salutem scriptam dignum 'st dignis mittere;
Te si arbitrarem dignum, misissem tibi."
Sim. Quid nunc?
Bal. Argentum des; abducas mulierem.
Sim. Uter remoratur?
Bal. Quin sequere ergo intro.
Sim. Sequor.

ACTUS IV. SCENA III.

PSEUDOLUS.

Pejorem ego hominem magisque vorsute malum
Nunquam (edepol) quemquam vidi, quam hic est Simia.
Nimisque ego illum hominem metuo et formido male,
Ne malus item erga me sit, ut erga illum fuit;
Ne, in re secundâ, nunc mihi obvortat cornua,
Si occasionem capsit, quî siet malus.
Atque (edepol) equidem nolo: nam illi bene volo.
Nunc in metu sum maxumo, triplici modo.
Primum omnium jam hunc comparem metuo meum,
Ne deserat me, atque ad hosteis transeat.
Metuo autem, ne herus redeat etiam dum a foro,
Ne, captâ prædâ, capti prædones fuant.

Quom hæc metuo, metuo, ne ille huc Harpax adveniat,
Priusquam hinc hic Harpax abierit cum muliere.
Perii, hercle! nimium tarde egrediuntur foras.
Cor colligatis vasis exspectat meum,
Si non educat mulierem secum simul,
Ut exsulatum ex pectore aufugiat meo.
Victor sum: vici cautos custodes meos.

ACTUS IV. SCENA IV.

SIMIA. PSEUDOLUS.

Sim. Ne plora: nescis ut res sit, Phœnicium:
Verum, haud multo post, faxo, scibis accubans.
Non ego te ad illum duco dentatum virum
Macedoniensem, qui te nunc flentem facit.
Quojam esse te vis maxume, ad eum duco te:
Calidorum, haud multo post, faxo, amplexabere.
Pseud. Quid tu intus (quæso) desedisti? Quam diu
Mihi cor retunsum 'st oppugnando pectore!
Sim. Occasionem reperisti, verbero,
Ubi perconteris me insidiis hostilibus.
Quin hinc [metimur] gradibus militariis?
Pseud. Atque (edepol), quamquam nequam homo es, recte mones.
Ite hac, triumphi, ad cantharum rectâ viâ.

ACTUS IV. SCENA V.

BALLIO.

Ha hæ! nunc demum mihi animus in tuto est loco,
Postquam iste hinc abiit, atque abduxit mulierem.
Libet nunc venire Pseudolum, scelerum caput,
Et abducere a me mulierem fallaciis.

Conceptis (hercle) verbis, satis certo scio,
Ego perjurare mavellem me millies,
Quam mihi illum verba per deridiculum dare.
Nunc deridebo (hercle) hominem, si convenero.
Verum in pistrinum, credo, ut convenit, fore.
Nunc ego Simonem mihi obviam veniat velim,
Ut meâ lætitiâ lætus promiscam siet.

ACTUS IV. SCENA VI.

SIMO. BALLIO.

Sim. Viso, quid rerum meus Ulysses egerit,
Jamne habeat signum ex arce Balloniâ.
Bal. O fortunate! cedo fortunatam manum,
Simo!
Sim. Quid est?
Bal. Jam ....
Sim. Quid "Jam?"
Bal. Nihil est quod metuas.
Sim. Quid est?
Venitne homo ad te?
Bal. Non.
Sim. Quid est igitur boni?
Bal. Minæ viginti sanæ ac salvæ sunt tibi,
Hodie quas abs te inde est instipulatus Pseudolus.
Sim. Velim quidem, hercle.
Bal. Roga me viginti minas,
Si ille hodie illâ sit potitus muliere,
Sive eam tuo gnato hodie, ut promisit, dabit.
Rogato (hercle), obsecro: gestio promittere,
Omnibus modis tibi esse rem ut salvam scias:
Atque etiam habeto mulierem dono tibi.
Sim. Nullum periclum 'st, quod sciam, stipularier,
Ut concepisti verba. Viginti minas
Dabi'n'?
Bal. Dabuntur.

Sim. Hoc quidem actum 'st haud male.
Sed hominem convenistin'?
Bal. Immo, ambos simul.
Sim. Quid ait? quid narrat? quæso: quid dicit tibi?
Bal. Nugas theatri, verba, quæ in comœdiis
Solent lenoni dici, quæ pueri sciunt.
Malum, et scelestum, et perjurum aibat esse me.
Sim. Pol, haud mentitu'st.
Bal. Ergo haud iratus fui:
Nam quanti refert te nec recte dicere,
Qui nihili faciat, quique inficias non eat?
Sim. Quid est, quod non metuas ab eo? id audire expeto.
Bal. Quia nunquam ab me abducet mulierem jam, nec potest.
Meministine tibi me dudum dicere,
Eam vænîsse militi Macedonio?
Sim. Memini.
Bal. Hem! illius servus huc ad me argentum attulit,
Et obsignatum symbolum....
Sim. Quid postea?
Bal. Qui inter me atque illum militem convenerat.
Is secum abduxit mulierem haud multo prius.
Sim. Bonân' fide istuc dicis?
Bal. Unde ea sit mihi?
Sim. Vide modo, ne illic sit contechnatus quidpiam.
Bal. Epistola atque imago me certum facit.
Quin jam quidem illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo.
Sim. Bene (hercle) factum. Quid ego cesso Pseudolum
Facere, ut det nomen ad molarum coloniam?
Sed quis hic homo est chlamydatus?
Bal. Non (edepol) scio,
Nisi ut observemus quo eat, aut quam rem gerat.

ACTUS IV. SCENA VII.

Harpax. Simo. Ballio.

Harp. Malus et nequam 'st homo, qui nihili imperium heri
Sui servus facit. Nihili est autem, suum
Qui officium facere immemor est, nisi adeo monitus.
Nam, qui liberos esse illico se arbitrantur,
Ex conspectu heri si sui se abdiderunt,
Luxuriantur, lustrantur, comedunt quod
Habent, ii nomen diu servitutis ferunt:
Nec boni ingenî quidquam in his inest, nisi ut improbis se artibus teneant. Cum his mihi nec locus nec sermo
Convenit; neque his unquam nobilis fui.
Ego, ut mihi imperatum est, etsi abest, hîc adesse herum
Arbitror: nunc ego illum metuo, quom hîc non adest;
Ne, quom assiet, metuam: ei rei operam dabo.
Nam me in tabernâ usque adhuc sineret Syrus,
Quoi dedi symbolum: mansi, ut jusserat:
Leno ubi esset domi, me aibat arcessere.
Verum, ubi is non venit, nec vocat, venio huc ultro,
Ut sciam, quid rei siet; ne illic homo me ludificetur.
Neque quidquam est melius, quam ut hoc pultem, atque aliquem
Evocem huc intus. Leno argentum hoc, volo, a me accipiat,
Atque amittat mulierem nunc mecum simul.
Bal. Heus tu!
Sim. Quid vis?
Bal. Hic homo meu'st.
Sim. Quî dum?
Bal. Quia

Præda hæc mea est: scortum quærit; habet argentum.
Jam admordere hunc mihi lubet.
Sim. Jamne illum comesurus es?
Bal. Dum recens est,
Dum datur, dum calet, devorari decet: nam
Boni viri me pauperant; improbi alunt;
Augent rem meam mali; populi strenui
Damno mihi, improbi usui sunt.
Sim. Malum!
Quod tibi Dii dabunt, qui sic scelestu's.
Harp. Me nunc commoror, quom has foreis non ferio,
Ut sciam, sitne Ballio domi.
Bal. Venus mihi hæc
Bona dat, quom hos huc adigit lucrifugas, damni
Cupidos, qui se suamque ætatem bene curant;
Edunt, bibunt, scortantur. Illi sunt alio ingenio atque tu,
Qui neque tibi bene esse patere, et illis, quibus est, invides.
Harp. Heus! ubi estis vos?
Bal. Hic quidem ad me rectâ habet rectam viam.
Harp. Heus! ubi estis vos?
Bal. Heus, adolescens! quid istic debetur tibi?
Bene ego ab hoc prædatus ibo: novi; bona scæva est mihi.
Harp. Ecquis hoc aperit?
Bal. Heus, chlamydate! quid istic debetur tibi?
Harp. Ædium dominum lenonem Ballionem quærito.
Bal. Quisquis es, adolescens, operam fac compendî quærere.
Harp. Quid jam?

Bal. Quia te is ipsus coram præsens præsentem videt.
Harp. Tun' is es?
Sim. Chlamydate, cave sis tibi a curio infortunio,
Atque in hunc intende digitum: hic leno est.
Bal. At hic est vir probus.
Sed tu, bone vir, flagitare sæpe clamore in foro,
Quom libella nusquam est, nisi quid leno hic subvenit tibi.
Harp. Quin tu mecum fabulare?
Bal. Fabulor: quid vis tibi?
Harp. Argentum accipias.
Bal. Jamdudum, si des, porrexi manum.
Harp. Accipe: hîc sunt quinque argenti lectæ numeratæ minæ.
Hoc tibi herus me jussit ferre Polymachæroplacides,
Quod deberet; atque ut mecum mitteres Phœnicium.
Bal. Herus tuus?
Harp. Ita dico.
Bal. Miles?
Harp. Ita loquor.
Bal. Macedonius?
Harp. Admodum, inquam.
Bal. Te ad me misit Polymachæroplacides?
Harp. Vera memoras.
Bal. Hoc argentum ut mihi dares?
Harp. Si tu quidem es
Leno Ballio.
Bal. Atque ut a me mulierem abduceres?
Harp. Ita.
Bal. Phœniciumne esse dixit?
Harp. Recte meministi.
Bal. Mane:
Jam redeo ad te.
Harp. At maturate propera: nam propero.

Vides

Jam diê multum esse.
Bal. Video. Hunc advocare etiam volo.
Mane modo istic: jam revortar ad te. Quid nunc fiet, Simo?
Quid agimus? manifesto hunc hominem teneo, qui argentum attulit.
Sim. Quid jam?
Bal. An nescis, quæ sit hæc res?
Sim. Juxta cum ignarissumis.
Bal. Edepol, hominem verberonem Pseudolum! ut docte dolum
Commentu'st! tantumdem argenti, quantum miles debuit,
Dedit huic, atque hominem exornavit, mulierem qui arcesseret.
Pseudolus tuus allegavit hunc, quasi a Macedonio
Milite esset.
Sim. Habesne argentum ab homine?
Bal. Rogitas, quod vides?
Sim. Heus! memento ergo dimidium istinc mihi de prædâ dare:
Commune istuc esse oportet.
Bal. Quid, malum? id totum tuum 'st.
Harp. Quam mox mihi operam das?
Bal. Tibi do equidem. Quid nunc mihi es auctor, Simo?
Sim. Exploratorem hunc faciamus ludos suppositicium.
Bal. Adeo, donicum ipsus sese ludos fieri senserit.
Sequere. Quid ais? Nempe tu illius servus es?
Harp. Planissume.
Bal. Quanti te emit?
Harp. Suarum in pugnâ virium victoriâ.
Nam ego eram domi imperator summus in patriâ meâ.
Bal. An etiam ille unquam expugnavit carcerem, patriam tuam?

Harp. Contumeliam si dices, audies.
Bal. Quotumo die
Ex Sicyone huc pervenisti?
Harp. Altero ad meridiem.
Bal. Strenue (mehercle) iisti. Quamvis pernix hic est homo.
Ubi suram adspicias, scias posse eum gerere crassas compedes.
Quid ais? tune etiam cubitare solitus es in cunis puer?
Sim. Scilicet.
Bal. Etiamne facere solitus es? sci'n' quid loquar?
Sim. Scilicet solitum esse.
Harp. Sanine estis?
Bal. Quid hoc, quod te rogo?
Noctu in vigiliam quando ibat miles, tum tu ibas simul?
Conveniebatne in vaginam tuam machæra militis?
Harp. I in malam crucem.
Bal. Ire licebit tibi tamen hodie tempori.
Harp. Quin tu mulierem mihi emittis, aut reddis argentum?
Bal. Mane.
Harp. Quid maneam?
Bal. Chlamydem hanc commemores, quanti conducta 'st.
Harp. Quid est?
Bal. Quid meret machæra?
Harp. Helleborum hisce hominibus est opus.
Bal. Eho!
Harp. Mitte.
Bal. Quid mercedis petasus hodie domino demeret?
Harp. Quid, "domino?" Quid somniatis? Mea quidem hæc habeo omnia,
Meo peculio emta.
Bal. Nempe quod femina summa sustinent.

Harp. Uncti hi sunt senes; fricari sese ex antiquo volunt.
Bal. Responde (obsecro, hercle) hoc vero serio, quod te rogo:
Quid meres? quantillo argento te conduxit Pseudolus?
Harp. Qui istic Pseudolu'st?
Bal. Præceptor tuus, qui te hanc fallaciam
Docuit, ut fallaciis hinc a me mulierem abduceres.
Harp. Quem tu Pseudolum, quas tu mihi prædicas fallacias?
Quem ego hominem nullius coloris novi.
Bal. Non tu istinc abis?
Nihil est hodie hìc sycophantis quæstûs: proin' tu Pseudolo
Nunties, abduxisse alium prædam, qui occurrit prior Harpax.
Harp. Is quidem (edepol) Harpax ego sum.
Bal. Immo (edepol) esse vis.
Purus putus hic sycophanta est.
Harp. Ego tibi argentum dedi,
Et dudum adveniens extemplo symbolum servo tuo,
Heri imagine obsignatam epistolam, hìc ante ostium.
Bal. Meo tu epistolam dedisti servo? quoi servo?
Harp. Syro.
Bal. Non confidit: sycophanta hic nequam 'st: nugas meditatur male.
Nam illam epistolam ipsus verus Harpax huc ad me attulit.
Harp. Harpax ego vocor: ego servus sum Macedonis militis.
Ego nec sycophantiose quidquam ago, nec malefice;
Neque istum Pseudolum, mortalis qui sit, novi, neque scio.
Sim. Tu, nisi mirum 'st, leno, plane perdidisti mulierem.
Bal. Edepol, næ istuc magis magisque metuo, quom verba audio.

Sim. Mihi quoque (edepol) jamdudum ille Syrus cor perfrigefacit,
Symbolum qui hoc accepit. Mira sunt! Pseudolus est! Eho
Tu! quâ facie fuit, dudum quoi dedisti symbolum?
Harp. Rufus quidam, ventriosus, crassis suris, subniger,
Magno capite, acutis oculis, ore rubicundo, admodum
Magnis pedibus.
Sim. Perdidisti, postquam dixisti pedes.
Pseudolus fuit ipsus.
Bal. Actum 'st de me! Jam morior, Simo.
Harp. Hercle, haud te sinam emoriri, nisi argentum mihi redditur,
Viginti minæ.
Sim. Atque etiam mihi aliæ viginti minæ.
Bal. Auferetur id præmium a me, quod promisi per jocum?
Sim. De improbis viris auferri præmium et prædam decet.
Bal. Saltem Pseudolum mihi dedas.
Sim. Pseudolum ego dedam tibi?
Quid deliquit? Dixin', ab eo tibi ut caveres, centies?
Bal. Perdidit me.
Sim. At me viginti modicis multavit minis.
Bal. Quid nunc faciam?
Harp. Si mihi argentum dederis, te suspendito.
Bal. Dii te perdant! Sequere sis me ergo hac ad forum, ut solvam.
Harp. Sequor.
Bal. Hodie ego peregrinos absolvam; cras agam cum civibus.
Pseudolus mihi centuriata habuit capitis comitia,
Qui illum ad me hodie allegavit, mulierem qui abduceret.
Sequere tu. Nunc ne exspectetis, dum hac domum redeam viâ.

Ita res gesta est: angiporta hæc certum 'st consectarier.
Harp. Si graderere tantum, quantum loquere, jam esses ad forum.
Bal. Certum'st mihi emortualem facere ex natali die.

ACTUS IV. SCENA VIII.

SIMO.

Bene ego illum tetigi! bene autem servus inimicum suum.
Nunc mihi certum 'st, alio pacto Pseudolo insidias dare,
Quam in aliis comœdiis fit, ubi cum stimulis aut flagris
Insidiantur: at ego jam inultus promam viginti minas,
Quas promisi, si effecisset: obviam ei ultro deferam.
Nimis illic mortalis doctus, nimis vorsutus, nimis malus.
Superavit Dolum Trojanum atque Ulyssem Pseudolus.
Nunc ibo intro, argentum promam: Pseudolo insidias dabo.

ACTUS V. SCENA I.

PSEUDOLUS.

Quid hoc? siccine hoc fit? Pedes, stati'n', an non?
An id voltis, ut me hîc jacentem aliquis tollat?
Nam, (hercle) si cecidero, vostrum erit flagitium.
Pergiti'n' pergere? Ah! sæviundum mihi
Hodie est. Magnum hoc vitium vino est;
Pedes captat primum: luctator dolosu'st.
Profecto (edepol) ego nunc probe abeo madulsa:

Ita victu excurato, ita munditiis digne, ah!
Ita-que in loco festivo sumus festive accepti.
Quid opus me multas agere ambages? hoc
Est homini, quamobrem vitam amet: hîc omnes
Voluptates; in hoc omnes venustates sunt:
Deis proxumum esse arbitror: nam, ubi amans complexu'st
Amantem, ubi labra ad labella adjungit,
Ubi alter alterum bilingui manifesto
Inter se prehendunt; ubi mamma [maniculâ]
Opprimitur aliâ; aut, si lubet, corpora
Conduplicant: manu candidâ cantharum dulciferum
Propinare amicissumam amicitiam; neque ibi esse alium alii
Odio; ibi nec molestum, nec sermonibus morologis uti:
Unguenta, atque odores, lemniscos, corollas dari dapsileis.
Non enim parcipromi victu cætero; ne quis me roget.
Hoc ego modo, atque herus minor, hanc diem summsimus prothyme,
Postquam opus meum, ut volui, omne perpetravi, hostibus fugatis:
Illos accubanteis, potanteis, amanteis, cum scortis
Reliqui, et meum scortum ibidem, cordi atque animo suo
Obsequenteis. Sed, postquam exsurrexi, orant med, uti saltem.
Ad hunc me modum intuli, ut illis satisfacerem ex disciplinâ; quippe ego
Qui probe Iönica perdidici. Sed, palliolatim amictus,
Sic hac incessi ludibundus. Plaudunt partim: clamitant me, ut revortar.
Occepi denuo hoc modo volvi. Idem amicæ dabam me meæ,
Ut me amaret. Ubi circumvortor, cado: id fuit nænia ludo.

Itaque, dum enitor, pax ! jam pæne inquinavi pallium. Nimiæ tum
Voluptati (edepol) fui ob casum. Datur cantharus : bibi : commuto
Illico pallium ; illud posivi : inde huc exii, crapulam dum amoverem.
Nunc ab hero ad herum meum majorem venio, fœdus commemoratum.
Aperite, aperite ! heus ! Simoni, me adesse, quis nuntiate.

ACTUS V. SCENA II.

SIMO. PSEUDOLUS. BALLIO.

Sim. Vox viri pessumi me exciet foras. Sed quid hoc ? quo modo ? quid video ego ?
Pseud. Cum coronâ ebrium Pseudolum tuum. *Sim.* Libere (hercle) hoc quidem. Sed vide statum ?
Num meâ gratiâ pertimescit ? Magis cogito, sæviter blanditerne alloquar.
Sed hoc me vetat vim facere nunc, quod fero, siqua in hoc spes sita 'st mihi.
Pseud. Vir malus viro optumo obviam it. *Sim.* Dii te ament, Pseudole. Phui ! in malam crucem.
Pseud. Cur ergo me afflictor ? *Sim.* Quid tu (malum !) ergo in os mihi ebrius irructas ?
Pseud. Molliter siste nunc me ; cave ne cadam : non vides me, ut madide madeam ?
Sim. Quæ ista hæc audacia est, te sic interdius cum corollâ ebrium incedere ? *Pseud.* Lubet.
Sim. Quid " lubet ?" pergi'n' ructare in os mihi ? *Pseud.* Suavis ructus mihi est ; sic sine : i modo.

Sim. Credo equidem potesse te, scelus, Massici montis uberrumos quatuor
Fructus ebibere in horâ unâ.
Pseud. Hibernâ, addito.
Sim. Haud male mones:
Sed dic tamen, unde onustam celocem agere te prædicem?
Pseud. Cum tuo filio
Perpotavi modo. Sed, Simo, ut probe tactus Ballio est! quæ tibi dixi, ut
Effecta reddidi!
Sim. Derides? [pessumus homo est.]
Pseud. Mulier hæc,
Feci, cum tuo filio libera accubet.
Sim. Omnia, ut quidque egisti ordine,
Scio.
Pseud. Quid ergo dubitas dare mihi argentum?
Sim. Jus petis, fateor.
Tene.
Pseud. At negabas daturum esse te mihi; tamen das. Onera hunc hominem, atque me
Consequere hac.
Sim. Ego istum onerem?
Pseud. Onerabis, scio.
Sim. Quid ego huic homini faciam?
Sati'n' ultro et argentum aufert, et me irridet?
Pseud. Væ victis!
Sim. Vorte ergo humerum.
Hem!
Bal. Hoc ego nunquam ratus sum fore, me ut tibi fierem supplex.
Heu! heu! heu!
Pseud. Desine.
Bal. Doleo.
Pseud. Ni doleres tu, ego dolerem.
Bal. Quid hoc? auferrene, Pseudole, abs tuo hero?
Pseud. Lubentissumo corde atque animo.

Bal. Non audes (quæso) aliquam partem mihi gratiam facere hinc argenti?
Pseud. Novi, me dices avidum esse: nam hinc nunquam eris nummo divitior.
Neque te mei tergi misereret, si hoc non hodie effecissem.
Bal. Erit, ubi te ulciscar, si vivo.
Pseud. Quid minitare? habeo tergum.
Bal. Age sane.
Pseud. Igitur redi.
Bal. Quid redeam?
Pseud. Redi modo; non eris deceptus.
Bal. Redeo.
Pseud. Simul mecum potatum.
Bal. Egone eam?
Pseud. Fac, quod te jubeo.
Si is, aut dimidium, aut plus etiam, faxo, hinc feres.
Bal. Eo; duc me, quo vis.
Pseud. Quid nunc?
Numquid iratus es aut mihi, aut filio, propter has res, Simo?
Sim. Nihil, profecto.
Pseud. I hac.
Bal. Te sequor. Quin vocas spectatores simul?
Pseud. Hercle, me isti
Haud solent vocare, neque ergo ego istos. Verum, si voltis applaudere,
Atque approbare hunc gregem et fabulam, in crastinum vos vocabo.

RUDENS.

DRAMATIS PERSONÆ.

ARCTURUS, Prologus.
SCEPARNIO, servus.
PLEUSIDIPPUS, adolescens.
DÆMONES, senex.
PALÆSTRA, } mulieres.
AMPELISCA, }
SACERDOS, anus.
PISCATORES.
TRACHALIO, servus.
LABRAX, leno.
CHARMIDES, parasitus.
LORARII.
GRIPUS, piscator.

ARGUMENTUM

(ut quisbusdam videtur)

PRISCIANI.

RETI piscator de mari extraxit vidulum,
Ubi erant herilis filiæ crepundia,
Dominum ad lenonem quæ surrepta venerat.
Ea in clientelam suipte imprudens patris,
Naufragio ejecta, devenit: cognoscitur,
Suoque amico Pleusidippo jungitur.

ARCTURUS,

PROLOGUS.

Qui genteis omneis, mariaque et terras, movet,
Ejus sum civis civitate cœlitum.
Ita sum, ut videtis, splendens stella candida,
Signum quod semper tempore exoritur suo,
Hîc atque in cœlo. Nomen Arcturo est mihi.
Noctu sum in cœlo clarus, atque inter Deos:
Inter mortaleis ambulo interdius.
Et alia signa de cœlo ad terram accidunt.
Qui est imperator Divûm atque hominum Jupiter,
Is nos per genteis alium aliâ disparat,
Hominum qui facta, mores, pietatem, et fidem,
Noscamus; ut quemque adjuvet opulentiâ.
Qui falsas liteis falsis testimoniis
Petunt; quique in jure abjurant pecuniam;
Eorum referimus nomina exscripta ad Jovem.
Cotidie ille scit, quis hîc quærat malum.
Qui hîc litem adipisci postulant perjurio,
Mali res falsas qui impetrant ad judicem;
Iterum ille eam rem judicatam judicat;
Majore multâ multat, quam litem auferunt.
Bonos in aliis tabulis exscriptos habet.
Atque hoc scelesti in animum inducunt suum,
Jovem se placare posse donis, hostiis:
Et operam et sumtum perdunt: id eo fit, quia
Nihil ei acceptum 'st a perjuris supplicî.
Facilius, si qui pius est, a Diis supplicans,
Quam qui scelestu'st, inveniet veniam sibi.
Idcirco moneo vos ego hæc, qui estis boni,
Quique ætatem agitis cum pietate et cum fide,
Retinete porro; post factum ut lætemini.
Nunc, huc quâ causâ veni, argumentum eloquar.
Primumdum huic esse nomen urbi Diphilus

Cyrenas voluit. Illic habitat Dæmones
In agro atque villâ proxumâ propter mare,
Senex, qui huc Athenis exsul venit, haud malus;
Neque is adeo propter malitiam patriâ caret:
Sed, dum alios servat, se impedivit interim:
Rem bene paratam comitate perdidit.
Huic filiola virgo periit parvula;
Eam de prædone vir mercatur pessumus;
Is eam huc Cyrenas leno advexit virginem.
Adolescens quidam, civis hujus, Atticus,
Eam vidit ire e ludo fidicinio domum.
Amare occepit: ad lenonem devenit;
Minis triginta sibi puellam destinat,
Datque arrhabonem, et jurejurando alligat.
Is leno, ut se æquum 'st, flocci non fecit fidem:
Neque, quod juratus adolescenti dixerat.
Ei erat hospes, par illius, Siculus, senex
Scelestus, Agrigentinus, urbis proditor:
Is illius laudare infit formam virginis,
Et aliarum itidem, quæ ejus erant mulierculæ.
Infit lenoni suadere, ut secum simul
Eat in Siciliam: ibi esse homines voluptarios
Dicit: potesse ibi fieri eum divitem:
Ibi esse quæstum maxumum meretricibus.
Persuadet: navis clanculum conducitur.
Quidquid erat, noctu in navem comportat domo
Leno: adolescenti, qui puellam ab eo emerat,
Ait sese Veneri velle votum solvere.
Id hîc est fanum Veneris; et eo ad prandium
Vocavit adolescentem hunc. Ipse hinc illico
Conscendit navem: avehit meretriculas.
Adolescenti alii narrant, ut res gesta sit:
Lenonem abivisse. Ad portum adolescens venit:
Illorum navis longe in altum abscesserat.
Ego, quoniam video virginem asportarier,
Tetuli ei auxilium, et lenoni exitium simul:
Increpui hibernum, et fluctus movi maritimos.
Nam Arcturus signum sum omnium acerrumum:

Vehemens sum exoriens: quom occido, vehementior.
Nunc ambo in saxo, leno atque hospes, simul
Sedent ejecti: navis confracta est ibus.
Illa autem virgo, atque altera itidem ancillula,
De navi timidæ desiluerunt in scapham.
Nunc eas ab saxo fluctus ad terram ferunt,
Ad villam illius, exsul ubi habitat senex,
Quojus deturbavit ventus tectum et tegulas.
Et servus illic est ejus, qui egreditur foras.
Adolescens huc jam adveniet, quem videbitis,
Qui illam mercatu'st de lenone virginem.
Valete, ut hostes vostri diffidant sibi.

ACTUS I. SCENA I.

Sceparnio.

Pro, Dii immortales! tempestatem quojusmodi
Neptunus nobis nocte hac misit proxumâ!
Detexit ventus villam. Quid verbis opu'st?
Non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi:
Ita omneis de tecto deturbavit tegulas,
Illustriores fecit, fenestrasque indidit.

ACTUS I. SCENA II.

Pleusidippus. Dæmones. Sceparnio.

Pleus. Et vos a vostris abduxi negotiis;
Neque id processit, quâ vos duxi gratiâ;
Neque quivi lenonem ad portum prehendere.
Sed meâ desidiâ spem deserere nolui:
Eo vos, amici, detinui diutius.
Nunc huc ad Veneris fanum venio visere;
Ubi rem divinam se facturum dixerat.
Scep. Si sapiam, hoc, quod me mactat, concinnem lutum.
Pleus. Prope me hinc nescio-quis loquitur.
Dæm. Heus, Sceparnio!
Scep. Qui nominat me?
Dæm. Qui pro te argentum dedit.
Scep. Quasi me tuum esse servum dicas, Dæmones.
Dæm. Luto usu'st multo; multam terram confode:
Villam integundam intelligo totam mihi:
Nam nunc perlucet ea, quam cribrum, crebrius.
Pleus. Pater, salveto, amboque adeo.
Dæm. Salvus sies.
Scep. Sed utrum tu mas an femina es, qui illum patrem

Voces?

Pleus. Vir sum equidem.

Dæm. Quære vir porro patrem.

Filiolam ego unam habui; eam unam perdidi.

Virile secus nunquam ullum habui.

Pleus. At Dii dabunt.

Scep. Tibi quidem (hercle), quisquis es, magnum malum,

Qui oratione hìc nos occupatos occupes.

Pleus. Isticcine vos habitatis?

Scep. Quid tu id quæritas?

An, quo furatum mox venias, vestigas loca?

Pleus. Peculiosum esse decet servum et probum,

Quem, hero præsente, prætereat oratio;

Aut qui inclementer dicat homini libero.

Scep. Et impudicum et impudentem hominem addecet,

Molestum ultro advenire ad alienam domum,

Quoi debeatur nihil.

Dæm. Tace, Sceparnio.

Quid opus, adolescens, est?

Pleus. Isti infortunium,

Qui præfestinet, ubi herus assit, præloqui.

Sed, nisi molestum 'st, paucis percontarier

Volo ego ex te.

Dæm. Dabitur opera, atque in negotio.

Scep. Quin tu in paludem is, exsicasque arundines,

Quì pertegamus villam, dum sudum 'st?

Dæm. Tace.

Tu, si quid opus est, dice.

Pleus. Dic, quod te rogo.

Ecquem tu hìc hominem crispum, incanum, videris,

Malum, perjurum, palpatorem?

Dæm. Plurimos.

Nam ego, propter ejusmodi viros, vivo miser.

Pleus. Hìc, dico, in fanum Veneris qui mulierculas

Duas secum adduxit; quique adornaret sibi,

Ut rem divinam faciat aut hodie aut heri.

Dæm. Non (hercle), adolescens, jam hos dies complusculos
Quemquam istic vidi sacrificare: neque potest
Clam me esse, si qui sacrificant: semper petunt
Aquam hinc, aut ignem, aut vascula, aut cultrum, aut veru,
Aut aulam extarem, aut aliquid. Quid verbis opu'st?
Veneri paravi vasa et puteum, non mihi.
Nunc intervallum jam hos dies multos fuit.
Pleus. Ut verba præhibes, me periisse prædicas.
Dæm. Meâ quidem (hercle) causâ, salvus sis licet.
Scep. Heus tu, qui fana ventris causâ circumis!
Jubere meliu'st prandium ornari domi;
Fortasse tu huc vocatus es ad prandium.
Ille, qui vocavit, nullus venit.
Pleus. Admodum.
Scep. Nullum 'st periclum te hinc ire impransum domum.
Cererem te melius quam Venerem sectarier:
Amore hæc curat, tritico curat Ceres.
Pleus. Deludificavit me ille homo indignis modis.
Dæm. Pro, Dii immortales! Quid illuc est, Sceparnio,
Hominum secundum litus?
Scep. Ut mea est opinio,
Propter viam illi sunt vocati ad prandium.
Dæm. Quî?
Scep. Quia, post cœnam, (credo) laverunt heri:
Confracta navis in mari est illis.
Dæm. Ita est.
Scep. At (hercle) nobis villa in terrâ, et tegulæ.
Dæm. Hui!
Homunculi, quanti estis! ejecti ut natant!
Pleus. Ubi sunt ii homines, obsecro?
Dæm. Hac ad dexteram,
Vide'n' secundum litus?

Pleus. Video: sequimini.
Utinam sit is, quem ego quæro, vir sacerrumus!
Valete.
Scep. Si non moneas, nosmet meminimus.
Sed, O Palæmon, sancte Neptuni comes,
Quique (hercule) illi socius esse diceris,
Quod facinus video!
Dæm. Quid vides?
Scep. Mulierculas
Video sedenteis in scaphâ solas duas.
Ut afflictantur miseræ! euge! euge! perbene!
Ab saxo avortit fluctus ad litus scapham.
Neque gubernator unquam potuit melius.
Non vidisse undas me majores censeo.
Salvæ sunt, si illos fluctus devitaverint.
Nunc, nunc periculum 'st! ejecit alteram;
At in vado 'st. Jam facile enabit. Eugepæ!
Vide'n', alteram illam ut fluctus ejecit foras?
Surrexit: horsum se capessit: salva res!
Desiluit hæc autem altera in terram e scaphâ.
Ut, præ timore, in genua in undas concidit!
Salva 'st; evasit ex aquâ; jam in litore est.
Sed dextrovorsum avorsa it in malam crucem.
Hem! errabit illæc hodie!
Dæm. Quid id refert tuâ?
Scep. Si ad saxum, quo capessit, ea deorsum cadit,
Errationis fecerit compendium.
Dæm. Si tu de illarum cœnaturus vesperi es,
Illis curandum censeo, Sceparnio:
Si apud me esurus es, mihi dari operam volo.
Scep. Bonum æquumque oras.
Dæm. Sequere me hac ergo.
Scep. Sequor.

ACTUS I. SCENA III.

PALÆSTRA.

Nimio hominum fortunæ minus miseræ memorantur,
Quam reâpse experiundo iis datur acerbum!
Hoc Deo complacitum 'st? me, hoc ornatu ornatam,
In incertas regiones, timidam, ejectam?
Hanccine ego ad rem natam miseram me memorabo?
Hanccine ego partem capio ob pietatem præcipuam?
Nam hoc mihi haud labori est laborem hunc potiri,
Si erga parentem aut Deos me impiavi;
Sed, id si parate curavi ut caverem,
Tum hoc mihi indecore, inique, immodeste,
Datis, Dii. Nam quid habebunt sibi igitur impii
Posthac, si ad hunc modum 'st innoxiis honor
Apud vos? Nam, me si sciam fecisse,
Aut parenteis sceleste, minus me miserer:
Sed (hercle) scelus me sollicitat: ejus me impietas male
Habet. Is navem atque omnia perdidit in mari.
Hæc bonorum ejus sunt reliquiæ. Etiam, quæ simul
Vecta mecum in scaphâ 'st, excidit: ego nunc sola sum.
Quæ si mihi foret salva saltem, labor
Lenior esset hic mihi ejus operâ.
Nunc quam spem, aut opem, aut consilî quid capessam?
Ita hîc solis locis compotita sum.
Hîc saxa sunt; hîc mare sonat; nec quisquam
Homo mihi obviam venit.
Hoc, quod induta sum, summæ opes oppido:
Nec cibo, nec loco, tecta quo sim, scio.
Quæ mihi est spes, quâ me vivere velim?
Nec loci gnara sum, nec diu hîc fui.
Saltem aliquem velim, qui mihi ex his locis

Aut viam aut semitam monstret: ita nunc, hac
An illac eam, incerta sum consilî:
Nec prope usquam hîc quidem cultum agrum conspicor.
Algor, error, pavor, membra omnia tenent.
Hæc parentes haud mei scitis miseri,
Me nunc miseram ita esse, uti sum. Libera ego
Prognata fui maxume; nequidquam fui.
Nunc quî minus servio, quam si forem serva nata?
Neque quidquam unquam iis profui, qui me sibi eduxerunt.

ACTUS I. SCENA IV.

Ampelisca. Palæstra.

Amp. Quid mihi meliu'st, quid magis in rem est, quam corpore vitam secludam?
Ita male vivo, atque ita mihi multæ in pectore sunt curæ exanimales.
Nunc dein vitæ haud parco: perdidi spem, quâ me oblectabam.
Omnia jam circumcursavi, atque omnibus in latebris perreptavi,
Quærere conservam voce, oculis, auribus, ut pervestigarem.
Neque eam usquam invenio, neque, quo eam, neque quâ quæram, consultum 'st;
Neque, quem rogitem responsorem, quemquam interea invenio.
Neque magis solæ terræ sunt, quam hæc loca atque hæ regiones.
Neque, si vivit, eam vivam unquam quin inveniam, desistam.
Pal. Quænam vox mihi prope hîc sonat?
Amp. Pertimui.
Quis hîc loquitur prope?

Pal. Spes bona, obsecro, subventa
Mihi.
Amp. Mulier est; muliebris vox mihi ad aureis
Venit. An eximet ex hoc miseram metu?
Pal. Certo vox muliebris aureis tetigit meas.
Num Ampelisca (obsecro) 'st?
Amp. Ten', Palæstra, audio?
Pal. Quin voco, ut me audiat, nomine illam suo?
Ampelisca!
Amp. Hem! quis est?
Pal. Ego Palæstra sum.
Amp. Dic, ubi es?
Pal. Pol, ego nunc in malis plurimis.
Amp. Socia sum; nec minor pars mea 'st, quam tua.
Sed videre expeto te.
Pal. Mihi es æmula.
Amp. Consequamur gradu vocem. Ubi es?
Pal. Ecce me.
Accede ad me, atque adi contra.
Amp. Fit sedulo.
Pal. Cedo manum.
Amp. Accipe.
Pal. Dic, vivisne? obsecro.
Amp. Tu facis me quidem ut vivere nunc velim,
Quando mihi te licet tangere. Ut vix mihi
Credo ego hoc, te tenere! obsecro, amplectere,
Spes mea! Ut me omnium jam laborum levas!
Pal. Occupas præloqui, quæ mea est oratio.
Nunc abire hinc decet nos.
Amp. Quo (amabo) ibimus?
Pal. Litus hoc persequamur.
Amp. Sequor, quo lubet.
Pal. Siccine hîc cum uvidâ veste grassabimur?
Amp. Hoc quod est, id necessarium est perpeti.
Sed quid hoc (obsecro) est?
Pal. Quid?
Amp. Vide'n' (amabo)

Fanum? videsne hoc?
Pal. Ubi est?
Amp. Ad dexteram.
Pal. Video decorum Dìs locum viderier.
Amp. Haud longe abesse oportet homines hinc; ita hic
Lepidu'st locus. Nunc, quisquis est Deus, veneror,
Ut nos ex hac ærumnâ miseras eximat,
Inopes, ærumnosas ut aliquo auxilio adjuvet.

ACTUS I. SCENA V.

SACERDOS. PALÆSTRA. AMPELISCA.

Sac. Qui sunt, qui a patronâ preces meâ expetessunt?
Nam vox precantûm me huc foras excitavit.
Bonam atque obsequentem Deam, atque haud gravatam
Patronam, exsequuntur, benignamque multum.
Pal. Jubemus te salvere, mater.
Sac. Salvete,
Puellæ. Sed unde vos ire cum uvidâ
Veste dicam (obsecro), tam mœstiter vestitas?
Pal. Illico hinc imus, haud longule ex hoc loco.
Verum longe hinc abest, unde huc vectæ sumus.
Sac. Nempe equo ligneo per vias cœruleas
Estis vectæ.
Pal. Admodum.
Sac. Ergo æquius vos erat
Candidatas venire, hostiatasque: ad hoc
Fanum ad istunc modum non veniri solet.
Pal. Quæne ejectæ e mari sumus ambæ, obsecro?
Unde nos hostias agere voluisti huc?
Nunc tibi amplectimur genua egentes opum,
Quæ in locis nesciis nesciâ spe sumus,

Ut tuo recipias tecto, servesque nos,
Miserarumque te ambarum uti misereat,
Quibus nec locus ullus, nec spes parata est,
Neque hoc amplius, quam quod vides, nobis quidquam 'st.
Sac. Manus mihi date; exsurgite a genibus ambæ:
Misericordior nulla me est feminarum.
Sed hîc pauperes res sunt inopesque, puellæ:
Egomet vix vitam colo: Veneri cibo meo
Servio.
Amp. Veneris fanum (obsecro) hoc est?
Sac. Fateor. Ego
Hujus fani sacerdos clueo. Verum, quidquid est,
Comiter fiet a me, quod nostra copia
Valebit. Ite hac mecum.
Pal. Amice benigneque
Honorem, mater, nostrum habes.
Sac. Oportet.

ACTUS II. SCENA I.

Piscatores.

Omnibus modis, qui pauperes sunt homines, miseri vivunt,
Præsertim quibus nec quæstus est, nec didicêre artem ullam.
Necessitate, quidquid est domi, id sat est habendum.
Nos jam, de ornatu, propemodum, ut locupletes simus, scitis.
Hice hami, atque hæ arundines, sunt nobis quæstû et cultû.
Ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum:
Pro exercitu gymnastico et palæstrico, hoc habemus;
Echinos, lepadas, ostreas, balanos captamus, conchas,

Marinam urticam, musculos, plagusias, striatas.
Post id, piscatum hamatilem et saxatilem aggredimur.
Cibum captamus e mari. Sin eventus non venit,
Neque quidquam captum 'st piscium, salsi lautique pure
Domum redimus clanculum; dormimus incœnati.
Atque, ut nunc valide fluctuat mare, nulla nobis spes est.
Nisi quid concharum capsimus, incœnati simus profecto.
Nunc Venerem hanc veneremur bonam, ut nos lepide adjuverit hodie.

ACTUS II. SCENA II.

TRACHALIO. PISCATORES.

Trach. Animo advorsavi sedulo, ne herum usquam præterirem.
Nam, quom modo exibat foras, ad portum se aibat ire;
Me huc obviam jussit sibi venire ad Veneris fanum.
Sed, quos perconter, commode eccos video adstare: adibo.
Salvete, fures maritimi, conchitæ, atque hamiotæ,
Famelica hominum natio! quid agitis? ut peritis?
Pisc. Ut piscatorem æquum 'st, fame, siti, speque.
Trach. Ecquem adolescentem huc,
Dum hîc adstatis, strenuâ facie, rubicundum, fortem, qui treis
Duceret chlamydatos cum machæriis, vidistis venire?
Pisc. Nullum istac facie, ut prædicas, venisse huc scimus.
Trach. Ecquem
Recalvum ac silonem senem, statutum, ventriosum,
Tortis superciliis, contractâ fronte, fraudulentum,

Deorum odium atque hominum, malum, mali vitî probrique plenum, 13
Qui duceret mulierculas duas secum satis venustas?
Pisc. Cum istiusmodi virtutibus operisque natus qui sit, 15
Eum quidem ad carnificem est æquius, quam ad Venerem, commeare.
Trach. At, si vidistis, dicite.
Pisc. Huc profecto nullus venit.
Vale!
Trach. Valete! credidi: factum 'st, quod suspicabar.
Data verba hero sunt: leno abiit scelestus exsulatum:
In navem adscendit; mulieres avexit; hariolus sum.
Is huc herum etiam ad prandium vocavit, sceleris semen. 21
Nunc quid mihi meliu'st, quam illico hîc opperiar herum, dum veniat?
Eâdem hanc sacerdotem Veneriam, si quid amplius scit,
Si videro, exquisivero: faciet me certiorem.

ACTUS II. SCENA III.

Ampelisca. Trachalio.

Amp. Intelligo: hanc quæ proxuma est villam Veneris fano
Pulsare jussisti, atque aquam rogare.
Trach. Quoja ad aureis
Vox mihi advolavit?
Amp. Obsecro, quis hîc loquitur? quem ego video?
Trach. Estne Ampelisca hæc, quæ foras e fano egreditur?
Amp. Estne hic Trachalio, quem conspicor, calator Pleusidippi? 5

Trach. Ea est.
Amp. Is est. Trachalio, salve!
Trach. Salve, Ampelisca!
Quid agis tu?
Amp. Ætatem haud mala male.
Trach. Melius ominare!
Amp. Verum omneis sapienteis decet conferre et fabulari.
Sed Pleusidippus tuus herus ubi (amabo) est?
Trach. Eja vero!
Quasi non sit intus.
Amp. Neque (pol) est, neque ullus quidem huc venit.
Trach. Non venit?
Amp. Vera prædicas.
Trach. Non est meum, Ampelisca.
Sed quam mox coctum 'st prandium?
Amp. Quod prandium, obsecro te?
Trach. Nempe rem divinam facitis hîc.
Amp. Quid somnias, amabo?
Trach. Certe huc Labrax Pleusidippum ad prandium vocavit
Herum meum, herus voster.
Amp. Pol, haud miranda facta dicis.
Si Deos decepit et homines, lenonum more fecit.
Trach. Non rem divinam facitis hîc vos, neque herus?
Amp. Hariolare.
Trach. Quid tu agis hîc igitur?
Amp. Ex malis multis, metuque summo,
Capitalique ex periculo, orbas auxilîque opumque huc
Recepit ad se Veneria hæc sacerdos, me, et Palæstram.
Trach. An hîc Palæstra 'st (obsecro), heri mei amica?
Amp. Certo.

Trach. Inest lepos in nuntio tuo magnus, mea Ampelisca.
Sed istuc periculum, perlubet, quod fuerit vobis, scire.
Amp. Confracta est, mi Trachalio, hac nocte navis nobis.
Trach. Quid, " navis ?" quæ istæc fabula est ?
Amp. Non audivisti (amabo),
Quo pacto leno clanculum nos hinc auferre voluit
In Siciliam, et, quidquid domi fuit, in navem imposivit ?
Ea nunc perierunt omnia.
Trach. Oh ! Neptune lepide, salve !
Nec te aleator ullus est sapientior. Profecto
Nimis lepide jecisti bolum : perjurum perdidisti.
Sed nunc ubi est leno Labrax ?
Amp. Perît potando, opinor.
Neptunus magnis poculis hac nocte eum invitavit.
Trach. Credo (hercle) anancæo datum, quod biberet. Ut ego amo te,
Mea Ampelisca ! ut dulcis es ! ut mulsa dicta dicis !
Sed tu et Palæstra quomodo salvæ estis ?
Amp. Scibis, faxo.
E navi timidæ ambæ in scapham insiluimus : quia videmus
Ad saxa navem ferrier, properans exsolvi restim :
Dum illi timent, nos cum scaphâ tempestas dextrovorsum
Differt ab illis : ita-que nos ventisque fluctibusque
Jactatæ exemplis plurimis miseræ perpetuam noctem :
Vix hodie ad litus pertulit nos ventus exanimatas.
Trach. Novi ; Neptunus ita solet. Quamvis fastidiosus
Ædilis est : si quæ improbæ sunt merces, jactat omneis.
Amp. Væ capiti atque ætati tuæ !

Trach. Tuo! Mea Ampelisca,
Scivi lenonem facere hoc, quod fecit: sæpe dixi.
Capillum premittam optumum 'st, occipiamque hariolari.
Amp. Cavistis ergo tu atque herus, ne abiret, quom scibatis?
Trach. Quid faceret?
Amp. Si amabat, rogas, quid faceret? Asservaret
Dies nocteisque: in custodiâ esset semper. Verum, (ecastor)
Ut multi fecit, ita probe curavit Pleusidippus.
Trach. Cur tu istuc dicis?
Amp. Res palam est.
Trach. Sci'n' tu etiam, qui it lavatum
In balineas, ibi quom sedulo sua vestimenta servat,
Tamen surripiuntur; quippe qui, quem illorum observet, falsus est.
Fur facile, quem observet, videt: custos, qui fur sit, nescit.
Sed duce me ad illam: ubi est?
Amp. I sane in Veneris fanum huc intro;
Sedentem flentemque opprimes.
Trach. Ut jam istuc mihi molestum 'st!
Sed quid flet?
Amp. Ego dicam tibi: hoc sese excruciat animi,
Quia leno ademit cistulam ei, quam habebat; ubique habebat,
Quî suos parenteis noscere posset: eam veretur,
Ne perierit.
Trach. Ubinam ea fuit cistellula?
Amp. Ibidem in navi.
Conclusit ipse in vidulum, ne copia esset ejus,
Quî suos parenteis nosceret.
Trach. O facinus impudicum,
Quam liberam esse oporteat, servire postulare!
Amp. Nunc eam cum navi scilicet abivisse pessum in altum.

Et aurum et argentum fuit lenonis omne ibidem.
Credo aliquem immersisse, atque eum excepisse: id misera mœsta 'st,
Sibi eorum evenisse inopiam.
Trach. Jam istoc magis usus facto 'st,
Ut eam intro, consolerque eam, ne se sic excruciet animi:
Nam multa, præter spem, scio multis bona evenisse.
Amp. At ego etiam, qui speraverint, spem decepisse multos.
Trach. Ergo animus æquus optumum 'st ærumnæ condimentum.
Ego eo intro, nisi quid vis.
Amp. Eas: ego, quod mihi imperavit
Sacerdos, id faciam, atque aquam hinc de proxumo rogabo.
Nam extemplo, si verbis suis peterem, daturos dixit:
Neque digniorem censeo vidisse anum me quemquam,
Quoi Deos atque homines censeam benefacere magis decere.
Ut lepide, ut liberaliter, ut honeste, atque haud gravate,
Timidas, egenteis, uvidas, ejectas, exanimatas,
Accepit ad sese! haud secus, quam si ex se simus natæ.
Ut eapse sic succincta aquam calefactat, ut lavemus!
Nunc, ne moræ illi sim, petam hinc aquam, unde mihi imperavit.
Heus! ecquis in villâ 'st? ecquis hoc recludit? ecquis prodit?

ACTUS II. SCENA IV.

SCEPARNIO. AMPELISCA.

Scep. Quis est, qui nostris tam proterve foribus facit injuriam?
Amp. Ego sum.
Scep. Hem! quid hoc boni est? heu! edepol, specie lepidâ mulier!
Amp. Salve, adolescens.
Scep. Et tu multum salveto, adolescentula.
Amp. Ad vos venio.
Scep. Accipiam hospitio, si nox venis,
[Item ut affectas:] nam nunc nihil est [quî te juvem.]
Sed quid ais, mea lepida, hilara?
Amp. Aha! nimium familiariter
Me attrectas.
Scep. Pro, Dii immortales! Veneris effigia hæc quidem est.
Ut in ocellis hilaritudo est! eja! corpus quojusmodi!
Subvolturium! illud quidem, subaquilum volui dicere.
Vel papillæ quojusmodi! tum quæ indoles in savio est!
Amp. Non ego sum pollucta pago. Poti'n' ut me abstineas manum?
Scep. Non licet te sicce placide bellam belle tangere?
Amp Otium ubi erit, tum tibi operam ludo et deliciæ dabo:
Nunc, quamobrem huc sum missa, (amabo) vel tu mihi aias, vel neges.
Scep. Quid nunc vis?
Amp. Sapienti ornatus, quid velim, indicium facit.

Scep. Meus quoque hic sapienti ornatus, quid velim, indicium facit.
Amp. Hæc sacerdos Veneris hinc me petere jussit a vobis aquam.
Scep. At ego basilicus sum ; quem nisi oras, guttam non feres.
Nostro illum puteum periculo et ferramentis fodimus :
Nisi multis blanditiis, a me gutta non ferri potest.
Amp. Cur tu aquam gravare (amabo), quam hostis hosti commodat ?
Scep. Cur tu operam gravare mihi, quam civis civi commodat ?
Amp Immo etiam tibi, mea voluptas, quæ voles, faciam omnia.
Scep. Eugepæ ! salvus sum ! hæc jam me suam voluptatem vocat.
Dabitur tibi aqua, ne nequidquam me ames. Cedo mihi urnam.
Amp. Cape ;
Propera (amabo) efferre.
Scep. Manta : jam hic ero, voluptas mea.
Amp. Quid sacerdoti me dicam hic demoratam tam diu ?
Ut etiam nunc misera timeo, ubi oculis intueor mare !
Sed quid ego misera video procul in litore,
Meum herum lenonem Siciliensemque hospitem,
Quos periisse ambos misera censebam in mari.
Jam illud mali plus nobis vivit, quam ratæ.
Sed quid ego cesso fugere in fanum, ac dicere hæc
Palæstræ ; in aram uti confugiamus prius,
Quam huc scelestus leno veniat, nosque hic opprimat ?
Confugiam hinc ; res ita suppetit subito mihi.

ACTUS II. SCENA V.

SCEPARNIO.

Pro, Dii immortales! in aquâ nunquam credidi
Voluptatem inesse tantam. Ut hanc traxi lubens!
Nimio minus altus puteus visu'st, quam prius.
Ut sine labore hanc extraxi! Præfiscine,
Satis nequam sum; utpote qui hodie inceperim
Amare. Hem tibi aquam, mea tu bella. Hem! sic volo
Te ferre honeste, ut ego fero; ut placeas mihi.
Sed ubi tu es, delicata? cape aquam hanc sis. Ubi es?
Amat (hercle) me, ut ego opinor. Delituit mala.
Ubi tu es? etiamne hanc urnam acceptura es? ubi es?
Commodule melius: tandem vero serio.
Etiam acceptura es urnam hanc? ubi tu es gentium?
Nusquam (hercle) equidem illam video. Ludos me facit.
Apponam (hercle) urnam jam ego hanc in mediâ viâ.
Sed autem, quid si hanc hinc abstulerit quispiam
Sacram urnam Veneris? mihi exhibeat negotium.
Metuo (hercle), ne illa mulier mihi insidias locet,
Ut comprehendar cum sacrâ urnâ Veneriâ.
Nempe optumo me jure in vinculis enicet
Magistratus, si quis me hanc habere viderit.
Nam hæc literata 'st: ab se cantat quoja sit.
Jam (hercle) evocabo hinc hanc sacerdotem foras,
Ut hanc accipiat urnam: accedam huc ad foreis.
Heus, sis, Ptolemocratia! cape hanc urnam tibi:
Muliercula hanc nescio-quæ huc ad me detulit.
Intro ferunda 'st. Reperi negotium,
Siquidem his mihi ultro aggerunda etiam est aqua.

ACTUS II. SCENA VI.

Labrax. Charmides.

Lab. Qui homo sese miserum et mendicum volet,
Neptuno credat sese atque ætatem suam :
Nam, si quis quid cum eo rei commiscuit,
Ad hoc exemplum amittit ornatum domum.
Edepol, Libertas, lepida es, quæ nunquam pedem
Voluisti in navem [cum Hercule] unâ imponere.
Sed ubi ille meus est hospes, qui me perdidit ?
Atque, eccum, incedit.
Char. Quo (malum !) properas, Labrax ?
Nam equidem te nequeo consequi tam strenue.
Lab. Utinam, te prius quam oculis vidissem meis,
Malo cruciatu in Siciliam perbiteres ;
Quem propter, hoc mihi obtigit misero mali !
Char. Utinam, quom in ædeis me ad te adduxisti tuas,
In carcere illo potius cubuissem die !
Deosque immortaleis quæso, dum vivas, uti
Omneis tui simileis hospites habeas tibi.
Lab. Malam Fortunam in ædeis te adduxi meas.
Quid mihi scelesto tibi erat auscultatio ?
Quidve hinc abitio? quidve in navem inscensio?
Ubi perdidi etiam plus boni quam mihi fuit.
Char. Pol, minume miror, navis si fracta 'st tibi,
Scelus te, et sceleste parta quæ vexit bona.
Lab. Pessumdedisti me blandimentis tuis.
Char. Scelestiorem cœnam cœnavi tuam,
Quam quæ Thyestæ quondam anteposita est, et Tereo.
Lab. Perii ! animo male fit ! contine (quæso) caput.
Char. Pulmoneum (edepol) nimis velim vomitum vomas.
Lab. Eheu, Palæstra atque Ampelisca ! ubi estis nunc ?

Char. Piscibus in alto (credo) præbent pabulum.
Lab. Mendicitatem mihi obtulisti operâ tuâ,
Dum tuis ausculto magnidicis mendaciis.
Char. Bonam est quod habeas gratiam merito mihi,
Qui te ex insulso salsum feci operâ meâ.
Lab. Quin tu hinc is a me in maxumam malam crucem?
Char. Eas! easque res agebam commodum.
Lab. Eheu! quis vivit me mortalis miserior?
Char. Ego multo tanto miserior, quam tu, Labrax.
Lab. Quî?
Char. Quia ego indignus sum, tu dignus, qui sies.
Lab. O scirpe, scirpe! laudo fortunas tuas,
Qui semper servas gloriam aritudinis.
Char. Equidem me ad velitationem exerceo:
Nam omnia corusca præ tremore fabulor.
Lab. Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum vestimentis posteaquam abs te abii, algeo.
Ne thermopolium quidem ullum instruit;
Ita salsam præbet potionem et frigidam.
Char. Ut fortunati sunt fabri ferrarii,
Qui apud carbones assident! semper calent.
Lab. Utinam fortunâ nunc anatinâ uterer,
Uti, quom exivissem ex aquâ, arerem tamen!
Char. Quid, si aliquo ad ludos me pro Manduco locem?
Lab. Quapropter?
Char. Quia (pol) clare crepito dentibus.
Jure optumo me lavisse arbitror.
Lab. Quî?
Char. Quia auderem tecum in navem adscendere,
Qui a fundamento mihi usque movisti mare.
Lab. Tibi auscultavi; tu promittebas mihi,
Illic esse quæstum maxumum meretricibus:
Ibi me corruere posse aibas divitias.
Char. Jam postulabas, te, impurata bellua,

Totam Siciliam devoraturum insulam.
Lab. Quænam balæna meum voravit vidulum,
Aurum atque argentum ubi omne compactum fuit?
Char. Eadem illa (credo), quæ meum marsupium,
Quod plenum argenti fuit, in sacciperio.
Lab. Eheu! redactus sum usque ad hanc unam tuniculam,
Et ad hoc misellum pallium. Perii oppido!
Char. Vel consociare mihi quidem tecum licet:
Æquas habemus partes.
Lab. Saltem si mihi
Mulierculæ essent salvæ, spes aliquæ forent.
Nunc si me adolescens Pleusidippus viderit,
A quo arrhabonem pro Palæstrâ acceperam,
Jam se exhibebit hîc mihi negotium.
Char. Quid, stulte, ploras? Tibi quidem (edepol) copia 'st,
Dum lingua vivet, quî rem solvas omnibus.

ACTUS II. SCENA VII.

SCEPARNIO. CHARMIDES. LABRAX.

Scep. Quid illuc (obsecro) est negotî, quod duæ mulierculæ
Hîc in fano Veneris signum flentes amplexæ tenent,
Nescio-quem metuentes miseræ? nocte hac vero proxumâ
Se jactatas atque ejectas hodie esse aiunt e mari.
Lab. Obsecro (hercle), adolescens, ubi istæc sunt, quas memoras, mulieres?
Scep. Hîc in fano Veneris.
Lab. Quot sunt?
Scep. Totidem quot ego et tu sumus.
Lab. Nempe meæ.
Scep. Nempe nescio istuc.
Lab. Quâ sunt facie?

Scep. Scitulâ.
Vel ego amare utramvis possim, si probe appotus siem.
Lab. Nempe puellæ?
Scep. Nempe molestus es: vise, si lubet.
Lab. Meas oportet intus esse hîc mulieres, mi Charmides.
Char. Jupiter te perdat, et si sunt, et si non sunt tamen.
Lab. Intro rumpam jam huc in Veneris fanum.
Char. In barathrum mavelim.
Obsecro, hospes, da mihi aliquid, ubi condormiscam, loci.
Scep. Istic, ubi vis, condormisce: nemo prohibet; publicum 'st.
Char. At vides me, ornatus ut sim vestimentis uvidis.
Recipe me in tectum; da mihi vestimenti aliquid aridi,
Dum mea arescunt. In aliquo tibi referam gratiam.
Scep. Tegillum eccillud mihi unum aret: id, si vis, dabo:
Eodem amictus, eodem tectus esse soleo, si pluvit.
Tu istæc mihi dato: exarescant, faxo.
Char. Eho! an te pœnitet,
In mari quod elavi, ni hîc in terrâ iterum eluam?
Scep. Eluas te, an exungare, ciccum non interduim.
Tibi ego nunquam quidquam credam, nisi accepto pignore.
Tu vel suda, vel peri algu: vel tu ægrota, vel vale:
Barbarum hospitem mihi in ædeis nihil moror: sat litium 'st.
Char. Jamne abis? vænales illic ductitavit, quisquis est:
Non est misericors. Sed quid ego hîc adsto infelix, uvidus?
Quin abeo hinc in Veneris fanum, ut edormiscam hanc crapulam,

Quam potavi, præter animi, quam libuit, sententiam.
Quasi vinis Græcis, Neptunus nobis suffudit mare:
Itaque alvum prodi speravit nobis salsis poculis.
Quid opu'st verbis? si invitare nos paulisper pergeret,
Ibidem obdormîssemus: nunc vix vivos amisit domum.
Nunc lenonem, quid agat intus, visam, convivam meum.

ACTUS III. SCENA I.

Dæmones.

Miris modis Dii ludos faciunt hominibus;
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt.
Ne dormienteis quidem sinunt quiescere.
Velut ego, hac nocte, quæ præcessit, proxumâ,
Mirum atque inscitum somniavi somnium.
Ad hirundininum nidum visa est simia,
Adscensionem ut faceret, admolirier:
Neque eas eripere quibat inde. Postibi
Videbatur ad me simia aggredirier,
Rogare, scalas ut darem utendas sibi.
Ego ad hoc exemplum simiæ respondeo,
Natas ex Philomelà atque ex Procne esse hirundines.
Ago cum illâ, ne quid noceat meis popularibus.
Atque illa animo jam fieri ferocior,
Videtur ultro mihi malum minitarier.
In jus vocat me. Ibi ego nescio quomodo
Iratus videor mediam arripere simiam:
Concludo in vincla bestiam nequissumam.
Nunc, quam ad rem dicam hoc attinere somnium,
Nunquam hodie quivi ad conjecturam evadere.
Sed quid hîc in Veneris fano * * *
Clamoris oritur? animus mirat * * *

ACTUS III. SCENA II.

TRACHALIO. DÆMONES.

Trach. Pro, Cyrenenses populares! vostram ego imploro fidem,
Agricolæ, accolæ, propinqui qui estis his regionibus,
Ferte opem inopiæ, atque exemplum pessumum pessumdate,
Vindicate: ne impiorum potior sit pollentia,
Quam innocentium, qui se scelere fieri nolunt nobileis.
Statuite exemplum impudenti; date pudori præmium.
Facite hîc lege potius liceat, quam vi, victo vivere.
Currite huc in Veneris fanum: vostram iterum imploro fidem,
Qui prope hîc adestis, quique auditis clamorem meum,
Ferte suppetias, qui Veneri Veneriæque antistitæ
More antiquo in custodiam suum commiserunt caput.
Prætorquete injuriæ prius collum, quam ad vos perveniat.
Dæm. Quid istuc est negotî?
Trach. Per ego te hæc genua obtestor, senex,
Quisquis es....
Dæm. Quin tu ergo omitte genua, et, quid sit, mihi expedi,
Quid tumultues.
Trach. Teque oro et quæso, si speras tibi
Hoc anno multum futurum sirpe et laserpitium,
Eamque eventuram exagogam Capuam salvam et sospitem,
Atque ab lippitudine usque siccitas ut sit tibi....
Dæm. Sanu'n' es?

Trach. Seu tibi confidis fore multam magudarim;
Ut te ne pigeat dare operam mihi, quod te orabo, senex.
Dæm. At ego te, per crura et talos, tergumque obtestor tuum,
Si tibi ulmeam uberem esse speras virgidemiam,
Et tibi esse eventuram hoc anno uberem messem mali,
Ut mihi istuc dicas negotî quid sit, quod tumultues.
Trach. Quî lubet maledicere? equidem tibi bona exoptavi omnia.
Dæm. Bene equidem tibi dico, qui, te digna ut eveniant, precor.
Trach. Obsecro, hoc prævortere ergo.
Dæm. Quid negotî 'st?
Trach. Mulieres
Duæ innocentes intus hîc sunt, tui indigentes auxilî,
Quibus, advorsum jus legesque, insignite injuria hîc
Facta est, fitque in Veneris fano. Tum sacerdos Veneria
Indigne afflictatur.
Dæm. Quis homo est tantâ confidentiâ,
Qui sacerdotem audeat violare? Sed eæ mulieres
Quæ sunt? aut quid iis iniqui fit?
Trach. Si das operam, eloquar.
Veneris signum sunt amplexæ. Nunc * * *
Eas deripere volt. Eas ambas esse oportet * * *
Dæm. Quis istic est, qui Deos tam parvipendit?
Trach. Fraudis, sceleris, parricidî, perjurî plenus,
Legirupa, impudens, impurus, inverecundissumus:
Uno verbo absolvam, leno 'st: quid illum porro prædicem?
Dæm. Edepol, infortunio hominem prædicas donabilem.
Trach. Qui sacerdoti scelestus fauces interpresserit.

Dæm. At malo cum magno suo fecit, hercle. Ite istinc foras,
Turbalio, Sparax! ubi estis?
Tra:h. I, obsecro, intro; subveni
Illis.
Dæm. Iterum haud imperabo: sequimini hac.
Trach Age nunc jam:
Jube oculos elidere, itidem ut sepiis faciunt coqui.
Dæm. Proripite hominem pedibus huc, itidem quasi occisam suem.
Trcch. Audio tumultum; opinor, leno pugnis pectitur.
Nimis velim improbissumo homini malas edentaverint.
Sed ecce ipsæ huc egrediuntur timidæ e fano mulieres.

ACTUS III. SCENA III.

PALÆSTRA. AMPELISCA. TRACHALIO.

Pal. Nunc id est, quom omnium copiarum atque opum,
Auxilì, præsidì, viduitas nos tenet,
Nec ulla specula est, quæ salutem afferat:
Nec scimus, quam in partem ingredi persequamur.
Maxumo miseræ in metu nunc sumus ambæ;
Tanta importunitas, tantaque injuria
Facta in nos est modo hìc intus ab nostro hero;
Qui scelestus sacerdotem anum præcipem
Repulit, propulit, perquam indignis modis,
Nosque ab signo intimo vi deripuit suâ.
Sed nunc, sese ut ferunt res fortunæque nostræ,
Par est moriri. Neque est melius morte, in malis
Rebus, miseris.
Trach. Quid est? quæ illæc oratio 'st?
Cesso ego has consolari? Heus, Palæstra!
Pal. Qui vocat?

Trach. Heus, Ampelisca!
Amp. Obsecro, quis est, qui vocat?
Pal. Quis is est, qui nominat?
Trach. Si respexis, scies.
Pal. O salutis meæ spes!
Trach. Tace, ac bono animo es.
Me vide.
Pal. Si modo id liceat, vis ne opprimat:
Quæ vis, vim mihi afferam ipsa, adigit.
Trach. Ah! desine! nimis inepta es.
Amp. Desiste dictis nunc jam miseram me consolari.
Pal. Nisi quid re præsidium apparas, Trachalio, acta hæc res est:
Certum 'st moriri, quam hunc pati grassari lenonem in me.
Sed muliebri animo sum tamen: miseræ ubi venit in mentem
Mihi mortis, metus membra occupat, edepol.
Trach. Etsi hoc acerbum,
Bonum animum habete.
Pal. Nam (obsecro) unde animus mihi invenitur?
Trach. Ne (inquam) timete: assidite hîc in arâ.
Amp. Istæc quid ara
Prodesse nobis plus potest, quam signum in fano hîc intus
Veneris, quod amplexæ modo, unde abreptæ per vim miseræ?
Trach. Sedete hîc modo: ego hinc vos tamen tutabor. Aram habete hanc
Vobis pro castris: mœnia hinc ego vostra defensabo.
Præsidio Veneris, malitiæ lenonis contra incedam.
Amp. Tibi auscultamus: et, Venus alma! ambæ te obsecramus,
Aram amplexantes hanc tuam, lacrymantes, genibus nixæ,

Nos in custodiam tuam ut recipias, et tutere:
Illos scelestos, qui tuum fecerunt fanum parvi,
Ut ulciscare, nosque ut hanc tuâ pace aram obsidere
Patiare, quæ elautæ ambæ sumus operâ Neptuni noctu:
Ne invisas habeas, neve idcirco nobis vitio vortas,
Si quidpiam 'st, minus quod bene esse lautum arbitrare.
Trach. Æquum has petere intelligo: decet abs te id impetrarier:
Ignoscere his te convenit: metus has, id ut faciant, subigit.
Te ex conchâ natam esse autumant: cave tu harum conchas spernas.
Sed optume, eccum, exit senex, patronus mihique et vobis.

ACTUS III. SCENA IV.

DÆMONES. TRACHALIO. MULIERES. LORARII. LABRAX.

Dæm. Exi e fano, natum quantum 'st hominum, sacrilegissume.
Vos in aram abite sessum. Sed ubi sunt?
Trach. Huc respice.
Dæm. Optume.
Lor. Istuc volueramus. Jube modo accedat prope.
Dæm. Tune legirupionem hìc nobiscum Diis facere postulas?
Pugnum in os impinge.
Lab. Iniqua hæc patior cum pretio tuo.
Dæm. At etiam minitatur audax!
Lab. Jus meum ereptum 'st mihi:
Meas mihi ancillas, invito me, eripis.
Trach. Ergo dato

De senatu Cyrenensi quemvis opulentum arbitrum,
Si tuas esse oportet, nive eas esse oportet liberas,
Nive te in carcerem compingi est æquum, ætatemque ibi
Te usque habitare, donec totum carcerem contriveris.
Lab. Non hodie isti rei auspicavi, ut cum furcifero fabuler.
Te ego appello.
Dæm. Cum istoc primum, qui te novit, disputa.
Lab. Tecum ago.
Trach. Atqui mecum agundum 'st. Suntne illæ ancillæ tuæ?
Lab. Sunt.
Trach. Agedum ergo, tange utramvis digitulo minumo modo.
Lab. Quid, si attigero?
Trach. Extemplo (hercle) ego te follem pugilatorium
Faciam, et pendentem incursabo pugnis, perjurissume.
Lab. Mihi non liceat meas ancillas Veneris de arâ abducere?
Dæm. Non licet: ita est lex apud nos.
Lab. Mihi cum vostris legibus
Nihil est commercî. Equidem istas jam ambas educam foras.
Tu, senex, si istas amas, huc arido argento 'st opus.
Dæm. Hæ autem Veneri complacuerunt.
Lab. Habeat, si argentum dabit.
Dæm. Det tibi argentum? Nunc adeo ut scias meam sententiam,
Occipito modo illis afferre vim joculo pausillulum;
Ita hinc ego te ornatum amittam, tu ipsus te ut non noveris.
Vos adeo, ubi ego innuero vobis, si ne ei caput exoculassitis,
Quasi murteta juncis, item ego vos virgis circumvinciam.

Lab. Vi agis mecum.
Trach. Etiam vim opprobras, flagitî flagrantia?
Lab. Tun', trifurcifer, mihi audes inclementer dicere?
Trach. Fateor, ego trifurcifer sum: tu es homo apprime probus.
Num quî minus hasce esse oportet liberas?
Lab. Quid, "liberas?"
Trach. Atque heras tuas quidem (hercle), atque ex germanâ Græciâ:
Nam altera hæc est nata Athenis ingenuis parentibus.
Dæm. Quid ego ex te audio?
Trach. Hanc Athenis esse natam liberam.
Dæm. Mea popularis (obsecro) hæc est?
Trach. Non tu Cyrenensis es?
Dæm. Immo, Athenis natus altusque educatusque Atticis.
Trach. Obsecro, defende civeis tuas, senex.
Dæm. O filia
Mea! quom ego hanc video, mearum me absens miseriarum commonet;
Trima quæ periit mihi: jam tanta esset, si vivit, scio.
Lab. Argentum ego pro istisce ambabus, quojæ erant, domino dedi.
Quid meâ refert, hæ Athenis natæ, an Thebis sient,
Dum mihi recte servitutem serviant?
Trach. Itane impudens,
Tune hîc, feles virginalis, liberos parentibus
Sublectos habebis, atque indigno quæstu conteres?
Nam, huic alteræ patria quæ sit, profecto nescio:
Nisi scio probiorem hanc esse, quam te, impuratissume.
Lab. Nugæ istæ sunt.
Trach. Contende ergo, uter sit tergo verior.
Ni offerumentas habebis plureis in tergo tuo,

Quam ulla navis longa clavos, tum ego ero mendacissumus:
Postea adspicito meum, quando ego tuum inspectavero.
Nisi erit tam sincerum, ut quivis dicat ampullarius,
Optumum esse opere faciundo corium, et sincerissumum;
Quid causæ est, quin virgis te usque ad saturitatem sauciem?
Quid illas spectas? quas si attigeris, oculos eripiam tibi.
Lab. Atqui, quia vetas, utramque jam mecum abducam simul.
Dæm. Quid facies?
Lab. Volcanum adducam; is Veneris est advorsarius.
Dæm. Quo illic it?
Lab. Heus, ecquis hîc est? heus!
Dæm. Si attigeris ostium,
Jam (hercle) tibi messis in ore fiet mergis pugneis.
Lor. Nullum habemus ignem; ficis victitamus aridis.
Dæm. Ego dabo ignem, siquidem in capite tuo conflandi copia 'st.
Lab. Ibo (hercle) aliquo quæritatum ignem.
Dæm. Quid, quom inveneris?
Lab. Ignem magnum hîc faciam.
Dæm. Quîn' ut humanum exuras tibi?
Lab. Immo, hasce ambas hîc in arâ ut vivas comburam.
Dæm. Id volo:
Nam (hercle) ego te barbâ continuo arripiam, et in ignem conjiciam;
Teque ambustulatum objiciam magnis avibus pabulum.
Quom conjecturam egomet mecum facio, hæc illa est simia,

Quæ has hirundines ex nido volt eripere ingratiis;
Quod ego in somnis somniavi.
Trach. Sci'n' quid? tecum oro, senex,
Ut illas serves, vim defendas, dum ego herum adduco meum.
Dæm. Quære herum, atque adduce.
Trach. At, hic ne....
Dæm. Maxumo malo suo,
Si attigerit, sive occeptassit.
Trach. Cura.
Dæm. Curatum 'st: abi.
Trach. Hunc quoque asserva ipsum, ne quo abitet: nam promisimus
Carnifici aut talentum magnum, aut hunc hodie sistere.

ACTUS III. SCENA V.

DÆMONES. LABRAX. PALÆSTRA. AMPELISCA. LORARII.

Dæm. Utrum tu, leno, cum malo libentius
Quiescis, an sic sine malo, si copia est?
Lab. Ego, quæ tu loquere, flocci non facio, senex.
Meas quidem, te invito, et Venere, et summo Jove,
De arâ capillo jam deripiam.
Dæm. Tange dum.
Lab. Tangam, hercle vero.
Dæm. Agedum ergo! accede huc modo.
Lab. Jube dum recedere istos ambo illuc modo.
Dæm. Immo, ad te accedent.
Lab. Non (hercle) egomet censeo.
Dæm. Quid ages, si accedent propius?
Lab. Ego recessero.
Verum, senex, si te unquam in urbe offendero,
Nunquam (hercle) quisquam me lenonem dixerit,
Si non te ludos pessumos dimisero.

Dæm. Facito istuc, quod minitaris. Sed, nunc interim
Si illas attigeris, dabitur tibi magnum malum.
Lab. Quam magnum vero?
Dæm. Quantum lenoni sat est.
Lab. Minacias ego istas flocci non facio tuas.
Equidem, te invito, jam ambas rapiam.
Dæm. Tange dum.
Lab. Tangam, hercle vero.
Dæm. Tange! sed sci'n', quomodo?
I dum, Turbalio, curriculo affer
Duas clavas?
Lab. Clavas?
Dæm. Sed probas: propera cito.
Ego te hodie faxo recte acceptum, ut dignus es.
Lab. Eheu! scelestus galeam in navi perdidi.
Nunc mihi opportuna hîc esset, salva si foret.
Licet saltem istas mihi appellare?
Dæm. Non licet.
Ehem! optume (edepol), eccum, clavator advenit.
Lab. Illud quidem (edepol) tinnimentum est auribus.
Dæm. Age, accipe illanc alteram clavam, Sparax:
Age, alter istinc, alter hinc assistite.
Assistite ambo: sic! Audite nunc ïam:
Si (hercle) illic illas hodie digito tetigerit
Invitas, ni istunc istis invitassitis
Usque adeo, donec, quâ domum abeat, nesciat,
Perîstis ambo. Si appellabit quempiam,
Vos respondetote istinc istarum vicem:
Sin ipse abire hinc volet, quantum potest,
Extemplo amplectitote crura fustibus.
Lab. Etiam me abire hinc non sinent?
Dæm. Dixi satis.
Et ille ubi servus cum hero huc advenerit,
Qui herum arcessivit, itote extemplo domum.
Curate hæc, sultis, magnâ diligentiâ.
Lab. Heu, hercle! næ, istic fana mutantur cito!
Jam hoc Herculis est, Veneris fanum quod fuit.

Ita duo destituit signa hìc cum clavis senex.
Non (hercle), quo hinc nunc gentium aufugiam, scio;
Ita nunc mihi utrumque sævit et terra et mare.
Palæstra!
Lor. Quid vis?
Lab. Apage! controversia est.
Hæc equidem Palæstra, quæ respondit, non mea est.
Heus, Ampelisca!
Lor. Cave sis infortunio.
Lab. Ut potest, ignavi homines satis recte monent.
Sed vobis dico, heus vos! num molestia est,
Me adire ad illas propius?
Lor. Nihil nobis quidem.
Lab. Numquid molestum mihi erit?
Lor. Nihil, si caveris.
Lab. Quid est, quod caveam?
Lor. Hem! a crasso infortunio.
Lab. Quæso (hercle), abire ut liceat.
Lor. Abeas, si velis.
Lab. Bene (hercle) factum! habeo vobis gratiam.
Non: accedam potius.
Lor. Illic adstato illico.
Lab. Edepol, proveni nequiter multis modis.
Certum 'st hasce hodie usque obsidione vincere.

ACTUS III. SCENA VI.

PLEUSIDIPPUS. TRACHALIO. MULIERES. LABRAX. LORARII. CHARMIDES.

Pleus. Meamne ille amicam leno vi, violentiâ,
De arâ deripere Veneris voluit?
Trach. Admodum.
Pleus. Quin occidisti extemplo?
Trach. Gladius non erat.
Pleus. Caperes aut fustem aut lapidem.

Trach. Quid ego, quasi canem,
Hominem insectarer lapidibus nequissumum?
Lab. Nunc (pol) ego perii! Pleusidippus, eccum, adest:
Converret jam hic me totum cum pulvisculo.
Pleus. Etiamne in arâ tunc sedebant mulieres,
Quom ad me profectu's ire?
Trach. Ibidem nunc sedent.
Pleus. Quis illas nunc illic servat?
Trach. Nescio-quis senex,
Vicinus Veneris: is dedit operam optumam.
Is nunc cum servis servat: ego mandaveram.
Pleus. Duc me ad lenonem rectâ. Ubi illic est homo?
Lab. Salve.
Pleus. Nihil salutem moror. Opta ocyus,
Rapi te obtorto collo mavis, an trahi?
Utrum vis, opta, dum licet.
Lab. Neutrum volo.
Pleus. Abi sane ad litus curriculo, Trachalio:
Jube illos in urbem ire obviam [ad portum] mihi,
Quos mecum duxi, hunc qui ad carnificem traderent.
Post huc redito, atque agitato hìc custodiam:
Ego hunc scelestum in jus rapiam exsulem.
Age, ambula in jus.
Lab. Quid ego deliqui?
Pleus. Rogas?
Quin arrhabonem a me accepisti ob mulierem, et
Eam hinc avexti.
Lab. Non avexi.
Pleus. Cur negas?
Lab. Quia (pol) provexi; avehere non quivi miser.
Equidem tibi me dixeram præsto fore
Apud Veneris fanum: quid muto? sumne ibi?
Pleus. In jure causam dicito: hìc verbûm sat est:
Sequere.
Lab. Obsecro te, subveni, mi Charmides!
Rapior obtorto collo.

Char. Quis me nominat?
Lab. Vide'n' me, ut rapior?
Char. Video, atque inspecto lubens.
Lab. Non subvenire mihi audes?
Char. Quis homo te rapit?
Lab. Adolescens Pleusidippus.
Char. Ut nactu's, habe
Bono animo: meliu'st te in nervum correpere.
Tibi obtigit, quod plurimi exoptant sibi.
Lab. Quid id est?
Char. Ut id, quod quærant, inveniant sibi.
Lab. Sequere (obsecro) me.
Char. Pariter suades, qualis es.
Tu in nervum rapere: eo me obsecras, ut te sequar.
Etiam retentas?
Lab. Perii!
Pleus. Verum sit, velim!
Tu, mea Palæstra et Ampelisca, ibidem illico
Manete, dum huc ego redeo.
Lor. Equidem suadeo,
Ut ad nos abeant potius, dum recipis.
Pleus. Placet:
Bene facitis.
Lab. Fures mihi estis.
Lor. Quid, "fures?"
Pleus. Rape.
Lab. Oro, obsecro, Palæstra.
Pleus. Sequere, carnifex.
Lab. Hospes!
Char. Non sum hospes: repudio hospitium tuum.
Lab. Siccine me spernis?
Char. Sic ago: semel bibo.
Lab. Dii te infelicitent!
Char. Isti capiti dicito.
Credo alium in aliam belluam hominem vortier.
Illic in columbum (credo) leno vortitur:
Nam in columbari collum haud multo post erit:

In nervum ille hodie nidamenta congeret.
Verumtamen ibo, ei advocatus ut siem,
Si quî meâ operâ citius addici potest.

ACTUS IV. SCENA I.

DÆMONES.

Bene factum, et volupe est, hodie me his mulierculis
Tetulisse auxilium. Jam clientas repperi;
Atque ambas formâ scitulâ atque ætatulâ.
Sed uxor scelesta me omnibus servat modis,
Ne quî significem quidpiam mulierculis.
Sed, Gripus servus noster quid rerum gerat,
Miror, de nocte qui abiit piscatum ad mare.
Pol, magis sapîsset, si dormivisset domi.
Nam nunc et operam ludos facit, et retia;
Ut tempestas est nunc, atque ut noctu fuit.
In digitis hodie percoquam, quod ceperit:
Ita fluctuare video vehementer mare.
Sed ad prandium uxor me vocat: redeo domum.
Jam meas opplebit aureis suâ loquentiâ.

ACTUS IV. SCENA II.

GRIPUS.

Neptuno has ago meo patrono gratias,
Qui salsis locis incolit pisculentis,
Quom me ex suis pulchre ornatum expedivit
Templis reducem, plurimâ prædâ onustum,
Salute horiæ, quæ in mari fluctuoso
Piscatu novo me uberi compotivit.
Miroque modo atque incredibili hic piscatus mihi

Lepide evenit: neque piscium ullam unciam hodie
Pondo cepi, nisi hoc, quod fero hîc in rete.
Nam, ut de nocte multâ impigreque exsurrexi,
Lucrum præposivi sopori et quieti:
Tempestate sævâ experiri expetivi,
Paupertatem quî heri et meam servientiam
Tolerarem; operâ haud fui parcus meâ. Nimis homo
Nihili est, qui piger est; nimisque id genus odi ego male.
Vigilare decet hominem, qui volt sua tempori conficere officia.
Non enim illum exspectare oportet, dum herus se ad suum suscitet officium.
Nam, qui dormiunt libenter, sine lucro et cum malo quiescunt.
Nam ego nunc mihi, qui impiger fui, reperi, ut piger, si velim, siem.
Hoc ego in mari, quidquid inest, reperi: quidquid inest, grave quidem est: aurum
Hîc ego inesse reor: nec mihi conscius est ullus homo. Nunc hæc tibi
Occasio, Gripe, obtigit, ut liberet ex populo prætor te.
Nunc sic faciam, sic consilium 'st, ad herum ut veniam docte atque astute.
Pauxillatim pollicitabor pro capite argentum, ut sim liber.
Jam, ubi liber ero, igitur demum instruam agrum, ædeis, mancipia:
Navibus magnis mercaturam faciam: apud reges rex perhibebor.
Post, animi causâ, mihi navem faciam, atque imitabor Stratonicum:
Oppida circumvectabor. Ubi nobilitas mea erit clara,
Oppidum magnum communibo: eii ego urbi Gripo indam nomen,
Monimentum meæ famæ et factis: ibique regnum magnum instituam.

Magnas res hîc agito in mentem instruere: nunc hunc vidulum condam.
Sed hic rex cum aceto pransurus est et sale, sine bono pulmento.

ACTUS IV. SCENA III.

TRACHALIO. GRIPUS.

Trach. Heus! mane!
Grip. Quid maneam?
Trach. Dum hanc tibi, quam trahis, rudentem complico.
Grip. Mitte modo.
Trach. At (pol) ego te adjuvabo: nam, bonis quod
Bene fit, haud perit.
Grip. Turbida tempestas heri fuit;
Nihil habeo, adolescens, piscium; ne tu mihi esse postules.
Non vides referre me uvidum rete, sine squamoso pecu?
Trach. Non (edepol) pisceis expeto, quam tui sermonis sum indigens.
Grip. Enicas jam me odio, quisquis es.
Trach. Non sinam ego abire hinc te: mane.
Grip. Cave sis malo. Quid tu (malum!) nam me retrahis?
Trach. Audi.
Grip. Non audio.
Trach. At (pol) quin audies.
Grip. Quin post loquêre, quid vis.
Trach. Eho! modo est operæ pretium, quod tibi ego narrare volo.
Grip. Eloquere, quid id est?
Trach. Vide num quispiam consequitur prope nos.

Grip. Ecquid est, quod meâ referat?
Trach. Scilicet: sed boni consilî 12
Ecquid in te mihi est?
Grip. Quid negotî 'st? modo dic.
Trach. Dicam,
(Tace) si fidem modo das mihi te non fore infidum.
Grip. Do fidem tibi; fidus ero, quisquis es.
Trach. Audi. Furtum, ego vidi, 15
Qui faciebat: noveram dominum, id quoi fiebat: post ad
Furem egomet devenio, feroque ei conditionem hoc pacto:
"Ego istuc furtum scio quoi factum 'st. Nunc mihi si vis
Dare dimidium, indicium domino non faciam."—Is mihi nihil
Etiam respondit. Quid inde æquum 'st dari mihi? Dimidium 20
Volo ut dicas.
Grip. Immo (hercle) etiam amplius: nam, nisi dat, domino dicundum
Censeo.
Trach. Tuo consilio faciam. Nunc advorte animum;
Namque hoc attinet omne ad te.
Grip. Quid est factum?
Trach. Vidulum
Istum, quojus ille est, novi ego hominem jampridem.
Grip. Quid est?
Trach. Et quo pacto periit.
Grip. At ego, quo pacto inventu'st, scio;
Et, qui invenit, hominem novi: et, dominus qui nunc est, scio. 26
Nihilo (pol) pluris tuâ hoc, quam quanti illud refert meâ.
Ego illum novi, quojus nunc est; tu illum, quojus antehac fuit.
Hunc homo feret a me nemo: ne tute speres potius.

Trach. Non ferat,
Si dominus veniat?
Grip. Dominus huic nemo, ne frustra sis,
Nisi ego, nemo natu'st, hunc qui cepi in venatu meo.
Trach. Itane vero?
Grip. Ecquem esse dices in mari piscem meum?
Quos quom capio, siquidem cepi, mei sunt; habeo pro meis;
Nec manu asseruntur; neque illinc partem quisquam postulat.
In foro palam omneis vendo pro meis vænalibus.
Mare quidem commune certo 'st omnibus.
Trach. Assentio.
Quî minus hunc communem quæso mihi esse oportet vidulum?
In mari inventu'st: commune est.
Grip. Næ, impudenter impudens!
Nam, si istuc jus sit, quod memoras, piscatores perierint:
Quippe, quom extemplo in macellum pisces prolati sient,
Nemo emat: suam quisque partem piscium poscat sibi:
Dicat, in mari communi captos.
Trach. Quid ais, impudens?
Ausu's etiam comparare vidulum cum piscibus?
Eadem tandem res videtur?
Grip. In manu non est meâ:
Ubi demisi retem atque hamum, quidquid hæsit, extraho.
Meum quod rete atque hami nacti sunt, meum potissumum 'st.
Trach. Immo (hercle), haud est, siquidem quod vas excepisti.
Grip. Philosophe!
Trach. Sed tu en unquam piscatorem vidisti, venefice,

Vidulum piscem cepisse? aut protulisse ullum in forum?
Non enim tu hîc quidem occupabis omneis quæstus, quos voles.
Et vietorem et piscatorem te esse, impure, postulas?
Vel te mihi monstrare oportet, piscis qui sit vidulus;
Vel, quod in mari non natum 'st, neque habet squamas, ne feras.
Grip. Quid tu, nunquam audivisti esse antehac vidulum piscem?
Trach. Scelus!
Nullus est.
Grip. Immo, est profecto. Ego, qui sum piscator, scio:
Vero raro capitur: nullus minus sæpe ad terram venit.
Trach. Nil agis: dare verba speras mihi te posse, furcifer.
Quo colore est?
Grip. Hoc colore capiuntur pauxilluli.
Sunt alii puniceo corio, magni item atque atri.
Trach. Scio.
Tu, hercle, (opinor) in vidulum te piscem convortes, nisi caves:
Fiet tibi puniceum corium, postea atrum denuo.
Grip. Quod scelus hodie hoc inveni?
Trach. Verba facimus: it dies.
Vide sis, quojus arbitratu nos facere vis?
Grip. Viduli
Arbitratu.
Trach. Ita enim vero? stultus es.
Grip. Salve, Thales!
Trach. Tu istunc hodie non feres, nisi das sequestrum aut arbitrum,
Quojus hæc res arbitratu fiat.
Grip. Quæso, sanus es?
Trach. Helleborosus sum.

Grip. Ego cerritus: hunc non amittam tamen.
Trach. Verbum adde etiam unum; jam in cerebro colaphos abstrudam tuo.
Ego jam hîc te, itidem quasi penicillus novus exurgeri solet,
Ni hunc amittis, exurgebo quidquid humoris tibi 'st.
Grip. Tange! affligam ad terram te itidem, ut piscem soleo polypum.
Vis pugnare?
Trach. Quid opu'st? quin tu potius prædam divide.
Grip. Hinc tu, nisi malum, frunisci nil potes; ne postules.
Abeo ego hinc.
Trach. At ego hinc offlectam navem, ne quo abeas: mane.
Grip. Si tu proreta isti navi es, ego gubernator ero.
Mitte rudentem, sceleste.
Trach. Mittam: omitte vidulum.
Grip. Nunquam (hercle) hinc hodie ramentâ fies fortunatior.
Trach. Non probare pernegando mihi potes, nisi pars datur,
Aut ad arbitrum reditur, aut sequestro ponitur.
Grip. Quemne ego excepi in mari?
Trach. At ego inspectavi e litore.
Grip. Meâ operâ, labore, et rete, et horiâ.
Trach. Num quî minus,
Si veniat nunc dominus, quojus est, ego, qui inspectavi procul
Te hunc habere, fur sum, quam tu?
Grip. Nihilo.
Trach. Mane, mastigia!
Quo argumento socius non sum, et fur sum? fac dum, ex te sciam.

Grip. Nescio: neque ego istas vostras leges urbanas scio,
Nisi quia hunc meum esse dico.
Trach. Et ego item esse aio meum.
Grip. Mane jam: reperi rem, quo pacto nec fur nec socius sies.
Trach. Quo pacto?
Grip. Sine me hinc abire: tu abi tacitus tuam viam:
Nec tu me quoiquam indicassis, neque ego tibi quidquam dabo:
Tu taceto; ego mussitabo: hoc optumum atque æquissumum 'st.
Trach. Ecquid conditionis audes ferre?
Grip. Jamdudum fero:
Ut abeas, rudentem amittas, mihi molestus ne sies.
Trach. Mane, dum refero conditionem.
Grip. Te obsecro (hercle), aufer te modo.
Trach. Ecquem in his locis novisti?
Grip. Oportet vicinos meos.
Trach. Ubi tu hîc habitas?
Grip. Porro illic longe usque in campis ultimis.
Trach. Vi'n', qui in hac villâ habitat, ejus arbitratu fieri?
Grip. Paulisper remitte restem, dum concedo, et consulo.
Trach. Fiat.
Grip. Euge! salva res est: præda hæc perpetua 'st mea.
Ad meum herum arbitrum vocat me hîc intra præsepeis meas.
Nunquam (hercle) hodie abjudicabit ab suo triobolum.
Næ, iste haud scit, quam conditionem tetulerit. — Ibo ad arbitrum.
Trach. Quid igitur?

Grip. Quamquam istuc esse jus meum certo scio,
Fiat istuc potius, quam nunc pugnem tecum.
Trach. Nunc places.
Grip. Quamquam ad ignotum arbitrum me appellis; si adhibebit fidem,
Etsi est ignotus, notus: si non; notus, ignotissumu'st.

ACTUS IV. SCENA IV.

DÆMONES. PALÆSTRA. AMPELISCA. GRIPUS. TRACHALIO.

Dæm. Serio (edepol), quamquam volo vobis quæ voltis, mulieres,
Metuo, propter vos, ne uxor mea me extrudat ædibus;
Quæ me pellices adduxisse dicet ante oculos suos.
Vos confugite in aram potius, quam ego.
Mul. Miseræ periimus.
Dæm. Ego vos salvas sistam: ne timete. Sed quid vos foras
Prosequimini? Quoniam ego assum, faciet nemo injuriam.
Ite (inquam) domum ambo nunc jam ex præsidio præsides.
Grip. O here, salve!
Dæm. Salve, Gripe. Quid fit?
Trach. Tuusne hic servus est?
Grip. Haud pudet.
Trach. Nihil ago tecum.
Grip. Ergo abi hinc sis.
Trach. Quæso, responde, senex.
Tuus hic servus est?
Dæm. Meus est.

Trach. Hem! istuc optume, quando tuu'st.
Iterum te saluto.
Dæm. Et ego te. Tune es, qui, haud multo prius,
Abiisti hinc herum arcessitum?
Trach. Ego is sum.
Dæm. Quid nunc vis tibi?
Trach. Nempe hic tuus est?
Dæm. Meus est.
Trach. Istuc optume, quando tuu'st.
Dæm. Quid negotî 'st?
Trach. Vir scelestus illic est.
Dæm. Quid fecit tibi
Vir scelestus?
Trach. Homini ego isti talos suffringi volo.
Dæm. Quid est? quâ de re litigatis nunc inter vos?
Trach. Eloquar.
Grip. Immo, ego eloquar.
Trach. Ego (opinor) rem facesso.
Grip. Siquidem
Sis pudicus, hinc facessas.
Dæm. Gripe, animum advorte, ac tace.
Grip. Utin' istic prius dicat?
Dæm. Audi. — Loquere tu.
Grip. Alienon' prius,
Quam tuo, dabis orationem?
Trach. Ut nequitur comprimi!
Ita ut occepi dicere, illum quem dudum
Lenonem extrusisti, hic ejus vidulum, eccillum....
Grip. Non habeo.
Trach. Negas, quod oculis video?
Grip. At, ne videas, velim.
Habeo, non habeo: quid tu me curas, quid rerum geram?
Trach. Quomodo habeas, illud refert; jurene an injurià.

Grip. Ni istum cepi, nulla causa est, quin me condones cruci:
Si in mari reti apprehendi, quî tuum potiu'st, quam meum?
Trach. Verba dat. Hoc modo res gesta est, ut ego dico.
Grip. Quid tu ais?
Trach. Quoad primarius vir dicat, comprime hunc sis, si tuus est.
Grip. Quid? tu idem mihi vis fieri, quod herus consuevit tibi?
Si ille te comprimere solitus, hic noster nos non solet.
Dæm. Verbo illo modo ille vicit. Quid nunc tu vis? dic mihi.
Trach. Equidem neque ego partem posco mihi istinc de istoc vidulo,
Neque meum hodie esse unquam dixi. Sed istic inest cistellula
Hujus mulieris, quam dudum dixi fuisse liberam.
Dæm. Nempe tu hanc dicis, quam esse aibas dudum popularem meam?
Trach. Admodum: et ea, quæ olim parva gestavit, crepundia
Istic in istâ cistulâ insunt, quæ istic inest in vidulo.
Hoc neque isti usus est, et illi miseræ suppetias feret,
Si id dederit, quî suos parenteis quærat.
Dæm. Faciam ut det: tace.
Grip. Nihil (hercle) ego sum isti daturus.
Trach. Nihil peto, nisi cistulam
Et crepundia.
Grip. Quid si ea sunt aurea?
Trach. Quid istic tuâ?
Aurum auro expendetur; argentum argento exæquabitur.
Grip. Fac sis, aurum ut videam; post ego faciam, ut videas cistulam.
Dæm. Cave malo, ac tace tu.—Tu perge, ut occepisti, dicere.

Trach. Unum te obsecro, ut te hujus commiserescat mulieris,
Siquidem hic lenonis ejus est vidulus, quem suspicor.
Hîc, nisi de opinione, certum nihil dico tibi.
Grip. Vide'n', scelestus ut aucupatur?
Trach. Sine me, ut occepi, loqui.
Si scelesti illius est hic, quojus dico, vidulus,
Hæ poterunt novisse. Ostendere his jube.
Grip. Ai'n' " ostendere?"
Dæm. Haud iniquum dicit, Gripe, ut ostendatur vidulus.
Grip. Immo (hercle) insignite inique.
Dæm. Qui dum?
Grip. Quia, si ostendero,
Continuo hunc novisse dicent scilicet.
Trach. Scelerum caput!
Ut tute es, item omneis censes esse? perjurî caput!
Grip. Omnia istæc ego facile patior, dum hic a me sentiat.
Trach. Atqui nunc abs te stat: verum hinc ibit testimonium.
Dæm. Gripe, advorte animum. — Tu paucis expedi, quid postulas?
Trach. Dixi equidem: sed, si parum intellexti, dicam denuo:
Hasce ambas, ut dudum dixi, ita esse oportet liberas.
Hæc Athenis parva fuit virgo surrepta.
Grip. Dic mihi,
Quid ista ad vidulum pertinent, servæ sint istæ, an liberæ?
Trach. Omnia iterum vis memorari, scelus, ut defiat dies?
Dæm. Abstine maledictis; et mihi, quod rogavi, dilue.
Trach. Cistellam istic inesse oportet caudeam in isto vidulo,
Ubi sunt signa, quî parenteis noscere hæc possit suos,
Quibuscum parva Athenis periit, sicuti dixi prius.

Grip. Jupiter te Diique perdant! quid ais, vir venefice?
Quid? istæ mutæ sunt, quæ pro se fabulari non queant?
Trach. Eo tacent, quia tacita bona 'st mulier semper, quam loquens.
Grip. Tum (pol) tu, pro oratione, nec vir nec mulier mihi es.
Trach. Quî dum?
Grip. Quia enim neque loquens es, neque tacens, unquam bonus.
Quæso, en unquam hodie licebit mihi loqui?
Dæm. Si, præterhac,
Unum verbum faxis hodie, ego tibi comminuam caput.
Trach. Ut id occepi dicere, senex, eam, te quæso, cistulam
Ut jubeas hunc reddere illis. Ob eam, si quid postulat
Sibi mercedis, dabitur: aliud quidquid ibi est, habeat sibi.
Grip. Nunc demum istuc dicis, quoniam jus meum esse intelligis:
Dudum dimidiam petebas partem.
Trach. Immo, etiam nunc peto.
Grip. Vidi petere miluum, etiam quom nihil auferret tamen.
Dæm. Non ego te comprimere possum sine malo?
Grip. Si istic tacet,
Ego tacebo: si iste loquitur, sine me pro re meam partem loqui.
Dæm. Cedo modo mihi istum vidulum, Gripe.
Grip. Concredam tibi:
At, si istorum nihil sit, ut mihi reddas.
Dæm. Reddetur.
Grip. Tene.
Dæm. Audi nunc jam, Palæstra atque Ampelisca, hoc quod loquor.

Estne hic vidulus, ubi cistellam tuam inesse aibas?
Pal. Is est.
Grip. Perii (hercle) ego miser! ut, priusquam plane adspexit, illico
Eum esse dixit!
Pal. Faciam ego hanc rem planam tibi.
Cistellam istic inesse oportet caudeam in isto vidulo.
Ibi, ego dicam, quidquid inerit, nominatim: tu mihi
Nullus ostenderis. Si falsa dicam, frustra dixero:
Vos tamen istæc, quidquid illic inerit, vobis habebitis.
Sed, si erunt vera, tum obsecro te, ut mea mihi reddantur.
Dæm. Placet.
Jus merum oras, meo quidem animo.
Trach. Ac meo, hercle.
Grip. Quid si ista aut superstitiosa aut hariola est, atque omnia,
Quidquid insit, vera dicet? anne habebit hariola?
Dæm. Non feret, nisi vera dicet: nequidquam hariolabitur.
Solve vidulum ergo, ut, quidquid sit verum, quam primum sciam.
Grip. Hoc habet! solutum 'st: ah! perii! video cistellulam.
Dæm. Hæccine est?
Pal. Istæc est. O mei parentes! hîc vos conclusos gero.
Huc opesque spesque vostrûm cognoscundûm condidi.
Grip. Tum tibi (hercle) Deos iratos esse oportet, quisquis es,
Quæ parenteis in tam angustum tuos locum compegeris.
Dæm. Gripe, accede huc: tua res agitur.—Tu, puella, istinc procul

Dicito, quid insit, et quâ facie; memorato omnia.
Si (hercle) tantillum peccassis, quod posterius postules
Te ad verum convorti, nugas, mulier, magnas egeris.
Grip. Jus bonum oras.
Trach. Edepol, haud orat te: nam tu injuriu's.
Dæm. Loquere nunc jam, puella. — Gripe, animum advorte, ac tace.
Pal. Sunt crepundia.
Dæm. Ecca video.
Grip. Perii in primo prœlio!
Mane! ne ostenderis.
Dæm. Quâ facie sunt? respondc ex ordine.
Pal. Ensiculu'st aureolus primum literatus.
Dæm. Dice dum,
In eo ensiculo literarum quid est?
Pal. Mei nomen patris.
Post altrinsecus est securicula ancipes, item aurea,
Literata: ibi matris nomen in securiculâ 'st.
Dæm. Mane:
Dic, in ensiculo quid nomen est paternum?
Pal. Dæmones.
Dæm. Dii immortales! ubi loci sunt spes meæ?
Grip. Immo (edepol) meæ?
Dæm. Perge, te obsecro, continuo.
Grip. Placide! aut ite in malam crucem.
Dæm. Loquere, matris nomen hîc in securiculâ quid siet.
Pal. Dædalis.
Dæm. Dii me servatum cupiunt.
Grip. At me perditum.
Dæm. Filiam meam esse hanc oportet, Gripe.
Grip. Sit per me quidem.
Quin te Dii omnes perdant, qui me hodie oculis vidisti tuis;
Meque adeo scelestum, qui non circumspexi centies
Prius, me ne quis inspectaret, quam rete extraxi ex aquâ.

Pal. Post est sicilicula argenteola, et duæ connexæ maniculæ, et
Sucula.
Grip. Quin tu i dierecta, cum suculâ et cum porculis!
Pal. Et bulla aurea est, pater quam dedit mihi natali die.
Dæm. Ea est profecto! contineri, quin complectar, non queo.
Filia mea, salve! Ego is sum, qui te produxi, pater:
Ego sum Dæmones; et mater tua ecca hîc intus, Dædalis.
Pal. Salve, mi pater insperate!
Dæm. Salve! ut te amplector libens!
Trach. Volupe 'st, quom istuc ex pietate vostrâ vobis contigit.
Dæm. Cape dum: hunc, si potes, fer intro vidulum, age, Trachalio.
Trach. Ecce Gripi scelera! Quom istæc res male evenit tibi,
Gripe, gratulor.
Dæm. Age, eamus, mea gnata, ad matrem tuam,
Quæ ex te poterit argumentis hanc rem magis exquirere;
Quæ te magis tractavit, magisque signa pernovit tua.
Trach. Eamus intro omnes, quando omnes operam promiscam damus.
Pal. Sequere me, Ampelisca.
Amp. Quom te Dii amant, voluptati est mihi.
Grip. Sumne ego scelestus, qui illunc hodie excepi vidulum?
Aut, quom excepi, qui non alicubi in solo abstrusi loco?
Credebam (edepol) turbulentam prædam eventuram mihi,

Quia illa mihi tam turbulentâ tempestate evenerat.
Credo (edepol) ego illic inesse auri et argenti largiter.
Quid meliu'st, quam ut hinc intro abeam, et me suspendam clanculum,
Saltem tantisper, dum abscedat hæc a me ægrimonia ?

ACTUS IV. SCENA V.

DÆMONES.

Pro, Dii immortales ! quis me est fortunatior,
Qui ex improviso filiam inveni meam ?
Sati'n', si quoi homini Dei esse benefactum volunt,
Aliquo illud pacto obtingit optatum piis ?
Ego hodie, qui neque speravi neque credidi,
Is improviso filiam inveni tamen :
Et eam de genere summo adolescenti dabo
Ingenuo, Atheniensi, et cognato meo.
Ego eum adeo arcessi huc ad me quamprimum volo,
Jussique exire huc ejus servum, ut ad forum
Iret. Nondum egressum esse eum, id miror tamen.
Accedam (opinor) ad foreis. Quid conspicor ?
Uxor complexa collo retinet filiam.
Nimis pæne inepta atque [otiosa] ejus amatio est.

ACTUS IV. SCENA VI.

DÆMONES. TRACHALIO.

Dæm. Aliquando osculando meliu'st, uxor, pausam fieri.
Atque adorna, ut rem divinam faciam, quom intro advenero,
Laribus familiaribus, quom auxerunt nostram familiam.

Sunt domi agni et porci sacres. Sed quid istum remoramini,
Mulieres, Trachalionem? atque optime, eccum, exit foras.
Trach. Ubi ubi erit, tamen jam investigabo, et mecum ad te adducam simul
Pleusidippum.
Dæm. Eloquere, ut hæc res obtigit de filiâ:
Eum rogato, ut relinquat alias res, et huc veniat.
Trach. Licet.
Dæm. Dicito, daturum meam illi filiam uxorem.
Trach. Licet.
Dæm. Et patrem ejus me novisse, et mihi esse cognatum.
Trach. Licet.
Dæm. Sed propera.
Trach. Licet.
Dæm. Jam hìc fac sit, cœna ut curetur.
Trach. Licet.
Dæm. Omnian' licet?
Trach. Licet: sed sci'n', quid est, quod te volo?
Quod promisisti, ut memineris, hodie ut liber sim.
Dæm. Licet.
Trach. Fac, ut exores Pleusidippum, ut me emittat manu.
Dæm. Licet.
Trach. Et tua filia, facito, oret: facile exorabit.
Dæm. Licet.
Trach. Atque ut mihi Ampelisca nubat, ubi ego sim liber.
Dæm. Licet.
Trach. Atque ut gratum mihi beneficium factis experiar.
Dæm. Licet.
Trach. Omnian' licet?
Dæm. Licet. Tibi rursum refero gratiam.

Sed propera ire in urbem actutum, et recipe te huc rursum.
Trach. Licet.
Jam hîc ero. Tu interibi adorna cæterum, quod opu'st.
Dæm. Licet.
Trach. Hercules istum infelicet cum suâ licentiâ!
Ita meas replevit aureis, quidquid memorabam, "licet."

ACTUS IV. SCENA VII.

Gripus. Dæmones.

Grip. Quam mox licet te compellare, Dæmones?
Dæm. Quid est negotî, Gripe?
Grip. De illo vidulo,
Si sapias, sapias: habeas, quod Dii danunt boni.
Dæm. Æquum videtur tibi, ut ego, alienum quod est,
Meum esse dicam?
Grip. Quodne ego inveni in mari?
Dæm. Tanto melius illi obtigit, qui perdidit:
Tuum esse nihilo magis oportet vidulum.
Grip. Isto tu pauper es, quom nimis sancte piu's.
Dæm. O Gripe! Gripe! in ætate hominum plurimæ
Fiunt transennæ, ubi decipiuntur dolis.
Atque (edepol) in eas plerumque esca imponitur;
Quam si quis avidus poscit escam avariter,
Decipitur in transennâ avaritiâ suâ.
Ille qui consulte, docte, atque astute cavet,
Diutine uti bene licet partum bene:
Mihi istæc videtur præda prædatum irier,
Ut cum majore dote abeat, quam advenerit.
Egone ut, quod ad me allatum esse alienum sciam,
Celem? Minume istuc faciet voster Dæmones.
Semper cavere hoc sapienteis æquissumum 'st,

Ne conscii sint ipsi maleficiis suis.
Ego, mihi quom lusi, nil moror ullum lucrum.
Grip. Spectavi ego pridem comicos ad istum modum
Sapienter dicta dicere, atque iis plaudier,
Quom illos sapienteis mores monstrabant poplo:
Sed, quom inde suam quisque ibant divorsi domum,
Nullus erat illo pacto, ut illi jusserant.
Dæm. Abi intro, ne molestus: linguæ tempera.
Ego daturus tibi nil sum; ne tu frustra sis.
Grip. At ego Deos quæso, ut, quidquid in illo vidulo 'st,
Si aurum, si argentum 'st, omne id ut fiat cinis.
Dæm. Illuc est, quod nos nequam servis utimur.
Nam illic, cum servo si quo congressus foret,
Et ipsum sese et illum furti adstringeret.
Dum prædam habere se censeret, interim
Præda ipsus esset: præda prædam duceret.
Nunc hinc intro ibo, et sacrificabo. Postibi
Jubebo nobis cœnam continuo coqui.

ACTUS IV. SCENA VIII.

PLEUSIDIPPUS. TRACHALIO.

Pleus. Iterum mihi istæc omnia itera, mi anime! mi Trachalio!
Mi liberte! mi patrone! immo potius, mi pater!
Reperit patrem Palæstra suum atque matrem?
Trach. Reperit.
Pleus. Et popularis est?
Trach. Opinor.
Pleus. Et nuptura est mihi?
Trach. Suspicor.
Pleus. Cense'n'? hodie despondebit eam mihi? quæso.
Trach. Censeo.

Pleus. Quid? patri etiam gratulabor, quom illam invenit?
Trach. Censeo.
Pleus. Quid, matri ejus?
Trach. Censeo.
Pleus. Quid ergo censes?
Trach. Quod rogas,
Censeo.
Pleus. Dic ergo, quanti censes?
Trach. Egone? censeo.
Pleus. At sume quidem, ne censionem semper facias.
Trach. Censeo.
Pleus. Quid si curram?
Trach. Censeo.
Pleus. An sic potius placide?
Trach. Censeo.
Pleus. Etiamne eam adveniens salutem?
Trach. Censeo.
Pleus. Etiamne ejus patrem?
Trach. Censeo.
Pleus. Post, ejus matrem?
Trach. Censeo.
Pleus. Quid postea?
Etiamne adveniens complectar ejus patrem?
Trach. Non censeo.
Pleus. Quid, matrem?
Trach. Non censeo.
Pleus. Quid eampse illam?
Trach. Non censeo.
Pleus. Perii! delectum dimisit. Nunc non censet, quom volo.
Trach. Sanus non es: sequere.
Pleus. Duc me, mi patrone, quo lubet.

ACTUS V. SCENA I.

LABRAX.

Quis me est mortalium miserior, qui vivat alter hodie,
Quem ad recuperatores modo damnavit Pleusidippus.
Abjudicata a me modo est Palæstra. Perditus sum!
Nam lenones ex gaudio credo esse procreatos;
Ita omnes mortales, si quid est mali lenoni, gaudent.
Nunc alteram illam, quæ mea est, visam huc in Veneris fanum;
Saltem ut eam abducam, de bonis quod restat reliquiarum.

ACTUS V. SCENA II.

GRIPUS. LABRAX.

Grip. Nunquam (edepol) hodie ad vesperam Gripum inspicietis vivum,
Nisi vidulus mihi redditur.
Lab. Perii, quom mentionem
Fieri audio usquam viduli, quasi palo pectus tundar.
Grip. Istic scelestus liber est; ego qui in mari prehendi
Rete, atque excepi vidulum, dare ei negatis quidquam.
Lab. Pro, Dii immortales! suo mihi hic sermone arrexit aureis.
Grip. Cubitum (hercle) longis literis signabo jam usquequâque,
Si quis perdiderit vidulum cum auro atque argento multo,

Ad Gripum ut veniat. Non feretis istum, ut postulatis.

Lab. Meum (hercle), illic homo, vidulum, scit, qui habet, ut ego opinor.

Adeundus mihi illic est homo. Dii, quæso, subvenite.

Grip. Quid me intro revocas? Hoc volo hîc ante ostium extergere:

Nam hoc quidem (pol) e robigine, non e ferro, factum 'st;

Ita, quanto magis extergeo, rutilum atque tenuius fit.

Nam quidem hoc Vere natum 'st verum: ita in manibus consenescit.

Lab. Adolescens, salve!

Grip. Dii te ament, cum irraso capite.

Lab. Quid fit?

Grip. Verum extergetur.

Lab. Ut vales?

Grip. Quid tu? num medicus, quæso, es?

Lab. Immo (edepol) unâ literâ plus sum, quam medicus.

Grip. Tum tu

Mendicus es?

Lab. Tetigisti acu.

Grip. Videtur digna forma.

Sed quid tibi est?

Lab. Hac proximâ nocte in mari elavi.

Confracta est navis: perdidi, quidquid erat, miser ibi omne.

Grip. Quid perdidisti?

Lab. Vidulum cum auro atque argento multo.

Grip. Ecquid meministi, in vidulo qui perît, quid infuerit ibi?

Lab. Quid refert, qui periit?

Grip. Tamen, si non hoc, aliud fabulemur.

Quid si ego sciam qui invenerit? volo ex te scire signa.

Lab. Nummi octingenti aurei in marsupio infuerunt.
Præterea centum mnæ Philippeæ in pasceolo seorsus.
Grip. Magna (hercle) præda 'st! Largiter mercedis indipiscar.
Dii homines respiciunt. Bene ego hinc prædatus ibo.
Profecto hujus est vidulus. — Perge alia tu expedire.
Lab. Talentum argenti commodum magnum inerat in crumenâ,
Præterea sinus, epichysis, cantharus, gaulus, cyathusque.
Grip. Papæ! divitias tu quidem habuisti luculentas.
Lab. Miserum istuc verbum et pessumum 'st, "Habuisse," et nihil habere.
Grip. Quid dare velis, qui istæc tibi investiget indicetque?
Eloquere propere celeriter.
Lab. Nummos trecentos.
Grip. Tricas.
Lab. Quadringentos.
Grip. Tramas putridas.
Lab. Quingentos.
Grip. Cassam glandem.
Lab. Sexcentos.
Grip. Curculiunculos minutos fabulare.
Lab. Dabo septingentos.
Grip. Os calet tibi: nunc id frigidefactas?
Lab. Mille dabo nummos.
Grip. Somnias.
Lab. Nihil addo: abi!
Grip. Igitur audi:
Si (hercle) abiero hinc, hìc non ero.
Lab. Vi'n' centum et mille?
Grip. Dormis.
Lab. Eloquere, quantum postules.
Grip. Quo nihil invitus addas;

Talentum magnum: non potest triobolum hinc abesse.
Proin tu vel aias, vel neges.
Lab. Quid istic necessum 'st, video:
Dabitur talentum.
Grip. Accede dum huc: Venus hæc, volo, arroget te.
Lab. Quod tibi lubet, id mihi impera.
Grip. Tange aram hanc Veneris.
Lab. Tango.
Grip. Per Venerem hanc jurandum 'st tibi.
Lab. Quid jurem?
Grip. Quod jubebo.
Lab. Præi verbis quid vis. Id quod domi est, nunquam ulli supplicabo.
Grip. Tene aram hanc.
Lab. Teneo.
Grip. Dejura, te mihi argentum daturum
Eodem die, viduli ubi sis potitus.
Lab. Fiat.
Grip. *Lab.* Venus Cyrenensis, testem te testor mihi,
Si vidulum illum, quem ego in navi perdidi,
Cum auro atque argento salvum investigavero,
Isque in potestatem meam pervenerit . . . .
Grip. "Tum ego huic Gripo dico," inquito, et me tangito . . . .
Lab. Tum ego huic Gripo dico, Venus, ut tu audias . . . .
Grip. *Lab.* Talentum argenti magnum continuo dabo.
Grip. Si fraudassis, dicito, uti te in quæstu tuo
Venus eradicet caput atque ætatem tuam.
Tecum hoc habeto tamen, ubi juraveris.
Lab. Et illum ego advorsum si quid peccasso, Venus,
Veneror te, ut omnes miseri lenones sient.
Grip. Tamen fiet, etsi tu fidem servaveris.

Tu hîc opperire; jam, ego faxo, exibit senex:
Eum tu continuo vidulum reposcito.
Lab. Si maxume mihi illum reddiderit vidulum,
Non illi ego hodie debeo triobolum.
Meus arbitratu'st, lingua quod juret mea.
Sed conticescam: eccum, exit, et ducit senem.

ACTUS V. SCENA III.

GRIPUS. DÆMONES. LABRAX.

Grip. Sequere hac. Ubi istic leno est? heus tu! hem tibi! hic habet vidulum.
Dæm. Habeo, et fateor esse apud me: et, si tuus est, habeas tibi.
Omnia, ut quidquid infuêre, ita salva sistentur tibi.
Tene, si tuus est.
Lab. O Dii immortales! meus est! salve, vidule!
Dæm. Tuusne est?
Lab. Rogitas? siquidem (hercle) Jovis fuit, meus est tamen.
Dæm. Omnia insunt salva: una istinc cistella excepta est modo,
Cum crepundiis, quibuscum hodie filiam inveni meam.
Lab. Quam?
Dæm. Tua quæ fuit Palæstra; ea filia inventa est mea.
Lab. Bene (mehercle) factum 'st: quom istæc res tibi ex sententiâ
Pulchre evenit, gaudeo.
Dæm. Istuc facile non credo tibi.
Lab. Immo (hercle), ut scias gaudere me, mihi triobolum
Ob eam ne duis: condono te.
Dæm. Benigne (edepol) facis.

Lab. Immo, tu quidem, hercle vero.
Grip. Heus tu! jamne habes vidulum?
Lab. Habeo.
Grip. Propera.
Lab. Quid properabo?
Grip. Reddere argentum mihi.
Lab. Neque (edepol) tibi do, neque quidquam debeo.
Grip. Quæ hæc factio est?
Non debes?
Lab. Non, hercle vero.
Grip. Non tu juratus mihi es?
Lab. Juratus sum: et nunc jurabo, si quid voluptati est mihi:
Jusjurandum rei servandæ, non perdundæ, conditum 'st.
Grip. Cedo sis mihi talentum magnum argenti, perjurissume.
Dæm. Gripe! quod tu istum talentum poscis?
Grip. Juratu'st mihi
Dare.
Lab. Lubet jurare. Tun' meo pontifex perjurio es?
Dæm. Quâ pro re argentum promisit hic tibi?
Grip. Si vidulum
Istum redegissem in potestatem ejus, juratus dare
Mihi talentum magnum argenti.
Lab. Cedo quîcum habeam judicem,
Ni dolo malo instipulatus sis, nive etiam dum siem
Quinque et viginti natus annos.
Grip. Habe cum hoc.
Lab. Alio 'st opus.
Dæm. Jam ab isto auferre haud sinam, nisi istum condemnavero.
Promisisti huic argentum?
Lab. Fateor.
Dæm. Quod servo meo
Promisisti, meum esse oportet: ne tu leno postules
Te hîc fide lenoniâ uti; non potes.

Grip. Jam te ratu's
Nactum hominem, quem defraudares. Dandum huc argentum 'st probum :
Id ego continuo huic dabo, adeo me ut hic emittat manu.
Dæm. Quando ergo erga te benignus fui, atque operâ meâ
Hæc tibi sunt servata ....
Grip. Immo (hercle) meâ, ne tu dicas tuâ.
Dæm. Si sapies, tacebis. — Tum te mihi benigne itidem addecet
Benemerenti bene referre gratiam.
Lab. Nempe pro tuo
Jure oras.
Dæm. Mirum, quin tuum jus meo periculo abs te expetam.
Grip. Salvus sum : leno labascit : libertas portenditur.
Dæm. Vidulum istunc ille invenit : illud mancipium meum 'st.
Ego tibi hunc porro servavi cum magnâ pecuniâ.
Lab. Gratiam habeo ; et de talento nulla causa est, quin feras,
Quod isti sum juratus.
Grip. Heus tu ! mihi dato ergo, si sapis.
Dæm. Tace'n' an non?
Grip. Tu meam rem simulas agere ; tibi mu * * *
Non (hercle) istoc me intervortes, si aliam prædam perdidi.
Dæm. Vapulabis, verbum si addes istuc unum.
Grip. Vel (hercle) enica ;
Non tacebo unquam alio pacto, nisi talento comprimor.
Lab. Tibi operam hic quidem dat ; taceto.
Dæm. Concede huc tu, leno.
Lab. Licet.

Grip. Palam age: nolo murmur ullum neque susurrum fieri.
Dæm. Dic mihi, quanti illam emisti tuam alteram mulierculam,
Ampeliscam?
Lab. Mille nummos denumeravi.
Dæm. Vi'n' tibi
Conditionem luculentam ferre me?
Lab. Sane volo.
Dæm. Dividuum talentum faciam.
Lab. Bene facias.
Dæm. Pro illâ alterâ,
Libera ut sit, dimidium tibi sume; dimidium huic cedo.
Lab. Maxume.
Dæm. Pro illo dimidio, ego Gripum emittam manu,
Quem propter, tu vidulum, et ego gnatam inveni.
Lab. Bene facis:
Gratiam habeo magnam.
Grip. Quam mox mihi argentum ergo redditur?
Dæm. Res soluta est, Gripe. Ego habeo.
Grip. Hercle, at ego me mavolo.
Dæm. Nihil (hercle) hîc tibi est; ne tu speres. Jurisjurandi volo
Gratiam facias.
Grip. Perii, hercle! Nisi me suspendo, occidi.
Nunquam (hercle) iterum defraudabis me quidem post hunc diem.
Dæm. Hîc hodie cœnato, leno.
Lab. Fiat: conditio placet.
Dæm. Sequimini intro. Spectatores, vos quoque ad cœnam vocem,
Ni daturus nihil sim, neque sit quidquam pollucti domi,

Neve adeo vocatos credam vos esse ad cœnam foras. 64
Verum, si voletis plausum fabulæ huic clarum dare,
Comissatum omnes venitote ad me ad annos sedecim.—
Vos hìc hodie cœnatote ambo.
Lab. Fiat.
Dæm. Plausum date.

STICHUS.

DRAMATIS PERSONÆ.

PANEGYRIS, } mulieres.
PINACIUM, }
ANTIPHO, senex.
GELASIMUS, parasitus.
CROCOTIUM, ancilla.
DINACIUM, puer.
EPIGNOMUS.
STICHUS, servus.
PAMPHILIPPUS, adolescens.
SAGARINUS, servus.
STEPHANIUM, ancilla.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

SENEX castigat filias, quod hæ viros
Tam perseverent peregrinanteis pauperes
Ita sustinere fratres, neque relinquere.
Contraque verbis delenitur commodis,
Habere ut sineret, quos semel nactæ forent.
Viri reveniunt opibus aucti trans mare,
Suam quisque retinet: ac Sticho ludus datur.

ACTUS I. SCENA I.

PANEGYRIS. PINACIUM.

Pane. Credo ego miseram fuisse Penelopam,
Soror, suo ex animo; quæ tam diu vidua
Viro suo caruit. Nam nos ejus animum
De nostris factis noscimus, quarum viri hinc absunt,
Quorumque nos negotiis absentûm, ut est æquum,
Sollicitæ nocteis et dies, soror, sumus semper.
Pina. Nostrum officium nos facere æquum 'st: neque
Id magis facimus, quam nos monet pietas.
Sed hîc, mea soror, assis-dum: multa volo tecum
Loqui de re viri.
Pane. Salvæne? amabo.
Pina. Spero quidem, et volo: sed hoc, soror, crucior,
Patrem tuum meumque adeo, unice qui unus
Civibus ex omnibus probus perhibetur,
Eum nunc improbi viri officio uti;
Viris qui tantas absentibus nostris
Facit injurias immerito,
Nosque ab his abducere volt.
Hæ res vitæ me, soror, saturant:
Hæ mihi dividiæ et senio sunt.
Pane. Neu lacryma, soror, neu tuo id animo
Fac, quod tibi tuus pater facere minatur.
Spes est eum melius facturum.
Novi ego illum: istæc joculo dicit:
Neque ille sibi mereat Persarum
Monteis, qui esse aurei perhibentur,
Uti istuc faciat, quod tu metuis.
Tamen si faciat, minume irasci
Decet: neque id immerito eveniet.
Nam, viri nostri domo ut abierunt,
Hic tertius annus.
Pina. Ita ut memoras.
Pane. Quom ipsi interea, vivant, valeant,

Ubi sint, quid agant, ecquid agant,
Neque participant nos, neque redeunt.
Pina. An id doles, soror, quia illi suum officium
Non colunt, quom tuum facis?
Pane. Ita, pol.
Pina. Tace sis! cave sis audiam ego istuc,
Cave, posthac ex te.
Pane. Nam quî jam?
Pina. Quia (pol) meo animo omneis sapienteis
Suum officium æquum 'st colere, et facere.
Quamobrem ego te hoc, soror, tametsi es major,
Moneo, ut tuum memineris officium.
Et, si illi improbi sint, atque aliter
Nos faciant, quam æquum 'st; tamen (pol)
Ne quid magis simus omnibus obnoxiæ opibus,
Nostrum officium meminisse decet.
Pane. Placet: taceo.
Pina. At memineris facito.
Pane. Nolo ego, soror, me credi esse immemorem viri;
Neque ille eos honores, mihi quos habuit, perdidit.
Nam mihi (pol) grata acceptaque hujus est benignitas:
Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet;
Neque est, cur nunc studeam has nuptias mutarier.
Verum postremo in patris potestate est situm;
Faciundum id nobis, quod parentes imperant.
Pina. Scio; atque, in cogitando, mœrore augeor.
Nam propemodum jam ostendit suam sententiam.
Pane. Igitur quæramus, nobis quid facto usus sit.

ACTUS I. SCENA II.

ANTIPHO. PANEGYRIS. PINACIUM.

Ant. Qui manet ut moneatur semper servus homo officium suum,
Nec voluntate id facere meminit, servus is habitu haud probu'st.
Vos meministis quotcalendis petere demensum cibum:
Quî minus meministis, quod opus sit facto, facere in ædibus?
Jam quidem in suo quidque loco nisi erit mihi situm supellectilis,
Quom ego revortar, vos monimentis commonefaciam bubulis.
Non homines habitare mecum mihi hîc videntur, sed sues.
Facite, sultis, nitidæ ut ædes meæ sint, quom redeam domum.
Jam ego domi adero. Ad meam majorem filiam inviso domum:
Si quis me quæret, inde vocatote aliqui: aut jam egomet hîc ero.
Pina. Quid agimus, soror, si offirmabit pater advorsum nos?
Pane. Pati
Nos oportet, quod ille faciat, quojus potestas plus potest.
Ant. Si manere hîc sese malint potius, quam alio nubere,
Non faciant. Quid mihi opu'st, decurso ætatis spatio, cum eis
Gerere bellum; quom nihil, quamobrem faciam, meruisse arbitrer?
Minume! nolo turbas. Sed hoc mihi optumum factu arbitror;
Principium ego, quo pacto cum illis occipiam, id ratiocinor:

Utrum ego perplexim lacessam oratione ad hunc modum,
Quasi nunquam quidquam in eas simulem; quasi nihil inaudiverim,
Eas in se meruisse culpam : an potius tentem leniter;
An minaciter? Scio liteis fore: ego meas novi optume.
Pina. Exorando, haud advorsando, sumundam operam censeo.
Gratiam a patre si petimus, spero ab eo impetrassere:
Advorsari, sine dedecore et scelere summo, haud possumus:
Neque ego sum factura; neque, tu ut facias, consilium dabo:
Verum ut exoremus. Novi ego nostros: exorabili'st.
Ant. Sic faciam: assimulabo, quasi aliquam culpam in sese admiserint.
Perplexabiliter earum hodie perpavefaciam pectora:
Post id agam igitur: deinde, ut animus meus erit, faciam palam.
Multa, scio, faciunda verba. Ibo intro. Sed aperta est foris.
Pina. Certo enim mihi paternæ vocis sonitus aureis accidit.
Pane. Is est, ecastor. Ferre advorsum hominem occupemus osculum.
Pina. Salve, mi pater.
Ant. Et vos. Ambæ illico, agite, abscedite.
Pina. Osculum . . . .
Ant. Sat est osculi mihi vostri.
Pina. Quî (amabo) pater?
Ant. Quia ita meæ animæ salsura evenit.
Pina. Asside hîc, pater.
Ant. Non sedeo istic. Vos sedete: ego sedero in subsellio.
Pina. Mane pulvinum.
Ant. Bene procuras: satis sic fultum 'st mihi.

Pina. Sine, pater.
Ant. Quid opu'st?
Pina. Opu'st.
Ant. Morem tibi geram: atque hoc satis est.
Pina. Nunquam enim nimis curare possunt suum parentem filiæ.
Quem æquius est nos potiorem habere, quam te? postidea, pater,
Viros nostros, quibus tu voluisti esse nos matresfamiliâs?
Ant. Bonas ut æquum 'st facere, facitis, quom tamen absenteis viros
Perinde habetis, quasi præsentes sint.
Pina. Pudicitia est, pater,
Eos magnificare, qui nos socias sumserunt sibi.
Ant. Numquis hîc est alienus nostris dictis auceps auribus?
Pane. Nullus, præter nosque teque.
Ant. Vostrum animum adhiberi volo.
Nam ego ad vos nunc, imperitus rerum et morum mulierum,
Discipulus venio ad magistras. Quibus matronas moribus,
Quæ optumæ sunt, esse oportet? Sed utraque ut dicat mihi.
Pane. Quid istuc est, quod huc exquæsitum mulierum mores venis?
Ant. Pol, ego uxorem quæro, postquam vostra mater mortua 'st.
Pane. Facile invenies et pejorem et pejus moratam, pater,
Quam illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque sol videt.
Ant. At ego ex te exquiro, atque ex istac tuâ sorore.
Pina. Edepol, pater,
Scio, ut oportet esse, si sint ita, ut ego æquum censeo.

Ant. Volo scire ergo, ut æquum censes.
Pina. Ut, per urbem quom ambulent,
Omnibus os obturent, ne quis merito maledicat sibi.
Ant. Dic vicissim nunc jam tu.
Pina. Quid vis tibi dicam, pater?
Ant. Ubi facillime spectatur mulier, quæ ingenio est bono?
Panc. Quoi malefaciundi est potestas, quæ, ne faciat, id temperat.
Ant. Haud male istuc. Age tu altera; utra sit conditio pensior,
Virginemne an viduam habere?
Pina. Quanta mea sapientia est,
E malis multis malum quod minumum 'st, id minumum 'st malum.
Qui potest mulieres vitare, vitet; ut quotidie
Pridie caveat, ne faciat quod pigeat postridie.
Ant. Quæ tibi mulier videtur multo sapientissuma?
Panc. Quæ tamen, quom res secundæ sunt, se poterit noscere;
Et illa quæ æquo animo patietur sibi esse pejus, quam fuit.
Ant. Edepol, vos lepide tentavi, [vostrumque ingenium ingenî]
Sed hoc est, quod ad vos venio, quodque esse ambas conventas volo.
Mihi auctores ita sunt amici, ut vos hinc abducam domum.
Panc. At enim nos, quarum res agitur, aliter auctores sumus.
Nam aut olim, nisi tibi placebant, non datas oportuit;
Aut nunc non æquum 'st abduci, pater, illisce absentibus.
Ant. Vosne ego patiar cum mendicis nuptas, me vivo, viris?
Pina. Placet ille meus mihi mendicus. Suus rex reginæ placet.

Idem animus est in paupertate, qui olim in divitiis fuit.
Ant. Vosne latrones et mendicos homines magnipenditis?
Pane. Non me tu argento dedisti, opinor, nuptum, sed viro.
Ant. Quid? illos exspectatis, qui abhinc jam abierunt triennium?
Quin vos capitis conditionem ex pessumâ primariam?
Pane. Stultitia est, pater, venatum ducere invitas canes.
Hostis est uxor, invita quæ ad virum nuptum datur.
Ant. Certumne 'st neutram vostrarum persequi imperium patris?
Pina. Persequimur: nam, quo dedisti nuptum, abire nolumus.
Ant. Bene valete: ibo, atque amicis vostra consilia eloquar.
Pane. Probiores credo arbitrabunt, si probis narraveris.
Ant. Curate igitur familiarem rem, ut potestis, optume.
Pane. Nunc places, quom recte monstras; nunc tibi auscultabimus.
Nunc, soror, abeamus intro.
Pina. Immo, intervisam prius domum.
Si a viro tibi forte veniet nuntius, facito ut sciam.
Pane. Neque ego te celabo, neque tu me celassis, quod scies.
Eho, Crocotium! i, parasitum Gelasimum huc arcessito:
Tecum adduce: nam illum (ecastor) mittere ad portum volo,
Si quæ forte ex Asiâ navis heri aut hodie venerit.
Nam dies totos apud portum servus unus assidet.
Sed tamen volo intervisi. Propera. Ac actutum redi.

ACTUS I. SCENA III.

GELASIMUS. CROCOTIUM.

Gel. Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam, postquam natus sum, satur nunquam fui.
Quam ego matri meæ retuli invitissumus,
Eam mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam illa me in alvo menseis gestavit decem;
At ego illam in alvo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestavit parvulum,
Quo minus laboris illam cepisse existumo:
At ego non pauxillulam in utero gesto famem,
Verum (hercle) multo maxumam et gravissumam.
Uteri dolores mihi oboriuntur cotidie;
Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.
Audivi sæpe hoc volgo dicier,
Solere elephantum gravidam perpetuos decem
Esse annos: ejus ex semine hæc certo est fames:
Nam jam complureis annos utero hæret meo.
Nunc si ridiculum hominem quæret quispiam,
Vænalis ego sum cum ornamentis omnibus.
Inanimentis explementum quærito.
Gelasimo nomen mî indidit parvo pater,
Quia inde jam a pauxillo puero ridiculus fui.
Propter paupertatem adeo hoc nomen reperi,
Eo, quia paupertas fecit, ridiculus forem:
Nam illa omneis arteis perdocet, ubi quem attigit.
Per annonam caram dixit me natum pater:
Propterea (credo) nunc esurio acrius.
Sed generi nostro hæc reddita est benignitas;
Nulli negare soleo, si quis me vocat.
Oratio una interiit hominum pessume,
Atque optuma (hercle), meo animo, et scitissuma,
Quâ ante utebantur, " Veni illo ad cœnam — Sic face —
Promitte vero — Ne gravare — Est commodum ? —

Volo (inquam) fieri — Non amittam, quin eas."—
Nunc repererunt ei verbo vicarium,
Nihili quidem (hercle) verbum, ac vilissumum,
" Vocem te ad cœnam, nisi egomet cœnem foris."—
Ei (hercle) ego verbo lumbos defractos velim,
Ni vere perierit, si cœnassit domi.
Hæc verba subigunt me, mores ut barbaros
Discam, atque ut faciam præconis compendium;
Ita-que auctionem prædicem, ipse ut væneam.
Croc. Hic ille est parasitus, quem arcessitum missa sum.
Quæ loquitur, auscultabo, priusquam colloquar.
Gel. Sed curiosi sunt hîc quam plures mali,
Alienas res qui curant studio maxumo,
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua:
Ei, quando quem auctionem facturum sciunt,
Adeunt, perquirunt, quid siet causæ, illico:
Alienum æs cogat, an parârit prandium:
Uxorin' sit reddunda dos divortio?
Eos omneis (tametsi, hercle, haud indignos judico,
Qui, ut multum miseri sint, laborent) nil moror:
Dicam auctionis causam, ut animo gaudeant,
(Nam curiosus nemo est, quin sit malevolus)
Ipse egomet quamobrem auctionem prædicem.
Damna evenerunt maxuma misero mihi;
Ita me mancupia miserum affecerunt male,
Potationes plurimæ demortuæ:
Quot adeo cœnæ, quas deflevi, mortuæ!
Quot potiones mulsi! quot autem prandia!
Quæ inter continuum perdidi triennium.
Præ mœrore adeo miser atque ægritudine
Consenui: pæne sum fame emortuus.
Croc. Ridiculus æque nullus est, quando esurit.
Gel. Nunc auctionem facere decretum 'st mihi.
Foras necessum 'st, quidquid habeo, vendere.
Adeste, sultis; præda erit præsentium.
Logos ridiculos vendo: agite! licemini.
Qui cœnâ poscit? ecqui poscit prandio?

[Hercules te amabit :] prandio ? cœnâ tibi ?
Ehem ! annuistin' ? nemo meliores dabit.
Nullis meliores esse parasitos sinam.
Vel unctiones Græcas, sudatorias,
Vel alias magis malacas crapularias
Cavillationes, assentatiunculas,
Ac perjuratiunculas parasiticas,
Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam,
Parasitum inanem, quo recondas reliquias.
Hæc vænîsse jam opus est, quantum potest,
Uti decumam partem Herculi polluceam.
Croc. Ecastor, auctionem haud magni pretî !
Adhæsit homini ad infimum ventrem fames.
Adibo hominem.
Gel. Quis hæc est, quæ advorsum it mihi ?
Epignomi ancilla hæc quidem est Crocotium.
Croc. Gelasime, salve.
Gel. Non est id nomen mihi.
Croc. Certo (mecastor) id fuit nomen tibi.
Gel. Fuit disertim : verum id usu perdidi :
Nunc Miccotrogus nomine ex vero vocor.
Croc. Heu ! ecastor, risi te hodie multum.
Gel. Quando ? aut quo in loco ?
Croc. Hîc quom auctionem prædicabas.
Gel. Pessuma !
Ehon' audivisti?
Croc. Te quidem dignissumam.
Gel. Quo nunc is ?
Croc. Ad te.
Gel. Quid venis ?
Croc. Panegyris
Rogare jussit te opere maxumo,
Mecum simitu' ut ires ad sese domum.
Gel. Ego illo, mehercle vero, eo, quantum potest.
Jamne exta cocta sunt ? quot agnis fecerat ?
Croc. Illa quidem nullum sacrificavit.
Gel. Quomodo ?
Quid igitur me volt ?

Croc. Tritici modios decem
Rogare (opinor) te volt.
Gel. Mene, ut ab se petam?
Croc. Immo, (hercle) ut abs te mutuum nobis dares.
Gel. Negato esse quod dem, nec mu, nec mutuum,
Neque aliud quidquam, nisi hoc, quod habeo, pallium;
Linguam quoque etiam venditariam.
Croc. Hau! nulla tibi lingua est, quæ quidem dicat, "Dabo?"
Gel. Veterem reliqui: eccam illam, quæ dicat, "Cedo."
Croc. Malum tibi Dii dent!
Gel. Hæc eadem dicit tibi.
Croc. Quid nunc? ituru's, an non?
Gel. Abi sane domum.
Jam illo venturum dicito: propera, atque abi.
Demiror, quid illæc me ad se arcessi jusserit,
Quæ nunquam jussit me ad se arcessi ante hunc diem,
Postquam vir abiit ejus. Miror, quid siet;
Nisi, ut periculum fiat, visam, quid velit.
Sed eccum Dinacium, ejus puerum. Hoc vide!
Sati'n' ut facete, atque ex picturâ adstitit?
Næ, iste (edepol) vinum poculo pauxillulo
Sæpe exanclavit submerum scitissume.

ACTUS II. SCENA I.

Dinacium. Gelasimus.

Din. Mercurius, Jovis qui nuntius perhibetur, nunquam æque patri
Suo nuntium lepidum attulit, quam ego nunc meæ heræ nuntiabo.
Itaque onustum pectus porto lætitiâ lubentiâque:

Neque lubet, nisi gloriose, quidquam proloqui. Profecto
Amœnitates omnium venerum atque venustatum affero:
Ripisque superat mihi atque abundat pectus lætitiâ meum.
Propterea, Dinacium, pedes hortare: honesta dicta factis.
Nunc tibi potestas adipiscundi est gloriam, laudem, decus:
Heræque egenti subveni: benefacta majorum tuorum exauge;
Quæ misera exspectatione est Epignomi adventûs viri.
Proinde ut decet, amat virum suum cupide. Nunc expedi, Dinacium.
Age, ut placet; curre, ut lubet; cave quemquam floccifeceris;
Cubitis depulsa de viâ; tranquillam concinna viam.
Si rex obstabit obviam, regem ipsum prius pervortito.
Gel. Quidnam dicam, Dinacium
Lascivibundum tam lubenter currere?
Arundinem fert, sportulamque, et hamulum piscarium.
Din. Sed tandem (opinor) æquiu'st heram mî esse supplicem,
Atque oratores mittere ad me, donaque ex auro, et quadrigas,
Quî vehar: nam pedibus ire non queo. Ergo jam revortar.
Ad me iri, et supplicari egomet mihi censeo æquum.
An vero nugas censeas; nihil esse, quod ego nunc scio?
Tantum a portu apporto bonum, tam gaudium affero grande,
Vix ipsa domina hoc, nisi sciat, exoptare a Diis audeat.

Nunc ultro hoc deportem? haud placet: neque id vero officium arbitror.
Hîc hoc videtur mihi magis meo convenire huic nuntio,
Advorsum ut veniat, obsecret, se ut nuntio hoc impertiam.
Secundas fortunas decent superbiæ.
Sed tandem, quom recogito, quî potuit scire hæc scire me?
Non enim possum, quin revortar, quin loquar, quin edissertem,
Heramque ex mœrore eximam, benefacta majorum meûm
Exaugeam, atque illam augeam ex insperato a portu bono.
Contundam facta Talthybii, contemnamque omneis nuntios:
Simulque ad cursuram meditabor me ad ludos Olympiæ.
Sed spatium hoc [occidit: breve 'st] curriculo: quam me pœnitet!
Quid hoc? occlusam januam video. Ibo, et pultabo foreis.
Aperite, atque approperate; fores facite ut pateant: removete moram.
Nimis hæc res sine curâ geritur. Vide, quamdudum hîc adsto et pulto!
Somnon' operam datis? Experiar, fores, an cubiti, an pedes, plus valeant.
Nimis vellem hæ fores herum fugissent, eâ causâ ut haberent malum.
Defessus sum pultando.
Hoc postremum est vobis.
Gel. Ibo, atque hunc compellabo.
Salvus sis!
Din. Et tu salve.
Gel. Jam tu piscator factu's?
Din. Quampridem non edisti?

Gel. Unde is? quid fers? quid festinas?
Din. Tuâ quod nihil refert, ne
Cures.
Gel. Quid istic inest?
Din. Quas tu vides colubras?
Gel. Quid tam iracundu's?
Din. Si in te
Pudor assit, non me appelles.
Gel. Possum scire ex te verum?
Din. Potes: hodie non cœnabis.

ACTUS II. SCENA II.

PANEGYRIS. GELASIMUS. DINACIUM.

Pane. Quisnam (obsecro) has frangit foreis? ubi est?
Tun' hæc facis? tun' mihi huc hostis venis?
Gel. Salve! tuo arcessitu venio huc.
Pane. Eân' gratiâ foreis effringis?
Gel. Tuos inclama; tui delinquunt: ego, quid me velles, visebam:
Nam equidem harum miserebat.
Din. Ergo auxilium propere latum 'st.
Pane. Quisnam hîc loquitur tam prope nos?
Din. Dinacium.
Pane. Ubi is est?
Din. Respice me, et relinque egentem parasitum, Panegyris.
Pane. Dinacium!
Din. Istuc indidêre nomen majores mihi.
Pane. Quid agis?
Din. Quid agam, rogitas?
Pane. Quid ni rogitem?
Din. Quid mecum 'st tibi?
Pane. Men' fastidis, propudiose? Eloquere propere, Dinacium.

Din. Jube me omittere igitur hos, qui retinent.
Pane. Qui retinent?
Din. Rogas?
Omnia membra lassitudo mihi tenet.
Pane. Linguam quidem
Sat scio tibi non tenere.
Din. Ita celeri curriculo fui
Propere a portu, tui honoris causâ.
Pane. Ecquid apportas boni?
Din. Nimio impertior multo tanto plus, quam speras.
Pane. Salva sum.
Din. At ego perii, quoi medullam lassitudo perbibit.
Gel. Quid ego? quoi misero medullam ventris percepit fames.
Pane. Ecquem convenisti?
Din. Multos.
Pane. At virum ecquem?
Din. Plurimos:
Verum ex multis nequiorem nullum, quam hic est.
Gel. Quomodo?
Jamdudum ego istum patior dicere injuste mihi.
Præterhac si me irritassis ....
Din. Edepol, esuries male.
Gel. Animum inducam, ut istuc verum te elocutum esse arbitrer.
Din. Munditias volo fieri. Efferte huc scopas, simulque arundinem,
Ut operam omnem aranearum perdam, et texturam [improbem,]
Dejiciamque earum omneis telas.
Gel. Miseræ algebunt postea.
Din. Quid? illas itidem esse censes, quasi te, cum veste unicâ?
Cape illas scopas.
Gel. Capiam.
Din. Hoc egomet, tu hoc converre.
Gel. Fecero.

Din. Ecquis huc effert nasiternam cum aquâ?

Gel. Sine suffragio

Populi, tamen ædilitatem hic quidem gerit.

Din. Age, tu ocyus

Pinge humum; consperge ante ædeis.

Gel. Faciam.

Din. Factum oportuit.

Ego hinc araneas de foribus dejiciam, et de pariete.

Gel. Edepol, rem negotiosam!

Panc. Quid sit, nihil etiam scio;

Nisi forte hospites venturi sunt.

Din. Lectos sternite.

Gel. Principium placet de lectis.

Din. Alii ligna cædite;

Alii pisces depurgate, quos piscator attulit;

Pernam et glandium dejicite.

Gel. Hic (hercle) homo nimium sapit.

Panc. Non (ecastor), ut ego opinor, satis heræ morem geris.

Din. Immo, res omneis relictas habeo, præ quod tu velis.

Panc. Tum tu igitur, quâ causâ missus es ad portum, mihi expedi.

Din. Dicam. Postquam me misisti ad portum cum luci simul,

Commodum, radiosus, ecce, sol superabat ex mari.

Dum percontor portitores, ecquæ navis venerit

Ex Asiâ; negant venisse; conspicatus sum interim

Cercurum, quo ego me majorem non vidisse censeo.

In portum, vento secundo, velo passo, pervenit.

Alius alium percontamur: Quoja est navis? quid vehit?

Interim Epignomum conspicio, tuum virum, et servum Stichum.

Panc. Hem! quid? Epignomum elocutu's?

Gel. Tuum virum, et vitam meam.

Din. Venit, inquam.

Panc. Tun' eum ipsum vidisti?

Din. Ita ego, lubens.
Argenti aurique advexit multum.
Pane. Nimis factum bene.
Gel. Hercle, vero, capiam scopas, atque hoc converram lubens.
Din. Lanam purpuramque multam.
Gel. Hem! quî ventrem vestiam!
Din. Lectos eburatos, auratos.
Gel. Accubabo regie.
Din. Tum Babylonica peristromata, [consutaque] tapetia,
Advexit nimium bonæ rei.
Gel. Hercle, rem gestam bene!
Din. Post, (ut occepi narrare) fidicinas, tibicinas,
Sambucinas, advexit secum formâ eximiâ.
Gel. Eugepæ!
Quando adbibero, alludiabo: tum sum ridiculissumus.
Din. Postea, unguenta multigenerum multa.
Gel. Non vendo logos.
Jam non facio auctionem. Mihi obtigit hæreditas.
Malevoli perquisitores auctionum perierint.
Hercules, decumam esse adauctam, tibi quam vovi, gratulor.
Din. Post autem advexit secum parasitos.
Gel. Hei! perii miser!
Din. Ridiculosissumos.
Gel. Reverram (hercle) hoc, quod converri modo.
Pane. Vidistin' virum sororis Pamphilippum?
Din. Non.
Pane. Adest?
Din. Immo, aibant eum venisse simul: sed ego huc citus
Præcucurri, ut nuntiarem nuntium exoptabilem.
Gel. Vænales logi sunt illi, quos negabam vendere.
Ilicet, meo malo est quod malevolentes gaudeant.
Hercules, sane, qui Deus sis, discessisses non male.

Pane. I, i intro, Dinacium: jube famulos, rem divinam mihi apparent.
Bene vale.
Gel. Vi'n' administrem?
Pane. Sat servorum habeo domi.
Gel. Enimvero, Gelasime, (opinor) provenisti futile,
Si neque ille adest, neque hic, qui venit, quidquam subvenit.
Ibo intro ad libros, et discam de dictis melioribus.
Nam, ni illos homincs expello, ego occidi planissume.

ACTUS III. SCENA I.

EPIGNOMUS. STICHUS.

Epig. Quom, bene re gestâ, salvus convortor domum,
Neptuno grates habeo et Tempestatibus;
Simul Mercurio, qui me in mercimoniis
Juvit, lucrisque quadruplicavit rem meam.
Olim quos abiens affeci ægrimoniâ,
Eos nunc lætanteis faciam adventu meo.
Nam jam Antiphonem conveni affinem meum,
Cumque eo reveni ex inimicitiâ in gratiam.
Videte, (quæso) quid potest pecunia!
Quoniam, re bene gestâ, redîsse me videt,
Magnasque apportavisse divitias domum;
Sine advocatis, ibidem in cercuro, in stegâ,
In amicitiam atque in gratiam convortimus.
Et hîc hodie apud me cœnat, et frater meus.
Nam heri ambo in uno portu fuimus: sed mea
Hodie soluta est navis aliquanto prius.
Age, abduc has intro, quas mecum adduxi, Stiche.
Stic. Here, sive ego taceam, seu loquar, scio scire te,
Quam multas tecum miserias multaverim.
Nunc hunc diem unum ex illis multis miseriis

Volo me Eleutheriam capere advenientem domum.
Epig. Et jus et æquum postulas: sumas, Stiche,
In hunc diem: te nil moror; abi, quo lubet.
Cadum tibi veteris vini propino.
Stic. Papæ!
Ducam hodie amicam.
Epig. Vel decem, dum de tuo.
Ubi cœnas hodie, si hanc rationem instituis?
Stic. Amicam ego habeo Stephanium hinc ex proxumo,
Tui fratris ancillam: eo condixi in symbolam
Ad cœnam, ad ejus conservum Sagarinum Syrum.
Eadem est amica ambobus; rivales sumus.
Epig. Age, abduc eas intro. Hunc tibi dedo diem.
Stic. Meam culpam habeto, nisi probe excruciavero.
Jam (hercle) ego per hortum amicam transibo meam,
Mihi hanc occupatum noctem: eâdem symbolam
Dabo, et jubebo ad Sagarinum cœnam coqui.
Aut egomet ibo, atque opsonabo opsonium.
Atque, id ne vos miremini, homines servulos
Potare, amare, atque ad cœnam condicere;
Licet hoc Athenis nobis. Sed, quom cogito,
Potius quam in dividiam veniam, est etiam hîc ostium
Aliud posticum nostrarum harunce ædium.
Eâ ibo opsonatum; eâdem referam opsonium
Per hortum: utroque commeatus continet.
Ite hac secundum vos me. Ego hunc lacero diem.

ACTUS III. SCENA II.

GELASIMUS. EPIGNOMUS.

Gel. Libros inspexi; tam confido, quam pote'st,
Me meum obtenturum regem ridiculis meis.
Nunc interviso, jamne a portu advenerit,

Ut eum advenientem meis dictis deleniam.
Epig. Hic quidem Gelasimus est parasitus, qui venit.
Gel. Auspicio hodie optumo exivi foras;
Mustela murem abstulit præter pedes.
Cum strena obscævavit, spectatum hoc mihi est.
Nam, ut illa vitam reperit hodie sibi,
Item me spero facturum. Augurium hæc facit.
Epignomus hic quidem est, qui adstat. Ibo, atque alloquar.
Epignome! ut ego te nunc conspicio lubens!
Ut, præ lætitiâ, lacrymæ præsiliunt mihi!
Valuistin' usque?
Epig. Sustentatum 'st sedulo.
Gel. Bene atque amice dicis. Dii dent quæ velis.
Propino tibi salutem plenis faucibus.
Cœnabis apud me, quoniam salvus advenis.
Epig. Vocata est opera nunc quidem: tam gratia est....
Gel. Promitte.
Epig. Certum 'st.
Gel. Sic fac, inquam.
Epig. Certa re 'st.
Gel. Lubente me, (hercle) facies.
Epig. Idem ego istuc scio.
Quando usus veniet, fiet.
Gel. Nunc ergo usus est.
Epig. Non (edepol) possum.
Gel. Quid gravare? censeo
Eas: nescio-quid vero habeo in mundo.
Epig. I modo;
Alium convivam quærito tibi in hunc diem.
Gel. Quin tu promittis?
Epig. Non graver, si possiem.
Gel. Unum quidem (hercle) certum promitto tibi:
Lubens accipiam, certo si promiseris.
Epig. Valeas.
Gel. Certumne est?

Epig. Certum: cœnabo domi.
Gel. Quandoquidem operam tuam non vis promittere,
Vi'n' ad te ad cœnam veniam?
Epig. Si possim, velim:
Verum hîc apud me cœnant alieni novem.
Gel. Haud postulo equidem me in lecto accumbere.
Scis tu me esse imi subsellî virum.
Epig. At ii oratores sunt, populi summi viri:
Ambraciâ veniunt huc legati publice.
Gel. Ergo oratores, populi summates viri,
Summi accumbent; ego infimatis infimus.
Epig. Haud æquum 'st te inter oratores accipi.
Gel. Equidem (hercle) orator sum; sed procedit parum.
Epig. Cras de reliquiis nos volo: multum vale.
Gel. Perii, hercle vero, plane, nihil obnoxie.
Uno Gelasimo minus est, quam dudum fuit.
Certum est mustelæ posthac nunquam credere;
Nam incertiorem nullam novi bestiam.
Quæne et ipsa decies in die mutat locum,
Eam auspicavi ego in re capitali meâ?
Certum 'st amicos convocare, ut consulam
Quâ lege me nunc esurire oporteat.

ACTUS IV. SCENA I.

Antipho. Pamphilippus. Epignomus.

Ant. Ita me Dii bene ament, measque mihi bene servassint filias,
Ut mihi volupe 'st, Pamphilippe, quia vos in patriam domum
Redisse video, bene gestâ re, ambos, te et fratrem tuum.
Pam. Satis abs te accipiam, nisi videam mihi te amicum esse, Antipho.

Nunc, quia te amicum mihi experior esse, creditur tibi.
Ant. Vocem ego te ad me ad cœnam, frater tuus nisi dixisset mihi,
Te apud se cœnaturum esse hodie, quom me ad se ad cœnam vocat.
Et magis par fuerat me dare vobis cœnam advenientibus,
Quam me ad illum promittere, nisi nollem ei advorsarier.
Nunc me gratiam abs te inire verbis nihil desidero:
Cras apud me eritis, et tu et ille, cum vostris uxoribus.
Pam. Et apud me perendie: nam ille heri me jam vocaverat
In hunc diem. Sed sati'n' ego tecum pacificatus sum, Antipho?
Ant. Quando ita rem gessistis, uti vos vellem, amicos atque addecet,
Pax commerciumque est vobis mecum. Nam hoc tu facito cogites,
Ut quoique homini res parata est, firmi amici sunt: si res lassa labat,
Itidem amici collabascunt. Res amicos invenit.
Epig. Jam redeo. Nimia est voluptas, si diu abfueris a domo,
Domum si redieris, si tibi nulla est ægritudo animo obviam.
Nam ita, me absente, familiarem rem uxor curavit meam,
Omnium me exilem atque inanem fecit ægritudinum.
Sed eccum fratrem Pamphilippum; incedit cum socero suo.
Pam. Quid agitur, Epignome?
Epig. Quid tu? quamdudum in portum venis
Huc?
Pam. Longissume.
Epig. Postilla jam iste est tranquillus tibi?

Ant. Magis quam mare, quo ambo estis vecti.
Epig. Facis, ut alias res soles.
Hodiene exoneramus navem, frater?
Pam. Clementer volo.
Nosmet potius oneremus vicissatim voluptatibus.
Quam mox cocta est cœna? impransus ego sum.
Epig. Abi intro ad me, et lava.
Pam. Deos salutatum atque uxorem, modo intro devortor domum.
Epig. Apud nos eccilla festinat cum sorore uxor tua.
Pam. Optumum 'st: jam istoc moræ minus erit.
Epig. Jam ego apud te ero.
Ant. Priusquam abis, præsente te huic apologum agere unum volo.
Epig. Maxume.
Ant. Fuit olim, quasi ego sum, senex: ei filiæ
Duæ erant, quasi nunc meæ sunt: eæ erant duobus nuptæ fratribus,
Quasi nunc meæ sunt vobis.
Pam. Miror, quo evasuru'st apologus.
Ant. Erat minori illi adolescenti fidicina et tibicina:
Peregre advexerat, quasi nunc tu: sed ille erat cœlebs senex,
Quasi ego nunc sum.
Pam. Perge porro. Præsens hic quidem est apologus.
Ant. Deinde senex ille illi dixit, quojus erat tibicina,
Quasi ego nunc tibi dico.
Pam. Ausculto, atque animum advorto sedulo.
Ant. "Ego tibi meam filiam, bene quîcum cubitares, dedi:
Nunc mihi reddi ego æquum esse abs te, quîcum cubitem, censeo."
Pam. Quis istuc dicit? an ille, quasi tu?
Ant. Quasi ego nunc dico tibi.
"Immo, duas dabo," inquit ille adolescens, "una si parum 'st:

Et, si duarum pœnitebit," inquit, "addentur duæ."
Pam. Quis istuc, quæso? an ille, quasi ego?
Ant. Is ipse, quasi tu. Tum senex
Ille, quasi ego, "Si vis," inquit, "quatuor sane dato;
Dum equidem (hercle), quod edant, addas; meum ne contruncent cibum."
Pam. Videlicet parcum illum fuisse senem, qui dixerit:
Quoniam ille illi pollicetur, qui eum cibum poposcerit.
Ant. Videlicet fuisse illum nequam adolescentem, qui illico,
Ubi ille poscit, denegavit se dare granum tritici.
Hercle, quin æquum postulabat ille senex, quandoquidem
Filiæ illæ dederat dotem, accipere pro tibicinâ.
Pam. Hercle, ille quidem certo adolescens docte vorsutus fuit,
Qui seni illi concubinam dare dotatam noluit.
Ant. Senex quidem voluit, si posset indipisci de cibo:
Quia nequit; quâ lege licuit, velle dixit fieri.
"Fiat!" ille inquit adolescens. — "Facis benigne," inquit senex.
"Habeon' rem factam?" inquit. — "Faciam ita," inquit, "ut fieri voles." —
Sed ego ibo intro, et gratulabor vostrum adventum filiis.
Postea ibo lavatum in pyelum: ibi fovebo senectutem meam.
Post, ubi lavero, otiosus vos opperiar accubans.
Pam. Graphicum mortalem Antiphonem! ut apologum fecit! quam fabre!
Ut jam nunc scelestus [sese] ducit pro adolescentulo!
Dabitur homini amica, noctu quæ in lecto accendet senem:

Namque, (edepol) aliud quidem illi quid amicâ opus sit, nescio.
Sed quid agit parasitus noster Gelasimus? etiam valet?
Epig. Vidi (edepol) hominem haud perdudum.
Pam. Quid agit?
Epig. Quod famelicus.
Pam. Quin vocâsti hominem ad cœnam?
Epig. Ne quid adveniens perderem.
Atque eccum tibi lupum in sermone; præsens esuriens adest.
Pam. Ludificemur hominem.
Epig. Capti consilì memorem mones.

ACTUS IV. SCENA II.

GELASIMUS. PAMPHILIPPUS. EPIGNOMUS.

Gel. Sed ita (quod occepi narrare vobis) quom hîc non affui,
Cum amicis deliberavi jam, et cum cognatis meis:
Ita mihi auctores fuêre, ut egomet me hodie jugularem fame.
Sed videone ego Pamphilippum cum fratre Epignomo? atque is est.
Aggrediar hominem. Sperate Pamphilippe! o spes mea!
O mea vita! o mea voluptas! salve! Salvum gaudeo,
Peregre te in patriam redisse salvum.
Pam. Salve, Gelasime!
Gel. Valuistin' bene?
Pam. Sustentavi sedulo.
Gel. Edepol, gaudeo.
Edepol, næ, egomet mihi modiûm nunc mille esse argenti velim.
Epig. Quid eo tibi opu'st?

Gel. Hunc ad cœnam (hercle) ut vocem, te non vocem.
Epig. Advorsum te fabulare illud quidem.
Gel. Ambos ut vocem.
Epig. Edepol, te vocem libenter, si superfiat locus.
Gel. Quin tu? Stans obstrusero aliquid strenue.
Epig. Immo, unum hoc potest.
Gel. Quid?
Epig. Ubi convivæ abierint, tum venias . . . .
Gel. Væ ætati tuæ!
Epig. Unâ lautum, non ad cœnam, dico.
Gel. Dii te perduint!
Quid ais, Pamphilippe?
Pam. Ad cœnam (hercle) alio promisi foras.
Gel. Quid, foras?
Pam. Foras, hercle vero.
Gel. Quî (malum!) tibi lasso lubet
Foris cœnare?
Pam. Utrum tu censes?
Gel. Jube domi cœnam coqui,
Atque ad illum renuntiari.
Pam. Solus cœnabo domi?
Gel. Non enim solus: me vocato.
Pam. At ille ne succenseat,
Meâ qui causâ sumtum fecit.
Gel. Facile excusari potest:
Mihi modo ausculta: jube domi cœnam coqui.
Epig. Non me quidem
Faciet auctore, hodie ut illum decipiat.
Gel. Non tu hinc abis?
Nisi me non perspicere censes quid agas. Cave sis tu tibi:
Nam illic homo tuam hæreditatem inhiat, quasi esuriens lupus.
Non tu scis, quam efflictentur homines noctu hîc in viâ?
Pam. Tanto plureis, qui defendant, ire advorsum ussero.

Epig. Non it, non it, quia tanto opere suades ne ebitat.
Gel. Jube
Domi mihi, tibi, tuæque uxori, celeriter cœnam coqui.
Si (hercle) faxis, non (opinor) dices, deceptum fore.
Pam. Per hanc tibi cœnam incœnato, Gelasime, esse hodie licet.
Gel. Ibisne ad cœnam foras?
Pam. Apud fratrem cœno, in proxumo.
Gel. Certumne est?
Pam. Certum.
Gel. Edepol, te hodie lapide percussum velim.
Pam. Non metuo: per hortum transibo; non prodibo in publicum.
Epig. Quid agis, Gelasime?
Gel. Oratores tu accipis: habeas tibi.
Epig. Tuâ (pol) refert enim.
Gel. Siquidem meâ refert, operâ utere;
Posce.
Epig. Edepol, tibi (opinor) etiam uni locum conspicor,
Ubi accubes.
Pam. Sane faciundum censeo.
Gel. O lux oppidi!
Epig. Si arcte poteris accubare.
Gel. Vel inter cuneos ferreos.
Tantillum loci, ubi catellus cubet, id mihi sat est loci.
Epig. Exorabo aliquo modo. Veni.
Gel. Huccine?
Epig Immo, in carcerem;
Nam hîc quidem meliorem Genium tuum non facies. — Eamus, tu.
Pam. Deos salutabo modo; postea ad te continuo transeo.
Gel. Quid igitur?

Epig. Dixi equidem, in carcerem ires.
Gel. Quin, si jusseris,
Eo quoque ibo.
Epig. Dii immortales! hic quidem in summam crucem
Cœnâ aut prandio perduci potest.
Gel. Ita ingenium meum 'st;
Quîcumvis depugno multo facilius, quam cum Fame.
Pam. Non ergo is tu? Apud me satis spectata est mihi jam tua felicitas:
Dum parasitus mihi atque fratri fuisti, rem confregimus.
Nunc ego nolo e Gelasimo mihi te Catagelasimum.
Gel. Jamne abîsti? Gelasime, vide, quid es capturus consilî.
Egone? tune? mihine? tibine? Vides, ut annona est gravis!
Vides, benignitates hominum ut periêre et prothymiæ:
Vides, ridiculos nihili fieri, atque ipsos parasitarier.
Nunquam (edepol) me vivum quisquam in crastinum prospiciet diem.
Nam mihi jam intus potione vinceâ onerabo gulam.
Neque ego hoc committam, ut homines mortuum me dicant fame.

ACTUS V. SCENA I.

Stichus.

More hoc fit, atque stulte, meâ sententiâ:
Si quem hominem exspectant, eum solent provisere;
Qui (hercle) illâ causâ nihil ocyus venit.
Idem ego nunc facio, qui proviso Sagarinum,
Qui nihil ocyus venit tamen hac gratiâ.
Jam (hercle) ego decumbam solus, si ille huc non venit.

Cadum modo hinc a me huc cum vino transferam:
Postea accumbam. Quasi senex, tabescit dies.

ACTUS V. SCENA II.

SAGARINUS. STICHUS.

Sag. Salvete, Athenæ, quæ nutrices Græciæ!
Terra herilis patria! te video lubens.
Sed amica mea et conserva quid agat Stephanium,
Cura est, ut valeat. Nam Sticho mandaveram,
Salutem ut nuntiaret; atque ei ut diceret,
Me hodie venturum, ut cœnam coqueret temperi.
Sed Stichus est hic quidem.
Stic. Fecisti, here, facetias,
Quom hoc donavisti dono tuum servum Stichum.
Pro, Dii immortales, quot ego voluptates fero!
Quot risiones! quot jocos! quot savia!
Saltationes, blanditias, prothymias!
Sag. Stiche!
Stic. Hem!
Sag. Quid fit?
Stic. Euge, Sagarine lepidissume!
Fero convivam Dionysum mihique et tibi.
Namque (edepol) cœna dicta est; locus liber datus est
Mihi et tibi apud vos: nam apud nos est convivium.
Ibi voster cœnat cum uxore adeo, et Antipho.
Ibidem herus est noster. Hoc mihi dono datum 'st.
Sag. [Quis id donavit autem?]
Stic. Quid id ad te attinet?
Proin' tu lavare propera.
Sag. Lautus sum.
Stic. Optume:
Sequere ergo hac me intro.
Sag. Ego vero sequor.

Stic. Volo eluamus hodie. Peregrina omnia
Relinque: Athenas nunc colamus: sequere me.
Sag. Sequor, et domum redeundi principium placet.
Bona scæva strenaque obviam occessit mihi.

ACTUS V. SCENA III.

Stephanium.

Mirum videri nemini vostrûm volo, spectatores,
Quid ego hinc, quæ illic habito, exeam: faciam vos certiores.
Domo dudum huc arcessita sum, quoniam nuntiatum est,
Istarum venturos viros. Ibi festinamus omnes:
Lectis sternundis studuimus, munditiisque apparandis.
Inter illud tamen negotium, meis curavi amicis,
Sticho et conservo Sagarino meo, cœna cocta ut esset.
Stichus opsonatus est: cæterum, ego curando id allegavi.
Nunc ibo hinc, et amicos meos curabo hîc advenientes.

ACTUS V. SCENA IV.

Sagarinus. Stichus.

Sag. Agite, ite foras: ferte pompam. Cado te præficio, Stiche.
Omnibus modis temperare certum 'st nostrum hodie convivium.
Ita me Dii ament, lepide accipiemur, quom hoc recipiamur in loco.
Quisquis prætereat, comissatum volo vocari.

Stic. Convenit.
Dum quidem (hercle) quisque veniat cum vino suo: nam hac quidem
Hodie pollucturâ, præter nos, jactura dabitur nemini.
Nosmet inter nos ministremus, monotrophe. Hoc convivium est
Pro opibus nostris satis commodule, nucibus, fabulis, ficulis,
Oleà in tryblio, lupilli comminuto crustulo.
Sat est: servo homini modeste melius facere sumtum, quam ampliter.
Suum quemque decet. Quibus divitiæ domi sunt, scaphio et cantharis,
Batiolis bibunt: at nos nostro Samiolo poterio
Tamen vivimus: nos tamen efficimus pro opibus nostra mœnia.
Sag. Amicæ uter utrubi accumbamus?
Stic. Abi tu sane superior.
Atque adeo ut tu scire possis, factum ego tecum hoc divido.
Vide, utram tibi lubet etiamnum capere, cape provinciam.
Sag. Quid istuc est provinciæ?
Stic. Utrum Fontinali an Libero
Imperium te inhibere mavis?
Sag. Nimio liquido Libero.
Sed, amica mea et tua dum comit, dumque se exornat, nos volo
Tamen ludere inter nos. Strategum te facio huic convivio.
Stic. Nimium lepide in mentem venit. Potius in subsellio
Cynice accipiemur, quam in lectis.
Sag. Immo enim hìc magis est dulcius.
Sed interim, stratege noster, cur hic cessat cantharus?
Vide, quot cyathos bibimus?
Stic. Tot, quot digiti sunt tibi in manu.

Cantio est Græca: η πεντε πινειν, η τρια, η μη τετταρα.
Sag. Tibi propino decem: affunde tibi tute inde, si sapis.
Bene vos! bene nos! bene te! bene me! bene nostram etiam Stephanium!
Stic. Bibe, si bibis.
Sag. Non mora erit apud me.
Stic. Edepol, convivî sat est,
Modo nostra huc amica accedat: id abest; aliud nil abest.
Sag. Lepide hoc actum 'st. Tibi propino cantharum: vinum tu habes.
Nimis vellem aliquid pulpamenti.
Stic. Si horum, quæ assunt, pœnitet,
Nihil est: tene aquam.
Sag. Melius dicis: nil moror cupedia.
Bibe, tibicen: age, si quid agis: bibundum (hercle) hoc est; ne nega.
Quid hîc fastidis, quod faciundum vides esse tibi? quin bibis?
Age, si quid agis: accipe, inquam: non hoc impendet publicum.
Haud tuum istuc est te vereri. Eripe ex ore tibias.
Stic. Ubi illic biberit, vel servato meum modum, vel tu dato.
Nolo ego nos pro summo bibere, nulli relêrimus postea:
Namque (edepol) quamvis desubito vel cadus vorti potest.
Sag. Quid igitur? quamquam gravatus fuisti, non nocuit tamen.
Age, tibicen; quando bibisti, refer ad labias tibias:
Suffla celeriter tibi buccas, quasi proserpens bestia.
Agedum, Stiche; uter demutassit, poculo multabitur.
Stic. Bonum jus dicis. Impetrare oportet, quia æquum postulas.

Age, ergo, observa: si peccassis, multam hîc retinebo illico.
Sag. Optumum atque æquissumum oras.
Stic. Hem tibi hoc primum omnium!
Hæc facetia 'st, amare inter se rivaleis duos;
Uno cantharo potare, et unum scortum ducere.
Hoc memorabil'st: ego tu sum, tu es ego: uni animi sumus:
Unam amicam amamus ambo: mecum ubi est, tecum 'st tamen.
Tecum ubi autem est, mecum ibi autem est: neuter alteri invidet.
Sag. Ohe! jam satis! nolo obcædes: catuli ut ludunt, nunc volo.
Vi'n' amicam huc evocemus? ea saltabit.
Stic. Censeo.
Sag. Mea suavis, amabilis, amœna Stephanium, ad amores tuos
Foras egredere: satis mihi pulchra es.
Stic. At enim pulcherruma.
Sag. Fac nos hilaros hilariores operâ atque adventu tuo.
Peregre advenientes te expetimus, Stephaniscidium, mel meum!
Si amabilitas tibi nostra placet; si tibi ambo accepti sumus.

ACTUS V. SCENA V.

STEPHANIUM. SAGARINUS. STICHUS.

Steph. Morem vobis geram, meæ deliciæ! Nam ita me Venus amœna amet,
Ut ego hic jamdudum exissem simitu' vobiscum foras,
Nisi me vobis exornarem. Nam ita est ingenium muliebre;

Bene quom lauta est, tersa, ornata, ficta est, infecta est tamen.
Nimioque sibi mulier meretrix reperit odium ocyus
Suâ immunditiâ, quam in perpetuum ut placeat munditià suâ.
Sag. Nimium lepide fabulata est.
Stic. Veneris mera est oratio.
Sagarine!
Sag. Quid est?
Stic. Totus doleo.
Sag. Totus? tanto miserior.
Steph. Utrubi accumbo?
Sag. Utrubi tu vis?
Steph. Cum ambobus, volo: nam ambos amo.
Stic. Vapulat peculium: actum 'st: fugit hoc libertas caput.
Steph. Date mihi locum, ubi accumbam (amabo), siquidem placeo: tum mihi
Cupio cum utroque mihi esse bene.
Stic. Dispereo!
Sag. Quid ais?
Stic. Quid ego?
Sag. Ita me Dii ament, nunquam enim fiet hodie, hæc quin saltet tamen.
Age, mulsa mea! suavitudo! salta: saltabo ego simul.
Stic. Nunquam (edepol) me istoc vinces, quin ego ibi pruriam.
Steph. Siquidem mihi saltandum 'st, tum vos date, bibat, tibicini.
Stic. Et quidem nobis.
Sag. Tene, tibicen, primum; postidea loci,
Si hoc eduxeris, proinde ut consuetu's antehac, celeriter,
Lepidam et suavem cantationem aliquam occipito cinædicam,

Ubi perpruriscamus usque ex unguiculis. Inde huc aquam.
Tene tu hoc, educe: dudum haud placuit potio:
Nunc minus gravate jam accipit. Tene tu. Interim,
Meus oculus! da mihi savium, dum illic bibit.
Prostibile est autem stantem stanti savium
Dare amicum amicæ. Euge! euge! sic furi datur!
Quid igitur? quamquam gravatu's, non nocuit tamen.
Age, jam infla buccas.
Stic. Nunc jam aliquid suaviter.
Redde cantionem, veteri pro vino, novam.
Sag. Qui Iönicus aut cinædicus, qui hoc tale facere possiet?
Si istoc me vorsu viceris, alio me provocato:
Fac tu hoc modo.
Stic. At tu hoc modo.
Sag. Babæ!
Stic. Tatæ!
Sag. Papæ!
Stic. Pax!
Sag. Nunc pariter ambo. Omneis voco cinædos contra.
Satis esse nobis non magis potis est, quam fungo imber.
Intro hinc abeamus: nunc jam saltatum satis pro vino 'st.
Vos, spectatores, plaudite, atque ite ad vos comissatum.

TRINUMMUS.

DRAMATIS PERSONÆ.

LUXURIA.
INOPIA.
MEGARONIDES, } senes.
CALLICLES, }
LYSITELES, adolescens.
PHILTO, senex.
LESBONICUS, adolescens.
STASIMUS, servus.
CHARMIDES, senex.
SYCOPHANTA.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

THESAURUM abstrusum abiens peregre Charmides,
Remque omnem, amico Callicli mandat suo.
Istoc absente, male rem perdit filius:
Nam et ædeis vendit. Has mercatur Callicles.
Virgo indotata soror istius poscitur:
Minus quo cum invidiâ ei det dotem Callicles,
Mandat, qui dicat aurum ferre se a patre.
Ut venit ad ædeis, hunc deludit Charmides
Senex, ut rediit; quojus nubunt liberi.

PROLOGUS.

LUXURIA *et* INOPIA.

Lux. Sequere me, mea gnata, ut munus fungaris tuum.
Inop. Sequor: sed, finem fore quem dicam, nescio.
Lux. Adest. Hem! illæ sunt ædes: i intro nunc ïam.
Nunc, ne quis erret vostrûm, paucis in viam
Deducam, siquidem operam dare promittitis.
Nunc primum igitur, quæ ego sim, et quæ illa hæc siet,
Huc quæ abiit intro, dicam, si animum advortitis.
Primum mihi Plautus nomen Luxuriæ indidit:
Tum hanc mihi gnatam esse voluit Inopiam.
Sed, ea huc quid introierit impulsu meo,
Accipite, et date vacivas aureis, dum eloquor.
Adolescens quidam 'st, qui in hisce habitat ædibus:
Is rem paternam, me adjutrice, perdidit.
Quoniam ei, quî me aleret, nil video esse reliqui,
Dedi meam gnatam, quîcum ætatem exigat.
Sed de argumento ne exspectetis fabulæ.
Senes qui huc venient, hi rem vobis aperient.
Huic nomen Græce est Thesauro fabulæ:
Philemo scripsit, Plautus vortit barbare:
Nomen Trinummo fecit. Nunc, hoc, vos rogat,
Ut liceat possidere hanc nomen fabulam.
Tantum 'st. Valete: adeste cum silentio.

ACTUS I. SCENA I.

Megaronides.

Næ, amicum castigare ob meritam noxiam,
Immune est facinus; verum in ætate utile
Et conducibile. Nam ego amicum hodie meum
Concastigabo pro commeritâ noxiâ,
Invitus, ni me id invitet ut faciam fides.
Nam hic nimium morbus mores invasit bonos,
Ita plerique omnes jam sunt intermortui.
Sed, dum illi ægrotant, interim mores mali,
Quasi herba irrigua, succrevêre uberrume.
Neque quidquam hîc vile nunc est, nisi mores mali.
Eorum licet jam messem metere maxumam:
Nimioque hîc pluris pauciorum gratiam
Faciunt pars hominum, quam id quod prosit pluribus.
Ita vincunt illud conducibile gratiæ;
Quæ in rebus multis obstant, odiosæque sunt,
Remoramque faciunt rei privatæ et publicæ.

ACTUS I. SCENA II.

Callicles. Megaronides.

Cal. Larem coronâ nostrum decorari volo.
Uxor! venerare; ut nobis hæc habitatio
Bona, fausta, felix, fortunataque eveniat;
Teque ut, quam primum possim, videam emortuam.
Meg. Hic ille est, senectâ ætate qui factu'st puer,
Qui admisit in se culpam castigabilem.
Aggrediar hominem.
                    Cal. Quoja vox prope me sonat?
Meg. Tui benevolentis, si ita es, ut ego volo:
Sin aliter es, inimici atque irati tibi.

Cal. O amice, salve, atque æqualis! ut vales,
Megaronides?
Meg. Et tu (edepol) salve, Callicles.
Vale'n'? valuistin'?
Cal. Valeo, et valui rectius.
Meg. Quid agit tua uxor? ut valet?
Cal. Plus quam ego volo.
Meg. Bene (hercle) est, illam tibi bene valere et vivere.
Cal. Credo (hercle) te gaudere, si quid mihi mali est.
Meg. Omnibus amicis, quod mihi est, cupio esse idem.
Cal. Eho! tua uxor quid agit?
Meg. Immortalis est.
Vivit, victuraque est.
Cal. Bene (hercle) nuntias;
Deosque oro, ut vitæ tuæ superstes suppetat.
Meg. Dum quidem (hercle) tecum nupta sit, sane velim.
Cal. Vi'n' commutemus? tuam ego ducam, et tu meam?
Faxo, haud tantillum dederis verborum mihi.
Meg. Neque enim tu (credo) mihi imprudenti obrepseris.
Cal. Næ, tu (hercle), faxo, haud scies, quam rem egeris.
Meg. Habeas, ut nactu's: nota mala res, optuma 'st.
Nam, ego nunc si ignotam capiam, quid agam, nesciam.
Cal. Edepol, proinde ut bene vivitur, diu vivitur.
Meg. Sed hoc animum advorte, atque aufer ridicularia:
Nam ego deditâ operâ huc ad te advenio.
Cal. Quid venis?
Meg. Malis te ut verbis multis multum objurgitem.
Cal. Men'?

Meg. Num quis est hîc alius præter me atque te?
Cal. Nemo est.
Meg. Quid igitur rogitas, tene objurgitem?
Nisi tute mihi me censes dicturum male.
Nam, si in te ægrotant artes antiquæ tuæ,
Sive immutare vis ingenium moribus,
Aut si demutant mores ingenium tuum,
Neque eos antiquos servas, ast captas novos,
Omnibus amicis morbum tu incuties gravem;
Ut te videre audireque ægroti sient.
Cal. Quî in mentem venit tibi istæc dicta dicere?
Meg. Quia omneis bonos bonasque accurare addecet,
Suspicionem et culpam ut ab se segregent.
Cal. Non potest utrumque fieri.
Meg. Quapropter?
Cal. Rogas?
Ne admittam culpam, ego meo sum promus pectori:
Suspicio est in pectore alieno sita.
Nam nunc ego si te surripuisse suspicer
Jovi coronam de capite, e Capitolio,
Quod in culmine adstat summo; si id non feceris,
Atque id tamen mihi lubeat suspicarier;
Quî tu id prohibere me potes ne suspicer?
Sed istuc negotî scire cupio, quidquid est.
Meg. Habe'n' tu amicum aut familiarem quempiam,
Quoi pectus sapiat?
Cal. Edepol, haud dicam dolo;
Sunt, quos scio esse amicos: sunt, quos suspicor,
Quorum ingenia atque animos non possum noscere,
Ad amici partem, an ad inimici perveniant.
Sed tu ex amicis certis mî es certissumus.
Si quid scis me fecisse inscite aut improbe,
Si id me non accusas, tute ipse objurgandus es.
Meg. Scio;
Et, si aliâ huc causâ ad te adveni, æquum postulas.

Cal. Exspecto, si quid dicas.
Meg. Primumdum omnium,
Male dictitatur tibi volgo in sermonibus:
Turpilucricupidum te vocant cives tui.
Tum autem sunt alii, qui te volturium vocant;
Hosteisne an civeis comedis, parvipendere.
Hæc quom audio in te dicier, excrucior miser.
Cal. Est, atque non est, mihi in manu, Megaronides:
Quin dicant, non est: merito ut ne dicant, id est.
Meg. Fuitne hic tibi amicus Charmides?
Cal. Est, et fuit.
Id ita esse ut credas, rem tibi auctorem dabo.
Nam, postquam hic ejus rem confregit filius,
Videtque ipse ad paupertatem protractum esse se,
Suamque filiam esse adultam virginem,
Simul ejus matrem, suamque uxorem, mortuam;
Quoniam hinc iturus est ipse in Seleuciam,
Mihi commendavit virginem gnatam suam,
Et rem suam omnem, et illum corruptum filium.
Hæc, si mihi inimicus esset, (credo) haud crederet.
Meg. Quid tu adolescentem, quem esse corruptum vides,
Qui tuæ mandatu'st fidei et fiduciæ,
Quin eum restituis? quin ad frugem corrigis?
Ei rei operam dare te fuerat aliquanto æquius;
Si quî probiorem facere possis, non uti
In eamdem tute accederes infamiam,
Malumque ut ejus cum tuo misceres malo.
Cal. Quid feci?
Meg. Quod homo nequam.
Cal. Non istuc meum 'st.
Meg. Emistin' de adolescente has ædeis (quid taces?)
Ubi nunc tute habitas?
Cal. Emi, atque argentum dedi,
Minas quadraginta, adolescenti ipsi in manum.
Meg. Dedisti argentum?
Cal. Factum: neque facti piget.

Meg. Edepol, fidei adolescentem mandatum malæ!
Dedistine hoc pacto ei gladium, quî se occideret?
Quid secus est, aut quid interest, dare te in manus
Argentum amanti homini adolescenti, animi impoti,
Quî exædificaret suam inchoatam ignaviam?
Cal. Non ego illi argentum redderem?
Meg. Non redderes:
Neque de illo quidquam neque emeres neque venderes;
Nec, quî deterior esset, faceres copiam.
Inconciliastin' eum, qui mandatu'st tibi?
Ille qui mandavit, eum exturbâsti ex ædibus?
Edepol, mandatum pulchre, et curatum probe!
Crede huic tute: suam jam melius rem gesserit.
Cal. Subigis maledictis me tuis, Megaronides,
Novo modo adeo, ut, quod meæ concreditum'st
Taciturnitati clam, fidei et fiduciæ,
Ne enuntiarem quoiquam, neu facerem palam;
Uti mihi necesse sit jam id tibi concredere.
Meg. Mihi quod credideris, sumes, ubi posiveris.
Cal. Circumspicedum te, ne quis assit arbiter
Nobis: et (quæso) identidem circumspice.
Meg. Ausculto, si quid dicas.
Cal. Si taceas, loquar.
Quoniam hinc est profectus peregre Charmides,
Thesaurum mihi demonstravit in hisce ædibus,
Hîc in conclavi quodam .... Sed circumspice!
Meg. Nemo est.
Cal. Nummorum Philippeûm ad tria millia.
Id solus solum, per amicitiam et per fidem,
Flens me obsecravit, suo ne gnato crederem,
Neve quoiquam, unde ad eum id posset permanascere.
Nunc si ille huc salvus revenit, reddam suum sibi.
Si quid eo fuerit, certo illius filiæ,
Quæ mihi mandata est, habeo, dotem unde dem,
Ut eam in se dignam conditionem collocem.

Meg. Pro, Dii immortales! verbis paucis quam cito
Alium fecisti me! alius ad te veneram.
Sed, ut occepisti, perge porro proloqui.
Cal. Quid tibi ego dicam, quî illius sapientiam
Et meam fidelitatem, et celata omnia,
Pæne ille ignavus funditus pessumdedit?
Meg. Quìdum?
Cal. Quia, rure dum sum ego unos sex dies,
Me absente atque insciente, inconsultu meo,
Ædeis venaleis hasce inscribit literis.
Meg. Adesurivit magis, et inhiavit acrius
Lupus. Observavit, dum dormitarent canes;
Gregem universum voluit totum avortere.
Cal. Fecisset (edepol), ni hæc præsensisset canes.
Sed nunc rogare ego vicissim te volo:
Quid fuit officium meum me facere, face sciam.
Utrum indicare me ei thesaurum æquum fuit,
Advorsum quam ejus me obsecravisset pater;
An ego alium dominum paterer fieri hisce ædibus?
Qui emisset, ejus essetne ea pecunia?
Emi egomet potius ædeis, argentum dedi
Thesauri causâ, ut salvum amico traderem.
Neque adeo hasce emi mihi, nec usuræ meæ:
Illi redemi rursum: a me argentum dedi.
Hæc sunt: seu recte, seu perversе facta sunt,
Egomet fecisse confiteor, Megaronides.
Hem mea malefacta! hem meam avaritiam tibi!
Hascine me propter res maledicta differunt?
Meg. Pausa! vicisti castigatorem tuum:
Occlùsti linguam: nihil est, quî respondeam.
Cal. Nunc ego te quæso, ut me operâ et consilio juves,
Communicesque hanc mecum meam provinciam.
Meg. Polliceor operam.
Cal. Ergo ubi eris paulo post?
Meg. Domi.
Cal. Numquid vis?

Meg. Cures tuam fidem.
Cal. Fit sedulo.
Meg. Sed quid ais?
Cal. Quid vis?
Meg. Ubi nunc adolescens habet?
Cal. Posticulum hoc recepit, quom ædeis vendidit.
Meg. Istuc volebam scire. I sane nunc ïam.
Sed quid ais?
Cal. Quid?
Meg. Nunc virgo nempe apud te est?
Cal. Ita, est:
Juxtaque eam curo cum meâ.
Meg. Recte facis.
Cal. Numquid, priusquam abeo, me rogaturu's?
Meg. Vale.
Nihil est profecto stultius, neque stolidius,
Neque mendaciloquius, neque argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque perjurius,
Quam urbani assidui cives, quos scurras vocant.
Atque egomet me adeo cum illis unâ ibidem traho,
Qui illorum verbis falsis acceptor fui:
Qui omnia se simulant scire, nec quidquam sciunt.
Quod quisque in animo habet, aut habituru'st, sciunt.
Sciunt id, quod in aurem rex reginæ dixerit:
Sciunt, quod Juno fabulata est cum Jove:
Quæ neque futura, neque sunt, tamen illi sciunt.
Falson' an vero laudent, culpent, quem velint,
Non flocci faciunt; dum illud, quod lubeat, sciant.
Omnes mortales hunc aibant Calliclem
Indignum civitate hac esse et vivere,
Bonis qui hunc adolescentem evortisset suis.
Ego, de eorum verbis famigeratorum, inscius
Prosilui amicum castigatum innoxium.
Quod si exquiratur usque ab stirpe auctoritas,
Unde quidquid auditum dicant, nisi id appareat,
Famigeratori res sit cum damno et malo:
Hoc ita si fiat, publico fiat bono.

Pauci sint, faxim, qui sciant, quod nesciunt;
Occlusioremque habeant stultiloquentiam.

ACTUS II. SCENA I.

Lysiteles.

Multas res simitu' in meo corde vorso; multum in cogitando
Dolorem indipiscor: egomet me concoquo, et macero, et defatigo.
Magister mihi exercitor animus hinc est. Sed hoc non liquet,
Nec satis cogitatum 'st, utram potius harum mihi artem expetessam,
Utram ætati agundæ arbitrer firmiorem: amorin' me an rei
Obsequi potius par siet: utrâ in parte plus voluptatis sit vitæ,
Ad ætatem agundam, de hac re mihi satis haud liquet: nisi hoc
Sic faciam, opinor: utramque rem simul exputem: judex sim,
Reusque, ad eam rem. Ita faciam: ita placet. Omnium primum,
Amoris arteis eloquar, quemadmodum expediant. Nunquam
Amor quemquam, nisi cupidum hominem, postulat se in plagas
Conjicere: eos cupit, eos consectatur, subdole blanditur: ab re
Consulit blandiloquentulus, harpago, mendax, cupes, avarus,
Elegans, despoliator, latebricolarum homin um corruptor,
Blandus, inops, celati indagator. Nam qui ab eo, quod amat,

Quam extemplo saviis sagittatis percussus est, illico res foras
Labitur, liquitur. "Da mihi hoc, mel meum, si me amas, si audes."—
Ibi ille cuculus: "Ocelle mi! fiat. Et istuc, et si amplius vis dari,
Dabitur."—Ibi illa pendentem ferit: jam amplius orat. Non sat
Id est mali, ni amplius etiam, quod ebibit, quod comest,
Quod facit sumti. Nox datur? ducitur familia tota:
Vestispicæ, unctor, auri custos, flabelliferæ, sandaligerulæ,
Cantrices, cistellatrices, nuntii, renuntii, raptores panis et peni.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator. Hæc ego quom ago
Cum meo animo, et recolo, ubi qui eget, quam pretî sit parvi; apage te,
Amor! non places: nihil te utor: quamquam illud est dulce, esse et bibere.
Amor amara dat tibi satis, quod ægre sit. Fugit forum; fugat tuos
Cognatos, fugat ipse se a suo contuitu.
Neque enim eum sibi amicum volunt dici. Mille modis amor ignorandu'st:
Procul adhibendus est, atque abstinendus: nam, qui in amorem
Præcipitavit, pejus perit, quam si saxo saliat. Apage sis, amor!
Tuas res tibi habe! Amor, mihi amicus ne fuas unquam. Sunt tamen,
Quos miseros maleque habeas, quos tibi obnoxios fecisti.
Certum 'st ad frugem applicare animum; quamquam ibi animo
Labos grandis capitur. Boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,

Gloriam, et gratiam. Hoc probis pretium 'st: eo mihi magis lubet
Cum probis potius, quam cum improbis vivere vanidicis.

ACTUS II. SCENA II.

PHILTO. LYSITELES.

Phil. Quo illic homo foras se penetravit ex ædibus? *Lys.* Pater, assum.
Impera quod vis: neque tibi ero in morâ, neque latebrose me abs tuo
Conspectu occultabo. *Phil.* Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum si percoles. Per pietatem! nolo ego cum improbis te viris,
Gnate mi, neque in viâ, neque in foro, ullum sermonem exsequi.
Novi ego hoc sæculum, moribus quibus sit. Malus bonum malum
Esse volt, ut sit sui similis; turbant, miscent mores mali, rapax,
Avarus, invidus: sacrum profanum, publicum privatum, habent:
Hiulca gens. Hæc ego doleo: hæc sunt, quæ me excruciant.
Hæc, dies nocteisque, tibi canto, ut caveas. Quod manu non queunt
Tangere, tantum fas habent, quo manus abstineant:
Cætera rape, trahe, fuge, late. Lacrymas hæc mihi, quom video,
Eliciunt, quia ego ad hoc genus hominum duravi. Quin prius
Me ad plures penetravi? nam hi mores majorum laudant:

Eosdem lutulant, quos collaudant. Hisce ego de artibus gratiam
Facio, neu colas, neu imbuas ingenium. Meo modo, et moribus vivito
Antiquis. Quæ ego tibi præcipio, ea facito. Nihil ego istos
Moror fatuos mores, et turbidos, quibus boni dedecorant se.
Hæc tibi si mea imperia capesses, multa bona in pectore consident.
Lys. Semper ego usque ad hanc ætatem, ab ineunte adolescentiâ,
Tuis servivi servitutem imperiis et præceptis, pater.
Pro ingenio, ego me liberum esse ratus sum; pro imperio, tuum.
Meum animum tibi servitutem servire, æquum censui.
Phil. Qui homo cum animo inde ab ineunte ætate depugnat suo,
Utrum is itane esse mavelit, ut eum animus æquum censeat,
An ita potius, ut parentes eum esse et cognati velint;
Si animus hominem perpulit, actum 'st: animo servibit, non sibi.
Sin ipse animum perpulit; dum vivit, victor victorum cluet.
Tu si animum vicisti, potius quam animus te, est quod gaudeas.
Nimio satius est, ut opu'st, te ita esse, quam ut animo lubet.
Qui animum vincunt, quam quos animus, semper probiores cluent.
Lys. Istæc ego mihi semper habui ætati tegumentum meæ,
Ne penetrarem me usquam, ubi esset damni conciliabulum;
Ne noctu irem obambulatum, neu suum adimerem alteri.

Neu tibi ægritudinem, pater, parerem, parsi sedulo.
Sarta tecta tua præcepta usque habui meâ modestiâ.
Phil. Quid exprobras? Bene quod fecisti, tibi fecisti, non mihi.
Mihi quidem ætas acta est ferme: tuâ istuc refert maxume.
Is probus est, quem non pœnitet, quam sit probus et frugi bonæ.
Qui ipsus sibi satis placet, nec probus est, nec frugi bonæ.
Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.
Qui ipsus se contemnit, in eo est indoles industriæ.
Lys. Ob eam rem hæc, pater, autumavi, quia res quædam 'st, quam volo
Ego me abs te exorare.
Phil. Quid id est? veniam jam dare gestio.
Lys. Adolescenti hîc genere summo, amico atque æquali meo,
Minus qui caute et cogitate suam rem tractavit, pater,
Bene volo ego illi facere, si tu non nevis.
Phil. Nempe de tuo.
Lys. De meo: nam, quod tuum 'st, meum 'st: omne meum 'st autem tuum.
Phil. Quid is, egetne?
Lys. Eget.
Phil. Habuitne rem?
Lys. Habuit.
Phil. Quî eam perdidit?
Publicisne affinis fuit, an maritumis negotiis?
Mercaturamne, an vænales habuit, ubi rem perdidit?
Lys. Nihil istorum.
Phil. Quid igitur?
Lys. Per comitatem (edepol), pater.
Præterea, aliquantum, animi causâ, in deliciis disperdidit.

Phil. Edepol, hominem prædicatum ferme familiariter.
Qui quidem nusquam per virtutem rem confregit, atque eget,
Nil moror eum tibi esse amicum cum ejusmodi virtutibus.
Lys. Quia sine omni malitiâ est, tolerare egestatem ejus volo.
Phil. De mendico male meretur, qui ei dat quod edit, aut quod bibat.
Nam et illud, quod dat, perdit, et illi producit vitam ad miseriam.
Non eo hoc dico, quin, quæ tu vis, ego velim, et faciam lubens:
Sed ego hoc verbum quom illi cuidam dico, præmonstro tibi,
Ut ita te aliorum miserescat, ne tui alios misereat.
Lys. Deserere illum, et dejuvare in rebus advorsis, pudet.
Phil. Pol, pudere quam pigere præstat, totidem literis.
Lys. Edepol, Deûm virtute, dicam, pater, et majorum, et tuâ,
Multa bona bene parta habemus. Bene si amico feceris,
Ne pigeat fecisse: ut potius pudeat, si non feceris.
Phil. De magnis divitiis si quid demas, plus fit, an minus?
Lys. Minus, pater. Sed civi immunifico scis quid cantari solet?
Quod habes, ne habeas: et illud quod nunc non habes, habeas malum;
Quandoquidem nec tibi bene esse potes pati, nec alteri.
Phil. Scio equidem istuc ita solere fieri. Verum, gnate mi,
Is est immunis, quoi nihil est, quî munus fungatur suum.

Lys. Deûm virtute habemus, et quî nosmet utamur, pater,
Et aliis quî comitati simus benevolentibus.
Phil. Non (edepol) tibi pernegare possum quidquam, quod velis.
Quojus egestatem tolerare vis? Loquere audacter patri.
Lys. Lesbonico huic adolescenti, Charmidæ filio,
Qui illic habitat.
Phil. Qui comedit quod fuit, quod non fuit?
Lys. Ne opprobra, pater. Multa eveniunt homini, quæ volt, quæ nevolt.
Phil. Agedum, eloquere: quid dare illi nunc vis?
Lys. Nihil quidquam, pater.
Sapientiæ ætas condimentum 'st: sapiens ætati cibus est.
Phil. Mentire (edepol), gnate! atque id nunc facis haud consuetudine.
Nam sapiens quidem (pol) ipse fingit fortunam sibi.
Eo, ne multa, quæ nevolt, eveniunt, nisi fictor malus siet.
Multâ est operâ opus ficturæ, qui se fictorem probum
Vitæ agundæ esse expetit.
Lys. Sed hic admodum adolescentulus.
Phil. Non ætate, verum ingenio, adipiscitur sapientia.
Lys. Tu modo ne me prohibeas accipere, si quid det mihi.
Phil. An eo egestatem ejus tolerabis, si quid ab illo acceperis?
Lys. Eo, pater.
Phil. Pol, ego istam volo me rationem edoceas.
Lys. Licet.
Sci'n' tu illum, quo genere natus sit?
Phil. Scio; apprime probo.
Lys. Soror illi est adulta virgo grandis: eam cupio, pater,

Ducere uxorem.
Phil. Sine dote?
Lys. Sine dote.
Phil. Uxorem?
Lys. Ita;
Tuâ re salvâ. Hoc pacto, ab illo inibis summam gratiam:
Neque commodius ullo pacto ei poteris auxiliarier.
Phil. Egone indotatam te uxorem ut patiar ....?
Lys. Patiundum 'st, pater:
Et eo pacto addideris nostræ lepidam famam familiæ.
Phil. Multa ego possum docta dicta, et quamvis facunde, loqui:
Historiam veterem atque antiquam hæc mea senectus sustinet.
Verum ego quando te et amicitiam et gratiam in nostram domum
Video allicere; etsi advorsatus tibi fui, istac judico.
Tibi permitto: posce, duce.
Lys. Dii te servassint mihi.
Sed adde ad istam gratiam unum.
Phil. Quid id est autem unum?
Lys. Eloquar.
Tute ad eum adeas; tute concilies, tute poscas.
Phil. Eccere!
Lys. Nimio citius transiges: firmum omne erit, quod tu egeris.
Gravius erit tuum unum verbum ad eam rem, quam centum mea.
Phil. Ecce autem in benignitate hoc reperi negotium.
Dabitur opera.
Lys. Lepidus vivis. Hæ sunt ædes: hîc habet.
Lesbonico est nomen. Age, rem cura: ego te operiar domi.

ACTUS II. SCENA III.

PHILTO.

Non optuma hæc sunt, neque ut ego æquum censeo.
Verum meliora sunt, quam quæ deterruma.
Sed hoc unum consolatur me atque animum meum,
Quia, qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placet,
Consulit advorsum filium, nugas agit:
Miser ex animo fit: factius nihilo facit.
Suæ senectuti is acriorem hiemem parat,
Quom illanc importunam tempestatem conciet.
Sed aperiuntur ædes, quo ibam: commode
Ipse exit Lesbonicus cum servo foras.

ACTUS II. SCENA IV.

LESBONICUS. STASIMUS. PHILTO.

Lesb. Minus quindecim dies sunt, quom pro hisce ædibus
Minas quadraginta accepisti a Callicle.
Estne hoc quod dico, Stasime?
Stas. Quom considero,
Meminisse videor fieri.
Lesb. Quid factum 'st eo?
Stas. Comesum, expotum, exunctum, elotum in balneis.
Piscator, pistor abstulit, lanii, coqui,
Olitores, myropolæ, aucupes. Confit cito,
Quam si tu objicias formicis papaverem.
Lesb. Minus (hercle) in hisce rebus sumtum 'st sex minis.
Stas. Quid, quod dedisti scortis?
Lesb. Ibidem unâ traho.
Stas. Quid, quod ego defraudavi?

Lesb. Hem ! ista ratio maxuma est.
Stas. Non tibi illud apparere, si sumas, potest :
Nisi tu immortale rere esse argentum tibi.
Sero, atque stulte, (prius quod cautum oportuit)
Postquam comedit rem, post rationem putat.
Lesb. Nequâquam argenti ratio comparet tamen.
Stas. Ratio quidem [hercle] apparet : argentum σιγεται.
Minas quadraginta accepisti a Callicle ;
Et ille ædeis abs te accepit mancupio.
Lesb. Admodum.
Phil. Pol, (opinor) affinis noster ædeis vendidit.
Pater quom peregre veniet, in portâ est locus,
Nisi forte in ventrem filio correpserit.
Stas. Trapezitæ mille drachumarum Olympicûm,
Quas de ratione debuisti, redditæ.
Lesb. Nempe quas spopondi.
Stas. Immo, "quas dependi," inquito.
Quas sponsione pronuper tu exactus es
Pro illo adolescente, quem tu aibas esse divitem.
Lesb. Factum.
Stas. Ut quidem illud perierit.
Lesb. Factum id quoque est.
Nam nunc eum vidi miserum, et me ejus miseritum 'st.
Stas. Miseret te aliorum : tui te nec miseret, nec pudet.
Phil. Tempus adeundi est.
Lesb. Estne hic Philto, qui advenit ?
Is (hercle) est ipsus.
Stas. Edepol, næ ego istum velim
Meum fieri servum cum suo peculio.
Phil. Herum atque servum plurimum Philto jubet
Salvere, Lesbonicum et Stasimum.
Lesb. Dii duint
Tibi, Philto, quæcumque optes. Quid agit filius ?
Phil. Bene volt tibi.
Lesb. Edepol, mutuum mecum facit.

Stas. Nequam illud verbum 'st, "Bene volt," nisi qui bene facit.
Ego quoque volo esse liber; nequidquam volo:
Hic postulet frugi esse; nugas postulet.
Phil. Meus gnatus me ad te misit, inter se atque vos
Affinitatem ut conciliarem et gratiam.
Tuam volt sororem ducere uxorem: et mihi
Sententia eadem 'st, et volo.
Lesb. Hau! nosco tuum:
Bonis tuis rebus meas res irrides malas.
Phil. Homo ego sum; homo tu es: ita me amabit Jupiter;
Neque te derisum veni, neque dignum puto.
Verum hoc (ut dixi) meus me oravit filius,
Ut tuam sororem poscerem uxorem sibi.
Lesb. Mearum rerum me novisse æquum 'st ordinem.
Cum vostris nostra non est æqua factio.
Affinitatem vobis aliam quærite.
Stas. Sati'n' tu sanus mentis aut animi tui,
Qui conditionem hanc repudies? nam illum tibi
Ferentarium esse amicum inventum intelligo.
Lesb. Abi'n' hinc dierecte?
Stas. Si (hercle) ire occipiam, vetes.
Lesb. Nisi quid me aliud vis, Philto, respondi tibi.
Phil. Benigniorem, Lesbonice, te mihi,
Quam nunc experior esse, confido fore:
Nam et stulte facere, et stulte fabularier,
Utrumque, Lesbonice, in ætate haud bonum 'st.
Stas. Verum (hercle) hic dicit.
Lesb. Oculum ego effodiam tibi,
Si verbum addideris.
Stas. Hercle, quin dicam tamen.
Nam, si sic non licebit, luscus dixero.
Phil. Ita tu nunc dicis non esse æquiparabiles
Vostras cum nostris factiones atque opes?

Lesb. Dico.
Phil. Quid? nunc si in ædem ad cœnam veneris,
Atque ibi, opulentus tibi par forte ut venerit,
Apposita sit cœna, popularem quam vocant,
Si illi congestæ sint epulæ a clientibus,
Si quid tibi placeat, quod illi congestum siet,
Edisne, an incœnatus cum opulento accubes?
Lesb. Edim, nisi ille vetet.
Stas. At (pol) ego, etiamsi vetet,
Edim, atque ambabus malis expletis vorem:
Et, quod illi placeat, præripiam potissumum;
Neque illi concedam quidquam de vitâ meâ.
Verecundari neminem apud mensam decet;
Nam ibi de divinis atque humanis cernitur.
Phil. Rem fabulare.
Stas. Non tibi dicam dolo:
Decedam ego illi de viâ, de semitâ,
De honore populi: verum, quod ad ventrem attinet,
Non (hercle) hoc longe, nisi me pugnis vicerit.
Cœna (hac annonâ) est sine sacris hæreditas.
Phil. Semper tu hoc facito, Lesbonice, cogites,
Id optumum esse, tute uti sis optumus:
Si id nequeas, saltem ut optumis sis proxumus.
Nunc conditionem hanc, quam ego fero, et quam abs te peto,
Dare atque accipere, Lesbonice, te volo.
Dei divites sunt; Deos decent opulentiæ
Et factiones. Verum nos homunculi,
Salillum animæ qui quom extemplo amisimus,
Æquo mendicus atque ille opulentissumus
Censetur censu ad Acherontem mortuus.
Stas. Mirum, ni tu illuc tecum divitias feras,
Ubi mortuus sis, [uti] sis, ut nomen cluet.
Phil. Nunc ut scias hic factiones atque opes
Non esse, neque nos tuam negligere gratiam,
Sine dote posco tuam sororem filio.

Quæ res bene vortat! habeon' pactam? quid taces?
Stas. Pro, Dii immortales! conditionem quojusmodi!
Phil. Quin fabulare, "Dii bene vortant! spondeo."
Stas. Eheu! ubi usus nihil erat dicto, "Spondeo"
Dicebat: nunc hîc, quom opus est, non quit dicere.
Lesb. Quom affinitate vostrâ me arbitramini
Dignum, habeo vobis, Philto, magnam gratiam.
Sed, etsi (hercle) graviter cecidit stultitia mea,
Philto; est ager sub urbe hîc nobis; eum dabo
Dotem sorori: nam is de stultitiâ meâ
Solus superfit, præter vitam, reliquus.
Phil. Profecto dotem nil moror.
Lesb. Certum 'st dare.
Stas. Nostramne vis nutricem, here, quæ nos educat,
Abalienare a nobis? cave sis feceris.
Quid edemus nosmet postea?
Lesb. Etiam tu taces?
Tibi ego rationem reddam?
Stas. Plane periimus,
Nisi quid ego comminiscor. Philto, te volo.
Phil. Si quid vis, Stasime.
Stas. Huc concede aliquantum.
Phil. Licet.
Stas. Arcano tibi ego hoc dico, ne ille ex te sciat,
Neve alius quisquam.
Phil. Crede audacter, quid lubet.
Stas. Per Deos atque homines dico, ne tu illunc agrum
Tuum sîris unquam fieri, neque gnati tui.
Ei rei argumentum dicam.
Phil. Audire (edepol) lubet.
Stas. Primum omnium, olim terra quom proscinditur,
In quinto quoque sulco moriuntur boves.
Phil. Apage!
Stas. Acherontis ostium in nostro 'st agro.

Tum vinum, priusquam coactum 'st, pendet putidum.
Lesb. Consuadet homini, credo. Etsi scelestus est,
At mihi infidelis non est.
Stas. Audi cætera.
Post id, frumenti quom alibi messis maxuma 'st,
Tribus tantis illi minus redit, quam obseveris.
Phil. Hem! istic oportet obseri mores malos,
Si in obserundo possint interfieri.
Stas. Neque unquam quisquam est, quojus ille ager fuit,
Quin pessume ei res vorterit, quojum fuit.
Alii exsulatum abierunt, alii emortui,
Alii se suspendêre. Hem! nunc hic, quojus est,
Ut ad incitas redactus!
Phil. Apage a me istum agrum!
Stas. Magis Apage dicas, si omnia a me audiveris.
Nam fulguritæ sunt hìc alternæ arbores.
Sues moriuntur anginâ acerrume.
Oves scabræ sunt, tam glabræ, hem! quam hæc est manus.
Tum autem Syrorum, genus quod patientissumum 'st
Hominum, nemo exstat, qui ibi sex menseis vixerit:
Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.
Phil. Credo ego istuc, Stasime, ita esse: sed Campas genus
Multo Syrorum jam antidit patientiâ.
Sed iste est ager profecto, ut te audivi loqui,
Malos in quem omneis publice mitti decet.
Sicut fortunatorum memorant insulas,
Quo cuncti, qui ætatem egerunt caste suam,
Conveniant: contra istoc detrudi maleficos
Æquum videtur, qui quidem istius sit modi.
Stas. Hospitium 'st calamitatis. Quid verbis opu'st?
Quamvis malam rem quærens, illic reperias.
Phil. At tu (hercle) et illi et alibi.

Stas. Cave sis dixeris,
Me tibi dixisse hoc.
Phil. Dixisti arcano satis.
Stas. Quin hic quidem cupit illum ab sese abalienarier;
Si quidem reperire possit, quojus os sublinat.
Phil. Meus quidem (hercle) nunquam fiet.
Stas. Si sapies quidem.—
Lepide (hercle) de agro ego hunc senem deterrui :
Nam, quî vivamus, nihil est, si illum amiserit.
Phil. Redeo ad te, Lesbonice.
Lesb. Dic (sodes) mihi,
Quid hic locutu'st tecum?
Phil. Quid censes? homo 'st;
Volt fieri liber : verum, quod det, non habet.
Lesb. Et ego esse locuples : verum nequidquam volo.
Stas. Licitum, si velles : nunc, quoniam nihil est, non licet.
Lesb. Quid tecum, Stasime?
Stas. De istoc quod dixisti modo,
Si antea voluisses, esses : nunc sero cupis.
Phil. De dote mecum conveniri nihil potest :
Quid tibi lubet, tute agito cum gnato meo.
Nunc tuam sororem filio posco meo :
Quæ res bene vortat! Quid nunc? etiam consulis?
Lesb. Quid istic? quando ita vis, Dii bene vortant! spondeo.
Phil. Nunquam (edepol) quoiquam tam exspectatus filius
Natus, quam est illud "Spondeo" natum mihi.
Stas. Dii fortunabunt vostra consilia!
Phil. Ita volo.
Lesb. Sed, Stasime, abi huc ad meam sororem, ad Calliclem :
Dic, hoc negotì quomodo actum'st.
Stas. Ibitur.
Lesb. Et gratulator meæ sorori.
Stas. Scilicet.

Phil. I hac, Lesbonice, mecum, ut coram nuptiis
Dies constituatur: eâdem hæc confirmabimus.
Lesb. Tu istuc cura, quod jussi: ego jam hîc ero.
Dic Callicli, me ut conveniat.
Stas. Quin tu i modo.
Lesb. De dote, ut videat, quid opus sit facto.
Stas. I modo.
Lesb. Nam certum 'st me sine dote haud dare.
Stas. Quin tu i modo
Lesb. Neque enim illi damno unquam esse patiar
(*Stas.* Abi modo!)
Lesb. Meam negligentiam.
Stas. I modo!
Lesb. O pater!
Æquum videtur, quin, quod peccârim,
(*Stas.* I modo!)
Lesb. Potissumum mihi id obsit.
Stas. I modo!
Lesb. O pater!
En unquam adspiciam te?
Stas. I modo! i modo! i modo!
Tandem impetravi abiret. Dii, vostram fidem!
Edepol, re gestâ pessume, gestam probe,
Siquidem ager nobis salvus est! etsi admodum
In ambiguo est etiam, nunc quid de hac re fuat.
Sed, si alienatur, actum 'st de collo meo.
Gestandus peregre clypeus, galea, sarcina.
Effugiet ex urbe, ubi erunt factæ nuptiæ:
Ibit istac aliquo in maxumam malam crucem
Latrocinatum, aut in Asiam, aut in Ciliciam.
Ibo huc, quo mihi imperatum 'st, etsi odi hanc domum,
Postquam exturbavit hic nos ex nostris ædibus.

ACTUS III. SCENA I.

CALLICLES. STASIMUS.

Cal. Quo modo tu istuc, Stasime, dixisti? vostrum herilem filium
Lesbonicum suam sororem despopondisse?
Stas. Hoc modo.
Cal. Quoi homini despondit?
Stas. Lysiteli, Philtonis filio,
Sine dote.
Cal. Sine dote ille illam in tantas divitias dabit?
Non credibile dicis.
Stas. At tu (edepol) nullus creduas.
Si hoc non credis, ego credidero.
Cal. Quid?
Stas. Me nihili pendere.
Cal. Quamdudum istuc, aut ubi, actum 'st?
Stas. Illico hîc ante ostium.
" Tam modo," inquit Prænestinus.
Cal. Tanton', in re perditâ,
Quam in re salvâ, Lesbonicus factus est frugalior?
Stas. Atque equidem ipsus ultro venit Philto oratum filio.
Cal. Flagitium quidem (hercle) fiet, nisi dos dabitur virgini.
Postremo (edepol) ego istam rem ad me attinere intelligo.
Ibo ad meum castigatorem, atque ab eo consilium petam.
Stas. Propemodum, quid illic festinet, sentio, et subolet mihi,
Ut agro evortat Lesbonicum, quando evortit ædibus.
O here Charmide! quam, absente te, hîc tua res distrahitur tibi!
Utinam te redisse salvum videam, ut inimicos tuos

Ulciscare; ut mihi, ut erga te fui et sum, referas gratiam!
Nimium difficile 'st reperiri amicum, ita ut nomen cluet,
Quoi tuam quom rem credideris, sine omni curâ dormias.
Sed generum nostrum ire eccillum video cum affini suo.
Nescio-quid non satis inter eos convenit. Celeri gradu
Eunt uterque: ille reprehendit hunc priorem pallio.
Haud illi euscheme adstiterunt. Huc aliquantum abscessero.
Est lubido orationem audire duorum affinium.

ACTUS III. SCENA II.

LYSITELES. LESBONICUS. STASIMUS.

Lys. Sta illico. Noli avorsari; neque te occultassis mihi.
Lesb. Poti'n' ut me ire, quo profectus sum, sinas?
Lys. Si in rem tuam,
Lesbonice, esse videatur, gloriæ aut famæ, sinam.
Lesb. Quod est facillumum, facis.
Lys. Quid id est?
Lesb. Amico injuriam.
Lys. Neque meum 'st, neque facere didici.
Lesb. Indoctus quam docte facis!
Quid faceres, si quis docuisset te, ut sic odio esses mihi?
Qui, bene quom simulas facere mihi te, male facis, male consulis.
Lys. Egone?
Lesb. Tu, næ.
Lys. Quid male facio?

Lesb. Quod ego nolo, id quom facis.
Lys. Tuæ rei bene consulere cupio.
Lesb. Tu mihi es melior, quam egomet mihi?
Sat sapio; satis, in rem quæ sint meam, ego conspicio mihi.
Lys. An id est sapere, ut qui beneficium a benevolente repudies?
Lesb. Nullum beneficium esse duco id, quod, quoi facias, non placet.
Scio ego, et sentio ipse, quid agam; neque a me officium migrat:
Nec tuis depellor dictis, quin rumori serviam.
Lys. Quid ais? (nam retineri nequeo, quin dicam ea quæ promeres)
Itane tandem majores famam tradiderunt tibi tui,
Ut virtute eorum anteparta per flagitium perderes?
Atque honori posterorum tuorum ut vindex fieres,
Tibi paterque avusque facilem fecit et planam viam
Ad quærundum honorem: tu fecisti, ut difficilis foret,
Culpâ maxume et desidiâ, tuisque stultis moribus.
Præoptavisti, amorem tuum uti virtuti præponeres.
Nunc te hoc pacto credis posse obtegere errata? Ah! non ita est.
Cape sis virtutem animo, et corde expelle desidiam tuo:
In foro operam amicis da, haud in lecto amicæ, ut solitus es.
Atque ego istum agrum tibi relinqui ob eam rem enixe expeto;
Ut tibi sit, quî te corrigere possis; ne omnino inopiam
Cives objectare possint tibi, quos tu inimicos habes.
Lesb. Omnia ego, istic quæ dixisti, scio, vel exsignavero:
Ut rem patriam et majorum gloriam fœdârim meûm.
Sciebam, ut esse me deceret: facere non quibam miser:

Ita vi Veneris victus, otio captus, in fraudem incidi:
Et tibi nunc, proinde ac merere, summas habeo gratias.
Lys. At operam perire meam sic, et te hæc dicta corde spernere,
Perpeti nequeo: simul me piget parum pudere te.
Et postremo, nisi me auscultas, atque hoc, ut dico, facis,
Tute pone te latebis facile, ne inveniat te honor:
In occulto jacebis, quom te maxume clarum voles.
Pernovi equidem, Lesbonice, imperitum tuum ingenium admodum.
Scio te sponte non tuâpte errâsse, sed amorem tibi
Pectus obscurâsse: atque ipse amoris teneo omneis vias.
Ita est amor, ballista ut jacitur: nihil sic celere est, neque volat:
Atque is mores hominum moros et morosos efficit.
Minus placet, magis quod suadetur: quod dissuadetur, placet.
Quom inopia 'st, cupias; quando ejus copia 'st, tum non velis.
Ille qui aspellit, is compellit: ille, qui consuadet, vetat.
Insanum 'st malum in hospitium devorti ad Cupidinem.
Sed te moneo, hoc etiam atque etiam ut reputes, quid facere expetas.
Si istuc, ut facis indicium, conare, tuum incendes genus.
Tum igitur tibi aquæ erit cupido, genus quî restinguas tuum.
Atque erit, si nactu's, proinde ut corde amantes sunt cati;
Ne scintillam quidem relinques, genus quì congliscat tuum.
Lesb. Facile est inventu: datur ignis, tametsi ab inimicis petas.

Sed tu, objurgans me, a peccatis rapis deteriorem in viam.
Meam vis sororem tibi dem: suades, sine dote. Hoc non convenit;
Me, qui abusus sum tantam rem patriam, porro in divitiis
Esse, agrumque habere: egere illam autem; ut me merito oderit.
Nunquam erit alienis gravis, qui suis se concinnat levem.
Sicut dixi, faciam: nolo te jactari diutius.
Lys. Tanto meliu'st te sororis causâ egestatem exsequi,
Atque eum agrum me habere, quam te, tua quî toleres mœnia?
Lesb. Nolo ego mihi te tam prospicere, quî meam egestatem leves,
Sed, ut inops infamis ne sim: ne mihi hanc famam differant,
Me germanam meam sororem in concubinatum tibi
Sic sine dote dedisse, magis quam in matrimonium.
Quis me improbior perhibeatur esse? hæc famigeratio
Te honestet, me autem collutulet, si sine dote duxeris:
Tibi sit emolumentum honoris; mihi quod objectent, siet.
Lys. Quid? te dictatorem censes fore, si abs te agrum acceperim?
Lesb. Neque volo, neque postulo, neque censeo. Verum tamen
Is est honos homini pudico, meminisse officium suum.
Lys. Scio equidem te, animatus ut sis: video; subolet; sentio.
Id agis, ut, ubi affinitatem inter nos nostram adstrinxeris,
Atque eum agrum dederis, nec quidquam hîc tibi sit, quî vitam colas,

Effugias ex urbe inanis, profugus patriam deseras,
Cognatos, affinitatem, amicos, factis nuptiis:
Meâ operâ hinc proterritum te, meâque avaritiâ, autument.
Id, me commissurum, ut patiar fieri, ne animum induxeris.
Stas. Non enim possum quin exclamem: Euge! euge, Lysiteles! παλιν!
Facile palmam habes! Hic victus: vicit tua comœdia.
Hic agit magis ex argumento, et versus meliores facit.
Etiam ob stultitiam tuam te tueris? [multam abomina.]
Lesb. Quid tibi interpellatio, aut in consilium huc accessio est?
Stas. Eodem pacto, quo huc accessi, abscessero.
Lesb. I hac mecum domum,
Lysiteles: ibi de istis rebus plura fabulabimur.
Lys. Nihil ego in occulto agere soleo: meus ut animus est, eloquar:
Si mihi tua soror, ut ego æquum censeo, ita nuptum datur
Sine dote, neque tu hinc abituru's; quod meum erit, id erit tuum:
Sin aliter animatus es, bene, quod agas, eveniat tibi.
Ego amicus nunquam tibi ero alio pacto. Sic sententia est.
Stas. Abiit (hercle) ille quidem: ecquid audis, Lysiteles? ego te volo.
Hic quoque hinc abiit. Stasime, restas solus. Quid ego nunc agam?
Nisi uti sarcinam constringam, et clypeum ad dorsum accommodem;
Fulmentas jubeam suppingi soccis: non sisti potest.
Video caculam militarem me futurum haud longius:
Aut aliquem ad regem in saginam herus se [conjexit] meus.

Credo ad summos bellatores acrem fugitorem fore;
Et capturum spolia ibi illum, qui meo hero advorsus venerit.
Egomet autem, quom extemplo arcum mihi, et pharetram, et sagittas sumsero,
Cassidem in caput, dormibo placide in tabernaculo.
Ad forum ibo: nudius sextus quoi talentum mutuum
Dedi, reposcam, ut habeam, mecum quod feram viaticum.

ACTUS III. SCENA III.

MEGARONIDES. CALLICLES.

Meg. Ut mihi rem narras, Callicles, nullo modo
Potest fieri prorsus, quin dos detur virgini.
Cal. Namque (hercle) honeste fieri ferme non potest,
Ut eam perpetiar ire in matrimonium
Sine dote, quom ejus rem penes me habeam domi.
Meg. Parata dos domi 'st, nisi exspectare vis,
Ut eam sine dote frater nuptum collocet:
Post adeas tute Philtonem, et dotem dare
Te ei dicas: facere id ejus ob amicitiam patris.
Verum hoc ego vereor, ne istæc pollicitatio
Te in crimen populo ponat atque infamiam.
Non temere dicant te benignum virgini,
Datam tibi dotem, ei quam dares, ejus a patre:
Ex eâ largitari te illi; neque ita, ut sit data, incolumem te sistere illi, et detraxe, autument.
Nunc si opperiri vis adventum Charmidis,
Perlongum 'st: huic ducenti interea abscesserit.
Cal. Nam (hercle) omnia istæc veniunt in mentem mihi.
Meg. Vide, si hoc utibile magis atque in rem deputas,

Ut adeam Lesbonicum, edoceam, ut res se habet.
Cal. Ut ego nunc adolescenti thesaurum indicem
Indomito, pleno amoris ac lasciviæ?
Minume, minume, hercle vero! nam certo scio
Locum quoque illum omnem, ubi situ'st, comederit.
Quem fodere metuo, sonitum ne ille exaudiat,
Neu ipsam rem indaget, dotem dare si dixerim.
Meg. Quo pacto ergo igitur?
Cal. Clam dos depromi potest,
Dum occasio ei rei reperiatur: interim
Ab amico alicunde argentum roges.
Meg. Poti'n' est ab amico alicunde exorari?
Cal. Potest.
Meg. Gerræ! næ, tu illud verbum actutum inveneris,
"Mihi quidem (hercle) non est, quod dem mutuum."
Cal. Malim (hercle) ut verum dicas, quam ut des mutuum.
Meg. Sed vide consilium, si placet.
Cal. Quid consilî 'st?
Meg. Scitum (ut ego opinor) consilium inveni.
Cal. Quid est?
Meg. Homo conducatur aliquis jam, quantum potest,
Quasi sit peregrinus.
Cal. Quid is scit facere postea?
Meg. Is homo exornetur graphice in peregrinum modum,
Ignota facies, quæ non visitata sit;
Falsidicum, confidentem.
Cal. Quid tum postea?
Meg. Quasi ad adolescentem a patre ex Seleuciâ
Veniat, salutem ei nuntiet verbis patris,
Illum bene gerere rem, et valere et vivere,
Et eum rediturum actutum. Ferat epistolas
Duas: eas nos consignemus, quasi sint a patre:
Det alteram illi; dicat, alteram tibi

Dare sese velle.
Cal. Perge porro dicere.
Meg. Seque aurum ferre virgini dotem a patre
Dicat; patremque id jussisse aurum tibi dare.
Tenes jam?
Cal. Propemodum; atque ausculto perlubens.
Meg. Tum tu igitur demum id adolescenti aurum dabis,
Ubi erit locata virgo in matrimonium.
Cal. Scite (hercle) sane.
Meg. Hoc, ubi thesaurum effoderis,
Suspicionem ab adolescente amoveris.
Censebit aurum esse a patre allatum tibi.
Tu de thesauro sumes.
Cal. Satis scite et probe:
Quamquam hoc me ætatis sycophantari pudet.
Sed, epistolas quando obsignatas afferet,
Siquidem obsignatas attulerit epistolas,
Nonne arbitraris eum adolescentem annuli
Paterni signum novisse?
Meg. Etiam tu taces?
Sexcentæ ad eam rem causæ possunt colligi:
Illum, quem habuit, perdidit; alium post fecit novum.
Jam, si obsignatas non feret, dici hoc potest,
Apud portitorem eas resignatas sibi
Inspectasque esse. In hujusmodi negotio
Diem sermone terere, segnities mera 'st.
Quamvis sermones possunt longi texier.
Abi ad thesaurum jam confestim clanculum;
Servos, ancillas amove: atque audi'n'?
Cal. Quid est?
Meg. Uxorem quoque ipsam hanc rem ut celes, face.
Nam (pol) tacere nunquam quidquam 'st quod queat.
Quid nunc stas? quin te hinc amoves, et te moves?
Aperi; deprome inde auri ad hanc rem quod sat est.
Continuo operito denuo; sed clanculum,

Sicut præcepi: cunctos exturba ædibus.
Cal. Ita faciam.
Meg. At enim nimis longo sermone utimur.
Diem conficimus, quod jam properato 'st opus.
Nihil est, de signo quod vereare; me vide.
Lepida est illa causa, ut commemoravi, dicere,
Apud portitores esse inspectas. Denique
Diei tempus non vides? Quid illum putas,
Naturâ illâ atque ingenio? Jamdudum ebriu'st.
Quidvis probari poterit. Tum (quod maxumum 'st)
Afferre, non petere, hic se dicet.
Cal. Jam sat est.
Meg. Ego sycophantam jam conduco de foro;
Epistolasque jam consignabo duas,
Eumque huc ad adolescentem meditatum probe
Mittam.
Cal. Eo ego igitur intro ad officium meum.
Tu istuc age.
Meg. Actum reddam. * * *

ACTUS IV. SCENA I.

CHARMIDES.

Salsipotenti et multipotenti Jovis fratri Neptuno, et Nerei,
Lætus, lubens, laudes ago, et grates gratiasque habeo, et fluctibus salsis,
Quos penes mei potestas, bonis meis quid foret, et meæ vitæ;
Quom suis me ex locis in patriam urbisque mœnia reducem faciunt.
Atque ego, Neptune, tibi, ante alios Deos, gratias ago atque habeo summas.
Nam te omnes sævumque severumque atque avidis moribus commemorant,

Spurcificum, immanem, intolerandum, vesanum: contra operâ expertus:
Nam (pol) placido te et clementi, meo usque modo, ut volui, usus sum in alto.
Atque hanc tuam gloriam jam ante auribus acceperam, et nobileis apud homines,
Pauperibus te parcere solitum, divites damnare atque domare.
Abi: laudo. Scis ordine, ut æquum 'st,
Tractare homines. Hoc Diis dignum 'st, semper mendicis modesti sint.
Fidus fuisti: infidum esse iterant: nam, absque foret te, (sat scio) in alto
Distraxissent, dis- que -tulissent satellites tui me miserum fœde,
Bonaque omnia item unâ mecum passim cœruleos per campos.
Ita jam, quasi canes, haud secus, circumstabant navem turbines venti:
Imbres fluctusque atque procellæ infensæ frangere malum,
Ruere antennas, scindere vela, ni tua pax propitia foret præsto.
Apage me sis: deinde hinc certum 'st otio me dare: satis partum habeo.
Quibus ærumnis deluctavi, filio dum divitias quæro!
Sed quis hic est, qui in plateam ingreditur cum novo ornatu specieque
Simul? Pol! quamquam domum cupio, opperiar, hic quam gerat rem.

ACTUS IV. SCENA II.

SYCOPHANTA. CHARMIDES.

Syc. Huic ego diei nomen "Trinummo" faciam: nam ego operam meam
Tribus nummis hodie locavi ad artes nugatorias.
Advenio ex Seleuciâ, Macedoniâ, Asiâ, atque Arabiâ,
Quas ego neque oculis neque pedibus unquam usurpavi meis.
Vide'n', egestas quid negotî dat homini misero mali!
Quî ego nunc subigor, trium nummorum causâ, ut has epistolas
Dicam ab eo homine me accepisse, quem ego, qui sit homo, nescio,
Neque novi; neque natus, necne is fuerit, id solide scio.
Char. Pol, hic quidem fungino genere est; capite se totum tegit:
Illurica facies videtur hominis; eo ornatu advenit.
Syc. Ille, qui me conduxit, ubi conduxit, abduxit domum.
Quæ voluit, mihi dixit: docuit, et præmonstravit prius,
Quomodo quidque agerem. Nunc adeo, si quid ego addidero amplius,
Eo conductor melius de me nugas conciliaverit.
Ut ille me exornavit, ita sum ornatus: argentum hoc facit.
Ipse ornamenta a chorago hæc sumsit suo periculo.
Nunc ego si potero ornamentis hominem circumducere,
Dabo operam; ut me esse ipsum plane sycophantam sentiat.

Char. Quam magis specto, minus placet mihi hominis facies. Mira sunt,
Ni illic homo 'st aut dormitator, aut sector zonarius.
Loca contemplat; circumspectat sese, atque ædeis noscitat.
Credo, (edepol) quo mox furatum veniat, speculatur loca.
Magis lubido 'st observare, quid agat: ei rei operam dabo.
Syc. Has regiones demonstravit mihi ille conductor meus:
Apud illas ædeis sistendæ mihi sunt sycophantiæ.
Foreis pultabo.
Char. Ad nostras ædeis hic quidem habet rectam viam.
Hercle, (opinor) mihi advenienti hac noctu agitandum 'st vigilias.
Syc. Aperite hoc! aperite! Heus! ecquis his foribus tutelam gerit?
Char. Quid, adolescens, quæris? quid vis? quid istas pultas?
Syc. Heu senex!
Census sum; juratori recte rationem dedi.
Lesbonicum hic adolescentem quæro, in his regionibus
Ubi habitet, et item alterum ad istanc capitis albitudinem:
Calliclem aibat vocari, qui has mihi dedit epistolas.
Char. Meum gnatum hic quidem Lesbonicum quærit, et amicum meum,
Quoi ego liberosque bonaque commendavi, Calliclem.
Syc. Fac me, si scis, certiorem, hice homines ubi habitent, pater.
Char. Quid eos quæris? aut quis es? aut unde es? aut unde advenis?
Syc. Multa simul rogitas! nescio quid expediam potissumum.

Si unumquidquid singillatim et placide percontabere,
Et meum nomen, et mea facta, et itinera, ego faxo, scias.
Char. Faciam ita ut vis. Agedum, nomen tuum primum memora mihi.
Syc. Magnum facinus incipissis petere.
Char. Quid ita?
Syc. Quia, pater,
Si ante lucem ire occipias a meo primo nomine,
Concubium sit noctis, priusquam ad postremum perveneris.
Char. Opus face est et viatico ad tuum nomen, ut tu prædicas.
Syc. Est minusculum alterum, quasi vasculum vinarium.
Char. Hic homo solide sycophanta est. Quid ais tu, adolescens?
Syc. Quid est?
Char. Eloquere, isti tibi quid homines debent, quos tu quæritas?
Syc. Pater istius adolescentis dedit has duas mihi epistolas
Lesbonici. Mihi est amicus.
Char. Teneo hunc manifestarium.
Me sibi epistolas dedisse dicit. Ludam hominem probe.
Syc. Ita ut occepi, si animum advortas, dicam.
Char. Dabo operam tibi.
Syc. Hanc me jussit Lesbonico suo gnato dare epistolam,
Et item hanc alteram suo amico Callicli jussit dare.
Char. Mihi quoque (edepol), quom hic nugatur, contra nugari lubet.
Ubi ipse erat?
Syc. Bene rem gerebat.
Char. Ergo ubi?
Syc. In Seleuciâ.

Char. Ab ipson' istas accepisti?
Syc. E manibus dedit mihi ipse in manus.
Char. Quâ facie est homo?
Syc. Sesquipede quidem est, quam tu, longior.
Char. Hæret hæc res: siquidem ego absens sum, quam præsens, longior.
Novistin' hominem?
Syc. Ridicule rogitas, quocum unâ cibum
Capere soleo.
Char. Quid est ei nomen?
Syc. Quod (edepol) homini probo.
Char. Lubet audire.
Syc. Ille, edepol! illi, illi! væ misero mihi!
Char. Quid est negotî!
Syc. Devoravi nomen imprudens modo.
Char. Non placet, qui amicos intra denteis conclusos habet.
Syc. Atque etiam modo vorsabatur mihi in labris primoribus.
Char. Temperi huic hodie anteveni.
Syc. Teneor manifesto miser!
Char. Jamne commentatus es nomen?
Syc. Deûm (hercle) me atque hominum pudet.
Char. Vide, homo, ut hominem noveris.
Syc. Tamquam me. Fieri istuc solet,
Quod in manu teneas, atque oculis videas, id desideres.
Literis recomminiscar, C est principium nomini.
Char. Callicias?
Syc. Non est.
Char. Callippus?
Syc. Non est.
Char. Callidemides?
Syc. Non est.
Char. Callinicus?
Syc. Non est.
Char. Callimarchus?
Syc. Nil agis.

Neque adeo (edepol) floccifacio, quando egomet memini mei.
Char. At enim multi Lesbonici sunt hîc: nisi nomen patris
Dices, non monstrare possum istos homines, quos tu quæritas.
Quod ad exemplum est? conjecturâ si reperire possumus.
Syc. Ad hoc exemplum est, "Char."
Char. An Chares? an Charidemus? num Charmides?
Syc. Hem! istic erit: qui istum Dii perdant!
Char. Dixi ego jamdudum tibi;
Te potius bene dicere æquum 'st homini amico, quam male.
Syc. Sati'n' intra labra atque denteis latuit vir minumi pretî?
Char. Ne male loquare absenti amico.
Syc. Quid ergo ille ignavissumus
Mihi latitabat?
Char. Si appellâsses, respondisset, nomine.
Sed ipse ubi est?
Syc. Pol, illum reliqui ad Rhadamantem in Cecropiâ insulâ.
Char. Qui homo est me insipientior, qui, ipse egomet ubi sim, quæritem?
Sed nihil disconducit huic rei. Quid ais?
Syc. Quid?
Char. Hoc te rogo.
Quos locos adîsti?
Syc. Nimium miris modis mirabiles.
Char. Lubet audire, nisi molestum 'st.
Syc. Quin discupio dicere.
Omnium primum in Pontum advecti ad Arabiam terram sumus.
Char. Eho! an etiam Arabia 'st in Ponto?
Syc. Est; non illæc, ubi thus gignitur,
Sed ubi absinthium fit, atque cunila gallinacea.

Char. Nimium graphicum hunc nugatorem! Sed ego sum insipientior,
Qui, egomet unde redeam, hunc rogitem; quæ ego sciam, atque hic nesciat:
Nisi quia lubet experiri, quo evasuru'st denique.
Quid est tibi nomen, adolescens?
Syc. Pax, id est nomen mihi:
Hoc cotidianum 'st.
Char. Edepol, nomen nugatorium:
Quasi dicas, si quid crediderim tibi, pax! periisse illico.
Sed quid ais? quo inde iisti porro?
Syc. Si animum advortas, eloquar.
Ad caput amnis, quod de cœlo exoritur sub solio Jovis.
Char. Sub solio Jovis?
Syc. Ita dico.
Char. E cœlo?
Syc. Atque e medio quidem.
Char. Eho! an etiam in cœlum escendisti?
Syc. Immo, horiolâ advecti sumus,
Usque aquâ advorsâ per amnem.
Char. Eho, an etiam vidisti Jovem?
Syc. Alii Dii ìsse ad villam aibant servis depromtum cibum.
Deinde porro . . . .
Char. Deinde porro nolo quidquam prædices.
Syc. Ego (hercle), si es molestus . . . .
Char. Nam pudicum neminem
Esse oportet, qui abs terrâ ad cœlum pervenerit.
Syc. Dimittam, ut te velle video. Sed monstra hosce homines mihi.
Hos ego quæro, quibus me oportet has deferre epistolas.
Char. Quid ais tu nunc? si forte eum ipsum Charmidem conspexeris,
Illum, quem tibi istas dedisse commemoras epistolas,
Noverisne hominem?

Syc. Næ, tu me (edepol) arbitrare belluam,
Qui quidem non novisse possim, quîcum ætatem exegerim.
An ille tam esset stultus, qui mihi mille nummûm crederet
Philippeûm, quod me aurum deferre jussit ad gnatum suum,
Atque ad amicum Calliclem, quoi rem aibat mandâsse hîc suam?
Mihi concrederet, nisi me ille et ego illum nôssem approbe?
Char. Enimvero ego nunc sycophantæ huic sycophantari volo,
Si hunc possum illo mille nummûm Philippo circumducere,
Quod sibi me dedisse dixit. Quem ego, qui sit homo, nescio,
Neque oculis ante hunc diem unquam vidi, eine aurum crederem?
Quoi, si capitis res siet, nummum nunquam credam plumbeum.
Aggrediundu'st hic homo mihi astu. Heus, Pax! te tribus verbis volo.
Syc. Vel trecentis.
Char. Habe'n' tu id aurum, quod accepisti a Charmide?
Syc. Atque etiam Philippeum, numeratum illius in mensâ manu
Mille nummûm.
Char. Nempe ab ipso id accepisti Charmide?
Syc. Mirum quin ab avo ejus aut proavo acceperim, qui sunt mortui.
Char. Adolescens, cedo dum istuc aurum mihi.
Syc. Quod ego aurum dem tibi?
Char. Quod a me te accepisse fassu's.
Syc. Abs te accepisse?
Char. Ita loquor.
Syc. Quis tu homo es?

Char. Qui mille nummûm tibi dedi, ego sum Charmides.
Syc. Neque (edepol) tu is es, neque hodie is unquam eris, auro huic quidem.
Abi sis, nugator! nugari nugatori postulas.
Char. Charmides ego sum.
Syc. Nequidquam (hercle) es: nam nihil auri fero.
Nimis argute obrepsisti in eâpse occasiunculâ.
Postquam ego me aurum ferre dixi, post tu factu's Charmides.
Prius tu non eras, quam auri feci mentionem. Nihil agis.
Proin' tu te itidem, ut Charmidatus es, rursum recharmida.
Char. Quis ego sum igitur, siquidem is non sum, qui sum?
Syc. Quid id ad me attinet?
Dum ille ne sis, quem ego esse nolo, sis, meâ causâ, qui lubet.
Prius non is eras, qui eras: nunc is factu's, qui tum non eras.
Char. Age, si quid agis.
Syc. Quid ego agam?
Char. Aurum redde.
Syc. Dormitas, senex.
Char. Fassu's Charmidem dedisse aurum tibi?
Syc. Scriptum quidem.
Char. Properas, an non properas, abire actutum ab his regionibus,
Dormitator, priusquam ego hîc te jubeo mulcari male?
Syc. Quamobrem?
Char. Quia illum quem ementitus es, ego sum ipsus Charmides,
Quem tibi epistolas dedisse aibas.
Syc. Eho! quæso; an tu is es?
Char. Is enimvero sum.

Syc. Ai'n' tu tandem? is ipsusne es?
Char. Aio.
Syc. Ipsus es?
Char. Ipsus, inquam, Charmides sum.
Syc. Ergo ipsusne es?
Char. Ipsissumus.
Abi hinc ab oculis.
Syc. Enimvero, sero quoniam advenis,
Vapulabis meo arbitratu et novorum ædilium.
Char. At etiam maledicis?
Syc. Immo, salvus quandoquidem advenis,
Dii te perdant! etsi floccifacio, an periisses prius.
Ego, ob hanc operam, argentum accepi: te macto infortunio.
Cæterum, qui sis, qui non sis, floccum non interduim.
Ibo ad illum, renuntiabo, qui mihi treis nummos dedit,
Ut sciat, se perdidisse. Ego abeo. Male vive et vale.
Quod Dii te omnes advenientem peregre perdant, Charmides.
Char. Postquam ille hinc abiit, post loquendi libere
Videtur tempus venisse, atque occasio.
Jamdudum meum ille pectus pungit aculeus,
Quid illi negotî fuerit ante ædeis meas.
Nam epistola illa mihi concenturiat metum
In corde, et illud mille nummûm quam rem agat.
Nunquam (edepol) temere tinniit tintinnabulum:
Nisi qui illud tractat aut movet, mutum 'st; tacet.
Sed quis hic est, qui huc in plateam cursuram incipit?
Lubet observare, quid agat: huc concessero.

ACTUS IV. SCENA III.

STASIMUS. CHARMIDES.

Stas. Stasime, fac te propere celerem; recipe te ad dominum domum;
Ne subito metus exoriatur scapulis stultitiâ tuâ.
Adde gradum! appropera! jamdudum factum 'st, quom abîsti domo.
Cave sis tibi, ne bubuli in te cotttabi crebri crepent,
Si abieris ab heri quæstione. Ne destiteris currere!
Ecce hominem te, Stasime, nihili! sati'n' in thermopolio
Condalium es oblitus, postquam thermopotâsti gutturem?
Recipe te, et recurre petere re recenti. *Char.* Huic, quisquis est,
Curculio 'st exercitor: is hunc hominem cursuram docet.
Stas. Quid? homo nihili, non pudet te? tribusne te poteriis
Memoriâ esse oblitum? an vero, quia cum frugi hominibus
Ibi bibisti, qui ab alieno facile cohiberent manus?
Theruches fuit, Cerconicus, Crinnus, Cercobulus, Collabus,
Oculicrepidæ, cruricrepidæ, ferriteri, mastigiæ.
Inter eosne homines condalium te redipisci postulas,
Quorum eorum unus surripuit currenti cursori solum?
Char. Ita me Dii ament, graphicum furem! *Stas.* Quid ego, quod periit, petam?
Nisi etiam laborem ad damnum apponam epithecam insuper?
Quin tu, quod periit, periisse ducis? cape vorsoriam:
Recipe te ad herum.

Char. Non fugitivus est hic homo, commeminit domi.

Stas. Utinam veteres mores, veteres parcimoniæ,
Potius majori honori hîc essent, quam mores mali.

Char. Dii immortales! basilica hic quidem facinora inceptat loqui.
Vetera quærit; vetera amare hunc, morem majorum, scias.

Stas. Nam nunc mores nihil faciunt, quod licet, nisi quod lubet.
Ambitio jam more sancta 'st, libera 'st a legibus.
Scuta jacere, fugereque hosteis, more habent licentiam:
Petere honorem pro flagitio, more fit.

Char. Morem improbum!

Stas. Strenuos præterire, more fit.

Char. Nequam quidem.

Stas. Mores leges perduxerunt jam in potestatem suam,
Magis quîs sunt obnoxiosi, quam parentes liberis.
Eæ miseræ etiam ad parietem sunt fixæ clavis ferreis,
Ubi malos mores affigi nimio fuerat æquius.

Char. Lubet adire atque appellare hunc: verum ausculto perlubens:
Et metuo, si compellabo, ne aliam rem occipiat loqui.

Stas. Neque istis quidquam lege sanctum 'st: leges mori serviunt.
Mores autem rapere properant, quâ sacrum, quâ publicum.

Char. Hercle, istis malam rem magnam moribus dignum 'st dari!

Stas. Nonne hoc publice animum advorti? nam id genus hominum omnibus
Universis est advorsum, atque omni populo male facit:
Male fidem servando, illis quoque abrogant etiam fidem,

Qui nihil meriti: quippe ex eorum ingenio ingenium horum probant.
Hoc quî in mentem venerit mihi, reipsâ modo commonitus sum.
Si quis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum.
Quom repetas, inimicum amicum beneficio invenis tuo.
Si mage exigere cupias, duarum rerum exoritur optio:
Vel illud, quod credideris, perdas; vel illum amicum amiseris.
Char. Meus est hic quidem Stasimus servus.
Stas. Nam ego, talentum mutuum
Quod dederam, talento inimicum mihi emi, amicum vendidi.
Sed ego sum insipientior, qui rebus curem publicis
Potius, quam (id quod proxumum 'st) meo tergo tutelam geram.
Eo domum.
Char. Heus tu! adsta illico. Audi, heus tu!
Stas. Non sto.
Char. At ego te stare volo.
Stas. Quid si egomet te velle nolo?
Char. Ha! nimium, Stasime, sæviter!
Stas. Emere meliu'st, quoi imperes.
Char. Pol, ego emi, atque argentum dedi.
Sed, si non dicto audiens est, quid ago?
Stas. Da magnum malum.
Char. Bene mones: ita facere certum 'st.
Stas. Nisi quidem es obnoxius.
Char. Si bonus est, obnoxius sum: sin secus est, faciam uti jubes.
Stas. Quid id ad me attinet, bonisne servis tu utare an malis?
Char. Quia boni malique in eâ re pars tibi est.
Stas. Partem alteram

Tibi permitto; illam alteram ad me, quod boni est, apponito.
Char. Si eris meritus, fiet. Sed respice ad me huc: ego sum Charmides.
Stas. Hem! quis est, qui mentionem facit homo hominis optumi?
Char. Ipse homo optumus.
Stas. Mare, terra, cœlum, Dii, vostram fidem!
Sati'n' ego oculis plane video? estne ipsus, an non est? Is est.
Certe is est! is est profecto! O mi here exoptatissume,
Salve!
Char. Salve, Stasime.
Stas. Salvum te....
Char. Scio, et credo tibi.
Sed omitto alia: hoc mihi responde: liberi quid agunt mei,
Quos reliqui hîc, filium atque filiam?
Stas. Vivunt, valent.
Char. Nempe uterque?
Stas. Uterque.
Char. Dii me salvum et servatum volunt.
Cætera intus otiose percontabor, quæ volo.
Eamus intro: sequere.
Stas. Quo tu te agis?
Char. Quonam, nisi domum?
Stas. Hîccine nos habitare censes?
Char. Ubinam ego alibi censeam?
Stas. Jam....
Char. Quid "jam?"
Stas. Non sunt nostræ ædes istæ.
Char. Quid ego ex te audio?
Stas. Vendidit tuus gnatus ædeis.
Char. Perii!

Stas. Præsentariis
Argenti minis numeratis.
Char. Quot?
Stas. Quadraginta.
Char. Occidi!
Quis eas emit?
Stas. Callicles, quoi tuam rem commendaveras,
Is habitatum huc commigravit, nosque exturbavit foras.
Char. Ubi nunc filius meus habitat?
Stas. Hìc, in hoc posticulo.
Char. Male disperii!
Stas. Credidi ægre tibi id, ubi audìsses, fore.
Char. Ego miser meis periculis sum per maria maxuma
Vectus capitali periculo; per prædones plurimos
Me servavi; salvus redii: nunc hìc disperii miser,
Propter eosdem, quorum causâ fui hac ætate exercitus.
Adimit animam mihi ægritudo. Stasime! tene me.
Stas. Visne aquam
Tibi petam?
Char. Res quom animam agebat, tum esse offusam oportuit.

ACTUS IV. SCENA IV.

CALLICLES. CHARMIDES. STASIMUS.

Cal. Quid hoc hìc clamoris audio ante ædeis meas?
Char. O Callicles! O Callicles! O Callicles!
Qualine amico mea commendavi bona!
Cal. Probo et fideli, et fido, et cum magnâ fide:
Et salve, et salvum te advenisse gaudeo.
Char. Credo omnia istæc, si ita 'st, ut prædicas.
Sed quis iste est tuus ornatus?
Cal. Ego dicam tibi.

Thesaurum effodiebam intus, dotem, filiæ
Tuæ quæ daretur. Sed intus narrabo tibi
Et hoc et alia. Sequere.
Char. Stasime!
Stas. Hem!
Char. Strenue
Curre in Piræeum, atque unum curriculum face.
Videbis jam illic navem, quâ advecti sumus.
Jubeto Sangarionem, quæ imperaverim,
Curare, ut efferantur: et tu ito simul.
Solutum 'st portitori jam portorium.
Stas. Nihil est moræ.
Char. I, i, ambula! actutum redi.
Stas. Illic sum atque hîc sum.
Cal. Sequere tu hac me intro.
Char. Sequor.
Stas. Hic meo hero amicus solus firmus restitit,
Neque demutavit animum de firmâ fide.
Quamquam labores multos * * *
Sed hic unus (ut ego suspicor) servat fidem.
[Ob rem] laborem eum ego cepisse censeo.

ACTUS V. SCENA I.

Lysiteles.

Hic homo est omnium hominum præcipuus, voluptatibus gaudiisque antepotens:
Ita commoda, quæ cupio, eveniunt: quod ago, assequitur, subest,
Subsequitur; ita gaudiis gaudium suppeditat.
Modo me Stasimus Lesbonici servus convenit: is
Mihi dixit, suum herum peregre huc advenisse Charmidem.
Nunc mî is propere conveniundu'st; ut, quæ cum ejus filio

Egi, ei rei fundus pater sit potior. Eo. Sed fores
Hæ sonitu suo mihi moram objiciunt incommode.

ACTUS V. SCENA II.

CHARMIDES. CALLICLES. LYSITELES. LESBONICUS.

Char. Neque fuit, neque erit, neque esse quemquam hominum [in terrâ dum] arbitror,
Quoi fides fidelitasque amicum erga æquiparet suum:
Nam exædificavisset me ex his ædibus, absque te foret.
Cal. Si quid amicum erga bene feci, aut consului fideliter,
Non videor meruisse laudem: culpâ caruisse arbitror.
Nam beneficium, homini proprium quod datur, proprium sumserit:
Quod datum utundum 'st, id repetundi copia st, quando velis.
Char. Est ita, ut tu dicis. Sed ego hoc nequeo mirari satis,
Eum sororem despondisse suam in tam fortem familiam,
Lysiteli quidem Philtonis filio.
Lys. Enim me nominat.
Char. Familiam optumam occupavit.
Lys. Quid ego cesso hos colloqui?
Sed maneam etiam, opinor: namque hoc commodum orditur loqui.
Char. Vah!
Cal. Quid est?
Char. Oblitus intus dudum tibi sum dicere:
Modo mihi advenienti nugator quidam accessit obviam,

Nimis pergraphicus sycophanta: is mille nummûm se aureûm
Meo datu tibi ferre, et gnato Lesbonico aibat meo:
Quem ego nec, qui esset, nôram, neque eum ante usquam conspexi prius.
Sed quid rides?
Cal. Meo allegatu venit, quasi qui aurum mihi
Ferret abs te, quod darem, tuæ gnatæ dotem; ut filius
Tuus, quando illi a me darem, esse allatum id abs te crederet;
Neu quî rem ipsam posset intelligere, et thesaurum tuum
Me esse penes; atque eum a me lege populi patrium posceret.
Char. Scite, edepol!
Cal. Megaronides communis hoc meus et tuus
Benevolens commentu'st.
Char. Quin collaudo consilium, et probo.
Lys. Quid ego ineptus, dum sermonem vereor interrumpere,
Solus sto; nec, quod conatus sum agere, ago? Homines colloquar.
Char. Quis hic est, qui huc ad nos incedit?
Lys. Charmidem socerum suum
Lysiteles salutat.
Char. Dii dent tibi, Lysiteles, quæ velis.
Cal. Non ego sum salutis dignus?
Lys. Immo, salve, Callicles.
Hunc priorem æquum 'st me habere: tunica propior pallio est.
Char. Deos volo consilia vostra recte vortere.
Filiam meam tibi desponsatam esse audio.
Lys. Nisi tu nevis.
Char. Immo, haud nolo.

Lys. Sponde'n' ergo tuam gnatam uxorem mihi?
Char. Spondeo, et mille auri Philippum dotis.
Lys. Dotem nil moror.
Char. Si illa tibi placet, placenda dos quoque est, quam dat tibi.
Postremo, quod vis, non duces, nisi illud, quod non vis, feres.
Cal. Jus hic orat.
Lys. Impetrabit, te advocato atque arbitro.
Istac lege filiam tuam sponde'n' mihi uxorem dari?
Char. Spondeo.
Cal. Et ego spondeo idem hoc.
Lys. O! salvete, affines mei!
Char. Atque (edepol) sunt res, quas propter tibi tamen succensui.
Cal. Quid ego feci?
Char. Meum corrumpi quia perpessu's filium.
Cal. Si id meâ voluntate factum 'st, est quod mihi succenseas.
Sed sine me hoc abs te impetrare, quod volo.
Char. Quid id est?
Cal. Scies.
Si quid stulte fecit, ut ea missa facias omnia.
Quid quassas caput?
Char. Cruciatur cor mihi, et metuo.
Cal. Quidnam id est?
Char. Quom ille ita 'st ut esse nolo, id crucior: metuo, si tibi
Denegem, quod me oras, ne te leviorem erga me putes.
Non gravabor. Faciam ita, ut vis.
Cal. Probus es. Eo, ut illum evocem.
Char. Miserum 'st, male promerita, ut merita, si mihi ulcisci non licet.
Cal. Aperite hoc! aperite propere! et Lesbonicum, si domi 'st, foras

Evocate: ita subitum 'st, propere quod eum conventum volo.

Lesb. Quis homo tam tumultuoso sonitu me excivit subito foras?

Cal. Benevolens tuus atque amicu'st.

Lesb. Sati'n' salve? dic mihi.

Cal. Recte. Tuum patrem rediisse salvum peregre, gaudeo.

Lesb. Quis id ait?

Cal. Ego.

Lesb. Tun' vidisti?

Cal. Et tute idem videas liceat.

Lesb. O pater! pater mi! salve!

Char. Salve multum, gnate mi!

Lesb. Si quid tibi, pater, laboris....

Char. Nihil evenit; ne time:
Bene re gestâ, salvus redeo: si tu modo frugi esse vis,
Hæc tibi pacta 'st Callicli filia.

Lesb. Ego ducam, pater;
Etiam et si quam aliam jubebis.

Char. Quamquam tibi succensui.

Cal. Miseria una uni quidem homini 'st affatim.

Char. Immo, huic parum 'st.
Nam, si, pro peccatis, centum ducat uxores, parum 'st.

Lesb. At jam posthac temperabo.

Cal. Dicis; si facias modo.

Lesb. Numquid causæ est, quin uxorem cras domum ducam?

Char. Optumum 'st; licet.
Tu in perendinum paratus sis ut ducas. Plaudite.

TRUCULENTUS.

DRAMATIS PERSONÆ.

DINARCHUS, adolescens.
PHRONESIUM, meretrix.]
GETA, servus.
CALLICLES, senex.
ASTAPHIUM, ancilla.
STRATILAX, servus.
STRATOPHANES, miles.
STRABAX, adolescens rusticus.
ANCILLA altera.

ARGUMENTUM

(ut quisbusdam videtur)

PRISCIANI.

TRES unam pereunt adolescentes mulierem.
Rure unus, alter urbe, peregre tertius:
Uti-que ista ingenti militem tangat bolo,
Clam supposuit sibi clandestino editum.
Vi magnâ servus est, ac trucibus moribus,
Lupæ ne rapiant domini parcimoniam.
Et is tamen mollitur. Miles advenit,
Natique causâ dat propensa munera.
Tandem compressæ pater cognoscit omnia:
Utque illam ducat, qui vitiârat, convenit:
Suumque is repetit a meretrice subditum.

PROLOGUS.

Perparvam partem postulat Plautus loci
De vostris magnis atque amœnis mœnibus,
Athenas quo, sine architectis, conferat.
Quid nunc? daturin' estis, an non? Annuunt.
Meditor equidem vobis me ablaturum sine
Morâ. Quid si de vostro quidpiam orem? Abnuunt.
En (mehercle) in vobis resident mores pristini,
Ad denegandum ut celeri linguâ utamini.
Sed hoc agamus, quâ huc ventum 'st gratiâ.
Athenæ istæ sunto, ita ut hoc est proscenium,
Tantisper dum transigimus hanc comœdiam.
Hîc habitat mulier, nomine quæ est Phronesium.
Hæc hujus sæcli mores in se possidet;
Nunquam ab amatore suo postulat id quod datum 'st;
Sed reliquam dat operam ne sit reliquum,
Poscundo atque auferundo, ut mos est mulierum.
Nam omnes id faciunt, quom se amari intelligunt.
Ea se peperisse puerum simulat Militi,
Quo citius rem ab eo auferat cum pulvisculo.
Quid multa? ætas huic si superet mulieri,
Is, cum animâ, ad eam, habentiam everrerit.

ACTUS I. SCENA I.

Dinarchus.

Non omnis ætas ad perdiscundum sat est
Amanti, dum id perdiscat, quot pereat modis.
Neque eam rationem eapse unquam edocet Venus,
Quam penes amantûm summa summarum redit,
Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotque exoretur exorabulis.
Quot illic blanditiæ, quot illic iracundiæ
Sunt! quot sui pericla amanda! Dii, vostram fidem! hui!
Quid perjerandum 'st etiam, præter munera!
Primum [dum miros annua :] is primus bolu'st.
Ob eam treis nocteis utor. Interea loci
Aut æra, aut vinum, aut oleum, aut triticum,
Tentat, benignusne an bonæ frugi sies.
Quasi in piscinam rete qui jaculum parat;
Quando abiit rete pessum, tum adducit sinum:
Sin jecit rete; pisces ne effugiant, cavet:
Dum huc dum illuc reti eos impedit
Pisceis, usque adeo donicum eduxit foras.
Itidem est amator. Si id, quod oratur, dedit,
Atque est benignus potius quam frugi bonæ,
Adduntur noctes: interim ille hamum vorat.
Si semel amoris poculum accepit mere,
Eaque intra pectus se penetravit potio,
Extemplo et ipsus periit, et res, et fides.
Si iratum 'st scortum forte amatori suo,
Bis periit amator, ab re atque animo simul.
Sin alter alteri potior est, idem perit:
Si raras nocteis ducit, ab animo perit:
Si increbravit, ipsus gaudet, res perit.
Ita disciplina in ædibu'st lenoniis;
Priusquam unum dederis, centum quæ poscat, parat.
Aut aurum periit, aut conscissa pallula 'st,

Aut emta ancilla, aut aliquod vasum argenteum,
Aut vasum ahenum aliquod, aut lectus dapsilis,
Aut armariola Græca ; aut aliquid semper est
Quod pereat, debeatque amans scorto suo.
Atque hæc celamus nos damna, unâ industriâ
Quom rem fidemque nosque nosmet perdimus,
Ne quid parentes, neu cognati, sentiant.
Quos quom celamus, si faximus conscios,
Qui nostræ ætati tempestivo temperent,
Unde anteparta demus postpartoribus,
Faxim, lenonum et scortorum [multo] minus,
Et minus damnosorum hominum, quam nunc sunt, siet.
Nam nunc lenonum et scortorum plus est fere,
Quam olim muscarum 'st, quom caletur maxume.
Nam, nusquam alibi si sunt, circum argentarias
Scorti lenones quasi sedent quotidie.
Ea nimia est ratio ; quippe qui certo scio,
Æri plus scortorum esse jam quam ponderum :
Quos quidem quam ad rem dicam in argentariis
Referre habere, nisi pro tabulis, nescio,
Ubi æra perscribantur usuraria :
Accipiat illico expensa, neque censeat.
Postremo, in magno populo, in multis hominibus,
Re placidâ atque otiosâ, victis hostibus,
Amare oportet omneis, qui, quod dent, habent.
Nam mihi hæc meretrix, quæ hîc habet, Phronesium,
Suum nomen omne ex pectore exmovit meo,
Phronesium. Nam Phronesis est sapientia.
Nam me fuisse huic fateor summum atque intimum,
Quod amantis multo pessumum 'st pecuniæ.
Eadem, postquam alium reperit, qui plus daret,
Damnosiorem, me exinde amovit loco,
Quem infestum ac odiosum sibi esse memorabat mala,
Babyloniensem militem. Is nunc dicitur
Venturus peregre. Eo nunc commenta est dolum,
Peperisse simulat sese, ut me extrudat foras,

Atque ut cum solo pergræcetur milite:
Eum esse simulat militem puero patrem.
Quid isti suppositum puerum opus pessumæ?
Mihi verba retur dare sese? an me censuit
Celare se potesse, gravida si foret?
Nam ego Lemno advenio Athenas nudius tertius,
Legatus hinc quo cum publico imperio fui.
Sed hæc quis mulier? Astaphium est ancillula.
Cum eâ quoque etiam mihi fuit commercium.

ACTUS I. SCENA II.

Astaphium. Dinarchus.

Ast. Ad foreis auscultato, ad- que -serva has ædeis,
Ne quis adventor gravior abeat quam adveniat;
Neu qui manus attulerit sterileis intro ad nos,
Gravidas foras exportet. Novi ego hominum mores;
Ita nunc adolescentes morati sunt. Quin ei
Ut simitu' adveniunt ad scorta congerrones,
Consulta sunt consilia, quando intro advenerunt;
Unus eorum aliquis osculum amicæ usque oggerit,
Dum illi agunt quod agunt: sunt cæteri cleptæ *
Sin videant quempiam se asservare, obludunt, quî custodem
Oblectent per joculum et ludum: de nostro sæpe edunt, quod
Fartores faciunt. Fit (pol) hoc, et pars spectatorum scitis
(Pol) hæc vos me haud mentiri.
Ibi est ibus pugnæ et virtuti, de prædonibus prædam capere.
At nos rursum lepide referimus gratiam furibus nostris:
Nam ipsi vident, quom eorum aggerimus bona: quin etiam ultro ipsi aggerunt ad nos.

Din. Me illis quidem hæc verberat verbis; nam ego huic dona accongessi.
Ast. Commemini. Jam (pol) ego eum ipsum, si domi erit, mecum adducam.
Din. Heus! manedum, Astaphium, priusquam abis.
Ast. Qui revocat?
Din. Scies:
Respice huc.
Ast. Quis est?
Din. Vobis qui multa bona esse volt.
Ast. Dato, si esse vis.
Din. Faxo, erunt. Respice huc modo.
Ast. Io! enicas me miseram, quisquis es.
Din. Pessuma, mane.
Ast. I, optume; odiosus es.
Dinarchusne illic est? Atque is est: it ad nos.
Din. Et tu fer contra manum, et pariter
Gradere.
Ast. Tibi servio, atque audiens sum imperî.
Din. Tute quid agis?
Ast. Valeo, et validum teneo. Peregre quom advenis, cœna detur.
Din. Benigne dicis.
Ast. At enim (amabo) sine me ire, quo jussit.
Din. Eas.
Sed quid ais?
Ast. Quid vis?
Din. Istic, quo iter inceptas, qui est? quem arcessis?
Ast. Archivam
Obstetricem.
Din. Mala femina es.
Ast. Solens sum: ea est disciplina.
Din. Manifestam mendacî, mala, te teneo.
Ast. Quid jam? amabo.
Din. Quia te adducturam huc dixeras eum ipsum, non eampse.

Nunc mulier facta est ex viro: mala es!
Ast. Præstigiator!
Din. Sed tandem loquere: quis is homo est, Astaphium? novus amator?
Ast. Nimis otiosum arbitror hominem esse te.
Din. Quianam arbitrare?
Ast. Quia tuo vestimento et cibo alienis rebus curas.
Din. Vos me reddidistis otiosum.
Ast. Quid jam? amabo.
Din. Ego expedibo:
Rem perdidi apud vos: cum re meum negotium abstulistis.
Si rem servâssem, fuit, ubi negotiosus essem.
Ast. An tute bene rem publicam aut amoris aliâ lege
Habere posse te postulas, quin tu otiosus fias?
Din. Illa (haud ego) habuit publicum: pervorse interpretaris.
Nam, advorsum legem, a me, ob meam scripturam, pecudem cepit,
Æraque.
Ast. Idem, quod tu facis, faciunt rei male gerentes:
Ubi non est, scripturam unde dent, incusant publicanos.
Din. Male vortit res pecuaria mihi apud vos: nunc vicissim
Volo habere aratiunculam pro copiâ hîc apud vos.
Ast. Non arvus hic, sed pascuus est ager. Si arationes
Habituris, qui arari solent, ad pueros ire melius est.
Hunc nos habemus publicum: illi alii sunt publicani.
Din. Utrosque percognovi utrobidem.
Ast. Istoc (pol) tu otiosu's,
Quom et illic et hîc pervorsus es. Sed utris cum rem esse mavis?

Din. Procaciores estis vos, sed illi perjuriosi.
Illis, perit, quidquid datur; neque ipsis apparet quidquam.
Vos saltem, si quid quæritis, et bibitis et comestis.
Postremo, illi sunt improbi, vos nequam et gloriosæ,
Malæque.
Ast. Quæ in nos illosque, ea omnia tibi dicis, Dinarche,
Et nostram et illorum vicem.
Din. Quî istuc?
Ast. Rationem dicam:
Quia, qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet.
Tu a nobis, sapiens, nihil habes: nos nequam abs te habemus.
Din. O Astaphium! haud istoc modo solita es me ante appellare,
Sed blande: quom illuc, quod apud vos nunc est, apud me haberem.
Ast. Dum vivit, hominem noveris: ubi mortuus est, quiescas.
Te, dum vivebas, noveram.
Din. An me mortuum arbitrare?
Ast. Quî potis est (amabo) planius? qui antehac amator summus
Habitu'st, istunc ad amicam meras querimonias referre.
Din. Vostrâ (hercle) factum injuriâ, quæ properavistis olim
Rapere. Otiose oportuit, diu ut essem incolumis vobis.
Ast. Amator simili'st oppidi hostilis.
Din. Quo argumento est?
Ast. Quamprimum expugnari potis est amator, optumum 'st amicæ.

Din. Ego fateor. Sed longe aliter est amicus atque amator.
Certe (hercle) quam veterrumus homini optumus est amicus.
Non (hercle) occiderunt mihi etiam fundi et ædes.
Ast. Cur (obsecro) ergo ante ostium pro ignoto alienoque adstas?
I intro. Haud alienus tu quidem es: nam (ecastor) neminem hodie
Mage amat corde atque animo suo, siquidem habes fundum atque ædeis.
Din. In melle sunt linguæ sitæ vostræ, atque orationes,
Lacteque: corda felle sunt lita, atque acerbo aceto.
E linguis dicta dulcia datis; corde amara facitis,
Amantes si qui non danunt.
Ast. Non didici fabulare.
Din. Non istæc mea benignitas docuit te fabulari,
Sed isti, qui cum Geniis suis belligerant, parcipromi.
Mala es, atque eadem, quæ soles, illecebra.
Ast. Ut exspectatus
Peregre advenisti!
Din. Nam, obsecro?
Ast. Cupiebat te hera videre.
Din. Quid tandem?
Ast. Te unum ex omnibus amat.
Din. Euge, funde et ædes!
Per tempus subvenistis mihi! Sed quid ais, Astaphium?
Ast. Quid vis?
Din. Estne intus nunc Phronesium?
Ast. Tibi quidem intus.
Din. Valetne?
Ast. Immo (edepol) melius credo fore, ubi te videbit.
Din. Hoc nobis vitium maxumum 'st: quom amamus, tum perimus.

Si illud, quod volumus, dicitur, palam quom mentiuntur,
Verum esse insciti credimus. Næ, ut in æstu, [mutuamur irâ.]
Ast. Eja! haud ita res est.
Din. Ai'n' tu, me amare?
Ast. Immo, unice unum.
Din. Peperisse eam audivi.
Ast. Ah! obsecro, tace, Dinarche.
Din. Quid jam?
Ast. Horresco misera, mentio quoties fit partionis:
Ita pæne tibi fuit Phronesium. I intro jam, amabo:
Vise illam, atque opperire ibi. Jam exibit: nam lavat.
Din. Quid ais tu? quæ nunquam fuit prægnas, quî parere potuit?
Nam equidem uterum illi, quod sciam, nunquam extumere sensi.
Ast. Celabat; metuebatque te illa, ne sibi persuaderes,
Ut abortioni operam daret, puerumque ut enecaret.
Din. Tum (pol) isti puero quis est pater?
Ast. Babyloniensis miles,
Quojus nunc ista adventum expetit. Immo adeo, ut nuntiatum 'st,
Jam hîc affuturum aiunt eum. Nondum advenisse miror.
Din. Ibo igitur intro?
Ast. Quippini? tam audacter, quam domum ad te:
Nam tu (edepol) noster es etiam jam nunc, Dinarche.
Din. Quam mox
Te recipis tu?
Ast. Jam hîc ero: prope est, profecta quo sum.
Din. Redi vero actutum. Ego nterim te apud vos opperibor.

ACTUS II. SCENA I.

ASTAPHIUM.

Ha, ha, ha! hercle, quievi, quia introivit odium: tandem sola sum.
Nunc quidem meo arbitratu loquar libere quæ volam, et quæ lubebit.
Huic homini amanti mea hera apud nos dixit neniam de bonis:
Nam fundi et ædes obligatæ sunt ob amoris prandium. Verum,
Apud hunc, mea hera consilia summa eloquitur libere: magisque
Adeo ei consiliarius hic amicus est, quam auxiliarius.
Dum fuit, dedit: nunc nihil habet: quod habebat, nos habemus:
Iste nunc id habet, quod nos habuimus: humanum facinus factum 'st.
Actutum fortunæ solent mutarier: varia vita est.
Nos divitem eum meminimus, atque iste pauperes nos.
Vorterunt sese memoriæ: stultus sit, qui id admiretur.
Si eget, necesse est nos patiatur ali; ita æquum factu est.
Piaculum 'st, misereri nos hominum rei male gerentûm.
Bonis esse oportet dentibus lenam probam: arridere,
Quisquis veniat, blandeque alloqui; male corde consultare,
Bene loqui linguâ. Meretricem esse similem sentis condecet;
Quemquem hominem attigerit, profecto aut malum aut damnum dari.

Nunquam amatoris meretricem oportet causam noscere,
Quin, ubi nihil det, pro infrequente, eum mittas militiâ domum.
Nec unquam quisquam probus erit amator, nisi qui rei inimicu'st suæ.
Nugæ sunt, nisi, quod modo quom dederit, dare jam lubeat denuo.
Is amatur hîc apud nos, qui, quod dedit, id oblitu'st datum.
Dum habeat, tum amet: ubi nihil habeat, alium quæstum cœpiat.
Æquo animo, ipse si nihil habeat, aliis, qui habent, det locum.
Probus est amator, qui, relictis rebus, rem perdit suam.
At nos male agere prædicant viri solere secum,
Nosque esse avaras. Quæso, numquî male nos agimus tandem?
Nam (ecastor) nunquam satis dedit suæ quisquam amicæ amator:
Neque (pol) satis accepimus, neque ulla satis poposcit.
Nam, quando sterilis est amator a datis, improbu'st.
Si negat se habere, quod det, soli pernoctandum 'st.
Nec satis accipimus, satis quom quod det, non habet.
Semper datores novos oportet quærere,
Qui de thesauris integris demunt, danunt:
Velut hîc agrestis est adolescens, qui hîc habet,
Nimis (pol) mortalis lepidus, nimisque probus dator.
Sed is, clam patre, etiam hanc noctem illac
Per hortum transilivit ad nos. Eum volo convenire.
Sed est huic unus servus violentissumus,
Qui, ubi quamque nostrarum videt prope ædeis, hac si aggredias,

Item ut de frumento anseres, clamore absterret, abigit.
Is item est agrestis. Sed foreis, quidquid est futurum, feriam.
Ecquis huic tutelam januæ gerit? ecquis intus exit?

ACTUS II. SCENA II.

STRATILAX. ASTAPHIUM.

Strati. Quis illic est, qui tam proterve nostras ædeis arietat?
Ast. Ego sum: respice ad me.
Strati. Quid, "ego?" Nonne ego video? væ tibi!
Quid tibi ad hasce accessio est ædeis prope, aut pultatio est?
Ast. Salve.
Strati. Satis mihi est tuæ salutis: nil moror: non salveo.
Ægrotare malim, quam esse tuâ salute sanior.
Id volo scire, quid debetur hìc tibi nostræ domi?
Ast. Comprime....
Strati. Spero, meam quidem, hercle: te, qui solitu'st, comprimat.
[Impudens, per ridiculum ut rustico suadet stuprum!]
Ast. Iram, dixi.
Strati. [Ut esse cœpisti, si dem, si est una altera.]
Ast. Nimis hic quidem Truculentus.
Strati. Pergi'n' male loqui, mulier, mihi?
Ast. Quid tibi ego autem dico?
Strati. Quia enim me Truculentum nominas.
Nunc adeo, nisi abis actutum, ac dicis, quid quæras, cito,

Jam (hercle) ego hîc te, mulier, quasi sus catulos, pedibus proteram.
Ast. Rus merum hoc quidem est.
Strati. Pudendumne? tu vero, clurinum pecus,
Advenisti huc te ostentatum cum exornatis ossibus,
Quia tibi insuaso infecisti, propudiosa, pallulam.
An eo bella es, quia accepisti? ad me advenias.
Ast. Nunc places.
Strati. Quam me illi velim!
Ast. Mentiris.
Strati. Dicis, quod te rogo?
Mancupium quî accipias, gesta tecum penos annuos.
Ast. Dignis dant.
Strati. Laviniæ hîc sunt, quas habes victorias?
Ast. Ne attigas me.
Strati. Tangam? ita me amabit sarculum,
Ut ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovem,
Cumque eo ita noctem in stramentis pernoctare perpetem,
Quam tuas centum cœnatas nocteis mihi dono dari.
Rus tu mihi opprobras? ut nacta es hominem, quem pudeat probri!
Sed quid apud nostras negotî, mulier, est ædeis tibi?
Quid tu huc occursas, in urbem quotiescumque advenimus?
Ast. Mulieres volo convenire vostras.
Strati. Quas tu mulieres
Mihi narras? ubi musca nulla femina est in ædibus.
Ast. Nullane istic mulier habitat?
Strati. Rus, inquam, abierunt. Abi.
Ast. Quid clamas, insane?
Strati. Abire hinc ni properas grandi gradu,
Jam ego istos fictos, compositos, crispos cincinnos tuos
Unguentatos, usque ex cerebro expellam.

Ast. Quânam gratiâ?
Strati. Quia adeo foreis nostras, unguentis uncta, es ausa accedere,
Quiaque istas buccas tam belle purpurissatas habes.
Ast. Erubui (mecastor) misera propter clamorem tuum.
Strati. Itane? erubuisti? quasi vero corpori reliqueris
Tuo potestatem coloris ulli capiundi, mala.
Buccas rubricæ, cera omne corpus intinxit tibi.
Pessumæ estis.
Ast. Quid est, quod vobis pessumæ hæc * * *
Strati. Scio ego plus, quam me arbitrare scire.
Ast. Quid id est (obsecro),
Quod scias?
Strati. Herilis noster filius apud vos Strabax
Ut pereat, ut eum illiciatis in malam fraudem et præmium.
Ast. Sanus si videare, dicam: dicis contumeliam.
Nemo hominum hîc perire solet apud nos: res perdunt suas.
Ubi perdidêre res, abire hinc si volunt, nudis licet.
Ego non hunc novi adolescentem vostrum.
Strati. Veron'?
Ast. Serio.
Strati. Quin maceria illa ait, in horto quæ est, quæ in nocteis singulas
Latere fit minor; quâ iste ad vos damni permensu'st viam.
Ast. Non mirum (vetus est maceria), lateres si veteres ruunt.
Strati. Ai'n' tu, mala, lateres veteres ruere? nunquam (edepol) mihi
Quisquam homo mortalis posthac duarum rerum creduit,
Ni ista ego vostra hero majori facta denarravero.
Ast. Estne ille violentus?
Strati. Suam non enim ille meretriculis

Muniendis rem coëgit, verum parcimoniæ
Duritiæque; quæ nunc ad vos jam exportatur, pessumæ.
Hem tu, o sexungula! male vivitis. Egone hæc mussitem?
Jam enim, eccere, ibo in forum, atque hæc facta narrabo seni.
[Neque istuc in se gestit; ergo coget exanimem mali.]
Ast. Si (ecastor) hic homo sinapi victitet, non censeam
Tam esse tristem posse. At (pol) hero benevolens ut is est suo!
Verum ego illum, quamquam violentu'st, spero, mutari potest
Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis.
Vidi equidem ex jumentis domita fieri, atque alias belluas.
Nunc ad heram revidebo. Sed, eccum, odium progreditur meum.
Tristis exit: haud convenit etiam hîc dum Phronesium.

ACTUS II. SCENA III.

Dinarchus. Astaphium.

Din. Pisceis ego credo, qui usque, dum vivunt, lavant,
Minus diu lavare, quam hæc lavat Phronesium.
Si proinde amentur mulieres, diu quam lavant,
Omnes amantes balneatores sient.
Ast. Non quis parumper durare, opperirier?
Din. Quin (hercle) lassus jam sum durando miser.
Ast. Mihi quoque, præ lassitudine, opus est ut lavem.
Din. Sed obsecro (hercle), Astaphium, i intro, ac nuntia

Me adesse. Tu i propere, et suade jam ut satis laverit.
Ast. Licet.
Din. Audi'n' etiam?
Ast. Quid vis?
Din. Dii me perduint,
Qui te revocavi! non tibi dicebam. I modo.
Ast. Quid jam me revocabas, improbe nihilique homo?
Quæ tibi mille passuum peperit moræ mora.
Din. Sed quid hæc hîc autem tamdiu ante ædeis stetit?
Nescio-quem præstolata est; credo, militem.
Illud est. Vide ut jam (quasi volturii triduo
Prius prædivinant, quo die esuri sient)
Illum inhiant omnes: illi est animus omnibus.
Me nemo magis respiciet, ubi iste huc venerit,
Quam si hinc ducentos annos fuerim mortuus.
Ut rei servire suave est! væ misero mihi!
Post factum plector, quia ante-partum perdidi.
Verum, nunc si qua mihi obtigerit hæreditas
Magna atque luculenta, nunc, postquam scio,
Dulce atque amarum quid sit ex pecuniâ,
Ita ego illam (edepol) servem, ita-que parce victitem,
Ut nulla, faxim, cis dies paucos siet.
Ego istos, qui nunc me culpant, confutaverim.
Sed est vocis sat. Sentio aperiri foreis,
Quæ obsorbent quidquid venit intra pessulos.

ACTUS II. SCENA IV.

PHRONESIUM. DINARCHUS.

Phro. Num tibi nam (amabo) janua est mordax mea,
Quo introire metuas, mea voluptas?

Din. Ver vide:
Ut tota floret! ut olet! ut nitide nitet!
Phro. Quî tam inficetu's, Lemno adveniens, qui tuæ
Non des amicæ, Dinarche, savium?
Din. Vah! vapulo (hercle) ego nunc, atque adeo male.
Phro. Quo te avortisti?
Din. Salva sis, Phronesium!
Phro. Salve! Hîcne hodie cœnas, salvus quom advenis?
Din. Promisi.
Phro. Ubi cœnabis tu?
Din. Ubi tu jusseris.
Hîc.
Phro. Me lubente facies.
Din. Edepol, me magis.
Nempe tu eris hodie mecum, mea Phronesium?
Phro. Velim, si fieri possit.
Din. Cedo soleas mihi:
Properate; auferte mensam.
Phro. Amabo, sanu'n' es?
Din. Non (edepol) bibere possum jam; ita animo male est.
Phro. Mane: aliquid fiet: ne abi.
Din. Ah! adspersisti aquam.
Jam rediit animus. Deme soleas: cedo: bibam.
Phro. Idem es (ecastor), qui soles. Sed dic mihi,
Benene ambulavisti?
Din. Huc quidem (hercle) ad te bene,
Quoniam tui videndi est copia.
Phro. Complectere.
Din. Lubens. Ah! hoc est mel melle dulci dulcius!
Hoc tuis fortunis, Jupiter, præstant meæ.
Phro. Da'n' savium?
Din. Immo, vel decem.
Phro. Haud istoc pauper es.
Plus pollicere tu, quam ego a te postulo.

Din. Utinam a principio rei item parsissem meæ,
Ut nunc reparcis saviis!
Phro. Si quid tibi
Compendî facere possim, factum (edepol) velim.
Din. Jam lavisti?
Phro. Jam (pol) mihi quidem, atque oculis meis.
Num tibi sordere videor?
Din. Non (pol) mihi quidem.
Verum tempestas, memini, quom quondam fuit,
Quom inter nos sorderemus unus alteri.
Sed quid ego facinus audivi adveniens tuum,
Quod tu hîc, me absente, novi negotî gesseris?
Quomque bene provenisti salva, gaudeo.
Phro. Tibi mea consilia summa semper credidi.
Equidem nec peperi puerum, nec prægnas fui;
Verum assimulavi me esse prægnatem; haud eram.
Din. Quapropter, o mea vita?
Phro. Propter militem
Babyloniensem, qui quasi uxorem sibi
Me habebat anno, dum hîc fuit.
Din. Ego senseram.
Sed quid istuc? quoi rei id te assimulare retulit?
Phro. Ut esset aliquis laqueus et redimiculum,
Revorsionem ut ad me faceret denuo.
Nunc huc remisit nuper ad me epistolam,
Sese experturum, quanti sese penderem:
Si, quod peperissem, id educarem ac tollerem,
Bona sua me habiturum omnia.
Din. Ausculto lubens.
Quid denique agitis?
Phro. Mater ancillas jubet,
Quoniam jam decumus mensis adventat prope,
Aliam aliorsum ire, præmandare, et quærere
Puerum aut puellam, qui supponantur mihi.
Quid multa verba faciam? tonstricem Suram
Novisti nostram, quæ modo erga ædeis habet.
Din. Novi.
Phro. Hæc unâ operâ circumit per familias;

Puerum vestigat clanculum ; ad me detulit.
Datum sibi esse dixit.
Din. O merces malæ!
Eum nunc non illa peperit, quæ peperit prior,
Sed tu posterior.
Phro. Ordine omnem rem tenes.
Nunc ut præmisit nuntium miles mihi,
Non multo post hìc aderit.
Din. Nunc tu te interim
Quasi pro puerperâ hìc procuras?
Phro. Quippini?
Ubi, sine labore, res geri pulchre potest,
Ad suum quemque æquum 'st quæstum esse callidum.
Din. Quid me futurum 'st, quando miles venerit?
Relictusne abs te vivam?
Phro. Ubi illud, quod volò,
Habebo ab illo, facile inveniam, quomodo
Divortium et discordiam inter nos parem :
Postidea ego tota tecum, mea voluptas, usque ero
Assiduo.
Din. Immo (hercle vero), accubuo mavelim.
Phro. Quin Diis sacrificare hodie pro puero volo,
Quinto die quod fieri oportet.
Din. Censeo.
Phro. Non audes aliquod dare mihi munusculum?
Din. Lucrum (hercle) videor facere mihi, voluptas mea,
Ubi quidpiam me poscis.
Phro. At ego, ubi abstuli.
Din. Jam, faxo, hìc aderit. Servulum huc mittam meum.
Phro. Sic facito.
Din. Quidquid autem erit, boni consulas.
Phro. Ecastor, munus, te curaturum, scio,
Ut, quojus me non pœniteat, mittas mihi.
Din. Num quidpiam me vis aliud?
Phro. Ut, quando otium

Tibi sit, ad me revisas.
Din. Valeas.
Phro. Vale.
Din. Pro, Dii immortales! non amantis mulieris,
Sed sociæ unanimantis, fidentis fuit
Officium facere, quod modo hæc fecit mihi;
Suppositionem pueri quæ mihi credidit;
Germanæ quod sorori non credit soror.
Ostendit sese jam mihi medullitus,
Se mihi infidelem nunquam, se vivâ, fore.
Egone illam ut non amem? egone illi ut non bene velim?
Me potius non amabo, quam huic desit amor.
Ego isti non munus mittam? Jam modo ex hoc loco
Jubebo ad istam quinque perferri minas:
Præterea opsonari duntaxat ad minam.
Multo illi potius bene erit, bene quæ volt mihi,
Quam mihimet, omnia qui mihi facio mala.

ACTUS II. SCENA V.

PHRONESIUM.

Puero isti date mammam. Ut miseræ matres sollicitæque
Ex animo sunt, crucianturque! Edepol, commentum male!
Quomque eam rem in corde agito, nimio minus perhibemur
Malæ, quam sumus ingenio. Ego prima domi modo docta dictito.
Quanta est cura in animo, quantum corde capio dolorem,
Dolus ne occidat morte pueri! Mater dicta quod sum, eo magis

Studeo vitæ, quæ ausa sum tantum clam dolum aggrediri.
Lucri causâ, avara probrum sum exsecuta: alienos dolores
Mihi supposivi. Nullam rem oportet dolose aggrediri, nisi
Astute accurateque exsequare. Vosmet jam videtis,
Ut ornata incedo: puerperio ego nunc me esse ægram assimulo.
Male quod mulier facere incepit, nisi id efficere perpetrat,
Id illi morbo, id illi senio est; ea illi miseræ miseria 'st.
Si bene facere incepit, ejus eam cito odium percipit.
Nimis quam paucæ sunt defessæ, male quæ facere occeperunt:
Nimis quam paucæ efficiunt, si quid occeperint bene facere.
Mulieri nimio male facere melius est onus, quam bene.
Ego, quod mala sum, matris operâ mala sum, et meâpte malitiâ,
Quæ me gravidam esse assimulavi militi Babylonio.
Eam nunc malitiam accuratam miles inveniat volo.
Iste hîc haud multo post (credo) aderit: nunc prius præcaveo sciens;
Eumque gero ornatum, ut gravida, quasi puerperio cubem.
Date mihi huc stactam atque ignem in aram, ut venerem Lucinam meam.
Hîc apponite; atque abite ab oculis. Eho, Pithecium!
Face ut accumbam: accede. Adjutare sic decet puerperam.
Soleas mihi duce; pallium injice in me huc, Archilis. Ubi es,

Astaphium? fer huc verbenam mihi, thus, et bellaria.
Date aquam manibus. Nunc (ecastor) ut veniret Miles, velim.

ACTUS II. SCENA VI.

STRATOPHANES. PHRONESIUM. ASTAPHIUM.

Strato. Ne exspectetis, spectatores, meas pugnas dum prædicem:
Manibus duelli prædicare soleo, haud in sermonibus.
Scio ego multos memoravisse milites mendacium.
Et Homeronidæ, et postilla mille memorari potest,
Qui et convicti et condemnati falsis de pugnis sient.
Non laudandu'st, quoi plus credit qui audit, quam qui videt.
Non placet, quom illi plus laudant qui audiunt, quam qui vident.
Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem.
Qui audiunt, audita dicunt; qui vident, plane sciunt.
Non placet, quem scurræ laudant, manipulares mussitant;
Neque illi, quorum lingua gladiorum aciem præstringit domi.
Strenui nimio plus prosunt populo, quam arguti et cati.
Facile sibi facunditatem virtus argutam invenit.
Sine virtute argutum civem mihi habeam pro præficâ,
Quæ alios collaudat, eapse se vero non potest.
Nunc ad amicam, decumo mense post, Athenas Atticas
Viso, quam gravidam reliqui meo compressu, quid ea agat.

Phro. Vide, quis loquitur.
Ast. Jam propinque miles, mea Phronesium,
Tibi adest Stratophanes. Nunc tibi opu'st, ægram ut te assimules.
Phro. Tace.
Quid adhuc egeo tui (malum!) admonitricis? An me maleficio vincere est?
Strato. Peperit mulier, ut ego opinor.
Ast. Vi'n' adeam hominem?
Phro. Volo.
Strato. Euge! Astaphium eccam! it mihi advorsum.
Ast. Salve (ecastor), Stratophanes.
Venire salvum ....
Strato. Scio. Sed peperitne (obsecro) Phronesium?
Ast. Peperit puerum nimium lepidum.
Strato. Ecquid mihi simili'st?
Ast. Rogas?
Quin, ubi natu'st, machæram et clypeum poscebat sibi.
Strato. Meus est; scio jam de argumentis. Nimium quidem simili'st. Papæ!
Jam magnu'st? Jamne electat legionem, quam spoliare velit?
Ast. Here nudiusquintus natus quidem ille est.
Strato. Quid tum postea?
Inter tot dies quidem (hercle) jam actum aliquid oportuit.
Quid illi ex utero exitio est, priusquam poterat ire in prœlium?
Ast. Consequere, atque illam saluta, et gratulare illi.
Strato. Sequor.
Phro. Ubi illa (obsecro) est, quæ me hîc reliquit, atque abstitit?
Ast. Assum; adduco tibi exoptatum Stratophanem.
Phro. Ubi is est? obsecro.

Strato. Mars peregre adveniens salutat Nerienen uxorem suam.
Quom tu recte provenisti, quomque es aucta liberis,
Gratulor; quom mihi tibique magnum dedisti decus.
Phro. Salve, qui me interfecisti pæne et vitâ et lumine,
Quique vim magni doloris per voluptatem tuam
Condidisti in corpus, quo nunc etiam morbo misera sum.
Strato. Eia! haud ab re, mea voluptas, tibi obvenit istic labos:
Filium peperisti, qui ædeis spoliis opplebit tuas.
Phro. Multo (ecastor) magis oppletis opu'st tritici granariis;
Ne, ille priusquam spolia capiat, hìc nos exstinxit fames.
Strato. Habe bonum animum.
Phro. Savium sis pete hinc a me. Nequeo caput
Tollere; ita dolui, ita-que ego nunc doleo: neque etiam queo
Pedibus meâ sponte ambulare.
Strato. Si plane ex medio mari
Savium petere tuum jubeas, petere haud pigeat me, mel meum!
Id ita esse experta es, nuncque experiêre, mea Phronesium,
Me te amare. Adduxi ancillas tibi eccas ex Suriâ duas;
Iis te dono. Adduce huc tu istas. Sed istæ reginæ domi
Suæ fuêre ambæ: verum patriam ego excidi manu.
Iis te dono.
Phro. Pœnitetne te quot ancillæ sunt jam?
Quine etiam super adducas, quæ mihi comedint cibum?
Strato. Hoc quidem

(Hercle) si ingratum'st donum, cedo tu mihi istam, puere, perulam.
Hem! mea voluptas! attuli eccam pallulam ex parvâ Græciâ tibi.
Tene tibi.
Phro. Hoccine mihi ob labores tantos tantillum dari?
Strato. Perii (hercle) miser! Jam mihi auro contra constat filius.
Etiamnum me vilipendit. Ad id, purpuram ex Sarâ tibi
Attuli, et induvias Ponto amœnas. Tene tibi, voluptas mea!
Accipe hoc. Adduce hasce hinc e conspectu Suras.
Ecquid amas me?
Phro. Nihil, ecastor: neque meres.
Strato. Nihilne huic sat est?
Ne mihi verbum quidem unum dixit! viginti minis
Vænire illæc posse credo dona, quæ ei dono dedi.
Vehementer nunc mihi est irata: sentio atque intelligo.
Verum adibo. Quid ais nunc tu? numne vis me, voluptas mea,
Quo vocatus sum, ire ad cœnam? mox ad te huc cubitum ivero.
Quid taces? Planissume (edepol) perii! Sed quid illuc boni est?
Quis homo est, qui inducit pompam tantam? certum 'st, quo ferant,
Observare. Huic (credo) fertur. Verum jam scibo magis.

ACTUS II. SCENA VII.

GETA. PHRONESIUM. STRATOPHANES.

Get. Ite, ite hac simul, [muli æris, damnigeruli,] foras gerones,
Bonorum hamaxagogæ. Sati'ne, qui amat, nequit quin nihili
Sit, atque improbis sese artibus expoliat. Nam, hoc quî sciam, ne quis
Id quærat ex me, domi est, qui facit improba facta, amator;
Qui bona sua pro stercore habet, foras jubet ferri: metuit
Publicos: mundissumu'st: puras sibi esse volt ædeis.
Domi quidquid habet, verritur ἐξω. Quandoquidem ipsus perditum se it,
Secreto (hercle) equidem illum adjutabo: neque meâ quidem
Operâ unquam nihilo minus propere, quam potest, peribit.
Nam jam, de hoc opsonio, de minâ unâ deminui
Modo quinque nummos: mihi detraxi partem Herculaneam.
Nam hoc assimile est, quasi de fluvio qui aquam derivat sibi:
Nisi derivetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare.
Nam hoc in mare abit, misereque perit sine omni bonâ gratiâ. Hæc
Quom video fieri, suffuror, suppilo, de prædâ prædam
Capio. Meretricem ego item esse reor, mare ut est: quod des, devorat; nec unquam
Abundat. At hoc saltem servat mare; quod illi subest, apparet: huic des

Quantumvis; nusquam apparet, neque datori, neque acceptrici.
Velut meretrix meum herum miserum suâ blanditiâ intulit in
Pauperiem; privavit bonis, luce, honore, atque amicis.
Atat eccam! adest propinque. Credo audiisse hæc me loqui.
Pallida est, ut peperit puerum. Alloquar, quasi nesciam.
Jubeo vos salvere.
Phro. Noster Geta, quid agis? ut vales?
Get. Valeo, et venio ad minus valentem; et, melius quî valeat, fero.
Herus meus, ocellus tuus, ad te ferre me hæc jussit tibi
Dona, quæ illos ferre vides, et has quinque argenti minas.
Phro. Pol, haud perit, quod illum tantum amo.
Get. Jussit opere orare, ut hæc grata haberes tibi.
Phro. Grata æquaque (ecastor) habeo: jubeo auferri intro. I, Cyame:
Ecquid auditis hæc, quæ imperata sunt?
Get. Vasa nolo auferant:
Defricari lubet.
Phro. Impudens, mecastor! quanti est negotî!
Get. Tun' bonâ fide,
Tune ais impudentem me esse, ipsa quæ sis stabulum flagitî?
Phro. Dic (amabo te), ubi est Dinarchus?
Get. Domi.
Phro. Dic, ob hæc dona, quæ
Ad me miserit, me illum amare plurimum omnium hominum:
Ergo meumque honorem illum habere omnium maxumum:

Atque, ut huc veniat, obsecrare.
Get. Ilicet. Sed quisnam illic homo est,
Qui ipsus se comest, tristis, oculis malis? Animo (hercle) homo suo est miser,
Quisquis est.
Phro. Dignus est, mecastor.
Get. Ecquid est?
Phro. Non novisti? obsecro.
Qui illic apud me erat, hujus pater pueri illic est. Usque ad jentaculum
Jussit ali. Mansi, auscultavi, observavi.
Get. [Quem per- nam -
novi hominem nihili?] Illic (quæso) est?
Phro. Illic est.
Get. Me intuetur gemens.
Traxit ex intimo ventre suspirium. Hoc vide! dentibus
Frendit: icit femur. Num (obsecro) nam hariolus, qui ipsus se verberat?
Strato. Nunc ego meos animos violentos, meamque iram, ex pectore
Jam promam. Loquere: unde es? quojus es? cur ausu's inclementer
Mihi dicere?
Get. Lubido est.
Strato. Istuccine mihi respondes?
Get. Hoc. Non ego te floccifacio.
Strato. Quid tu? cur ausa es alium te
Dicere amare hominem?
Phro. Lubitum 'st.
Strato. Ai'n' tandem? Istuc primum experiar.
Tun', tantilli doni causâ, olerum, atque escarum, et poscarum,
Mœchum malacum, cincinnatum, umbraticolam, tympanotribam
Amas, hominem non nauci?
Get. Quæ hæc res? meone hero tu, improbe,

Maledicere audes, fons vitî et perjurî?
Strato. Verbum unum
Adde istoc; jam (hercle) ego te hîc hac offatim conficiam.
Get. Tange
Modo! jam ego te hîc agnum faciam, et medium distruncabo Si tu
Ad legionem bellator clues, at ego in culinâ Ares.
Phro. Si æquum facias, adventores meos non incuses; quorum mihi
Dona accepta et grata habeo; tuaque ingrata, quæ abs te accepi.
Strato. Tunc (pol) ego et donis privatus sum, et perii.
Get. Plane istuc est.
Quid nunc ergo hîc odiose es, confessus omnibus reus?
Strato. Perii (hercle) hodie, nisi hunc a te abigo!
Get. Accede huc modo!
Adi huc modo!
Strato. Etiam, scelus viri, minitare? quem ego
Offatim jam, jam, jam concipilabo. Quid tibi huc ventio est?
Quid tibi hanc aditio est? quid tibi hanc notio est, inquam,
Amicam meam? Emorière ocyus, si manu niceris.
Get. Quid, "manu nicerim?"
Strato. Fac, quod jussi. Mane! jam ego te hîc
Offatim conficiam.
Get. Occidi! optumum 'st: captio est: istam
Machæram longiorem habes, quam hæc est. Sed verum
Sine domo petere, siquidem belligerandum 'st tecum.
Ibi demum ego tecum, bellator, arbitrum æquum ceperim.
Sed ego cesso me hinc amoliri, ventre dum salvo licet?

ACTUS II. SCENA VIII.

PHRONESIUM. STRATOPHANES.

Phro. Dati'n' soleas? atque me intro actutum ducite:
Nam mihi de vento miseræ condoluit caput.
Strato. Quid mihi futurum 'st, quoi duæ ancillæ dolent,
Quibus te donavi? Jamne abiisti? Hem! sic datur!
Quo pacto excludis? quæso, poti'n' planius,
Quam exclusus nunc sum? pulchre ludificor. Sine!
Quantillo mihi opere nunc persuaderi potest,
Ut ego suffringam hisce talos totis ædibus.
Num quidpiam avarum, ut ad mores mulierum?
Postquam filiolum peperit, animos sustulit:
Nunc, quasi mihi dicat, "Nec te jubeo, nec veto
Introire in ædeis." At ego nolo; non eo.
Ego faxo, dicat me in diebus pauculis
Crudum virum esse. Sequere me hac. Verbum sat est.

ACTUS III. SCENA I.

STRABAX. ASTAPHIUM.

Strab. Rus mane dudum hinc ire me jussit pater,
Ut bubus glandem prandio depromerem.
Post illoc veni, quam advenit (si Diis placet)
Ad villam, argentum meo qui debebat patri,
Qui oveis Tarentinas erat mercatus de patre.
Quærit patrem. Dico esse in urbe: interrogo,
Quid eum velit. Homo crumenam sibi de collo detrahit;
Minas viginti mihi dat. Accipio lubens:

Condo in crumenam. Ille abit: ego perperas minas
Oveis in crumenâ hac in urbem detuli.
Fuit (edepol) Mars meo periratus patri:
Nam oves illius haud longe absunt a lupis.
Nunc ego istos mundulos urbanos amasios
Hoc ictu exponam, atque omneis ejiciam foras.
Eradicare est certum cumprimis patrem,
Post id locorum, matrem. Nunc hodie efferam
Ad hanc argentum, quam mage amo quam matrem meam.
Tat! ecquis est? nulla est? ecquis aperit hoc ostium?
Ast. Quid istuc alienum'st, (amabo) mi Strabax,
Quî non extemplo intres? Anne oportuit
Ita te quidem, qui es familiaris?
Strab. Ibitur;
Ne me morari censeas.
Ast. Lepide facis.

ACTUS III. SCENA II.

Stratilax. Astaphium.

Strati. Mirum videtur, ruri herilem filium
Strabacem non rediisse, nisi si clanculum
Collapsus est hîc in corruptelam suam.
Ast. Jam (pol) illic me inclamabit, si adspexerit.
Strati. Nimio minus sævus jam sum, Astaphium, quam fui:
Jam non sum Truculentus: noli metuere.
Quid vis?
Ast. Quid? tuam exspecto truculentiam.
Strati. Dic; impera mihi, quid vis, et quo vis modo.
Novos omneis mores habeo; veteres perdidi.
Vel amare possum, vel jam scortum ducere.
Ast. Lepide (mecastor) nuntias. Sed dic mihi,

Habent?
Strati. Parasitum te fortasse dicere.
Ast. Intellexisti lepide, quid ego dicerem.
Strati. Heus tu! jam, postquam in urbem crebro commeo,
Dicax sum factus: jam sum cavillator probus.
Ast. Quid id est? amabo.
Strati. Istæcce ridicularia.
Ast. Cavillationes vis fortasse dicere?
Strati. Ita, ut pauxillum differat a cavillulis.
Ast. Sequere intro me (amabo), mea voluptas!
Strati. Tene hoc tibi:
Rhabonem habeto, mecum ut hanc noctem sies.
Ast. Perii! "Rhabonem?" Quam esse dicam hanc belluam?
Quin tu arrhabonem dicis?
Strati. "AR" facio lucri;
Ut Prænestinis "conia" est ciconia.
Ast. Sequere, obsecro.
Strati. Strabacem hîc opperiar modo,
Si ruri veniat.
Ast. Is quidem apud nos est hîc Strabax:
Modo rure venit.
Strati. Priusne, quam ad matrem suam?
Heu (edepol) hominem nihili!
Ast. Anne autem, ut soles?
Strati. Immo, nihil dico.
Ast. I intro, amabo: cedo manum.
Strati. Tene. In tabernam ducor devorsoriam,
Ubi male accipiar meâ mihi pecuniâ.

ACTUS IV. SCENA I.

DINARCHUS.

Neque natu'st, neque progignetur, neque potest reperirier,
Quoi ego nunc dictum aut factum melius quam Veneri velim.
Dii magni! ut ego lætus sum, et lætitiâ differor! ita
Ad me magna nuntiavit Cyamus hodie gaudia:
Mea dona deamata acceptaque habita esse apud Phronesium.
Cum hoc jam volupe 'st, tum hoc nimio magnæ melliniæ mihi,
Militis odiosa ingrataque habita. Totus gaudeo.
Mea pila est: si repudiatur miles, [mulier mecum perit.]
Salvus sum, quia pereo: si non peream, plane intercam.
Nunc speculabor, quid ibi agatur; quis eat intro; qui foras
Veniat: procul hinc observabo, meis quid fortunis fuat:
Quia nihil habeo, unum animos movit mihi; omnia agam precario.

ACTUS IV. SCENA II.

ASTAPHIUM. DINARCHUS.

Ast. Lepide efficiam meum, hera, officium; vide intus modo ut tu tuum
Item efficias. Ama, id quod decet, rem tuam: istum exinani.

Nunc dum isti lubet, dum habet, tempus ei rei obsecunda:
Prome venustatem amanti tuam, ut gaudia compares.
Ego interim hìc restitrix his præsidebo, iste dum sic faciat
Domum ad te exagogam; nec quemquam interim istoc ad vos,
Qui sit odio, intromittam: tu perge, ut lubet. Ludi'n' istos?
Din. Qui est "Iste?" Eja, Astaphium! indica: qui perit?
Ast. Amabo, hìccine tu
Eras?
Din. Molestusne sum?
Ast. Nunc magis quam fuisti. Nam, nisi qui
Nobis usù est, nobis molestus. Sed (obsecro) da mì operam, ut
Narrem quæ volo.
Din. Nam quid est? num meà refert?
Ast. Non mu. Sed
Intus, bolos quos dat!
Din. Quid? amator novus quispiam?
Ast. Integrum et plenum adorta est thesaurum.
Din. Quis est?
Ast. Eloquar.
Sed tu taceto. Novisti tun' hunc Strabacem?
Din. Quidni?
Ast. Solus summam habet hìc apud nos: nunc is est fundus nobis.
Animo bono male rem gerit.
Din. Perii (hercle) ego idem.
Ast. Stultus es, qui facta infecta facere verbis postules.
Thetis quoque etiam lamentando lessum fecit filio.
Din. Non ego nunc intro ad vos mittar?
Ast. Quidum, quam miles, magis?
Din. Quia enim plus dedi.

Ast. Plus enim es intromissus, quom dabas.
Sine vicissim, qui dant operam, ob id quod dant, operis utier.
Literas didicisti: quando scis, sine alios discere.
Din. Discant, dum mihi argumentari liceat, ni oblitus siem,
Quod dedi.
Ast. Interea magister dum tu commentabere,
Volt interim illa itidem commentari.
Din. Quid?
Ast. Rem accipere identidem.
Din. Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas,
Præterea unam in opsonatum.
Ast. Idem istoc delatum scio.
De eo nunc bene sumus tuâ virtute.
Din. Illine ut inimici mea
Bona istic edant? Mortuum (hercle) me, quam ut id patiar, mavelim.
Ast. Mavelim mihi inimicos invidere, quam me inimicis meis.
Nam invidere alii bene esse, tibi male esse, miseria est.
Qui invident, egent: illi, quibus invidetur, rem habent.
Stultus es.
Din. Quid est?
Ast. Opperire.
Din. Quid jam?
Ast. Quia (pol) mavelim.
Din. Non licet de opsonî mnâ me participem fieri?
Ast. Si volebas participari, auferres dimidium domum.
Nam itidem hîc ut Acherunti ratio accepti scribitur.
Intro accipimus: quando acceptum 'st, non potest ferri foras.
Bene vale.
Din. Resiste.

Ast. Amitte, sine.
Din. Amitto intro.
Ast. Ad te quidem.
Din. Immo, istoc ad vos.
Ast. Iri non potest.
Din. Nimium potest.
Experiri sine.
Ast. Immo, opperire. Vis est experirier.
Dicam adesse, ni occupata est.
Din. Resiste, hem !
Ast. Frustra es.
Din. Redi'n',
An non?
Ast. Redeam : sed vocat me, quæ in me plus potest, quam potes.
Din. Uno verbo eloquar : Mitti'n' me intro?
Ast. Mendax es ; abi.
Unum aibas, sed tria dixti verba, atque mendacia.
Din. Abiit ! intro hinc ivit ! Ego ut hæc mihi patiar fieri ?
Jam (hercle) ego tibi, illecebra, ludos faciam clamore in viâ :
Quæ advorsum legem accepisti a plurimis pecuniam.
Jam (hercle) apud omnes magistratus, faxo, erit nomen tuum.
Post id, ego te manum injiciam quadrupli, venefica,
Suppostrix puerûm. Ego (edepol) jam tua probra aperibo omnia.
Nihili me ! perdidi omne quod fuit : fio impudens ;
Nec mihi adest tantillum pensi jam, quos capiam calceos.
Sed quid ego hîc clamo ? Quid si me jubeat intromittier ?
Conceptis, me non facturum, verbis jurem, si velit.
Nugæ sunt ! si stimulos pugnis cædis, manibus plus dolet.
De nihilo illi est irasci, quæ te non flocci facit.

Sed quid hoc est? pro, Dii immortales! Calliclem video senem,
Meus qui affinis fuit, ancillas duas constrictas ducere,
Alteram tonstricem hujus, alteram ancillam suam.
Pertimui, postquam una cura cor meum movit modo.
Timeo, ne malefacta antiqua mea sint inventa omnia.

ACTUS IV. SCENA III.

CALLICLES. ANCILLÆ. DINARCHUS.

Cal. Egone tibi male dicam, aut tibi adeo male velim? ut animus meu'st,
Propemodum expertæ estis, quam ego sim mitis tranquillusque homo.
Rogitavi ego vos [verberantes et] pendentes simul:
Commemini, quo quidque pacto sitis confessæ: scio.
Hîc nunc volo scire, eodem pacto si sine malo fateamini.
Quamquam vos colubrino ingenio ambæ estis; edico prius,
Ne duplices habeatis linguas; ne ego bilingues vos necem:
Nisi si ad tintinnaculos vos voltis educi viros.
Anc. Vis subegit verum fateri; ita lora lædunt brachia.
Cal. At, si verum mihi eritis fassæ, vinclis exsolvemini.
Din. Etiam nunc, quid sit negotî, falsus incertusque sum;
Nisi quia timeo tamen.
Anc. Ego nec, quid peccavi, scio.
Cal. Omnium primum, diversæ state. Hem! sic: istuc volo.

Neve inter vos significetis, ego ero paries. Loquere tu.
Anc. Quid loquar?
Cal. Quid puero factum 'st, mea quem peperit filia,
Meo nepoti? Capita rerum mihi expedite.
Anc. Istæ dedi.
Cal. Jam tace. Accepistin' puerum tu ab hac?
Anc. Accepi.
Cal. Tace:
Nihil moror præterea. Satis est fassa.
Anc. Inficias non eo.
Cal. Jam livorem tute scapulis istoc concinnas tuis.
Conveniunt adhuc utriusque verba.
Din. Væ misero mihi!
Mea nunc facinora aperiuntur, clam quæ speravi fore.
Cal. Loquere tu. Qui dare te huic puerum jussit?
Anc. Hera major mea.
Cal. Quid tu? cur eum accepisti?
Anc. Hera mea rogavit me minor,
Puer ut afferretur, eaque ut celarentur omnia.
Cal. Loquere tu. Quid eo fecisti puero?
Anc. Ad meam heram detuli.
Cal. Quid eo puero tua hera fecit?
Anc. Heræ meæ extemplo dedit.
Cal. Quoi (malum!) heræ?
Anc. Duæ sunt istæ.
Cal. Cave tu, nisi quod te rogo, nisi
Ea quæ exquiro.
Anc. Mater filiæ dono dedit, inquam.
Cal. Plus quam dudum (inquam) loquere.
Anc. Plus tu rogitas.
Cal. Responde ocyus.
Quid illa, quoi donatus est?
Anc. Supposivit.
Cal. Quoi?
Anc. Sibi,

Pro filiolo.
Cal. Pro filiolo? Dii, obsecro vostram fidem!
Ut facilius alia, quam illa unde est, puerum alienum parit!
Hæc labore alieno puerum peperit sine doloribus.
Puer quidem beatus! matres duas habet, et avias duas:
Jam metuo, patres quot fuerint. Vide sis facinus muliebre!
Anc. Magis (pol) hæc malitia pertinet ad viros, quam ad mulieres.
Vir illam, non mulier, prægnatem fecit.
Cal. Et idem ego istuc scio.
Tu bona ei custos fuisti.
Anc. Plus potest, qui plus valet.
Vir erat; plus valebat; vicit: quod petebat, abstulit.
Cal. Et tibi quidem (hercle) idem attulit magnum malum.
Anc. De istoc ipsa, etsi tu taceas, reâpse experta intelligo.
Cal. Nunquam te facere hodie quivi, ut, is quis esset, diceres.
Anc. Tacui. At nunc non taceo: quando adest, necesse est indicem.
Din. Lapideus sum: commovere me miser non audeo.
Res palam omnis est: meo illic nunc fiunt capiti comitia.
Meum illuc facinus, mea stultitia est. Timeo, quam mox nominer.
Cal. Loquere, filiam meam quis integram stupraverit?
Anc. [Video ego te, propter mala facta qui es patronus parieti.]
Din. Neque, vivus neque mortuus sum: neque, quid nunc faciam, scio.
Neque, ut hinc abeam, neque ut hunc adeam, scio: timore torpeo.

Cal. Dici'n' an non?
Anc. Dinarchus, quoi illam prius despoponderas.
Cal. Ubi is homo est, quem dicis?
Din. Adsum, Callicles. Per tua obsecro
Genua, ut tu istuc insipienter factum sapienter feras,
Mihique ignoscas, quod, animi impos, vini vitio fecerim.
Cal. Non places. In mutum culpam confers, quod nequit loqui.
Nam vinum, si fabulari posset, se defenderet.
Non vinum hominibus moderari, sed vino homines solent,
Qui quidem probi sunt: verum, qui improbus est, sive subbibit,
Sive adeo caret temeto, tamen ab ingenio est improbus.
Din. Scio equidem, quæ nolo, multa mihi audienda ob noxiam.
Ego tibi me obnoxium esse fateor, culpæ compotem.
Anc. Callicles, vide, quæso, homini ne facias injuriam.
Reus solutus causam dicit: testeis vinctos attines.
Cal. Solvite istas. Agite, abite, tu domum, et tu autem domum:
Eloquere hæc heræ tuæ: puerum reddat, si quis eum petat.
Eamus, tu, in jus.
Din. Quid vis in jus me ire? tu es prætor mihi.
Verum te obsecro, ut tuam gnatam des mihi uxorem, Callicles.
Cal. Eumdem (pol) te judicâsse quidem istam rem intelligo:
Nam haud mansisti, dum ego darem illam; tute sumsisti tibi.
Nunc habeas, ut nactu's. Verum hoc ego te multabo bolo:

Sex talenta magna a dote demam pro istâ inscitiâ.
Din. Bene agis mecum.
Cal. Filium istinc tuum te meliu'st repetere.
Cæterum, uxorem, quam primum potest, abduce ex ædibus.
Ego adeo jam illi remittam nuntium affini meo:
Dicam, ut aliam conditionem filio inveniat suo.
Din. At ego ab hac puerum reposcam, ne mox inficias eat.
Nihil est: nam ipsa hæc ultro, ut factum 'st, fecit omnem rem palam.
Sed nimium (pol) opportune, ecce, ab sese egreditur foras.
Næ, ista stimulum longum habet, quæ usque illinc cor pungit meum!

ACTUS IV. SCENA IV.

PHRONESIUM. DINARCHUS. ASTAPHIUM.

Phro. Blitea et lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino ad rem suam.
Si alia membra vino madeant, cor sit saltem sobrium.
Nam mihi dividia est, tonstricem meam sic mulcatam male.
Ea dixit, eum Dinarchi puerum inventum filium.
Din. Ubi id audivit, quam penes est mea omnis res et liberi?
Phro. Video eccum, qui manstutorem me adoptavit bonis.
Din. Mulier, adsum: profectu 'st.
Phro. Quid agitur, voluptas mea?
Din. Non voluptas: aufer nugas: nihil ego nunc de istac re ago.
Phro. Scio (mecastor) quid velis, et quid postules, et quid petas.

Me videre vis, et me te amare postulas: puerum petis.
Din. Dii immortales! ut planiloqua est! paucis ut rem ipsam attigit!
Phro. Scio equidem sponsam tibi esse, et filium ex sponsâ tuâ:
Et tibi uxorem ducundam jam esse: alibi jam animum tuum;
Ut me quasi pro derelictâ sis habiturus. Sed tamen
Cogitato, mus pusillus quam sit sapiens bestia,
Ætatem qui uni cubili nunquam committit suam.
Quia, si unum ostium obsideatur, aliud perfugium gerit.
Din. Otium ubi erit, de istis rebus tum amplius tecum loquar.
Nunc puerum redde.
Phro. Immo, amabo, ut hos dies aliquos sinas
Eum esse apud me.
Din. Minume.
Phro. Jam, amabo.
Din. Quid opu'st?
Phro. E re meâ est.
Triduum hoc saltem, dum aliquo Miles circumducitur.
In eam rem, si quid habebo, tibi quoque etiam proderit.
Si auferes puerum, a Milite omnis tum mihi spes animam efflaverit.
Din. Factum cupio: nam re facere, si velim, non est locus.
Nunc puero utere, et procura: quia, unde procures, habes.
Phro. Multum amabo te ob istam rem, mecastor. Ubi domi metues malum,
Fugito huc ad me: saltem amicus mihi esto manubiarius.
Din. Bene vale, Phronesium!
Phro. Jam me tuum oculum non vocas?

Din. Id quoque interim futatim nomen commemorabitur.

Phro. Numquid vis?

Din. Fac valeas. Operæ ubi mihi erit, ad te venero.

Phro. Ille quidem hinc abiit, abscessit: dicere hîc quidvis licet.

Verum est verbum, quod memoratur: "Ubi amici, ibidem opus."

Propter hunc spes etiam se hodie * * * ri militem:

Quem ego (ecastor) mage amo quam me, dum id, quod cupio, inde aufero.

Quæ quom multum abstulimus, haud multum apparet, quod datum 'st;

Ita sunt gloriæ meretricum.

Ast. Aha, tace!

Phro. Quid est, obsecro?

Ast. Adest pueri ....

Phro. Sine eum ipsum adire huc! Sine, si is est modo.

Sine eum ipsum adire, ut cupit, ad me hac rectâ. Si venerit,

Næ, istum (ecastor) hodie astutis confexim fallaciis.

ACTUS V.

STRATOPHANES. PHRONESIUM. ASTAPHIUM. STRABAX.

Strato. Eo mihi amare! fero supplicium damnis ad amicam meam.

Utut illud acceptum sit, prius quod perdidi, hoc addam insuper.

Sed quid? Video heram atque ancillam ante ædeis. Adeunda est hæc mihi.

Quid hîc vos agitis?

Phro. Ne me appella.

Strato. Nimium sævis.
Phro. Sic sine.
Poti'n' es, ut mihi molestus ne sies?
Strato. Quid, Astaphilitium, est?
Ast. Merito (ecastor) tibi succenset.
Phro. Egon'? atque isti etiam parum
Male volo.
Strato. Ego, mea voluptas, si quid peccavi prius,
Supplicium ad te hanc minam fero auri. Si mihi rides, espice.
Phro. Manus vetat, priusquam penes sese habeat, quidquam credere.
Puero opu'st cibum; opus est matri autem, quæ puerum lavit;
Opus nutrici autem, utrem ut habeat veteris vini, largiter
Ut dies noctesque potet: opu'st igne; opus est carbonibus:
Fasciis opus est, pulvinis, cunis, incunabulis:
Oleum opus est; farinâ puero opus est: opu'st totum diem.
Nunquam hoc uno die efficiatur opus, quin opus semper siet.
Non enim possunt militares pueri setanio educier.
Strato. Respice ergo! accipe hoc, quî istuc efficias opus.
Phro. Cedo!
Quamquam parum est.
Strato. Addam minam adhuc istic postea.
Phro. Parum est.
Strato. Tuo arbitratu, quod jubebis, id dabitur. Da nunc savium.
Phro. Mitte me, inquam: odiosu's.
Strato. Nihil fit: non amor. Teritur dies.
Plus decem pondo amoris pauxillisper perdidi.
Phro. Accipe hoc, atque auferto intro.

Strab. Ubi mea amica est gentium?
Neque ruri, neque hîc, operis quidquam facto: corrumpor situ;
Ita miser cubando in lecto hîc exspectando obdurui.
Sed eccam video. Heus, amica! quid agis?
Strato. Quis illic homo?
Phro. Quem ego (mecastor) magis amo, quam te.
Strato. "Quam me?" quomodo?
Phro. Hoc modo, ut molestus ne sies.
Strato. Jam abis, postquam aurum habes?
Phro. Condidi intro, quod dedisti.
Strab. Ades, amica! te alloquor.
Phro. At ego ad te ibam.
Strab. Ad me, delicia?
Phro. Hercle vero, serio.
Strab. Quamquam ego tibi videor stultus, gaudere aliquî me volo.
Nam, quamquam es bella, malo tuo es, nisi tuo ego aliquî gaudeo.
Phro. Vi'n' te amplectar, et savium dem?
Strab. Quidvis face, gaudeam.
Strato. Meosne ante oculos ego illam patiar alios amplexarier?
Mortuum (hercle) me duco satius. Abstine hoc, mulier, manum!
Nisi si te meâ manubiâ machærâ et hunc vis emori.
Phro. Nihil φλυαρειν satiu'st, miles. Si te amari postulas,
Auro, haud ferro, deterrere potes, ne amet, Stratophanes.
Strato. Quî (malum!) bella aut faceta es, quæ ames hominem istimodi?
Phro. Venitne in mentem tibi, quod verbum in caveâ dixit histrio?
"Omnes homines ad suum quæstum callent, et fastidiunt."
Strato. Hunccine hominem te amplexari, tam horridum atque squalidum?

Phro. Quamquam hic horridu'st, quamquam hic squalidu'st, scitus bellum init.
Strato. Dedin' ego aurum?
Phro. Mihi? Dedisti filio cibaria.
Strab. Nunc, si hanc tecum esse speras, aliâ opu'st auri minâ.
Strato. Malam rem his et magnam!
Strab. Magno opere serva tibi viaticum.
Quid ista debet, nisi tria?
Strato. Quæ tria nam?
Strab. Unguenta, noctem, savium.
Phro. Par pari respondet. Verum nunc saltem, si amas, mihi
Da tu de tuis deliciis summis quid pauxillulum.
Strato. Quid id, ai, (amabo) est, quod dem? dic dum: si superet, feres.
Phro. Campas dicis: abi, abi! consultavi istuc.
Strato. Mi homo,
Cave faxit volnus tibi, tam quoi sunt dentes ferrei.
Vulgo ad se omneis intromittit. Abstine istac tu manum.
Strab. Jam (hercle) jam magno tu vapula, vir strenuus.
Strato. Dedi ego huic aurum.
Strab. At ego argentum.
Strato. At ego pallam et purpuram.
Strab. At ego oveis et lanam: et alia multa, quæ poscet, dabo.
Melius te minis certare mecum, quam minaciis.
Phro. Lepidus (ecastor) mortalis! Strabax mi, perge, obsecro. —
Stultus atque insanus damnis certant: nos salvæ sumus.
Strato. Age prior, tiro; da aliquid.
Strab. Immo, tu prior perde, et peri.
Strato. Hem tibi talentum argenti! Philippicum 'st: tene tibi.

Phro. Tanto melior! Noster esto; sed de vostro vivito.
Strato. Ubi est, quod tu das? Solve zonas.
Phro. Provocatur.
Strato. Quid times?
Strab. Tu peregrinus es: hîc habito: timeo meos. Non ego ambulo.
Pecua ad hanc collo in crumenâ ego obligata defero.
Strato. Quid dedi? ut distrinxi hominem!
Strab. Immo, ego vero, qui dedi.
Phro. I nunc intro (amabo) et tu ergo hac mecum.
Strato. Tu eris mecum quidem.
Strab. Quid tu, quid ais? cum hoccine?
Strato. Ego posterior dedi.
Phro. Tu dedisti; hic jam daturu'st: istuc habeo; hoc expeto.
Verum utrique mos geratur amborum ex sententiâ.
Strato. Fiat! ut rem natam video, hoc accipiundum 'st, quod datur.
Strab. Meum quidem te lectum certe occupare non sinam.
Phro. Lepide (mecastor) aucupavi, atque ex meâ sententiâ:
Meamque ut rem bene gestam, vostram rursus bene geram.
Verum, (amabo) si quid animatu's facere, fac jam ut sciam. —
Veneris causâ applaudite: ejus hæc in tutelâ est fabula,
Spectatores; bene valete, plaudite, atque exsurgite.

FINIS.

Excudit T. Davison.
XV Calendas Septembres. A. C. 1823.

THE

REGENT's CLASSICS.

POCKET EDITIONS.

The Publishers of this Collection flatter themselves that they render an acceptable and important service to the lovers of ancient Literature, in providing for them, at a moderate price. and in a small compass, a neat, uniform, and complete Library of the *Latin Classics*, equal, in typographic Elegance and Accuracy, to the celebrated *Elzevir* Editions, and superior to them in the Purity of the Text — corrected and amended as it has been, since the days of the Elzevirs, by the industry and sagacity of learned Critics in different countries, from a review of all the existing Editions, with the Collation of ancient Manuscripts, which had before lain obscure and unknown in the unexplored recesses of public and private Libraries.

The aggregate productions of those Critics' separate labors constitute the destined Collection, which, therefore, may with justice be deemed as perfect and complete a *Body of Latinity*, as can reasonably be expected from any sources yet known to the Literary World; the Text being copied from those particular Editions, whether foreign or domestic, which stand highest in the estimation of the Literati, and the impression being conducted under the vigilant inspection of responsible Editors, duly qualified for the task.

With

With such advantages and recommendations, the works of *thirty-two Authors* have already made their appearance, and are sold separately, as follows:

	£	s.	d.
Cæsar, *with* Hirtius, &c	0	7	6
Catullus, Tibullus, *and* Propertius	0	5	0
Cicero, *with the* Auctor Rhetoricorum ad Herennium, 12 vols.	3	12	0
——— Offices	0	3	6
——— Select Orations	0	6	0
——— Epistles, 3 vols.	1	1	0
Claudian	0	5	6
Cornelius Nepos *and* Pomponius Mela	0	3	6
Florus *and* Paterculus	0	4	0
Horace	0	4	6
Juvenal, Persius, *and* Sulpitia	0	2	6
Livy, 5 vols.	1	10	0
Lucan, *with May's Supplement*	0	5	6
Lucretius	0	4	0
Martial	0	6	6
Ovid, 3 vols.	0	18	0
Phædrus, P. Syrus, *with* Cato's Distichs, *&c*	0	2	6
Plautus, 3 vols	0	16	6
Pliny junior	0	6	6
Quintilian, 2 vols	0	12	0
Sallust *and* Justin	0	7	0
Statius	0	7	0
Tacitus, *with Brotier's Supplements, and an Index*, 3 vols.	0	16	6
Terence	0	5	0
Valerius Maximus	0	7	0
Virgil, *with the* Culex, &c.	0	6	0

August 18, 1823.

T. Davison, Printer, Whitefriars, London.

